

๑๐๐TH
ANNIVERSARY
RAJABHAT SURIN UNIVERSITY

หลักสูตรและการจัด การประถมศึกษา

วิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

หลักสูตรระบบ
วิชาประถมศึกษา

T0105167

สถาบันราชภัฏสุรินทร์

หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา

สนธิ นิมีเล็ก

พ.ม., กศ.บ. (ภาษาไทย) สาขาการศึกษา

ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์

วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก

สหวิทยาลัยพชรอินราช

คำนำ

เอกสารประกอบการสอน เรื่องหลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรประถมศึกษาฉบับต่าง ๆ การพัฒนาหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร และแหล่งวิทยาการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ การวัดและการประเมินผล การเรียนระดับประถมศึกษา การจัดระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเนื้อหาตั้งกล่าวตรงตามหลักสูตร ของสภาการฝึกหัดครูอย่างครบถ้วนทุกประการ

เอกสารประกอบการสอนเล่มนี้ ผู้เขียนได้จัดทำขึ้น เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนนักศึกษา รวมทั้งยังเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษา อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนได้พยายามศึกษาค้นคว้า รวมทั้งนำประสบการณ์จากการสอนมาใช้ประกอบการเขียน เพื่อประสงค์ให้เอกสารเล่มนี้ เป็นเอกสารประกอบการสอนที่ทรงคุณค่าทางการศึกษาให้มากที่สุด

ผู้เขียนขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงวน ช้างฉัตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์สายใจ ช้างฉัตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภา อมรัชกุล และอาจารย์กฤษณา ฉิมเล็ก ที่ให้ความช่วยเหลือและแนะนำ จนทำให้สามารถจัดทำเอกสารประกอบการสอนสำเร็จเสร็จสิ้นลงอย่างสมบูรณ์เป็นอย่างดี

สนิท ฉิมเล็ก

29 ธันวาคม 2532

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

สารบัญแผนภูมิ

รายละเอียดของวิชา

หน่วยที่

1	สาระสำคัญของหลักสูตร	1
	วิวัฒนาการ ของหลักสูตร	3
	การจัดการศึกษาในช่วงระยะเวลาก่อนการมีหลักสูตร (พ.ศ.1826-2434) ..	3
	หลักสูตรสมัยก่อนการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง (2435-2475)	5
	หลักสูตรสมัยหลังการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง (2475-2503)	6
	ความหมายของหลักสูตร	8
	ความสำคัญของหลักสูตร	9
	หลักสูตรกับระบบการศึกษา	10
	องค์ประกอบของหลักสูตร	10
	ลักษณะของหลักสูตรที่ดี	13
	หลักทั่วไปในการจัดสร้างหลักสูตร	14
	ขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตร	24
2	การพัฒนาหลักสูตร	27
	ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร	29

พื้นฐานการพัฒมาหลักสูตร	29
กระบวนการพัฒมาหลักสูตร	35
หลักการพัฒมาหลักสูตร	38
การพัฒมาหลักสูตรในประเทศไทย	39
การพัฒมาหลักสูตรในประเทศไทยในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา	39
บทบาทของบุคลากรในการพัฒมาหลักสูตร	40
การพัฒมาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น	45
3 หลักสูตรประณมศึกษา	51
หลักสูตรประณมศึกษา พ.ศ. 2438	53
หลักสูตรประณมศึกษา พ.ศ. 2464	53
หลักสูตรประณมศึกษา พ.ศ. 2480	54
หลักสูตรประณมศึกษา พ.ศ. 2498	54
หลักสูตรประณมศึกษา พ.ศ. 2503	54
หลักสูตรประณมศึกษา พ.ศ. 2521	55
หลักการของหลักสูตร	56
จุดหมายของหลักสูตร	57
โครงสร้างและเนื้อหา	60
การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล	68
เกณฑ์อายุบังคับเข้าเรียน	69
การปรับปรุงหลักสูตรระดับประณมศึกษา และมัธยมศึกษา	69
เหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตร	70
แนวโน้มในการปรับปรุงหลักสูตร	73

.....	ขั้นตอนในการปรับปรุงหลักสูตร	75
.....	การปรับปรุงหลักสูตร	77
.....	ร่างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง)	81
.....	หลักการ	81
.....	จุดหมาย	81
.....	โครงสร้าง	82
.....	เวลาเรียน	83
.....	แนวดำเนินการ	85
.....	การเปรียบเทียบหลักสูตรปัจจุบันกับหลักสูตรปรับปรุง	86
4	เอกสารประกอบหลักสูตรและแหล่งวิทยาการ	101
.....	เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มทักษะฯ ภาษาไทย	104
.....	เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มทักษะฯ คณิตศาสตร์	108
.....	เอกสารประกอบหลักสูตร กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	115
.....	เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	120
.....	เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ	120
.....	แหล่งวิทยาการ เสริมหลักสูตร	122
.....	ประโยชน์ของแหล่งวิทยาการ เสริมหลักสูตร	122
.....	ประเภทของแหล่งวิทยาการ เสริมหลักสูตร	123
.....	หลักการ ใช้แหล่งวิทยาการ เสริมหลักสูตร	125
.....	✂ การพานักเรียนนักศึกษา ไปศึกษานอกสถานที่	127
.....	ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษา	
.....	ไปนอกสถานศึกษา	128

5	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา	139
	ความหมายและประเภทของกิจกรรมการเรียนรู้	141
	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน	141
	หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน	142
	การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้การสอน	143
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน กลุ่มทักษะฯ ภาษาไทย	146
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน กลุ่มทักษะฯ คณิตศาสตร์	149
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	152
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	152
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนจริยศึกษา	154
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนศิลปศึกษา	156
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนดนตรีและนาฏศิลป์	157
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนพลศึกษา	160
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอนกิจกรรมสร้างนิสัย	161
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ	162
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอนงานบ้าน	164
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอนงานเกษตร	165
	แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอนงานประดิษฐ์และงานช่าง	166
6	แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ	171
	ความหมายของแบบเรียน	173
	วิวัฒนาการของหนังสือ	173

ประวัติการใช้แบบเรียนในประเทศไทย	174
ความสำคัญของแบบเรียน	176
ลักษณะแบบเรียนที่ดี	177
เกณฑ์การเลือกหนังสือแบบเรียน	181
การพิจารณาเลือกแบบเรียน	181
ส่วนประกอบของแบบเรียน	183
หน่วยงานในวงจรผลิตแบบเรียน	183
หลักการผลิตแบบเรียน	184
กระบวนการผลิตแบบเรียน	185
หนังสืออ่านประกอบ	186
ลักษณะหนังสืออ่านประกอบ	187
ลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่ดี	188
หนังสือสำหรับเด็ก	191
7 การวัดและการประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา	195
ความหมายของการประเมินผล	198
ประเภทของการประเมินผล	199
ประโยชน์ของการประเมินผล	200
เครื่องมือและวิธีการประเมินผล	201
การประเมินผลการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา	203
แบบประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา	204
การใช้แบบประเมินผลการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา	205

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร

ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524 208

8 การจัดระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา 217

ระบบบริหารงาน 219

การบริหารงาน 219

ความหมายการจัดระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา 220

หน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษา 221

งานของโรงเรียนประถมศึกษา 223

งานด้านวิชาการ 223

งานกิจการนักเรียน 224

งานด้านบุคลากร 226

งานธุรการ การเงิน และพัสดุ 227

งานอาคารสถานที่ 233

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 235

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	ระบบเกี่ยวกับหลักสูตรในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน	10
2	องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร	11
3	จากปรัชญาสู่หลักสูตร และการสอน	33
4	กระบวนการพัฒนาหลักสูตร	37
5	แผนภูมิโครงสร้างของหลักสูตร	61
6	แผนภูมิแสดงการใช้เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มทักษะ ภาษาไทย	104
7	แผนภูมิแสดงการใช้เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มทักษะ คณิตศาสตร์	108
8	ลำดับขั้นการสอนคณิตศาสตร์ ชั้น ป.1 บทที่ 6	110
9	แผนภูมิแสดงแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	118
10	แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ป.3-4	119
11	แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ป.5-6	121
12	แผนภูมิแสดงการเลือกกิจกรรมการสอน	144

รายละเอียดของวิชา

รหัสวิชา 2143207

ชื่อวิชา หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา (Curriculum and Management of Elementary Education.)

จำนวนหน่วยกิต 3/3 (หน่วยกิต/ชั่วโมง)

จำนวนคาบ/ 1 ภาคเรียน 48 คาบ

คำอธิบายรายวิชา

ความหมายและความสำคัญของหลักสูตรการประถมศึกษา หลักการความมุ่งหมายและกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนประถมศึกษา การกำหนดเนื้อหา การจัดกิจกรรม แผนเรียน แหล่งวิทยาการ การวัดและการประเมินผล ตลอดจนการจัดการระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา

จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตร สารสำคัญของหลักสูตร วิวัฒนาการของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร และหลักทั่วไปในการจัดสร้างหลักสูตร ตลอดจนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร
2. เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และสามารถนำหลักการและจุดประสงค์ของหลักสูตร ไปจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารประกอบหลักสูตร และรู้วิธีสืบเสาะแสวงหาแหล่งวิทยาการมาเสริมหลักสูตรได้
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเขียนแผนการสอนย่อย และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร

5. ให้มีความรู้และทักษะในการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521
6. ให้เข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อการจัดระบบบริหารงาน ในโรงเรียนประถมศึกษา
7. ให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์งานการบริหารในโรงเรียนประถมศึกษา และสามารถชี้แจง

ถึงประโยชน์ของการจัดระบบบริหารงานได้

เนื้อหาวิชา

1. สาระสำคัญของหลักสูตร
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. หลักสูตรประถมศึกษา
4. เอกสารประกอบหลักสูตรและแหล่งวิทยาการ
5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา
6. แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ
7. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา
8. การจัดระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา

โครงการสอนวิชาหลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา

สัปดาห์ที่	หน่วยที่	รายการสอน	จำนวนคาบ
1	-	ปฐมนิเทศการ เรียนการสอน	1
1-2	1	สาระสำคัญของหลักสูตร	5
3-4	2	การพัฒนาหลักสูตร	6
5-6	3	หลักสูตรประถมศึกษา	6
7-8	4	เอกสารประกอบหลักสูตร และแหล่งวิทยาการ	6
9-10-11	5	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ประถมศึกษา	9
12	6	แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ	3
13-14	7	การวัดและการประเมินผลการ เรียนระดับประถมศึกษา	6
15-16	8	การจัดระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา	6
17	-	สรุป - ทบทวน	3
18	-	สอบปลายภาคเรียน	2

หน่วยที่ 1

สาระสำคัญของหลักสูตร

หัวเรื่อง

1. วัฒนาการของหลักสูตร
2. ความหมายของหลักสูตร
3. ความสำคัญของหลักสูตร
4. องค์ประกอบของหลักสูตร
5. ลักษณะของหลักสูตรที่ดี
6. หลักทั่วไปในการจัดสร้างหลักสูตร

ความคิดรวบยอด

หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็กนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนไปในทิศทางที่สังคมปรารถนา หลักสูตรของประเทศไทย ได้วัฒนาการมาโดยลำดับ เพื่อให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ หลักสูตรปัจจุบันคือ หลักสูตรพุทธศักราช 2521

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายความหมายของหลักสูตร ได้ถูกต้อง
2. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายความสำคัญของหลักสูตร ได้
3. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถบอกถึงองค์ประกอบของหลักสูตร และลักษณะของหลักสูตรที่ดีได้
4. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถชี้แจงถึงหลักทั่วไปในการจัดสร้างหลักสูตร ได้
5. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถสรุปสาระสำคัญของหลักสูตร ได้

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. บรรยายประกอบแผ่นใส เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดความเข้าใจ เรื่องวิวัฒนาการของหลักสูตร ความหมายของหลักสูตร และองค์ประกอบของหลักสูตร ตลอดจนกระบวนการพัฒนาหลักสูตร
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ให้ศึกษาและอภิปราย เรื่องลักษณะของหลักสูตรที่ค้ำประกันความสำเร็จของหลักสูตร และหลักทั่วไปในการสร้างหลักสูตร
3. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานผลการอภิปรายหน้าชั้น กลุ่มละ 1 คน และนำบันทึกการอภิปรายส่งอาจารย์
4. ให้ผู้เรียนสรุปสาระสำคัญของหลักสูตร

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. แผ่นโปร่งใสประกอบคำบรรยาย
2. กระดาษสำหรับเขียนสรุปการอภิปราย และประเด็นการอภิปราย
3. เอกสารประจำหน่วย

การวัดผลและประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการฟังคำบรรยาย
2. สังเกตจากการอภิปรายในกลุ่ม
3. ตรวจสอบผลงานจากบันทึกการอภิปราย

วิวัฒนาการของหลักสูตร

การจัดการศึกษาของไทย นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี จนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ถือได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาสมัยโบราณ การจัดการศึกษายังไม่มีระบบแบบแผนที่แน่นอน และยังไม่มียุทธศาสตร์ใช้บังคับในการจัดการศึกษา ต่อมาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถือได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาแผนใหม่ คือ การศึกษามีระบบและแบบแผนมากยิ่งขึ้น และในปี พ.ศ. 2438 ประเทศไทยจึงมีหลักสูตรที่เป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นใช้บังคับในการจัดการศึกษา ดังจะกล่าวถึงวิวัฒนาการของหลักสูตรในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

การจัดการศึกษาในช่วงระยะเวลาก่อนการมีหลักสูตร (พ.ศ. 1826 - 2434)

การจัดการศึกษาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ อาศัยวัดกับวังเป็นสถานที่จัดการศึกษา "วัด" มีพระภิกษุเป็นผู้สอนตามโอกาสที่ว่างจากภารกิจทางศาสนา ผู้เรียนก็เรียนได้เฉพาะชายส่วนวังหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ราชสำนัก" เป็นสถานศึกษาสำหรับลูกเจ้าขุนมูลนายต่างๆ มีนักปราชญ์หรือผู้รู้ เป็นผู้สอน ทั้งสองสถาบันนี้จัดการศึกษาโดยที่หลักการและเนื้อหาขึ้นอยู่กับครูที่เป็นผู้สอน

ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระโหราธิบดีได้แต่งหนังสือจินดามณีขึ้น หนังสือเล่มนี้ได้นำไปใช้ในการเรียนการสอน ขณะนั้นถือว่าเป็นแบบเรียนเล่มแรกของไทย และอาจเรียกได้ว่า เป็นเหมือนหลักสูตรฉบับแรกของไทยก็ได้

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการแต่งหนังสือเพิ่มขึ้นมาอีก 2 เล่ม สำหรับใช้ในการเรียนการสอนแทนจินดามณี คือ ประถม ก กา และประถมมาลา ซึ่งง่ายกว่าหนังสือจินดามณี

การจัดการศึกษาตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึง พ.ศ. 2414 ถือว่าเป็นการศึกษาแบบโบราณ
มุ่งการอ่านออกเขียนได้เป็นสำคัญ

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิรูปการศึกษาของไทย ซึ่งถือว่าเป็น
เป็นการเริ่มต้นของการศึกษาแผนใหม่ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง
นับเป็นโรงเรียนแห่งแรกของประเทศไทย มีการออกหมายประกาศชักชวนพระราชวงศ์ และข้าราชการ
ส่งบุตรหลานเข้าเรียน มีการเปลี่ยนแปลงหนังสือเรียนใหม่ โดยให้ใช้หนังสือแบบเรียนหลวง 6 เล่ม
ของพระศรีสุนทรโวหาร หนังสือเรียนชุดนี้ใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ปี และผู้ที่เรียนจบหนังสือชุดนี้ถือว่า
จบหลักสูตรประโยคต้น แต่ส่วนใหญ่จะเรียนไม่จบเพราะเรียนได้เพียง 3 เล่ม แล้วก็ออกไปทำงาน
เป็นเสมียนตามกระทรวงต่าง ๆ กันหมด

พ.ศ. 2428 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้โปรดเกล้าฯ ให้มีการไล่หนังสือขึ้นเป็น
ครั้งแรก ในการไล่หนังสือนี้จะแบ่งออกเป็นชั้นประโยคต้นและประโยค 2 แต่ละประโยคจะกำหนดวิชา
ที่ไล่ไว้ ต่อมา พ.ศ. 2463 ก็ออกพระราชบัญญัติการสอบวิชามั่งคั่งใช้ และเพิ่มประโยค 3 ขึ้นมา
อีก 1 ชั้น

จึงสรุปได้ว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 1826 เป็นต้นมาจนถึง พ.ศ. 2434 ยังไม่มีหลักสูตรบังคับใช้
อาศัยหนังสือเรียน ประกาศการเรียน หรือการไล่หนังสือ และพระราชบัญญัติการสอบเป็นแนวในการจัด
การเรียนการสอน

หลักสูตรสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (2435 - 2475)

นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่ยุคปฏิรูปการศึกษา ในสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้นมา การจัดการศึกษาของไทยเริ่มมีแบบแผนมากยิ่งขึ้น จนกระทั่งมีการประกาศตั้งโรงเรียนมูลศึกษาขึ้นตามวัดต่าง ๆ มีการจัดทำกฎพิทักษ์การศึกษา สำหรับเป็นแผนการจัดการเรียนในโรงเรียนมูลศึกษาขึ้น กฎพิทักษ์การศึกษานี้จึงถือว่าเป็นหลักสูตรฉบับแรกของไทย ทั้งนี้เพราะว่ากฎพิทักษ์การศึกษานี้ประกอบด้วย เนื้อหาวิชา อัตราเวลาเรียน วิธีสอน และจำนวนนักเรียนต่อครูผู้สอน

พ.ศ. 2438 ประเทศไทยก็มี "หลักสูตร" ที่เป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นใช้ คือ หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2438 หลักสูตรฉบับนี้กำหนดเนื้อหาวิชาที่จะต้องเรียนไว้เป็นการเน้นให้ความรู้ในวิชาต่าง ๆ เช่น ภาษาไทย ภูมิศาสตร์ เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2441 ได้มีการประกาศโครงการศึกษาขึ้น นับเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยมีนโยบายหรือแผนการศึกษาชาติ และเป็นครั้งแรกที่ได้มีการกำหนดหลักสูตรประถมศึกษาอย่างเป็นทางการ และให้การศึกษาระดับภาคบังคับ จุดมุ่งหมายของการศึกษาในระดับประถมศึกษาในระยนี้ยังต่อเนื่องจากเดิม คือ มุ่งเน้นการสอนเนื้อหาวิชา เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ในวิชาต่าง ๆ มากขึ้น และสูงขึ้น เช่น ภาษาไทย ในแง่วรรณคดี และเริ่มสอนเรื่องศีลธรรมและความประพฤติ นอกจากนี้ในหลักสูตรฉบับนี้ได้มีการเสนอแนะในเรื่องวิธีสอนของครู

นับตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงประมาณ พ.ศ. 2450 การศึกษาในระดับประถมศึกษามุ่งให้รู้ภาษาไทยและความรู้ทั่ว ๆ ไป เพิ่งจะมีการสอนเกี่ยวกับอาชีพตั้งแต่หลักสูตร 2453 เป็นต้นมา เช่น กำหนดให้มีวิชาการฝีมือ เพาะปลูก และค้าขาย ซึ่งได้พัฒนาต่อมาเป็นวิชาหาเลี้ยงชีพ เช่น วิชาหัตถกรรม กสิกรรม จนถึงหลักสูตร พ.ศ. 2464 และกำหนดให้เด็กชายเรียนวิชาอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง

หลักสูตรสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (2475 - 2503)

หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีการจัดตั้งสภาการศึกษาขึ้น รวมทั้งจัดทำแผนการศึกษาของชาติขึ้น เรียกว่า แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 ตามแผนนี้แบ่งประถมศึกษาออกเป็น 6 ชั้น เป็น สายสามัญศึกษา 4 ชั้น และวิสามัญศึกษา 2 ชั้น ยกเว้นการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้น จาก 5 ปี เป็น 6 ปี มีการกำหนดให้จัดการศึกษาให้ครบองค์สามของการศึกษาได้แก่ **จริยศึกษา พุทธิศึกษา และพลศึกษา** ถึงแม้ว่าจะมีการจัดทำแผนการศึกษาชาติใหม่ แต่หลักสูตรก็ยังคงใช้ของเดิม คือ **หลักสูตรสามัญศึกษา พ.ศ. 2464**

พ.ศ. 2479 มีการเปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาชาติ จึงประกาศเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. 2480

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2480 นี้เป็นหลักสูตรสมัยใหม่ฉบับแรก ได้กำหนดรายวิชาที่ให้เรียน 11 รายวิชา มีการเพิ่ม **วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม** เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เป็นพลเมืองดีของประเทศ ใช้หลักสูตรนี้อยู่ประมาณ 10 ปี ก็ได้ปรับปรุงให้ทันสมัยขึ้นเล็กน้อย เมื่อ พ.ศ. 2491

หลักสูตรระยะหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองทั้งสองฉบับนี้หันมาเน้นให้นักเรียนมีความรู้ในเชิงวิชาการ จะเห็นว่าได้ยกเลิกวิชาทำมาหากินไป

พ.ศ. 2498 มีการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาอีก โดยการจัดทำเป็นหลักสูตรที่มุ่งให้การศึกษเพื่อพัฒนาความองงามของเด็กทางด้าน **กาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา** เป็นหลักสูตรที่ดำเนินการสอนแบบสมัยใหม่ คือ ใกล้เคียงกับหลักสูตรปัจจุบันซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าเกินสมัยไป จึงทำให้ประสมกับอุปสรรคเป็นอันมาก เมื่อประกาศใช้หลักสูตรฉบับนี้กับชั้น ป. 1 ได้เพียง 5 เดือน ก็ต้องยกเลิก

ในปี 2503 มีการประกาศแผนการศึกษาแห่งชาติใหม่ แผนฉบับนี้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาไปจากเดิมเป็นอันมาก ในระดับประถมศึกษาเพิ่มจาก 4 ชั้น เป็น 7 ชั้น แบ่งเป็น ประถมต้น 4 ชั้น ประถมปลาย 3 ชั้น ทั้งนี้เพื่อเตรียมการให้มีการศึกษาภาคบังคับเป็น 7 ปี เมื่อเศรษฐกิจอำนวย เน้นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและแผนปกครองประเทศเป็น องค์ 4 ของการศึกษา คือ **จริยศึกษา พลศึกษา พุทธศึกษา และ หัตถศึกษา** และถือว่าผู้ที่จบแต่ละประโยคควรจะสามารภปฏิบัติ และดำรงชีวิตอยู่ได้ พอสมควรแก่สภาพ

หลักสูตรฉบับนี้พัฒนาจากความต้องการของสังคมไทยในสมัยนั้น สังคมที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก เป็นอันมาก มีความต้องการที่จะรู้ในเชิงศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ จะสังเกตได้ว่า ชื่อวิชาต่าง ๆ ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นชื่อยาก ๆ ที่บอกให้ทราบว่าเน้นทางวิชาการมาก มีคำว่า ศาสตร์หรือศึกษาต่อท้าย เช่น สังคมศึกษาและศิลปศึกษา หัตถศึกษา เป็นต้น

หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2503 ใช้อยู่เป็นเวลาประมาณ 15 ปี มีแนวโน้มว่ารัฐบาลจะสามารถ ให้การศึกษาภาคบังคับได้เพียง 6 ปี จะต้องเปลี่ยนระบบจัดการศึกษาให้มีชั้นประถมเพียง 6 ปี ประกอบ กับให้มีการวิจัยสรุปว่า หลักสูตร 2503 มีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไข และมีข้อกำหนดอื่น ๆ ที่ควรปรับปรุง เช่น วิชาภาษาอังกฤษ วิชาอาชีพ และเนื้อหาทางวิชาการอื่น ๆ นอกจากนี้ ในต่างประเทศได้มีแนวโน้ม ที่จะจัดการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาเป็นแบบประสม คือ **วิชาการผสมกับวิชาอาชีพ** ดังเช่นที่ได้ทดลอง จัดได้ผลที่โรงเรียนมัธยมแบบประสม สามเสน (จารุณี สุตตะบุตร. 2531 : 4 - 6)

ต่อมาจึงมีหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2521 ขึ้นใช้ในการจัดการศึกษาเป็นหลักสูตรที่พัฒนาจากความต้องการทางวิชาการและทางอาชีพ และอาจถือได้ว่า เป็นหลักสูตรที่สามารถสนองความต้องการที่หลากหลายของสังคมในปัจจุบัน แต่หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2521 ได้ใช้มาเป็นเวลา 10 ปีเศษ แล้ว ถึงแม้จะเป็นหลักสูตรที่ถือว่าดีกว่าหลักสูตรทุกระดับที่ผ่านมา ก็ยังมีปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการใช้หลักสูตร การบริหารหลักสูตร ส่วนตัวหลักสูตรนั้น มีปัญหาเกี่ยวกับจุดหมาย และโครงสร้าง ส่วนเนื้อหาสาระมีมากและยังไม่มีคามสมบูรณ์ในบางเรื่อง เช่น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น (กรมวิชาการ. 2531 : 7) กรมวิชาการพิจารณาแล้วเห็นว่า หลักสูตรนี้สมควรจะได้ มีการทบทวน เพื่อหาทางปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของเศรษฐกิจ สังคม ของประเทศ

สรุปแล้ว หลักสูตรหมายถึง "มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน"

ความสำคัญของหลักสูตร

ความสำคัญของหลักสูตร มีดังนี้ คือ

1. **หลักสูตร** เป็นเอกสารของทางราชการ หรือเป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาไปปฏิบัติ ทั้งสถาบันการศึกษาของรัฐ และเอกชน หลักสูตรจึงเป็นเสมือน คำสั่ง หรือ ข้อบังคับของทางราชการชนิดหนึ่ง
2. **หลักสูตร** เป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ รวมทั้งเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการที่จะจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาของรัฐบาลให้แก่โรงเรียน
3. **หลักสูตร** เป็นแผนการดำเนินการของนักบริหารการศึกษา ที่จะต้องอำนวยความสะดวก ควบคุมดูแลและติดตามประเมินผลให้เป็นไปตามนโยบาย การจัดการศึกษาของรัฐบาล
4. **หลักสูตร** เป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือเครื่องชี้ทางในการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะเสนอแนะจุดมุ่งหมายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน
5. **หลักสูตร** เป็นเครื่องมือของรัฐในการพัฒนาคน และพัฒนากำลังคนซึ่งจะเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติตามแผนการของรัฐบาล
6. **หลักสูตร** เป็นเครื่องชี้ความเจริญของชาติ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ถ้าประเทศชาติของเรามีหลักสูตรที่ดีเหมาะสม ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เราก็จะได้คนมีคุณภาพและประสิทธิภาพที่ดี (วิชัย ราษฎร์ศิริ. 2522 : 12 - 13)

และท้องถิ่น ตลอดจนความต้องการของผู้เรียน จึงได้จัดให้มีการสัมมนา ระดมความคิดจากผู้ทรงคุณวุฒิ และนักการศึกษาทั้งหลาย ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เมื่อวันที่ 22-25 กรกฎาคม 2530 ณ โรงแรมเอเชีย เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เพื่อทำเป็นข้อเสนอแนะต่อกระทรวงศึกษาธิการ และในการนี้ กรมวิชาการได้จัดทำหลักสูตรฉบับร่างในการปรับปรุงหลักสูตรขึ้นมา เพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการ พิจารณา และกระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาอนุมัติ หลักสูตรปรับปรุงหลักสูตรแล้ว และจะเริ่มใช้ใน โรงเรียนโครงการร่วมพัฒนาหลักสูตร จำนวนกว่า 500 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2533 และจะเริ่มใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2534

ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้หลายความหมาย ดังนี้

ทาบ (Taba. 1962 : 11) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "หลักสูตรหมายถึง แผนประสบการณ์ที่เรารู้จักดีให้แก่ผู้เรียน"

ธำรง บัวศรี (2504 : 64) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง "ประสบการณ์ทางการศึกษาที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการฝึกฝนอบรมด้านต่าง ๆ อย่างดีที่สุด"

ภิญโญ สาธร (2516 : 279) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง "บรรดาประสบการณ์ทั้งปวงที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา"

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2513 : 3) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า "หลักสูตรมีความหมายครอบคลุมถึง หลักสูตร ประมวล โครงการสอน แผนเรียนและกิจกรรมทั้งหมด ที่มุ่งให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียน"

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522 : 9) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้ หลักสูตรหมายถึง "แผนการจัดประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรม ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่พึงประสงค์"

สรุปแล้ว หลักสูตรหมายถึง "มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน"

ความสำคัญของหลักสูตร

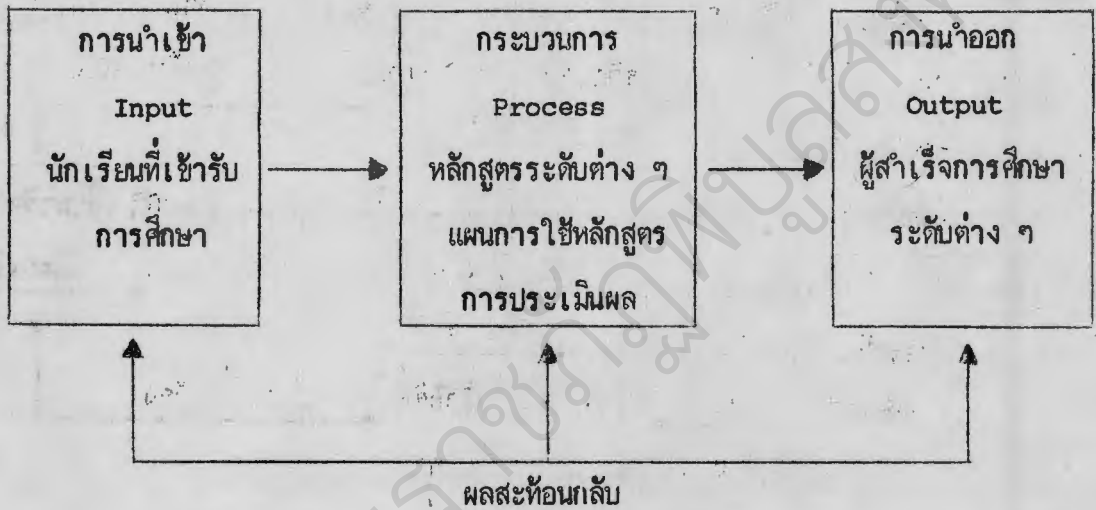
ความสำคัญของหลักสูตร มีดังนี้ คือ

1. **หลักสูตร** เป็นเอกสารของทางราชการ หรือเป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาไปปฏิบัติ ทั้งสถาบันการศึกษาของรัฐ และเอกชน หลักสูตรจึงเป็นเสมือน คำสั่ง หรือ ข้อบังคับของทางราชการชนิดหนึ่ง
2. **หลักสูตร** เป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ รวมทั้งเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการที่จะจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาของรัฐบาลให้แก่โรงเรียน
3. **หลักสูตร** เป็นแผนการดำเนินการของนักบริหารการศึกษา ที่จะต้องอำนวยการควบคุมดูแลและติดตามประเมินผลให้เป็นไปตามนโยบาย การจัดการศึกษาของรัฐบาล
4. **หลักสูตร** เป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือเครื่องชี้แนะทางในการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะเสนอแนะจุดมุ่งหมายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน
5. **หลักสูตร** เป็นเครื่องมือของรัฐในการพัฒนาคน และพัฒนากำลังคนซึ่งจะเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามแผนการของรัฐบาล
6. **หลักสูตร** เป็นเครื่องชี้ความเจริญของชาติ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ถ้าประเทศชาติของเรามีหลักสูตรที่ดีเหมาะสม ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เราก็จะได้คนมีคุณภาพและประสิทธิภาพที่ดี (วิชัย ราษฎร์ศิริ. 2522 : 12 - 13)

หลักสูตรกับระบบการศึกษา

เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974 : 22) ได้แสดงความสัมพันธ์ของหลักสูตรกับระบบการศึกษาไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 ระบบเกี่ยวกับหลักสูตรในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน

องค์ประกอบของหลักสูตร

ทาบ (Taba, 1962 : 10) ว่า หลักสูตร มีองค์ประกอบอย่างน้อยที่สุด 4 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

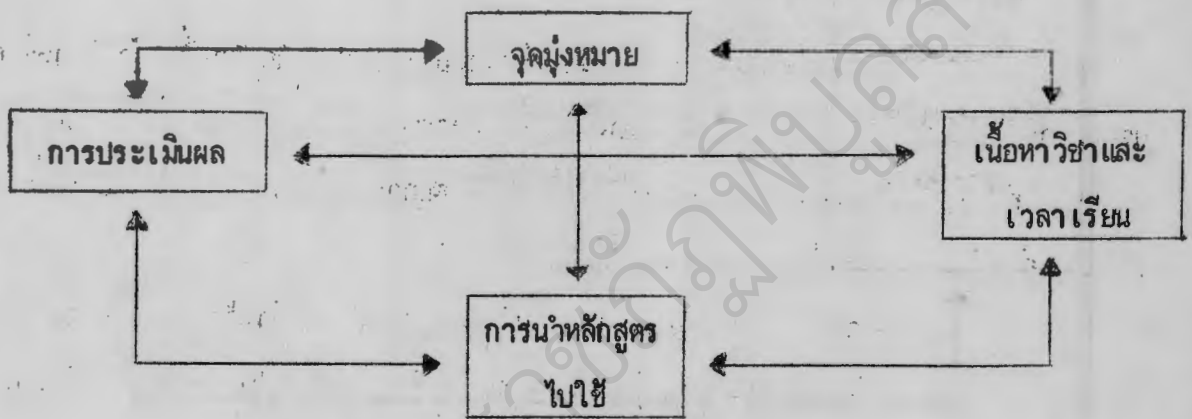
ลูมิตร คุณานุก (2518 : 9) ได้ให้ความเห็นว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมาย

2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า หลักสูตรฉบับที่สมบูรณ์นั้น ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 4 อย่าง และแต่ละองค์ประกอบมีสาระสำคัญ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร

สาระสำคัญขององค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้ คือ

1. หลักการและจุดมุ่งหมาย

1.1 หลักการของหลักสูตร หมายถึง แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับความต้องการอันเป็นแม่บทของหลักสูตร ซึ่งแสดงเจตจำนงหรือเป้าหมายทั่วไปของหลักสูตร

1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการตอบคำถามว่าจะจัดการศึกษาเพื่ออะไร หรือในการจัดการศึกษานั้นเราต้องการให้ผู้ได้รับการศึกษามีคุณลักษณะอย่างไร หรือกล่าวโดยสรุปว่า ในการให้การศึกษา นั้น ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมด้านใดบ้าง จึงจะเป็นคนที่มีคุณค่าแก่สังคม การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ต้องคำนึงถึง

ปรัชญา ศาสนาสังคม และจุดมุ่งหมายของการศึกษา

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมี 3 ระดับ ดังนี้ คือ

ระดับที่ 1 จุดมุ่งหมายระดับหลักสูตร

ระดับที่ 2 จุดมุ่งหมายของกลุ่มวิชา หรือหมวดวิชา และกลุ่มประสบการณ์

ระดับที่ 3 จุดมุ่งหมายของรายวิชา และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมซึ่งเป็นจุดหมายระดับการสอน หรือจุดประสงค์ของการเรียนรู้

2. เนื้อหาวิชาและเวลาเรียน

2.1 เนื้อหาวิชา หมายถึง เนื้อเรื่องหรือมวลประสบการณ์ และหัวเรื่องของวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายของกลุ่มประสบการณ์ และหลักสูตร มีความทันสมัยและเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของผู้เรียน เนื้อเรื่องหรือมวลประสบการณ์ เปรียบเสมือนสื่อ หรือเครื่องมือ นำทางไปสู่จุดมุ่งหมายของกลุ่มประสบการณ์และหลักสูตร

2.2 เวลาเรียน หมายถึง การกำหนดเรียนตลอดหลักสูตร ว่าหลักสูตรนั้น ๆ จะต้องใช้ เวลาเรียนกี่ปี แต่ละปีเรียนกลุ่มวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์ใด ระยะเวลาเท่าไรในแต่ละสัปดาห์เรียนอะไรบ้าง เป็นเวลาเท่าไร

3. การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ของผู้บริหารและครูนำหลักสูตรไปปฏิบัติ ให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียนในโรงเรียน การนำหลักสูตรไปใช้มีกิจกรรมที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้ คือ

3.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ได้แก่ การจัดทำวัสดุหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียน เอกสารหลักสูตรได้แก่แผนการสอน ประมวลการสอน คู่มือครู แบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ แบบฝึกทักษะ ฯลฯ การแปลงหลักสูตร ไปสู่การสอน เป็นหน้าที่ของกรมวิชาการศึกษา หลักสูตร และเอกสารหลักสูตร เพื่อสร้างเอกภาพของชาติ ส่วนเขตการศึกษา และจังหวัด มีหน้าที่ทำ เอกสารหลักสูตรอีกส่วนหนึ่ง ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

3.2 การจัดเตรียมความพร้อมเพื่อเอื้ออำนวยต่อการใช้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล ซึ่งได้แก่ บุคลากร สถานที่ วัสดุหลักสูตร และบริการต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การจัดหาครู และอบรมครูผู้สอน และฝ่าย

บริการหลักสูตร จัดหาเอกสารหลักสูตรชนิดต่าง ๆ สื่อการเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และสนามกีฬา ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครู ที่ทำหน้าที่บริการต่าง ๆ

3.3 การสอน เป็นหน้าที่ของครูประจำการในเรื่องกิจกรรมต่าง ๆ ที่นำหลักสูตร ไปใช้ การสอนจัดเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การสอนเป็นหัวใจในการนำหลักสูตร ไปใช้ หลักสูตรกับการสอนเป็นเรื่องที่ต้องกระทำควบคู่กัน การสอนต้องพึ่งหลักสูตรและหลักสูตรต้องพึ่งการสอน ดังนั้น หลักสูตรจะได้ก็ต้องอาศัยการสอนที่ดีประกอบกัน

4. การประเมินผล เป็นกระบวนการที่พยายามค้นหาคำตอบว่า หลักสูตรดีหรือไม่เพียงใด มีสิ่งใดบ้างที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข การประเมินผลมีสิ่งที่จะต้องประเมิน 2 ประการ ดังนี้ คือ

4.1 การประเมินผลการเรียนรู้ หลักสูตรจะกำหนดหลักการ วิธีการและระเบียบกฏที่เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับครูที่จะประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และการให้เลื่อนชั้น

4.2 การประเมินผลหลักสูตร ซึ่งจะต้องประเมินผลสิ่งต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้คือ การประเมินผลความมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา ประเมินผลการนำหลักสูตร ไปใช้ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนและประเมินผลโครงการประเมินผล (วิชัย ราษฎร์ศิริ. 2522 : 11 - 12)

ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

ภิญโญ สาร (2516 : 258) ว่า หลักสูตรที่ดีมีลักษณะ ดังนี้ คือ

1. ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษา
2. ตรงตามลักษณะของพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ
3. ตรงตามลักษณะความต้องการและความสนใจของนักเรียนและสังคม
4. ตรงตามลักษณะของวัฒนธรรมชนบทรวมนิยมและประเพณีของชาติ
5. มีเนื้อหาของเรื่องที่สอนมีบริบูรณ์พอที่จะให้นักเรียนงอกงามในทางเชาวน์ปัญญา ภาวปฏิบัติ ความคิด และการวิเคราะห์วิจารณ์
6. บอกแนวทางการสอนและวิธีสอนที่เหมาะสมไว้
7. บอกแนวทางที่จะวัดผลการศึกษา หรือวัดผลการเรียนการสอนไว้

8. บอกลักษณะของสื่อการเรียนที่จะนำมาใช้ประกอบการสอนได้
9. ยืดหยุ่นและคล่องตัว เปิดโอกาสให้ครูเลือกหรือปรับให้เข้ากับเหตุการณ์ได้
10. ช่วยให้นักเรียน รู้จักแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง
11. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียน
12. ส่งเสริมการทำงานโดยอิสระของนักเรียน
13. เหมาะสมกับชีวิตประจำวันของนักเรียน
14. เพิ่มพูนทักษะพื้นฐานต่าง ๆ ให้นักเรียน
15. ให้ความรู้แก่นักเรียนต่อเนื่องกัน ไปอย่างมีระเบียบ

หลักทั่วไปในการจัดสร้างหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักทั่วไปในการจัดสร้างหลักสูตร ไว้หลายแนวทาง ดังนี้

คือ

สาโรช บัวศรี (สาโรช บัวศรี อ้างถึงใน ทศนิยม ศุภเมธี 2532 : 11) ได้ให้ความ

เห็นไว้ว่า การจัดสร้างหลักสูตรห้องอาศัณฐาน 5 ประการ คือ

1. ฐานทางปรัชญา (Philosophical Foundation)
2. ฐานทางจิตวิทยา (Psychological Foundation)
3. ฐานทางสังคม (Socialological Foundation)
4. ฐานทางประวัติศาสตร์ (Historical Foundation)
5. ฐานทางเทคโนโลยี (Technological Foundation)

สมิทร ฤชานุกร (สมิทร ฤชานุกร อ้างถึงใน ทศนิยม ศุภเมธี 2532 : 12) เสนอว่า

ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานในการสร้างหลักสูตร จำแนกตามแหล่งที่มา มี 6 ประการ คือ

1. ข้อมูลทางปรัชญา
2. ข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการแต่ละสาขาวิชา
3. ข้อมูลที่ได้จากนักจิตวิทยาการเรียนรู้

4. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสังคมของผู้เรียน
5. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน
6. ข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาการทางเทคโนโลยี

ลิปบรนท์ เกตุทัต (ลิปบรนท์ เกตุทัต ก้างถึงโน ทศนีย์ สุภเมธี 2532 : 12) กล่าวว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ มาพิจารณา เพื่อกำหนดความมุ่งหมายทางการศึกษา และจัดการศึกษาของประเทศ ข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. สภาพแวดล้อมทางประชากร
3. สภาพแวดล้อมทางสังคม
4. สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ
5. สภาพแวดล้อมทางการเมือง
6. สภาพแวดล้อมทางการบริหาร
7. สภาพแวดล้อมทางศาสนาและวัฒนธรรม
8. สภาพของสื่อมวลชนเพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่า ข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหรือในการจัดทำหลักสูตร ควรประกอบด้วย

1. ข้อมูลทางปรัชญาการศึกษา
2. แผนการศึกษาแห่งชาติ
3. ข้อมูลทางด้านจิตวิทยา
4. ข้อมูลจากสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการปกครอง
5. ข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการแต่ละสาขาวิชา
6. ข้อมูลจากความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน
7. ข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาการทางเทคโนโลยี

1. ข้อมูลทางปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษา เป็นเรื่องของอุดมการณ์ ถือเป็นแม่บทในการจัดการศึกษา ซึ่งเปรียบเสมือนกรอบ หรือแนวทางในการจัดการศึกษา และแสดงให้เห็นค่านิยมทางการศึกษาว่า จัดการศึกษาให้กับใคร จัดเพื่ออะไร ยึดถืออะไรเป็นหลัก ต้องการให้ผู้เข้ารับการศึกษามีคุณลักษณะเป็นอย่างไร ปรัชญาการศึกษาเป็นเครื่องช่วยกำหนดความมุ่งหมาย ตลอดจนการจัดหลักสูตร และการสอนตามแนวความเชื่อของแต่ละปรัชญา ปรัชญาการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

1.1 ปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) นักปรัชญากลุ่มนี้มีความเชื่อว่าในแต่ละวัฒนธรรมมีความรู้ ทักษะ ความเชื่อถือ เจตคติ อุดมการณ์ที่เป็นแกนกลาง ทุกคนในวัฒนธรรมนั้นจะต้องรู้สิ่งเหล่านั้น และระบบการศึกษามุ่งถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ให้แก่เยาวชน การจัดการศึกษาเป็นการถ่ายทอดสืบต่อทางวัฒนธรรม

หลักการจัดการศึกษา

- กระบวนการจัดการศึกษา คือ การจดจำเนื้อหาวิชาที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องมีวินัย
- ครูเป็นผู้เลือกเนื้อหาสาระที่สำคัญมาสอนเด็ก
- การเรียนการสอนยึดระเบียบวินัย และครูเป็นศูนย์กลาง
- ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อที่เด็กจะได้ยึดถือเป็นตัวอย่าง
- หลักสูตรเป็นแบบเนื้อหาวิชา (Subject Matter)

1.2 ปรัชญาสังคมนิยม (Perrenialism) กลุ่มนี้มีความเชื่อว่าสิ่งสำคัญที่สุดของธรรมชาติของมนุษย์คือความสามารถในการใช้ความคิด สามารถใช้เหตุผลตัดสินแยกแยะการจัดการศึกษา เน้นความสำคัญของวิชาไตรภาค (Three R's) ประกอบด้วย อ่าน เขียน เลขคณิต มีความมุ่งหวังให้คนมีเหตุผลเพื่อจัดระบบสังคม

หลักการจัดการศึกษา

- กระบวนการจัดการศึกษา คือ ความรู้ต้องเป็นสากล การศึกษาทุกแห่งจึงต้องจัดเหมือนกัน

- มุ่งหวังให้ผู้เรียนรู้จักการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล
- สอนโดยมุ่งให้จำเนื้อหาวิชา เน้นพุทธิศึกษา หรือด้านวิชาการ
- ครู เป็นบุคคลสำคัญในการควบคุมความประพฤติ และระเบียบวินัยนักเรียน

1.3 ปรัชญาพัฒนาการ (Progressivism) หลักการจัดการศึกษาของปรัชญาสาขานี้ ถือว่าการศึกษาคือกระบวนการที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมระหว่างครูกับนักเรียน และถือว่าการศึกษาคือชีวิต ต้องจัดให้สัมพันธ์กับสภาพชีวิตที่เผชิญอยู่

หลักการจัดการศึกษา

- มีความเชื่อว่ามนุษย์จะพัฒนาไปตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม การศึกษาจึงไม่ควรเป็นไปในลักษณะที่คงที่
- ครูมีหน้าที่จัดประสบการณ์ที่ดีและเหมาะสมให้แก่เด็ก
- เนื้อหาวิชา ถือว่าวิถีทางประชาธิปไตยจะช่วยปลูกฝังความคิดอย่างเสรี
- เป็นการสอนแบบวิธีแก้ปัญหา โดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้

1.4 ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) มีแนวคิดคล้ายพวกพัฒนาการ พยายามที่จะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการปฏิรูปสังคม

หลักการจัดการศึกษา

- การศึกษาเป็นการมุ่งสร้างระเบียบสังคมใหม่
- การศึกษาต้องมีส่วนช่วยเปลี่ยนแปลงความคิดของคนในการสร้างสังคมให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์
- ครูจะต้องทำให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นต้องสร้างสังคมใหม่ขึ้น และจะต้องเป็นไปอย่างสอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตย

1.5 ปรัชญาสภาพนิยม (Existentialism) ความเชื่อตามแนวคิดนี้ เน้นความสำคัญของบุคคลแต่ละคนมากกว่าสังคม เน้นการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เน้นเรื่องความรับผิดชอบ

หลักการจัดการศึกษา

- การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้ จะไม่กำหนดแบบแผนให้นักเรียนปฏิบัติตาม แต่มุ่งให้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำ และยอมรับผลของการกระทำของตนเอง
- การเรียนการสอนถือว่านักเรียนเป็นคนสำคัญและมีเสรีภาพ ครูเป็นเพียงผู้แนะนำ และกระตุ้นให้นักเรียนได้รู้จักตัวเอง รู้จักเลือกและส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์บุคคล ส่วนเนื้อหาวิชาไม่จำกัดขอบเขตแน่นอน

ข้อมูลพื้นฐานทางด้านปรัชญาการศึกษานี้ จะมีบทบาทตั้งแต่การวางแผนและจัดทำแผนการศึกษา แห่งชาติ และนอกจากคณะผู้จัดทำหลักสูตรจะยึดเป็นหลักการ ครูผู้สอนก็ยังมีควมจำเป็นต้องรู้ และยึดเป็น แนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ไปสู่การเรียนการสอนอีกด้วย

การจัดการศึกษาของไทย ถ้าพิจารณาปรัชญาการศึกษาที่คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูป การศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ได้วางไว้ว่า "การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม" จะเห็นว่าเน้นหนักในปรัชญาการศึกษาสาขาปรัชญาพัฒนาการและปรัชญาปฏิรูปนิยม แต่ถ้าพิจารณาถึง รายละเอียดแล้วจะเห็นว่า ให้นำเอาส่วนดีของปรัชญาการศึกษาทุกสาขามาผสมผสานเพื่อให้ได้ความ มุ่งหมาย เนื้อหา และประสบการณ์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคม นักการศึกษาเรียกวิธีการนี้ว่าเป็น ทฤษฎี แบบผสมผสาน (Ecloticism)

2. ข้อมูลจากแผนการศึกษาชาติ

แผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นข้อมูลที่เป็นหลักฐานทางราชการที่ใช้เป็นแม่บทในการจัดการ ศึกษาของประเทศในระยะยาว จะชี้ให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายของชาติ ในเรื่องของการจัดการศึกษา ซึ่งการ จัดทำหลักสูตรทุกระดับจำเป็นต้องยึดแผนการศึกษาชาติเป็นหลัก จากแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2520 มีสาระสำคัญที่จะนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานดังนี้

2.1 ความมุ่งหมาย

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิต และทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อเสริมความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคง และความผาสุกร่วมกันในสังคมเป็นประการสำคัญ ความมุ่งหมายของการศึกษามีดังนี้

2.1.1 ให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนและของผู้อื่น มีระเบียบวินัย มีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนา และหลักธรรม

2.1.2 ให้มีความเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2.1.3 ให้มีความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัว และต่อตนเอง

2.1.4 ให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน และการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ มีความรักชาติ ตระหนักในความมั่นคงปลอดภัยในชาติ และมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ

2.1.5 ให้มีความมั่นคงและผดุงความเสมอภาค ความสุจริต และความยุติธรรม

2.1.6 ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพและอนามัยสมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ

2.1.7 ให้มีความขยันหมั่นเพียร มีความสามารถในการประกอบอาชีพและการจับจ่ายใช้สอยอย่างประหยัด ตลอดจนการร่วมมือกันประกอบกิจการและธุรกิจต่าง ๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย

2.1.8 ให้มีความสามารถในการติดต่อ ทำความเข้าใจและร่วมมือซึ่งกันและกัน รู้จักการแก้ปัญหา และข้อขัดแย้งด้วยสติปัญญา และโดยสันติวิธี

2.1.9 ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลป วัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรของประเทศ

3. ข้อมูลทางด้านจิตวิทยา

ในการจัดทำหลักสูตร คณะกรรมการผู้จัดทำจะต้องคำนึงถึงจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ เพราะการจัดทำหลักสูตรต้องสนองความต้องการของผู้เรียน ข้อมูลทางด้านจิตวิทยาจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบของหลักสูตร สมัยก่อนนักจิตวิทยามีความเชื่อว่า สมรรถนะของแต่ละคนแตกต่างกันไป มีไว้สำหรับจำ ฉะนั้นการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนจึงจัดแยกเป็นรายวิชา จัดการเรียน

การสอนเป็นรายชั่วโมง ต่อมาจากผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย นักจิตวิทยามีความเชื่อว่า การพัฒนาจะให้ สมบูรณ์แบบจะต้องพัฒนาหลาย ๆ ด้านควบคู่กันไป เช่น ทางด้านสติปัญญา ความรู้ อารมณ์ บุคลิกภาพ เจตคติ เป็นต้น ความเชื่อมั่นมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความมุ่งหมายของการศึกษา โดยพยายามให้มีการพัฒนาทุก ๆ ด้านพร้อมกันไป การจัดเนื้อหาวิชาต้องจัดแบบกลุ่มวิชานำมาบูรณาการกัน จะเห็นได้ว่า ข้อมูลทางด้านจิตวิทยามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อหลักสูตร ที่ผู้สร้างหรือ คณะกรรมการที่จัดทำหลักสูตรควรมีหลักปฏิบัติตามหลักจิตวิทยา ดังนี้

- 3.1 จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก การกำหนดหลักสูตร ควรยืดหยุ่น ได้พอสมควร
- 3.2 ต้องกำหนดขอบเขตให้กว้างขวางในระยะต้น เพื่อให้เด็กได้มีประสบการณ์พื้นฐาน เพียงพอ จึงค่อยจัดให้มีเรียนวิชาเฉพาะสำหรับเลือก ซึ่งสอดคล้องกับกฎที่ว่า "พัฒนาการ เริ่มต้นจากการ ตอบสนองทั่ว ๆ ไปก่อนการตอบสนองเฉพาะ"
- 3.3 ต้องลำดับความยากง่ายของ เนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับลำดับขั้นของพัฒนาการ ของ เด็ก
- 3.4 ต้องคำนึงถึงผลที่เด็กได้รับ และคำนึงถึงความต่อเนื่อง ของประสบการณ์ที่จัดให้กับเด็ก ทุกระยะ
- 3.5 คำนึงถึงอัตราเร็วของความเจริญเติบโตและพัฒนาการในวัยต่าง ๆ
- 3.6 คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ และการบำรุงแต่งบุคลิกภาพของเด็ก
- 3.7 ควรมุ่งเน้นถึงการส่งเสริมให้เด็กได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าการท่องจำ
- 3.8 เนื้อหาสาระที่เรียนควรเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของเด็ก โดยมุ่งพัฒนาเด็ก ในปัจจุบัน เพื่อให้ได้แนวทางในการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในอนาคต

4. ข้อมูลจากสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการปกครอง

การศึกษา กับสังคม เป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ในปัจจุบันสังคมนั้น เปรียบเสมือนสิ่งที่มีชีวิต ที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การจัดทำหลักสูตรจึงต้องคำนึงถึง และต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ด้วย เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการค้นพบความรู้ใหม่อยู่เสมอ ในขณะที่เดียวกัน

ความรู้เก่าบางอย่างก็ได้รับการพิสูจน์ว่าผิดหรือไม่เหมาะสมมีเกิดขึ้นบ่อย ๆ จึงเป็นการยากที่นักวิชาการแต่ละสาขาจะรอบรู้อยู่เสมอ เมื่อมีความรู้ใหม่เกิดขึ้นมามากมายก็ย่อมจะต้องมีการคัดเลือกความรู้ที่จะให้เด็กเรียนในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เตรียมตัวรับความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ของสังคม ความจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตร โดยเฉพาะสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่

4.1 การเพิ่มของประชากรในอัตราสูง แล้วปัญหาต่าง ๆ ตามมา

4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของไทยเป็นแบบการค้า ที่รัฐบาลต้องหาตลาดการค้า ประเทศ
จึงจะไปรอด

4.3 การพัฒนาอุตสาหกรรม มีโรงงานเกิดขึ้นมาก ต้องพัฒนานิสัยของคนไทยให้สอดคล้อง

4.4 ความปลอดภัยของชาติถือเป็นเรื่องสำคัญ

4.5 การกระทบกระทั่งระหว่างวัฒนธรรมตะวันตก และวัฒนธรรมไทย

การจัดทำหลักสูตรควรจะได้กำหนดจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม เป็นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะการศึกษาสภาพสังคมนั้นต้องศึกษาสภาพสังคมปัจจุบัน และจะต้องทำนายสภาพของสังคมในอนาคตด้วย เพราะผู้ศึกษาจะต้องใช้เวลาเรียนตลอดปีจึงจะสำเร็จการศึกษา สภาพและความต้องการของสังคมย่อมเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ดังนั้น หลักสูตรควรจะได้มีการประเมินและปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาด้วย

อย่างไรก็ดี คณะผู้จัดทำหลักสูตรควรจะได้คำนึงถึงข้อมูลต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ

1. หลักสูตรต้องสนองความต้องการของสังคม
2. หลักสูตรต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม
3. หลักสูตรจะต้องเน้นในเรื่องความรักชาติ รักประชาชน
4. หลักสูตรจะต้องสามารถแก้ปัญหาให้กับสังคม ไม่ใช่สร้างปัญหาให้กับสังคม
5. หลักสูตรจะต้องปรุงแต่งสังคม และแก้ไขในสิ่งบกพร่องต่าง ๆ ให้พัฒนาไปในทางที่

เหมาะสม

6. หลักสูตรจะต้องสร้างความสำนึกในเรื่องของเปลี่ยนแปลงทางสังคม ว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่เรื่องร้ายแรง

7. หลักสูตรจะต้องชี้แนะในเรื่องของการปฏิบัติเกี่ยวกับ ประเพณี และค่านิยมในทางที่ถูกที่ควร

8. หลักสูตรจะต้องถ่ายทอดวัฒนธรรมและจริยธรรมอันดีงาม และรู้จักเลือกปรับใช้ในสิ่งที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

9. หลักสูตรจะต้องปลูกฝังความซื่อสัตย์ และคุณธรรมในสังคม

10. หลักสูตรจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องผลประโยชน์ในสังคม การกระจายผลประโยชน์เป็นสิ่งจำเป็น

5. ข้อมูลที่ให้นักวิชาการแต่ละสาขาวิชา

วิชาการต่าง ๆ สามารถแบ่งได้ 3 หมวดวิชา คือ

5.1 วิทยาศาสตร์ (Natural Sciences) ว่าด้วยสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

5.2 สังคมศาสตร์ (Social Sciences) ว่าด้วยการสังคมของมนุษย์

5.3 มนุษยศาสตร์ (Humanity) ว่าด้วยศิลปะ และความรู้นอกเหนือจาก 2 ส่วนแรก

การจัดทำหลักสูตร จำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายและคัดเลือกเนื้อหาวิชา รวมทั้งประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนมาบรรจุไว้ในหลักสูตร นักวิชาการแต่ละสาขาวิชาย่อมจะรู้ธรรมชาติ โครงสร้าง และระดับความยากง่ายของศาสตร์ในสาขาที่ตนถนัดเป็นอย่างดี ฉะนั้น คณะผู้จัดทำหลักสูตรจำเป็นต้องพินิจพิจารณาเหล่านี้ เกี่ยวกับการกำหนดจุดมุ่งหมายในแต่ละระดับการศึกษา เพื่อที่จะทราบว่าจะระดับการศึกษานั้น ๆ ควรกำหนดจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับเนื้อหาวิชาจากศาสตร์นั้น ๆ มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนจะได้รับประโยชน์อย่างไร เช่น ระดับประถมศึกษา นักเรียนควรเรียนเนื้อหาวิชาสังคมศาสตร์ มากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะให้มีความรู้ ความสามารถที่เพียงพอแก่การเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อในระดับสูงต่อไป ไม่หรือเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตเมื่อเขาไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ นักวิชาการแต่ละสาขาวิชาจะช่วยให้การกำหนดจุดมุ่งหมาย และการเลือกเนื้อหาวิชาที่มีประโยชน์ และสนองความต้องการของผู้เรียนได้มากขึ้น

6. ข้อมูลจากความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

ความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นข้อมูลสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่คณะผู้จัดทำหลักสูตรควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะเท่ากับเป็นการสนองความต้องการของบุคคลโดยตรง และยังเป็น การสนองความต้องการให้กับสังคมอีกด้วย ดังนั้น การกำหนดจุดมุ่งหมายการจัดเนื้อหาวิชาต้องเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาในอนาคตของผู้เรียน การพิจารณาความต้องการและความสนใจของผู้เรียน มี 5 ประการ คือ

- 6.1 ความสมหวังและความสามารถทำงานด้วยตนเอง
- 6.2 ความต้องการมีชื่อเสียงและได้รับการยกย่อง
- 6.3 ความต้องการความรักและการยอมรับในสังคม
- 6.4 ความต้องการความปลอดภัย
- 6.5 ความต้องการทางร่างกาย (ทักษิณีย์ สุภเมธี. 2532 : 22)

ความต้องการเหล่านี้ต้องกำหนดไว้เป็นจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาของหลักสูตร และจะต้องคำนึงว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไรจึงจะทำให้ผู้เรียนได้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ทั้งปัจจุบันและอนาคต การที่ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่ตนสนใจ หรือได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัด ความสามารถหรือความต้องการ เขาย่อมจะเรียนได้ผลดี

7. ข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาการทางเทคโนโลยี

ปัจจุบันเทคโนโลยีทางการศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน การที่ครูได้มีโอกาสใช้เทคโนโลยีจะเป็นการช่วยในการศึกษาอย่างมาก เทคโนโลยีดังกล่าว ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง และวิดีโอ ฯลฯ รวมทั้งเทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ ซึ่งอาศัยเครื่องมือเหล่านี้ช่วย ซึ่งสามารถช่วยในการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงขึ้นกว่าสมัยก่อน ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของสื่อต่าง ๆ จะมีอิทธิพลต่อความเจริญเติบโตของเด็กมากที่สุด

ขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตร

ในการจัดทำหลักสูตร จะต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนว่า มีคุณสมบัติ คุณลักษณะเฉพาะอย่างไร และต้องการให้พัฒนาไปในทิศทางใด จะต้องคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวผู้เรียน และลักษณะวัฒนธรรมของแต่ละสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่ และอื่น ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว รวมทั้งต้องคำนึงถึงเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ ที่นำมาบรรจุไว้ในหลักสูตร ดังนั้น การจัดทำหลักสูตร หรือการพัฒนาหลักสูตรไม่ว่าระดับใด ควรจะดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ (ทัศนีย์ สุภเมธิ. 2532 : 23)

1. วิเคราะห์ วินิจฉัย หาความต้องการ อันจำเป็นต่าง ๆ
2. กำหนดวัตถุประสงค์ต่าง ๆ
3. สรรหา เนื้อหาสาระที่ต้องการให้เรียนรู้
4. จัดระเบียบ และลำดับเนื้อหาสาระ
5. สรรหาประสบการณ์ที่ต้องการให้เรียนรู้
6. จัดระเบียบ และลำดับประสบการณ์ที่ต้องการให้เรียนรู้
7. กำหนดค่าใช้จ่ายอันลงไปว่า จะประเมินผลอะไร ประเมินด้วยวิธีใด ใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมืออะไร ที่ใช้ในการประเมิน

สรุป

หลักสูตร เปรียบประดุจเข็มทิศ ที่ใช้เป็นเครื่องนำทางให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จะได้ร่วมมือกันให้การสนับสนุน ในการจัดการศึกษา รวมทั้งการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรที่วางไว้ หลักสูตรของประเทศไทยได้วิวัฒนาการมาโดยลำดับ จนกระทั่งปัจจุบันได้ใช้หลักสูตร พ.ศ. 2521 เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของประเทศ

การจัดสร้างหลักสูตร ต้องอาศัยองค์ประกอบและข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ หลายประการ ก็เพื่อจะทำให้หลักสูตรเกิดประโยชน์ และสอดคล้องกับความต้องการ ของบุคคล สังคมของคนในชาติให้มากที่สุด อันจะเป็นแนวทางให้เกิดความผาสุกแก่ชนในชาติ และเกิดความมั่นคงของประเทศสืบไป

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายถึงวิวัฒนาการหลักสูตรของประเทศไทยมาพอสังเขป

2. หลักสูตรคืออะไร จงอธิบาย

3. หลักสูตรมีความสำคัญอย่างไร จงอธิบาย

4. องค์ประกอบของหลักสูตรมีอะไรบ้าง

5. จงอธิบายถึงหลักการสร้างหลักสูตรมาพอสังเขป

6. หลักสูตรควรจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เพราะเหตุใด จงอธิบาย

หนังสือและเอกสารอ้างอิงที่ควรอ่านเพิ่มเติม

- จารุณี สุตะบุตร. "วิวัฒนาการประถมศึกษา." **สารพัฒนาหลักสูตร.** (76) : 5 ; กรกฎาคม 2531.
หน้า 1-6
- ทัศนีย์ สุภเมธี. **หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2532.
หน้า 11-26
- ธำรง บัวศรี. **ทฤษฎีหลักสูตร.** พระนคร : มงคลการพิมพ์, 2504. หน้า 64
- ภิญโญ สาร. **หลักสูตรบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2516.
หน้า 258-279
- วิชากร, กรม. **รายงานการสัมมนาระดับชาติเรื่องหลักสูตรประถมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2531. หน้า 7
- วิชัย ราษฎร์ศิริ. **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.
หน้า 9-13
- สนิท ฉิมเล็ก. **การประถมศึกษา.** พิษณุโลก : ฝ่ายธุรการ, 2532. หน้า 1-25
- สุมิตร คุณานุกร. **หลักสูตรและการสอน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนการพิมพ์, 2518. หน้า 9
- หาญชัย สงวนให้. **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา.** พิษณุโลก : สองแควการพิมพ์, 2525.
หน้า 1-22
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. "สาระสำคัญที่ควรพิจารณาในการสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษา." **วารสารวิสามัญ
ศึกษา.** 9 ; 2513. หน้า 3
- Taba, Hilda. **Curriculum Development : Theory and Practice.** New York :
Harcourt, Brace and World. Inc., 1962. P. 11
- Saylor, J. and Alexander, William M. **Planning Curriculum For Schools.**
New York : Holt Rinehart and Winston, Inc., 1974. P. 22

หน่วยที่ 2

การพัฒนาหลักสูตร

หัวเรื่อง

1. ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
2. พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร
3. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
4. การพัฒนาหลักสูตรในประเทศไทย
5. บทบาทของบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตร
6. ข้อเสนอแนะในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

ความคิดรวบยอด

หลักสูตรคล้ายกับสิ่งที่มีชีวิต ต้องมีการเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอยู่เสมอ แม้ในขณะที่ใช้หลักสูตรอยู่ก็ตาม เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลและสภาพของสังคม การพัฒนาหลักสูตรจะต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานหลายประการ และอาศัยบุคลากรหลายฝ่าย เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีและเหมาะสมกับสภาพสังคมมากที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ได้
2. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายถึงพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร ได้
3. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถชี้แจงถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตรในประเทศไทยได้

4. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอภิปรายถึงบทบาทของบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตร ได้
5. เพื่อให้ศึกษาค้นคว้าและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. อธิบายถึงความหมาย และกระบวนการพัฒนาหลักสูตร
2. อภิปรายถึงบทบาทของบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตร
3. แบ่งกลุ่มศึกษาพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร และข้อเสนอแนะในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น
4. ให้นักศึกษาสรุปสาระสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร

สื่อการเรียนการสอน

1. แผ่นโปรงใสประกอบการบรรยาย
2. แผนภูมิพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร
3. กระดาษสำหรับเขียนสรุปการอภิปราย และประเด็นการอภิปราย
4. เอกสารประจำหน่วย

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการฟังคำบรรยาย
2. สังเกตจากการอภิปรายในกลุ่ม
3. ตรวจสอบผลงานการบันทึกการอภิปราย

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) หมายถึง การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2522 : 19)

การพัฒนาหลักสูตร มีคำที่ควรพิจารณาอยู่ 2 คำ คือ คำว่า การปรับปรุงหลักสูตร กับคำว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ทาบ (Taba, 1962 : 454) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรทั้งระบบหรือเปลี่ยนทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้ จะกระทบกระเทือนทางด้านความรู้ และความรู้สึคนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วน โดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวความคิดพื้นฐานหรือแบบของหลักสูตรเดิม

พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร

พื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร มี 8 ประการ คือ

1. พื้นฐานด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาหลักสูตรควรพิจารณาเศรษฐกิจของประเทศ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1.1 การเตรียมกำลังคน (Man Power) การให้การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการพัฒนาคนในด้านต่าง ๆ ให้มีปริมาณ คุณภาพ และประสิทธิภาพที่ดีเหมาะสมและสอดคล้องกับ ความต้องการกำลังคนในแต่ละสาขาของประเทศ เพื่อมิให้กำลังคนที่ผลิตขึ้นมาจะว่างงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสูญเสีย และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศได้

นิโกลัส เบนเนทท์ (2517 : 180) กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย มี 2 ภาค คือ ภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรม ในภาคเกษตรกรรมเป็นภาคที่ใหญ่ที่สุด ประชาชน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีประมาณร้อยละ 80-85 และอาศัยในชนบททั่วไป ส่วนในภาค

อุตสาหกรรมนั้น มีตั้งแต่อุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมในครอบครัว และอุตสาหกรรมหนักที่ใช้เครื่องจักรกลในโรงงานมีจำนวนน้อย และอยู่อาศัยในเมืองหรือชานเมืองทั่วไป โดยพื้นฐานทางสภาพภูมิศาสตร์แล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศที่เหมาะสมแก่การประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมเป็นอย่างยิ่ง ในการพัฒนาการเศรษฐกิจของประเทศไทย ควรที่รัฐบาลจะหันมาเน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพทางภาคเกษตรกรรมให้สูงขึ้น เพื่อเพิ่มอัตราการรายได้เฉลี่ยรายหัวของประชาชนให้สูงขึ้น แทนที่จะเน้นความสำคัญในการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรม นับตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา

1.2 การลงทุนทางการศึกษา (Educational Investment) การจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ รัฐบาลต้องจ่ายเงินในการลงทุนทางการศึกษาเป็นจำนวนมาก ยิ่งในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษากาบังคับเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดทุกสิ่งทุกอย่างให้เปล่า โดยผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ในการเรียนการสอน ในประเทศที่พัฒนา และมีเศรษฐกิจมั่นคง การศึกษากาบังคับก็จัดได้หลายปี และสามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการศึกษาที่มีราคาสูงขึ้น ในการจัดทำหลักสูตรระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษากาบังคับ คณะผู้จัดทำหลักสูตรต้องคำนึงถึงสภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศให้เหมาะสม เพื่อที่จะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดหลักสูตรเวลาเรียน วางหลักการและวิธีการใช้หลักสูตรให้ดี ลดความสูญเปล่าทางการศึกษาให้มีน้อยที่สุด

2. พื้นฐานทางด้านสังคม สังคมไทยจำแนกออกได้เป็นสองส่วนใหญ่ ๆ คือ สังคมชนบทกับสังคมเมือง สังคมชนบทประกอบด้วยชุมชนย่อย ๆ กระจายอยู่ตามหมู่บ้าน เป็นสังคมใหญ่มีสมาชิกเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ มีประมาณ 80-85 มีความยากจน และมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมเป็นไปอย่างใกล้ชิด เมื่อรัฐบาลได้เริ่มพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ความรู้ ความคิด วิทยาการ และวัฒนธรรมใหม่ ๆ แพร่เข้าไปในชนบท และมักจะขัดกับวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ ผลก็คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างในสังคมชนบทไปพร้อม ๆ กับการเสื่อมสลายของชุมชนเดิม ส่วนสังคมเมืองนั้น สมาชิกมีความแตกต่างกันทั้งในด้านอาชีพ รายได้ เชื้อชาติ วัฒนธรรม และสถานภาพทางสังคม ความผูกพันระหว่างสมาชิกมีน้อย ชีวิตเต็มไปด้วยการแข่งขัน คำนึงต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ปัญหาทางสังคมมีมาก เช่น ปัญหาอาชญากรรม

ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการประกอบอาชีพ ปัญหาทางเพศ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาอาชญากรรม ภัยรุนแรง ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ทำให้สภาพของสังคมเมือง ผุพังเสื่อมโทรมลงทุกวัน การศึกษาที่จะเอื้อประโยชน์สุขแก่คนไทยตามสภาพของสังคม จึงควรจะต้องจัดให้มีการ ความแตกต่างกันไปตามสภาพของท้องถิ่น เพื่อช่วยให้ผู้เรียนปรับให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

3. **พื้นฐานด้านการเมือง** การเมืองเป็นเรื่องของการปกครอง ซึ่งจะเน้นเกี่ยวกับกฎหมาย สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมและประเทศชาติ การเมืองเกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่าง ใกล้ชิด เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการเมืองยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนทราบว่า ตนมีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร และควรที่จะแสดงแนวความคิด หรือปฏิบัติตน อย่างไร เพื่อให้บรรลุผลของการเมือง การปกครอง ในการทำหลักสูตรจึงควรบรรจุเนื้อหาวิชา และประสบการณ์ที่จะปลูกฝังให้คนมีพฤติกรรมด้านการเมืองแต่เยาว์วัย โดยช่วยให้บุคคลรู้จักสิทธิ และ หน้าที่ของตนที่จะต้องผูกพันกับหน้าที่ และสิทธิของผู้อื่น ตลอดจนการให้ความรู้ และฝึกฝนกระบวนการ เป็นไปอย่างมีระบบตามขั้นตอนที่ถูกต้อง

4. **พื้นฐานทางด้านจิตวิทยา** ผลการศึกษาขั้นคว่ำวิจัยทางจิตวิทยามีอิทธิพลในการ เปลี่ยนแปลงรูปแบบของหลักสูตร และวิธีการสอน ทำให้การศึกษาจะต้องมุ่งส่งเสริมสร้างพัฒนา ให้แก่เด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กเป็นคุณสมบัติในทศด้าน ในการ ให้การศึกษาหรือการจัดทำหลักสูตร ควรคำนึงถึงจิตวิทยา 2 เรื่อง คือ

4.1 **จิตวิทยาพัฒนาการ** ผลจากการศึกษา ขั้นคว่ำ วิจัย ทางจิตวิทยาพัฒนาการทำให้ ทราบว่าเด็กแต่ละเพศ แต่ละวัย มีพัฒนาการหรือมีความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญาเพียงใด จะสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอะไรได้บ้าง มากหรือน้อยแค่ไหนเพียงไร

4.2 **จิตวิทยาการเรียนรู้** ผลจากการศึกษา ขั้นคว่ำ วิจัย ทางจิตวิทยาการเรียนรู้ มีบทบาทในการกำหนดรูปแบบของหลักสูตร การเลือกการจัดเนื้อหาวิชา รวมทั้งการกำหนดวิธีการจัด การเรียนการสอน เพราะเด็กแต่ละคนนั้นแตกต่างกันทั้งในด้านความสนใจและสติปัญญา เราจะมีวิธีการ ใดๆให้เด็กเหล่านี้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ มีองค์ประกอบอะไรบ้าง หรือมีทฤษฎีการเรียนรู้อะไร

ที่จะส่งเสริมหรือช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดผลดี มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับเด็กแต่ละคน (วิชัย ราษฎร์ศิริ. 2522 : 20 - 22)

5. พื้นฐานทางด้านปรัชญา ปรัชญาอิทธิพลต่อการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาที่จัดให้แก่มนุษย์ เมื่อนักปรัชญามีความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์ว่าอย่างไร และมนุษย์จะต้องเรียนรู้อะไรบ้าง จึงจะสามารถอยู่ร่วมกัน ได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาของสังคมนั้นก็ถูกจัดขึ้นตามความคิดของนักปรัชญา ทั้งความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหา สาระ หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดผล และการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา (สมิตร คุณานุกร. 2518 : 10 - 12)

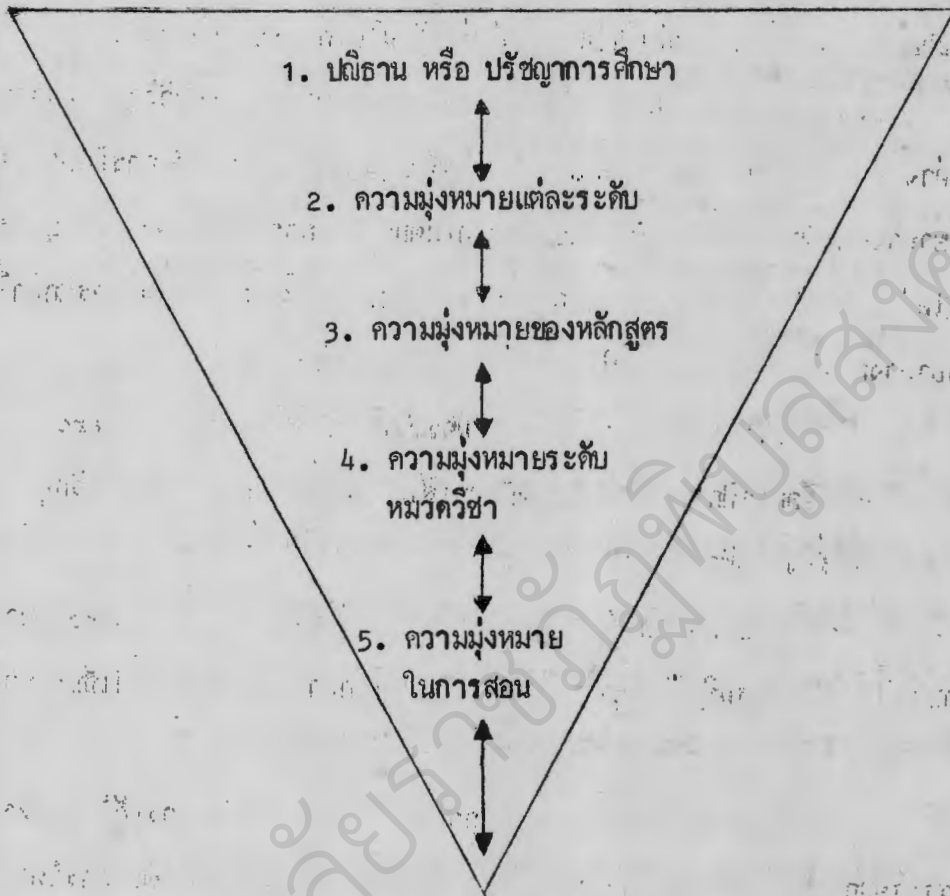
วิจิตร ศรีสะอ้าน (2519 : 170 - 174) กล่าวว่า การนำปรัชญามาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร มีประเด็นที่ต้องคำนึงถึงอยู่ 2 ประการ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้การศึกษามุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้คนมีลักษณะเช่นไร จึงเป็นหน้าที่ของคณะผู้จัดทำหลักสูตรต้องพยายามศึกษา สืบรวจ วิเคราะห์ ในสภาพสังคมของเรานั้นคนจะต้องมีลักษณะเช่นไร จึงสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข ดังนั้น เราจึงนำปรัชญาการศึกษามาเป็นพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2. ต้องทราบความรู่ว่า ความรู้อะไรที่มีคุณค่าและมีประโยชน์สำหรับมนุษย์บ้าง แล้วคัดเลือกความรู้นั้นเข้ามาบรรจุไว้ในหลักสูตร เพื่อให้การสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้

สมิตร คุณานุกร (2518 : 44) ให้ความเห็นว่า จากปรัชญาสู่หลักสูตรและการสอน สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้ คือ

แผนภูมิที่ 3 จากปรัชญาสู่หลักสูตรและการสอน

6. **พื้นฐานด้านแผนการศึกษาแห่งชาติ** แผนการศึกษาแห่งชาติ คือเอกสารของทางราชการที่ใช้เป็นแม่บทหลักในการจัดการศึกษาของประเทศในระยะยาว ในการจัดทำหลักสูตร ต้องคำนึงถึงแผนการศึกษาแม่บท ซึ่งมีสาระสำคัญในแผนการศึกษา ซึ่งนำมาเป็นพื้นฐานในการจัดทำหลักสูตร ได้แก่ ความมุ่งหมายของการศึกษา ความมุ่งหมายของการศึกษาที่สร้างหลักสูตร ระบบการศึกษา หรือระยะเวลาที่จัดการศึกษาแต่ละระดับและวัยของผู้เรียน

7. **พื้นฐานด้านวิทยาการและเทคโนโลยี**

ในการจัดทำหลักสูตร ควรตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

7.1 พื้นฐานด้านวิทยาการ ปัจจุบันมีวิทยาการต่าง ๆ เกิดขึ้นและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ซื่อเท็จจริงและกฎเกณฑ์บางอย่างกลายเป็นสิ่งล้าสมัย และมีวิชาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นใหม่ ๆ การจัดทำหลักสูตรจะต้องคัดเลือก เนื้อหาวิชาที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในแต่ละระดับเป็นอย่างดี

7.2 พื้นฐานด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันได้มีความพยายามที่จะนำวิธีการ แนวความคิดและเครื่องมือต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และปรับปรุงคุณภาพ ในการจัดการศึกษา เรียกว่า เทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงการประยุกต์เทคนิค วิธีการ แนวความคิด อุปกรณ์ และเครื่องมือใหม่ ๆ มาใช้ปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอน รวมทั้งแก้ปัญหาทางการศึกษาที่เกิดขึ้น เทคโนโลยีทางการศึกษาจึงครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ได้ 3 เรื่อง คือ

7.2.1 การนำเครื่องมือและอุปกรณ์ใหม่ ๆ ประเภท Hard ware มาใช้ในการเรียนการสอน หรือการศึกษา เช่น เครื่องบันทึกเสียง เครื่องฉายภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องช่วยสอน เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

7.2.2 การผลิตวัสดุการสอนตามแนวใหม่ ประเภท soft ware มาใช้ในการให้การศึกษา ซึ่งได้แก่ การผลิตคู่มือครู ตำรา แบบเรียน เอกสาร สื่อการเรียนที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน

7.2.3 การใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา หรือปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน เช่น การจัดโรงเรียนโดยไม่แบ่งชั้น การสอนเป็นคณะ การจัดการสอนแบบยืดหยุ่น การจัดห้องเรียนเป็นศูนย์การเรียน การเลื่อนชั้นโดยอัตโนมัติ เป็นต้น (วิชัย ราษฎร์ศิริ. 2522 : 25 - 26)

8. พื้นฐานจากนักวิชาการแต่ละสาขาวิชา ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น จำเป็นที่จะต้องกำหนดจุดมุ่งหมาย และคัดเลือก เนื้อหาวิชา และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนมาบรรจุไว้ในหลักสูตร เพราะนักวิชาการแต่ละสาขาวิชาต่าง ๆ ย่อมรู้ธรรมชาติโครงสร้าง ระดับความยากง่ายของศาสตร์ในสาขาที่ตนถนัดเป็นอย่างดี ผู้จัดทำหลักสูตรต้องอาศัยข้อมูลจากนักวิชาการแต่ละศาสตร์เหล่านี้มา เป็นแนวทาง สำหรับกำหนดความมุ่งหมาย และคัดเลือก เนื้อหาวิชา เพื่อให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละวัย และระดับชั้น

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร มี 4 ระดับ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรระดับชาติ คือ การพัฒนาหลักสูตร และคู่มือหลักสูตร คู่มือครูระดับชาติ เพื่อให้เป็นแกนกลางให้ผู้ใช้ระดับต่าง ๆ ที่รองลงไป นำไปขยายและปรับให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น โรงเรียน และชั้นเรียนต่อไป โดยมีกรมวิชาการเป็นเจ้าของเรื่อง

2. การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น คือ การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น เช่น ประมวลการสอน โครงการสอนหรือแผนการสอน คู่มือครู หรือคู่มือการสอน และบันทึกการสอน เป็นต้น มีการขยายและปรับหลักสูตรระดับชาติให้เหมาะสมกับท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น มีเขตการศึกษาเป็นเจ้าของเรื่อง

3. การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียน คือ การพัฒนาโครงการสอน หรือแผนการสอน โดยการขยายและปรับปรุงหลักสูตร แผนการสอนระดับชาติและระดับท้องถิ่นให้เหมาะสมกับโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรในระดับโรงเรียนมี จังหวัด อำเภอ และโรงเรียนเป็นเจ้าของเรื่อง

4. การพัฒนาหลักสูตรในระดับชั้นเรียน คือ การพัฒนาบันทึกการสอนเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยการขยายและปรับปรุงหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับโรงเรียน ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยคำนึงถึงสภาพสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ความต้องการ ความสนใจ สติปัญญาของผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรในระดับชั้นเรียน มีครูเป็นเจ้าของเรื่อง

(สุมิตร คุวานันท์, 2518 : 180 - 188)

การพัฒนาหลักสูตรเริ่มต้นจากการศึกษา สสำรวจ วิเคราะห์ วิจัย สภาพสิ่งแวดล้อมทางสังคม สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ พื้นฐานด้านต่าง ๆ ในการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการวิเคราะห์ วิจัย หลักสูตรที่กำลังใช้อยู่ในแต่ละองค์ประกอบ เริ่มตั้งแต่จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และเวลาเรียน การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลตามลำดับ โดยคงสิ่งที่ดีและสิ่งที่เหมาะสมไว้

สิ่งใดที่ไม่ดีก็ควรตัดทิ้ง หรือแก้ไขปรับปรุง ส่วนที่ขาดไปก็เพิ่มเข้าไป เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดี เหมาะสมกับบุคคล และสังคม แล้วนำข้อมูลที่ได้กล่าวแล้วไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (วิชัย ราษฎร์ศิริ.

2522 : 26)

สมิทร กุณานุกร (2518 : 58) กล่าวว่า กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ หรือความมุ่งหมายของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรแต่ละระดับจะต้องมีความมุ่งหมายที่แสดงถึง เอกลักษณ์และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไปแต่ละระดับ เพื่อที่จะให้คำตอบต่อคำถามที่ว่า "จะให้การศึกษาไปเพื่ออะไร" ได้อย่างถูกต้องชัดเจน

2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ การพัฒนาหลักสูตรจะต้องเลือกสรรวิชาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาในจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3. การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ การพัฒนาหลักสูตรต้องให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำหลักสูตรที่ร่างขึ้นแล้วไปปฏิบัติการสอนในโรงเรียน เพื่อดูผลของการใช้หลักสูตรว่า ได้ผลดีมากหรือน้อยเพียงใด

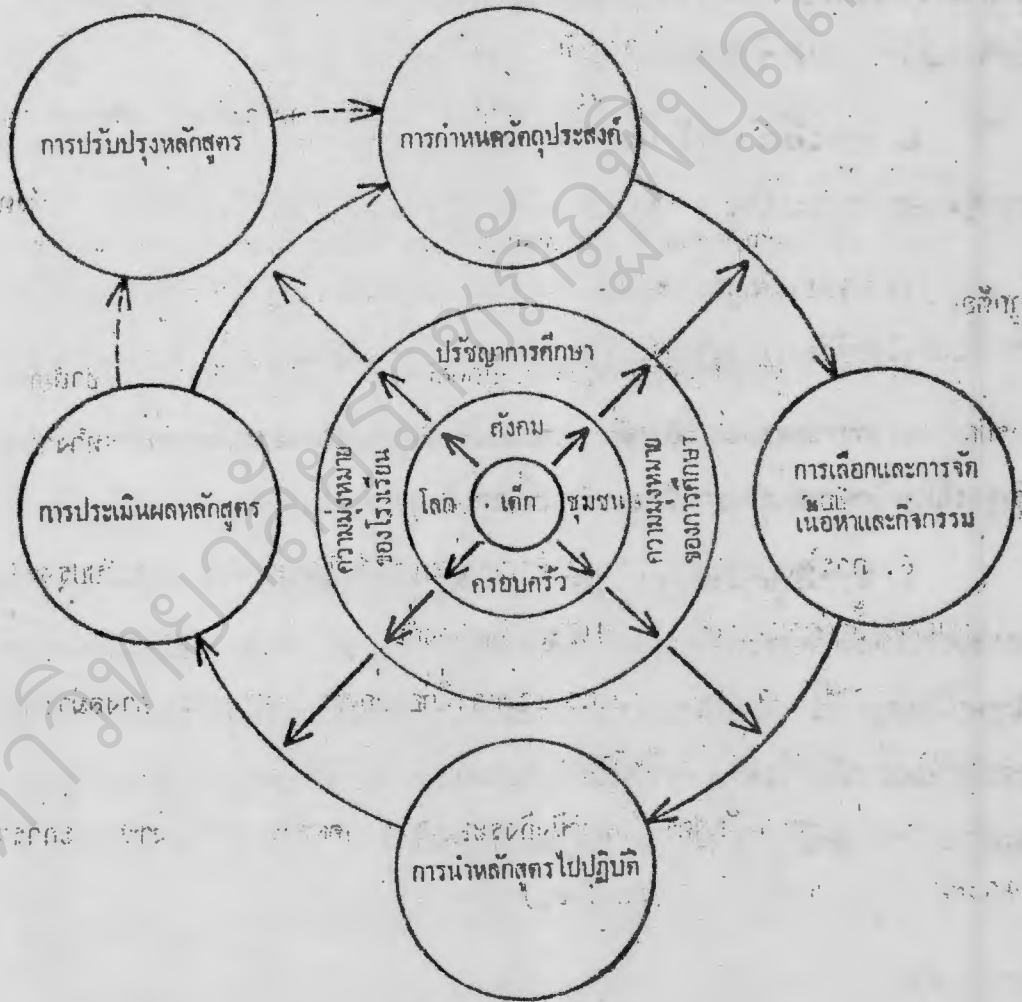
4. การประเมินผลหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรจะต้องประเมินผลหลักสูตร เพื่อหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในความมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และมีอะไรเป็นสาเหตุ

5. การปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรจะต้องนำผลของการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ และผลการประเมินผลหลักสูตรมาพิจารณาหาข้อดีและข้อบกพร่องของหลักสูตร เพื่อที่ได้วางแผนการปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์ขึ้น โดยใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเดิมเป็นหลัก คือ การปรับปรุงวัตถุประสงค์ การเลือกและการจัดเนื้อหาและกิจกรรม การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ การประเมินผลหลักสูตร และมาถึงการปรับปรุงหลักสูตรอีก เป็นวัฏจักรวนเวียนต่อเนื่องกัน

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร - สุมิตร ฤกษ์นุกร (2518 : 8) ได้เสนอรูปแบบ
กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้

แบบภูมิที่ 4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

หลักการพัฒนาหลักสูตร

หลักการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพของสังคมในแต่ละท้องถิ่น มีหลักการดังนี้ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรเป็นงานที่ซับซ้อน จำเป็นต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อมั่นได้โดยอาศัยวิธีการสำรวจ ศึกษา วิเคราะห์ และวิจัย เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับบุคคลและท้องถิ่น
2. การพัฒนาหลักสูตรควรมีการประสานงานกันอย่างกว้างขวาง ระหว่างนักพัฒนาหลักสูตร นักบริหาร นักวิชาการแต่ละสาขา ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนและบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารต้องใช้ภาษาเดียวกันและมีความเข้าใจตรงกัน
3. การพัฒนาหลักสูตรต้องจัดสภาพการทำงาน ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยยึดหลักการทำงานแบบประชาธิปไตย
4. การพัฒนาหลักสูตร จะต้องทำงานอย่างมีระเบียบ มีการประสานสัมพันธ์กันตามขั้นตอนที่ถูกต้อง
5. การพัฒนาหลักสูตรมีผลกระทบต่อบุคคลหลายฝ่าย ต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ การฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ เพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อ เจตคติและพฤติกรรมการทำงาน แก่ผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรก่อนเริ่มใช้หลักสูตร
6. การพัฒนาหลักสูตร ควรนำหลักสูตรที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมและเอื้อต่อการนำหลักสูตรไปใช้ในแต่ละท้องถิ่น
7. การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน ควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ และตลอดเวลา แม้แต่ในขณะที่กำลังใช้หลักสูตร
8. การพัฒนาหลักสูตร ต้องคำนึงถึงระยะเวลา บุคลากร งบประมาณ และการจัดการที่เหมาะสม (วิชัย ราษฎร์ศิริ. 2522 : 27)

การพัฒนาหลักสูตรในประเทศไทย

การพัฒนาหลักสูตรจะจำกัดตัวเองอยู่เฉพาะหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดโดยเฉพาะไม่ได้ เพราะหลักสูตรที่ดีจะประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

1. ส่วนแรก คือ ส่วนที่เป็นแกนกลาง ซึ่งเป็นส่วนที่สร้างเอกภาพ และเอกลักษณ์ของชาติ ประชาชนไทยทุกคนต้องเรียนเพื่อสร้างความเป็นไทยร่วมกัน หลักสูตรที่เป็นแกนกลางนี้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้จัดทำและใช้ให้ทั่วประเทศ

2. ส่วนที่สอง คือ ส่วนที่จะต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น หลักสูตรส่วนนี้ท้องถิ่นควรจัดทำเอง เพราะท้องถิ่นย่อมรู้สภาพและความต้องการของท้องถิ่นดีกว่าผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้คนสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาของตน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข

การพัฒนาหลักสูตรในประเทศไทย ในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา มีดังนี้ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรระดับชาติ มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร ดังนี้ คือ

1.1 ศูนย์พัฒนาหลักสูตร (ศพล.) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ประสานงานในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรแม่บทหลัก รวมทั้งการจัดทำประมวลการสอน แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ หนังสือส่งเสริมการอ่าน แบบฝึกหัดเสริมทักษะ ฯลฯ เอกสารหลักสูตรต่าง ๆ เหล่านี้ ท้องถิ่นควรนำไปทดลองใช้และปรับปรุงให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

1.2 สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) มีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา ในระดับประถมศึกษา จัดทำเฉพาะหลักสูตรคณิตศาสตร์ รวมทั้งจัดทำคู่มือครู คู่มือแบบเรียน แบบเรียน และแบบฝึกหัด โดยปรกติจะพัฒนาหลักสูตรและทำการทดลองในโรงเรียนส่วนกลาง หลักสูตรบางส่วนที่ต้องเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในแต่ละท้องถิ่นจึงเป็นไปได้ยาก

2. การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น คำว่า ท้องถิ่น มีความหมายกว้างในทางปฏิบัติ
ท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร ก็คือ เขตการศึกษา จังหวัด และโรงเรียน

2.1 เขตการศึกษา เขตศึกษานอกจากจะมีหน้าที่ในการนิเทศงานด้านการศึกษา
และพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะกับสภาพท้องถิ่น โดยปรับปรุงเอกสารหลักสูตรส่วนกลางให้เหมาะสมกับ
สภาพของท้องถิ่น และจัดทำเอกสารเพิ่มเติมขึ้นมาตามความต้องการ และเหมาะสมกับของท้องถิ่น
ได้แก่ ประมวลการสอน แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ่านเพิ่มเติม
หนังสือส่งเสริมการอ่าน และแบบฝึกหัดที่มีพื้นฐานจากท้องถิ่น

2.2 จังหวัด หน่วยงานนี้เทศกจังหวัดประสานงานกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
จัดทำโครงการสอน หรือแผนการสอนของแต่ละจังหวัดขึ้นใช้เอง รวมทั้งอาจจัดทำคู่มือครู สื่อการเรียน
บางอย่างเพิ่มเติม และนิเทศการใช้หลักสูตร ติดตามประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

2.3 โรงเรียน โรงเรียนเป็นที่ปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู จึงมีบทบาทที่สำคัญยิ่ง
ในการพัฒนาหลักสูตร เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่นำหลักสูตร ไปปฏิบัติให้เกิดผลแก่ผู้เรียนโดยตรง
การพัฒนาหลักสูตร เริ่มจากการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น การเปิด
วิชาให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความต้องการ ความสนใจและความถนัด จัดเตรียมสื่อการเรียน
ต่าง ๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้ครูได้ใช้หลักสูตรเกิดผลดี และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิด
ประโยชน์แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง
มีความสุข (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2522 : 27 - 28)

บทบาทของบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตร

งานพัฒนาหลักสูตร เป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวางดังกล่าวแล้ว และยังเกี่ยวข้องกับบุคคล
หลายฝ่าย เช่น ครู ผู้นำหลักสูตร ไปปฏิบัติ ผู้บริหาร อันได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ
โรงเรียน หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ผู้ซึ่งจะต้องจัดการ
ให้ระบบการศึกษาในโรงเรียนคล่องตัว มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอนได้อย่างดี

และผู้ปกครอง จะต้องเข้าใจแนวความคิดและวิธีการใหม่ ๆ ทางการศึกษา เพื่อจะได้ให้ความร่วมมือ ไม่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงด้วยความเข้าใจผิด และเนื่องจากงานพัฒนาหลักสูตร เป็นงานที่ยุ่งยากซับซ้อน เป็นงานที่ต้องมีหลักวิชา จึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้จากนักวิชาการหลายแขนง อาทิ **นักพัฒนาหลักสูตร** ซึ่งเป็นผู้รู้โครงสร้างและระบบในการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุผลตามเป้าหมาย **นักจิตวิทยาการศึกษา** ซึ่งได้ฝึกฝนทางด้านวิธีการ เรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน **นักวิจัยและนักวัดผลการศึกษา** ซึ่งรู้วิธีสำรวจ ทดสอบผลการเรียนรู้ และสามารถกำหนดเงื่อนไข ในการประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร **นักแนะแนว** ผู้รู้เทคนิคต่าง ๆ ในการจัด สภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบที่จะเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนให้ เป็นไปตามเป้าหมายประสงค์ และ**นักเทคโนโลยีทางการศึกษา** ซึ่งจะช่วยในการคิดหาอุปกรณ์ เครื่องมือ และวิธีการแบบต่าง ๆ เพื่อช่วยจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนให้ได้ผลมากที่สุด

จะเห็นได้ว่างานพัฒนาหลักสูตร เป็นงานใหญ่ระดับชาติ จำเป็นต้องรวมกำลังจากบุคคลทุกฝ่าย ที่กล่าวมาแล้วในการวางแผนและปฏิบัติงาน แต่ละฝ่ายมีบทบาทและหน้าที่อันสำคัญดังนี้

ก. ฝ่ายกำหนดนโยบาย

หน่วยงานที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายทางการศึกษาโดยตรง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย โครงสร้างและวิธีการดำเนินงานด้านการศึกษาทุกระดับ ภายใต้โครงการปฏิรูปการศึกษา และการปฏิรูปการศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลได้ ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของ หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และทบวง มหาวิทยาลัยของรัฐ ทั้งนี้ หากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และ เอกภาพตามที่คณะกรรมการ วางพื้นฐานปฏิรูปการศึกษา เสนอ ก็คงช่วยให้การบริหารหลักสูตรประสบความสำเร็จ

ข. ฝ่ายปฏิบัติงาน

อาจแยกกล่าวได้ 3 ประเภท คือ นักวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน

1. **นักวิชาการ** บทบาทของนักวิชาการก็คือ กิจหายุทธวิธีทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่กำหนด นักวิชาการเหล่านี้ ได้แก่

1.1 นักพัฒนาหลักสูตร

หน้าที่ของนักพัฒนาหลักสูตร คือ ศึกษาปัญหาและวางโครงสร้างของหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษา และสภาพความต้องการของสังคมในปัจจุบัน โดยใช้หลักวิชาในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบ เนื้อหา กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียนการสอน และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกำหนดและหาวิธีการจัดขบวนการปรับปรุงหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ

1.2 นักจิตวิทยาการศึกษา

นักจิตวิทยาการศึกษาควรเป็นผู้ที่ได้ศึกษาเน้นหนักทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยในการศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียน ช่วยในการวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัย สิ่งแวดล้อมและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

1.3 ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชา เหล่านี้ได้แก่ นักวิทยาศาสตร์ นักสังคมศาสตร์ นักภาษาศาสตร์ นักจิตวิทยา ฯลฯ ซึ่งเป็นผู้รู้เนื้อหาและความสำคัญเฉพาะเรื่อง สามารถแยกได้ว่าเนื้อหาใดสำคัญ เรื่องใดควรเรียนก่อน เรื่องใดควรเรียนภายหลัง และควรจะสอนในระดับใด ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาวิชาจะช่วยงานนักจิตวิทยาการศึกษา วางเงื่อนไขการเรียนรู้ได้เหมาะสมขึ้น ลำทั้งผู้เชี่ยวชาญฝ่ายเดียวอาจจะเน้นเนื้อหาวิชาที่ตนถนัดจนลืมสัดส่วนและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ตลอดจนอาจจะเน้นภาคความรู้มากกว่าการนำไปใช้ในชีวิตรจริง

1.4 นักแนะแนว

นักแนะแนว จะช่วยให้คณะกรรมการด้านหลักสูตรได้พิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเรียนการสอน อาทิ การจัดสภาพสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การบริการต่าง ๆ ที่ทำให้นักเรียนรู้จักตนเอง ลดความกดดันทางจิตใจที่อาจเป็นปัญหาและอุปสรรคในการเรียน ตลอดจนจะช่วยให้นักเรียนได้รับความคิดกว้างขวางไม่เฉพาะแต่ภายในห้องเรียนเท่านั้น การแนะแนวยังช่วยสร้างบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตย ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียนอีกด้วย ยิ่งกว่านั้นวิธีการแนะแนว ยังช่วยในด้านการรวบรวมข้อมูล และแปลข้อมูล ทั้งด้านการเรียนและการพัฒนาอื่น ๆ นอกจากนี้ยังช่วยในการคัดเลือกจัดสรรให้นักเรียนได้รับการอบรม ฝึกฝนในช่องทางที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละคน นับว่านักแนะแนวมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ไม่น้อย

1.5 นักวิจัยและนักวัดผล

หลักสูตร เมาใหม่จะห้องมีลักษณะที่ชัดเจน และผู้ใช้สามารถเข้าใจจุดประสงค์ ตลอดจนเงื่อนไขและกิจกรรมต่าง ๆ ตรงกัน ซึ่งจำเป็นจะต้องระบุสิ่งที่ต้องการ คือ จุดประสงค์ และสิ่งที่ต้องทำ คือ กิจกรรม ไว้อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายในหลักสูตร เป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งได้กำหนดผลที่คาดหวังจะให้เกิดขึ้นและเงื่อนไขการเรียนการสอน ตลอดจนเกณฑ์ประเมินผลและขบวนการวัดผล ทั้งในการทดสอบย่อยและทดสอบใหญ่ สิ่งเหล่านี้จำเป็นจะต้องอาศัยนักวัดผลเป็นจำนวนมาก

หลักสูตรในเมาใหม่จะต้องมีลักษณะที่ชัดเจน และผู้ใช้สามารถเข้าใจจุดประสงค์ ตลอดจนเงื่อนไขและกิจกรรมต่าง ๆ ตรงกัน ซึ่งจำเป็นจะต้องระบุสิ่งที่ต้องการ คือ จุดประสงค์และสิ่งที่ต้องทำ คือ กิจกรรม ไว้อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายในหลักสูตร เป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งได้กำหนดผลที่คาดหวังจะให้เกิดขึ้นและเงื่อนไขการเรียนการสอน ตลอดจนเกณฑ์ประเมินผลและขบวนการวัดผล ทั้งในการทดสอบย่อยและทดสอบใหญ่ สิ่งเหล่านี้จำเป็นจะต้องอาศัยนักวัดผลเป็นจำนวนมาก จึงจะทำให้การพัฒนาหลักสูตรบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้เป็นอย่างดี

1.6 นักเทคโนโลยีทางการศึกษา

ด้วยเหตุที่กระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบันมีขอบเขตกว้างขวางขึ้น การสอนมีใช้การพูดด้วยซอล์และกระดานดำเท่านั้น แต่หมายถึงการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กได้เรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้สื่อการเรียน เทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วย ฉะนั้นนักเทคโนโลยีทางการศึกษา จะช่วยจัดทำอุปกรณ์การสอนใหม่ ๆ และศึกษารูปแบบการสอนและกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ให้ทันสมัยและสะดวกแก่การใช้ยิ่งขึ้น

1.7 ศึกษานิเทศก์

เนื่องจากศึกษานิเทศก์เป็นผู้ที่ติดต่อกันอย่างใกล้ชิดกับโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ย่อมรู้ปัญหาต่าง ๆ ในการเรียนการสอนได้ดี นอกจากนั้นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ก็เป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือทางวิชาการแก่ครูอยู่แล้ว ดังนั้น การปรับปรุงหลักสูตรย่อมต้องอาศัยความรู้ และความชำนาญของศึกษานิเทศก์อย่างไม่มีปัญหา

2. ผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหาร จะเป็นครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ส่วนแต่เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่องานพัฒนาหลักสูตรทั้งสิ้น นับว่าเป็นผู้จัดการหรือเป็นผู้ดำเนินงานให้กิจการของโรงเรียนเป็นไปตามนโยบายการศึกษาของชาติ และอุดมคติทางวิชาการ ผู้บริหาร จึงควรมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรด้วย เพราะผู้บริหารจะสามารถบอกได้ว่า หลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่ หรือจะต้องตระเตรียมอะไรบ้าง เพื่อให้โรงเรียนสามารถรับหลักสูตรใหม่ไปปฏิบัติให้เกิดผลตามความมุ่งหมาย

3. ครูผู้สอน

ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะทำให้หลักสูตรใช้ได้ผลหรือไม่ได้ผล เพราะครูเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ครูจึงควรมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร เป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้หลักสูตรปฏิบัติได้ตามสภาพของความเป็นจริง

นอกจากนี้ผู้ปกครองหรือประชาชนผู้สนใจการศึกษา สมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรด้วย เพราะผู้ปกครองก็คือผู้รับบริการการศึกษา ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบรับภาระในการเสียค่าใช้จ่ายในการให้การศึกษาแก่ลูกหลาน ประชาชนก็อาจจะให้ประโยชน์ในฐานะผู้วิจารณ์ผู้หวังดี เพื่อช่วยให้หลักสูตรที่จะประกาศใช้ นั้นเป็นไปอย่างรอบคอบ มีข้อบกพร่องน้อยที่สุด

สำหรับตัวผู้เรียนซึ่งก็เป็นผู้สำคัญในฐานะผู้รับการศึกษาโดยตรง ก็น่าจะมีส่วนออกปัญหา ยิ่งเป็นนักเรียนในระดับสูง เช่น ระดับมัธยมศึกษา ก็น่าจะได้มีโอกาสบอกความต้องการของตน และช่วยให้ผู้จัดทำหลักสูตร ได้พิจารณาองค์ประกอบด้านเนื้อหาของกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ตามหลักการศึกษาระดับชาติเป็นอย่างดีอย่างแท้จริง (จิตรา ทองเกิด. 2531 : 16 - 19)

การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

วิธีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น มีวิธีการ 3 ประการดังนี้ คือ

1. **ปรับ** คือ การปรับเนื้อหาหรือมวลประสบการณ์ในหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น
2. **ขยาย** คือ การขยายเนื้อหาหรือมวลประสบการณ์ที่ท้องถิ่นรู้จักดีแล้วให้มีความรู้ลึกซึ้งจนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ท้องถิ่นอื่น ๆ เรียนรู้เรื่องนี้เพียงเล็กน้อย
3. **เพิ่ม** คือ การเพิ่มเนื้อหาหรือมวลประสบการณ์บางเรื่อง เฉพาะแต่เรื่องที่ท้องถิ่นควรเรียนรู้ ในขณะที่ประชาชนในท้องถิ่นอื่นไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ (วิชัย ราษฎร์ศิริ. 2522 : 30 - 31)

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร ได้จัดทำหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นหลักสูตรแม่บทหรือแกนกลาง มีการกำหนดจุดหมาย หลักการ โครงสร้างและเนื้อหาสาระที่เป็นแกน และระเบียบวิธีการประเมินผล ส่วนเนื้อหารายละเอียดเฉพาะท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นดำเนินการนอกจากนั้นศูนย์พัฒนาหลักสูตร

ได้จัดทำแผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ หนังสือส่งเสริมการอ่าน ฯลฯ โดยทำเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ส่วนในรายละเอียดที่สอดคล้องกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นดำเนินการจัดทำเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร

การพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษา ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ควรดำเนินการดังนี้ คือ

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้

1.1 ภาษาไทย ควรเน้นในเรื่อง ความแตกต่างในด้านสำเนียง คำศัพท์ ที่นักเรียนประสบปัญหาในการออกเสียง หรือความหมายที่แตกต่างจากภาษาไทยกลาง เพิ่มเติมวรรณกรรมพื้นบ้าน นิทาน บทเช่กล่อม เพลงพื้นเมือง การละเล่นพื้นเมือง ฯลฯ

1.2 คณิตศาสตร์ ควรเน้นในเรื่อง การตั้งโจทย์คณิตศาสตร์ที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และเพิ่มเติมความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่ท้องถิ่นรู้จัก และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2. กลุ่มสร้างประสบการณ์ชีวิต ควรเน้นและเพิ่มเติมในเรื่อง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ประวัติดบุคคลสำคัญ บุชนียสถาน สถานที่สำคัญ บุชนียวัตถุ โบราณวัตถุ ส่วนราชการ สถานที่ประกอบการอาชีพ ฯลฯ ในท้องถิ่น

3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ควรเน้นและเพิ่มเติม ในเรื่องหลักธรรมะ จริยธรรม คุณธรรม ศิลป วัฒนธรรม ขบธรรมเนียมประเพณี การละเล่นพื้นเมือง คณิตรี นาฏศิลป์ ฯลฯ ในท้องถิ่น (วิชัย ราษฎร์ศิริ, 2522 : 31 - 32)

4. กลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ

4.1 หลักสูตรกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นหลักสูตรที่ต้องการให้เด็กเรียนรู้ด้วยการทำงาน เพื่อวางรากฐานด้านอาชีพ และปลูกฝังนิสัยรักงานให้กับเด็กตั้งแต่เยาว์วัยเป็นการสนองนโยบายด้านเศรษฐกิจที่ดี และเหมาะสมกับภาวะการณปัจจุบัน แต่ควรปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

4.2 จุดประสงค์เฉพาะ จุดประสงค์การเรียนรู้ของกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ และจุดประสงค์ใน ป.02 นั้นเป็นสิ่งที่ควรจะต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น

4.3 ความคิดรวบยอดในหลักสูตรกลุ่มการงานฯ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่มีอยู่ 67 ข้อนั้น ควรปรับปรุงว่าอะไร เป็นความคิดรวบยอดหลัก และความคิดรวบยอดใดบ้างที่ต้องเรียนในแต่ละชั้น ทั้งนี้ให้จัดลำดับความคิดรวบยอดจากอาชีพศึกษาไปสู่พื้นฐานอาชีพ ต่อจากนั้นจึงทำเป็นหัวข้อย่อย ๆ ในแผนการสอน

4.4 เนื้อหาสาระในหลักสูตรกลุ่มการงานฯ นั้น ส่วนใหญ่เห็นว่ายังมีบางเรื่องที่ไม่เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น เช่น เรื่องการปะ การชุนผ้า การถนอมอาหาร เป็นต้น ควรปรับให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กและท้องถิ่น

สำหรับการแบ่งเนื้อหาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ออกเป็น 2 ส่วน ได้แบ่งงานพื้นฐาน และงานเลือกนั้น เหมาะสมแล้ว ส่วนการสอนงานเลือกนั้นนอกจากจะให้เลือกเรียนจากงานเลือก 5 แผนงานตามกำหนดเวลา ในหลักสูตรเหมือนแนวปฏิบัติเดิมแล้วควรเน้นให้เลือกสอนอาชีพอิสระ ที่มีในท้องถิ่นด้วย (กรมวิชาการ. 2531 : 124 - 125)

สรุป

หลักสูตรฉบับใดฉบับหนึ่งก็ย่อมเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของสังคมในสมัยหนึ่ง เมื่อกาลเวลาผ่านไป หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นก็ล่าสมัยไม่สามารถจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ในปัจจุบันได้ ฉะนั้น การปรับปรุงหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร จึงเป็นการเปิดโอกาสให้มีการพิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้างที่ควรแก้ไข เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่เป็ประโยชน์อย่างแท้จริง พอที่จะนำไปใช้กับชีวิตประจำวัน และช่วยให้ครูผู้สอนได้ปรับปรุงกระบวนการสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การพัฒนาหลักสูตรต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานหลายประการ ก็เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ศึกษาในชั้นมูลฐานเท่าเทียมกัน และเป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนตามที่สนใจและถนัด สามารถนำเอาความรู้ไปเลี้ยงชีพแทนที่จะเรียนเพื่อระดับความรู้ จึงถือได้ว่าการปรับปรุงหลักสูตรเป็นกุญแจทองคอกสำคัญของ การปรับปรุงการศึกษาและปรับสภาพสังคมในส่วนรวมอีกด้วย

คำถามท้ายบท

1. ทำไมจึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตร จงอธิบาย
2. พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรมีประการ อะไรบ้าง จงอธิบาย
3. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรมีกี่ขั้น จงอธิบาย
4. การพัฒนาหลักสูตรในประเทศไทยที่ต่ำกว่าระดับอุดมศึกษา มีอะไรบ้าง
5. บทบาทของบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตร มีอะไรบ้าง จงอธิบาย
6. การพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ควรดำเนินการอย่างไรบ้าง จงอธิบาย

หนังสือและเอกสารอ้างอิงที่ควรอ่านเพิ่มเติม

จิตรา ทองเกิด. "การพัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการ." **สารพัฒนาหลักสูตร.** (76) : 16-19 ;
กรกฎาคม 2531.

นิโคลัส เบนเนทท์. **การศึกษาเพื่อมวลชน.** กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2517.
หน้า 180

วิจิตร ศรีสะอ้าน. **ปรัชญาการศึกษากับการพัฒนาหลักสูตร.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,
2519. หน้า 170-174

วิชัย ราษฎร์ศิริ. **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
2522. หน้า 19-32

วิชาการ, กรม. **รายงานการสัมมนาระดับชาติเรื่องหลักสูตรประถมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2531. หน้า 121-136

สุมิตร คุณานุกร. **หลักสูตรและการสอน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนการพิมพ์, 2518.
หน้า 8, 44-58, 180-188

Taba, Hilda. **Curriculum Development : Theory and Practice.** New York :
Harcourt, Brace and World. Inc., 1962. P. 454

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์บุรีรัมย์

หน่วยที่ 3

หลักสูตรประถมศึกษา

หัวเรื่อง

1. หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2438
2. หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2464
3. หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2480
4. หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2498
5. หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503
6. หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521
7. การปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา
8. ร่างหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง)
9. การเปรียบเทียบหลักสูตรฉบับปัจจุบันกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง

ความคิดรวบยอด

ธรรมชาติของหลักสูตรก็เหมือนกับธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายทั้งปวง คือ จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสังคม เศรษฐกิจ และความต้องการของสังคมของแต่ละยุคแต่ละสมัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายถึงสาระสำคัญของหลักสูตร แต่ละฉบับได้
2. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายเกี่ยวกับความเป็นมา หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง อัตราเวลาเรียน การวัดผลและการประเมินผล ของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้

3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายถึงเหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาได้

4. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอภิปรายถึงรายละเอียดของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช

2521 (ฉบับปรับปรุง) ได้

5. เพื่อให้นักศึกษาสามารถเปรียบเทียบหลักสูตรฉบับปัจจุบัน กับหลักสูตรฉบับปรับปรุงได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. บรรยายประกอบแผ่นโปรงใส เกี่ยวกับสาระสำคัญของหลักสูตร ฉบับ พ.ศ. 2438 ถึงหลักสูตร พ.ศ. 2521

2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ หลักการ จุดหมาย และโครงสร้าง ของหลักสูตรฉบับปัจจุบัน และหลักสูตรฉบับปรับปรุง

3. ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงเหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตร และเปรียบเทียบหลักสูตรฉบับปัจจุบันกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง

4. ให้นักศึกษาสรุปสาระสำคัญของหลักสูตรแต่ละฉบับ

สื่อการเรียนการสอน

1. แผ่นโปรงใส

2. แผนภูมิสาระสำคัญของหลักสูตรแต่ละฉบับ

3. เอกสารประจำหน่วย

การวัดผลและประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการห้คำบรรยาย

2. สังเกตจากการอภิปราย

3. ตรวจสอบผลงานการอภิปราย และการสรุปสาระสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรประถมศึกษา

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 1826 เป็นต้นมา การจัดการศึกษาของไทยยังไม่มีหลักสูตรใช้บังคับในการจัดการศึกษา ให้อาศัยหนังสือเรียนบ้าง ประกาศนียบัตรเรียนบ้าง การไล่หนังสือบ้าง และพระราชบัญญัติการสอบบ้าง เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนเรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ. 2438 ประเทศไทยจึงมีหลักสูตรที่เป็นลายลักษณ์อักษร คือ หลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2438 เป็นฉบับแรก กังจะกล่าวถึงสาระสำคัญของหลักสูตรของไทยแต่ละฉบับจนถึงปัจจุบัน พอสังเขปดังนี้

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2438

หลักสูตรฉบับนี้กำหนดเนื้อหาวิชาที่จะต้องเรียนไว้ เป็นการเน้นให้ความรู้วิชาต่าง ๆ เช่น ภาษาไทย ภูมิศาสตร์ เป็นต้น และมีการแบ่งชั้นออกเป็น 3 ประเภทคือ

ประโยค 1 มี 3 ชั้น

ประโยค 2 มี 3 ชั้น

ประโยค 3 มี 4 ชั้น

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2464

หลักสูตรฉบับนี้ประกาศใช้เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติประถมศึกษา พุทธศักราช 2464 เป็นการเริ่มการศึกษาภาคบังคับสำหรับทวยราษฎร์ เป็นครั้งแรกของประเทศไทย หลักสูตรฉบับนี้จัดให้มีชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชั้น และกำหนดให้เปิดสอนทั้งวิชาสามัญศึกษาและวิชาสามัญศึกษา ทั้งนี้เพราะกระทรวงศึกษาธิการได้คำนึงว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเพาะปลูก ฉะนั้น วิชาที่พึงเป็นวิชาสามัญในระดับประถมศึกษา ต้องเรียนวิชาศีลธรรมเป็นหลัก และมีวิชาพาณิชยกรรมที่ตัดกรมประกอบด้วย

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2480

หลักสูตรฉบับนี้เป็นหลักสูตรสมัยใหม่ฉบับแรกของไทย ได้กำหนดรายวิชาที่ให้เรียน 11 รายวิชา มีการเพิ่มวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของประเทศ

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2498

เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้การศึกษาเพื่อพัฒนาความงอกงามของเด็กทั้งทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นหลักสูตรที่ดำเนินการสอนแบบสมัยใหม่ คือ ใกล้เคียงกับหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าเกินสมัยมากเกินไป จึงทำให้ประสบกับอุปสรรคเป็นอันมาก เมื่อประกาศใช้หลักสูตรฉบับนี้กับชั้น ป.1 ได้เพียง 5 เดือน ก็ต้องยกเลิกไป

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 ประกอบด้วยหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น 4 ปี และหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย 3 ปี

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรทั้ง 2 ระดับ มีความมุ่งหมายเหมือนกัน คือมุ่งเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้สามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมีความมุ่งหมายของหมวดวิชา หลักสูตรประถมศึกษาตอนต้น มี 6 หมวดวิชา คือ หมวดภาษาไทย หมวดสังคมศึกษา หมวดวิทยาศาสตร์เบื้องต้น หมวดคณิตศาสตร์ หมวดพลานามัย หมวดศิลปะศึกษา ส่วนหลักสูตรระดับประถมศึกษาตอนปลาย เพิ่มอีก 2 หมวด คือ หมวดภาษาอังกฤษ และหมวดหัตถศึกษา ส่วนกิจกรรมพิเศษ เช่น ลูกเสือ อนุชาชาด หรือกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ โรงเรียนต้องจัดขึ้นนอกเวลาเรียน

เวลาเรียน ชั้นประถมศึกษาตอนต้น ให้มีเวลาเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน ตลอดสัปดาห์มีเวลาเรียน 25 ชั่วโมง ในปีหนึ่งให้มีเวลาเรียนไม่ต่ำกว่า 35 สัปดาห์ ส่วนชั้น

ประถมศึกษาตอนปลาย มีเวลาเรียนสัปดาห์หนึ่งไม่น้อยกว่า 5 วัน ตลอดสัปดาห์ให้มีเวลาเรียน 30 ชั่วโมง ในปีหนึ่งมีเวลาเรียนไม่ต่ำกว่า 35 สัปดาห์

การเลื่อนชั้น นักเรียนที่จะเลื่อนชั้นได้ ต้องสอบได้คะแนนเฉลี่ยทุกวิชา ร้อยละ 50 ของคะแนนระหว่างปี และคะแนนปลายปีรวมกัน จึงจะถือว่าสอบได้

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521

ความเป็นมาของหลักสูตรประถมศึกษา 2521

ธรรมชาติของหลักสูตรก็เหมือนกับธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาขึ้นบ้าง แต่เจตนาของการเปลี่ยนแปลงทางหลักสูตรนั้นก็เพื่อจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิตในแต่ละยุคสมัย

หลักสูตรประถมศึกษา 2503 หลังจากที่ใช้มาชั่วระยะเวลาหนึ่ง ก็เกิดความไม่เหมาะสมกับสมัยปัจจุบันหลายประการ ทั้งที่คณะกรรมการวิเคราะห์หลักสูตรได้รายงานไว้ คือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร

1.1 กำหนดไว้กว้างขวางและมากมายเกินความสามารถที่ครูประถมศึกษาจะปฏิบัติได้ บรรลุความมุ่งหมายได้

1.2 ความมุ่งหมายที่กำหนดไว้เป็นสากลมากเกินไป มิได้เห็นลักษณะของความเป็นไทย และธรรมชาติของเด็กไทย

1.3 ความมุ่งหมายและเนื้อหาขาดความคล้องจองกัน คือ ความมุ่งหมายเน้นด้านเจตคติ ส่วนเนื้อหาเน้นเรื่องความรู้เป็นส่วนใหญ่

1.4 หลักสูตรกำหนดส่วนใหญ่ ๆ ไว้เพียง ความมุ่งหมาย, อัตราเวลาเรียน และเนื้อหาอย่างคร่าว ๆ มิได้กำหนดลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอน แบบอย่างวิธีสอนการจัด

โรงเรียน ตลอดจนการวัดผล ซึ่งปัญหาที่ก่อให้เกิดความลำบากในการปฏิบัติ ทำให้การบรรลุความมุ่งหมายห่างไกลออกไป

2. โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร

เป็นโครงสร้างที่ยึดวิชาสามัญเป็นหลักมากเกินไป ตลอดจนเนื้อหาวิชาที่ขาดความสัมพันธ์กับชีวิตจริงของเด็ก

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้พิจารณาร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยเริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 และได้ร่างหลักสูตรใหม่เสร็จสิ้นลงในปี พ.ศ. 2518 หลังจากนั้นจึงได้นำหลักสูตรฉบับร่างใหม่ คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไปทดลองใช้ในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ในปี พ.ศ. 2519 และประถมศึกษาปีที่ 2 ในปี พ.ศ. 2520 ตามลำดับ หลักสูตรที่ผ่านการทดลองแล้ว จะประกาศใช้ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ในปี 2521 เป็นต้นไป (กรมวิชาการ. 2520 : 42 - 43) โดยมีหลักการ จุดหมาย และโครงสร้างดังต่อไปนี้

หลักการของหลักสูตร

หลักการของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 มี 3 ข้อ ซึ่งจะขยายความโดยสังเขป ดังนี้

1. **เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน** ซึ่งหมายความว่า เป็นการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคน เป็นการศึกษาที่ไม่ยากไม่ง่าย ทุกคนสามารถศึกษาให้จบได้ และทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะได้รับการศึกษาภาคบังคับ 6 ปีเท่ากัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างด้านเพศ สัญชาติ ศาสนา ท้องถิ่นฐานะ และอาชีพของผู้ปกครอง ฯลฯ
2. **เป็นการศึกษาที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิต** เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรจำกัดในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่จำเป็น เพราะเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของชาวไทยทุกคน จึงต้องจัดอย่างประหยัดมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กัน **ดังนั้น** หลักสูตรประถมศึกษาจึงจำเป็นต้องมีลักษณะเบ็ดเสร็จหรือจบสิ้นในตัวเอง ซึ่งหมายความว่า นอกจาก

จะมุ่งให้ผู้เรียนอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น มีพื้นฐานและความสำนึกในการเป็นพลเมืองดีแล้ว
 ยังต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประกอบอาชีพได้ตามควรแก่วัยและความสามารถ โดยฝึกให้
 มีประสบการณ์ในการทำงาน และรักการทำงาน การเรียนการสอนจึงต้องเน้นทั้งภาคทฤษฎี และ
 ภาคปฏิบัติควบคู่กันไป การประถมศึกษาจึงมิใช่การศึกษาที่เน้นเฉพาะเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ
 หรือไต่บันไดคาราแต่เพียงอย่างเดียว หากผู้สำเร็จการศึกษาออกไปแล้วไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อ ก็ควร
 ประกอบอาชีพช่วยผู้ปกครองหรือเลี้ยงตัวเองได้ตามสมควร

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมี
 โอกาสจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น แสดงว่าเจตนาของ
 หลักสูตรต้องการให้เนื้อหาสาระ หรือมวลประสบการณ์ 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางที่ทุกคน
 ต้องเรียนเหมือนกัน เพื่อต้องการสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทย ซึ่งได้แก่ เนื้อหาสาระเกี่ยวกับ
 ภาษาไทย ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การปกครอง ฯลฯ และเนื้อหาสาระอีกส่วนหนึ่งต้องการให้
 เหมาะสมกับความต้องการ และสภาพของแต่ละท้องถิ่น เนื้อหาส่วนนี้ต้องการให้ท้องถิ่น อันได้แก่
 เขตการศึกษา จังหวัด ไปจัดทำปรับปรุงเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควร ตัวอย่างเช่น เนื้อหาสาระเกี่ยวกับ
 ลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ ประเพณีท้องถิ่น ปัญหาของท้องถิ่น อาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น ฯลฯ

จุดหมายของหลักสูตร

การกำหนดจุดหมายในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้ถือเอาสิ่งที่คนไทยเรามีความ
 ต้องการร่วมกันที่จะเห็นคนไทยเราเป็นเช่นนั้น โดยพิจารณาตั้งเป็นตุ๊กตาไว้ ว่าเราต้องการเป็น
 ต้องการอยู่ ต้องการเห็นตัวเรา ประเทศเราเป็นอย่างไร แล้วเลือกสิ่งที่เราเห็นว่าเรายังขาดแคลน
 หรือมีอยู่แต่มีอยู่น้อยและจำเป็นต้องสร้างเสริมเพิ่มเติมให้มากขึ้น โดยจัดเป็น 4 หมวด ดังนี้

1. **คุณสมบัติที่ต้องการเน้น** ให้แก่สิ่งที่เห็นว่าคนไทยส่วนใหญ่มีอยู่ แต่มีความจำเป็นต้อง
 เสริมสร้างขึ้น เช่น ความเสียสละ และความมีวินัยในตนเอง เรื่องนี้คงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า

คนไทยเราชอบทำอะไรตามสบาย เช่น การทิ้งขยะไม่เป็นที่ทาง การละเลยที่จะดูแลทรัพย์สิน สาธารณสมบัติ เพราะถือว่าไม่ใช่ของตนเอง การเห็นแก่ของแฉกของแฉม ซึ่งได้เปล่านั้นจะแย่งกันรับ อย่างกรูเกรียว ถ้าถือเป็นเรื่องเสียหายทำบุญทำทานที่มุ่งหวังประโยชน์ตอบแทนซึ่งมากกว่าสิ่งที่ได้ เสียสละไป คุณสมบัติของการ เป็นผู้รัก เป็นอีกอย่างหนึ่งที่คนไทยขาดแคลนอยู่มากทั้ง ๆ ที่มีคนเก่ง ๆ อยู่มากแต่ก็ไม่อยากแสดงออกอย่างนี้ก็เป็นสิ่งที่ต้องการแก้ไข และสร้างคุณสมบัตินี้ทีละขั้นทีละตอน ในหมวดที่ว่าด้วยคุณสมบัตินี้ต้องการ เน้นมีจุดหมายเป็นรายข้อถึง 7 ข้อดังนี้

- 1.1 มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ตัว
- 1.2 มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
- 1.3 ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน
- 1.4 รู้จักคิดวิจารณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- 1.5 มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์และความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า
- 1.6 มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น
- 1.7 รู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตามที่ดี

2. ความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เป็นจุดหมายอีกหมวดหนึ่ง เรียกได้ว่าเป็นการสอนให้คนทำได้ ทำเป็น เช่น อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ซื่อซายเป็น ทำงานเป็น คุณสมบัตินี้ต่าง ๆ ในหมวดนี้เป็นทักษะหรือความชำนาญในทางปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนไทยในยุคนี้ ทักษะต่าง ๆ ที่ว่านี้มี 11 ข้อ คือ

- 2.1 มีสุขนิสัยส่วนตัวและส่วนรวมทั้งกายและจิตใจ
- 2.2 มีความรู้และทักษะทางภาษาและคณิตศาสตร์
- 2.3 รู้จักชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ
- 2.4 รู้กฎหมายที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน
- 2.5 มีความรู้และทักษะในวิธีการทางวิทยาศาสตร์
- 2.6 มีความรู้และทักษะในการหา ใช้จ่าย และออมทรัพย์

- 2.7 เข้าใจความหมายของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีต่อชีวิตประจำวัน
- 2.8 มีความรู้และทักษะในการจัดการ และทำงาน รวบรวมกลุ่มกัน โดยถือหลักสหกรณ์
- 2.9 มีความรู้และทักษะในการทำงาน ทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค
- 2.10 มีความสามารถในการยังชีพผสมกลมกลืนต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
- 2.11 มีนิสัยและรู้จักวิธีแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

3. ชีวิตที่สงบสุข เป็นเป้าหมายอันหนึ่งที่ระบุไว้ในหลักสูตร โดยมุ่งหวังจะให้คนไทยสามารถปรับตัวให้มีความสุขตามฐานะของตน ลักษณะเช่นว่านั้นมุ่งไปในด้านจิตใจมากกว่าทางด้านวัตถุ เพราะเราคนไทยถือว่าสวรรค์อยู่ในอกนรกอยู่ในใจ ความสุขความทุกข์ย่อมอยู่กับความพอใจของบุคคล คุณสมบัติต่าง ๆ ในหมวดนี้มี 6 ข้อ คือ

- 3.1 รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสิ่งแวดล้อม และวิทยาการใหม่ ๆ
- 3.2 เข้าใจและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือและนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน
- 3.3 รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ
- 3.4 มีความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม
- 3.5 มีอิสระในการคิด แต่พร้อมที่จะยอมรับความคิดของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล
- 3.6 รู้จักแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี

4. สมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ เป็นจุดหมายที่สำคัญอีกหมวดหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องศิลปวัฒนธรรมของชาติ สิทธิหน้าที่ และความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จุดหมายหมวดนี้มี 7 ข้อ ดังนี้

- 4.1 เชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 4.2 รู้คุณค่า ชื่นชม และรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ
- 4.3 สำนึกในหน้าที่และสิทธิของตน
- 4.4 รู้ความสำคัญของครอบครัว สังคมและท้องถิ่นของตน

4.5 รู้ถึงความสำคัญระหว่างประเทศในภูมิภาคและโลก และมีความเข้าใจอันดีต่อกัน

4.6 สามารถฝึกกำลังสติปัญญา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อความเจริญและความมั่นคง
ของประเทศ

4.7 รู้คุณค่าของความเป็นไทย และภูมิใจที่เกิดในแผ่นดินไทย

โครงสร้างและเนื้อหา

มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มี 4 กลุ่ม สำหรับ ป. 5-6 มี 5 กลุ่ม
ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วยภาษาไทยและคณิตศาสตร์

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม
กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี

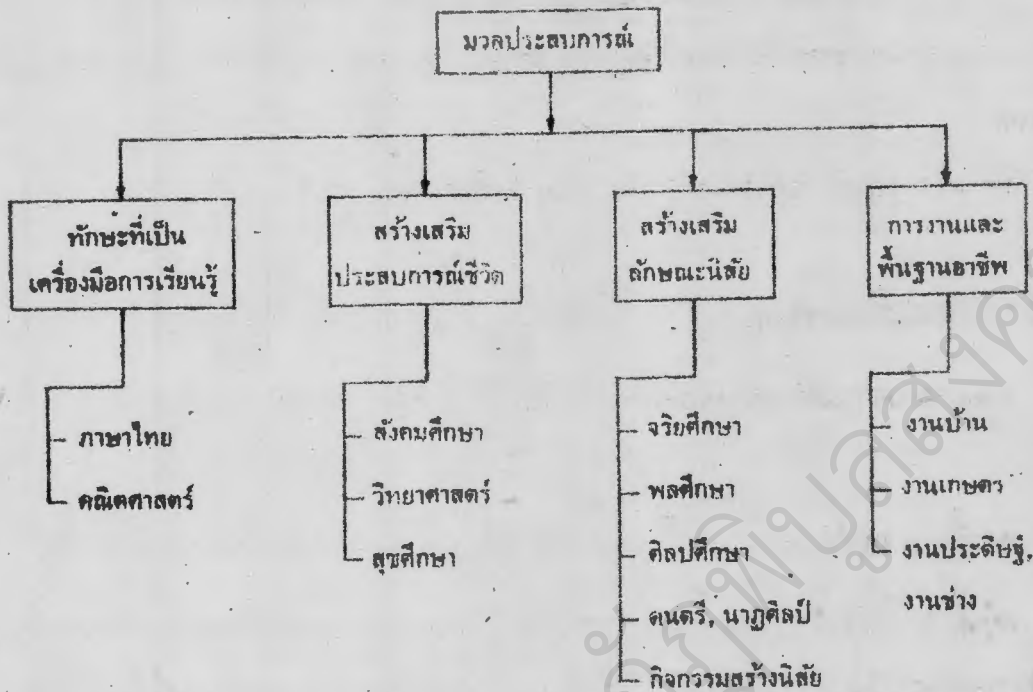
กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา และสร้างนิสัย

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน และ
ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ

กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ภาษาอังกฤษ, วิชาอาชีพเกี่ยวกับการดำรงชีวิต ว่าด้วย
การเรียนรู้และทักษะในภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) และ ว่าด้วยเรื่องประสบการณ์และทักษะ
การทำงานในอาชีพใดอาชีพหนึ่ง ให้ละเอียดลึกซึ้ง ภาษาอังกฤษและวิชาอาชีพเกี่ยวกับการดำรงชีวิต
เป็นวิชาเลือก โดยโรงเรียนเลือกวิชาใดวิชาหนึ่ง เพียงวิชาเดียวให้นักเรียน ระดับ ป. 5-6

ได้เรียน

แผนภูมิที่ 5 แผนภูมิโครงสร้างของหลักสูตร

รายละเอียดมวลดประสพการณืและโครงสร้างของแต่ละกลุ่ม

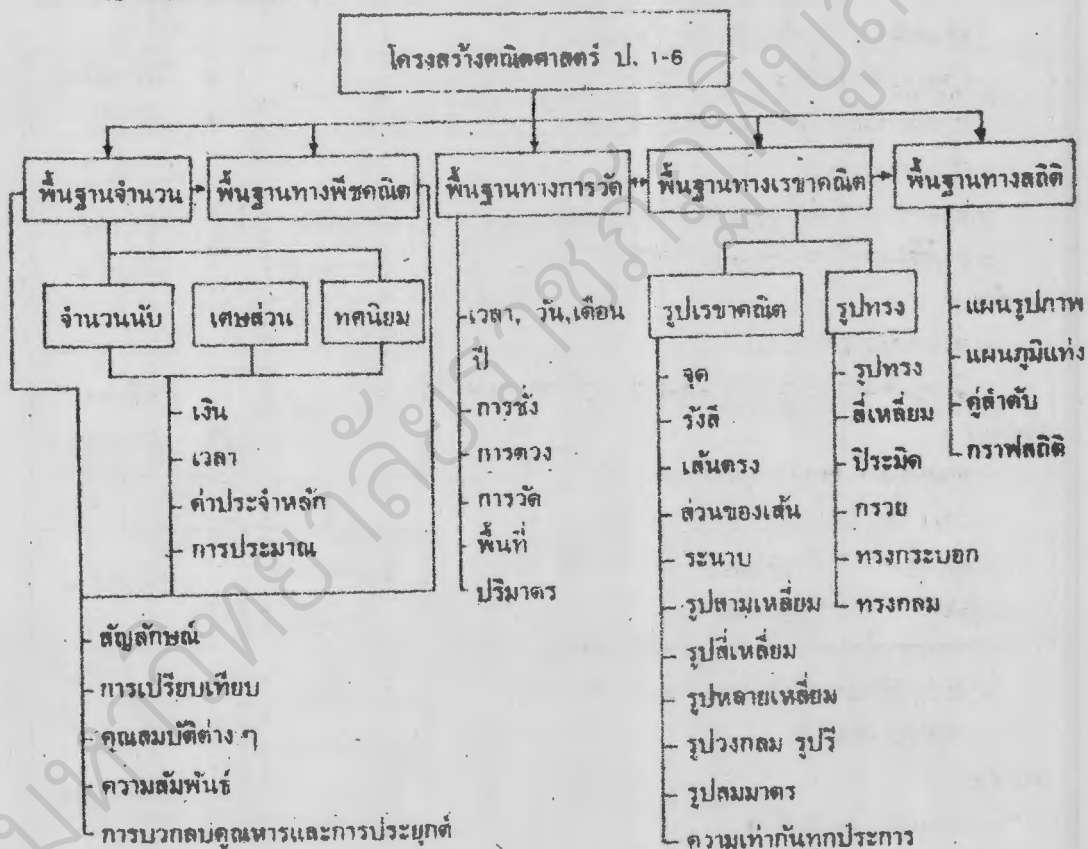
1. มวลดประสพการณืภาษาไทย ป.1-6

มวลดประสพการณื	ป.1-2	ป.3-4	ป.5-6
การฟัง			
- ความพร้อมเพื่อการฟัง	✓		
- มารยาทในการฟัง	✓	✓	✓
- การฟังเพื่อปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำสั่ง	✓	✓	
- การฟังคำอธิบายต่าง ๆ	✓		
- การฟังเรื่องราวต่าง ๆ	✓		
- การฟังสิ่งบันเทิงและการเล่นเพื่อส่งเสริมประสพการณืการเรียนรู้ภาษา	✓	✓	✓
- ความพร้อมเพื่อรับบทเรียนใหม่		✓	✓
- การใช้ความคิดในการฟัง		✓	✓

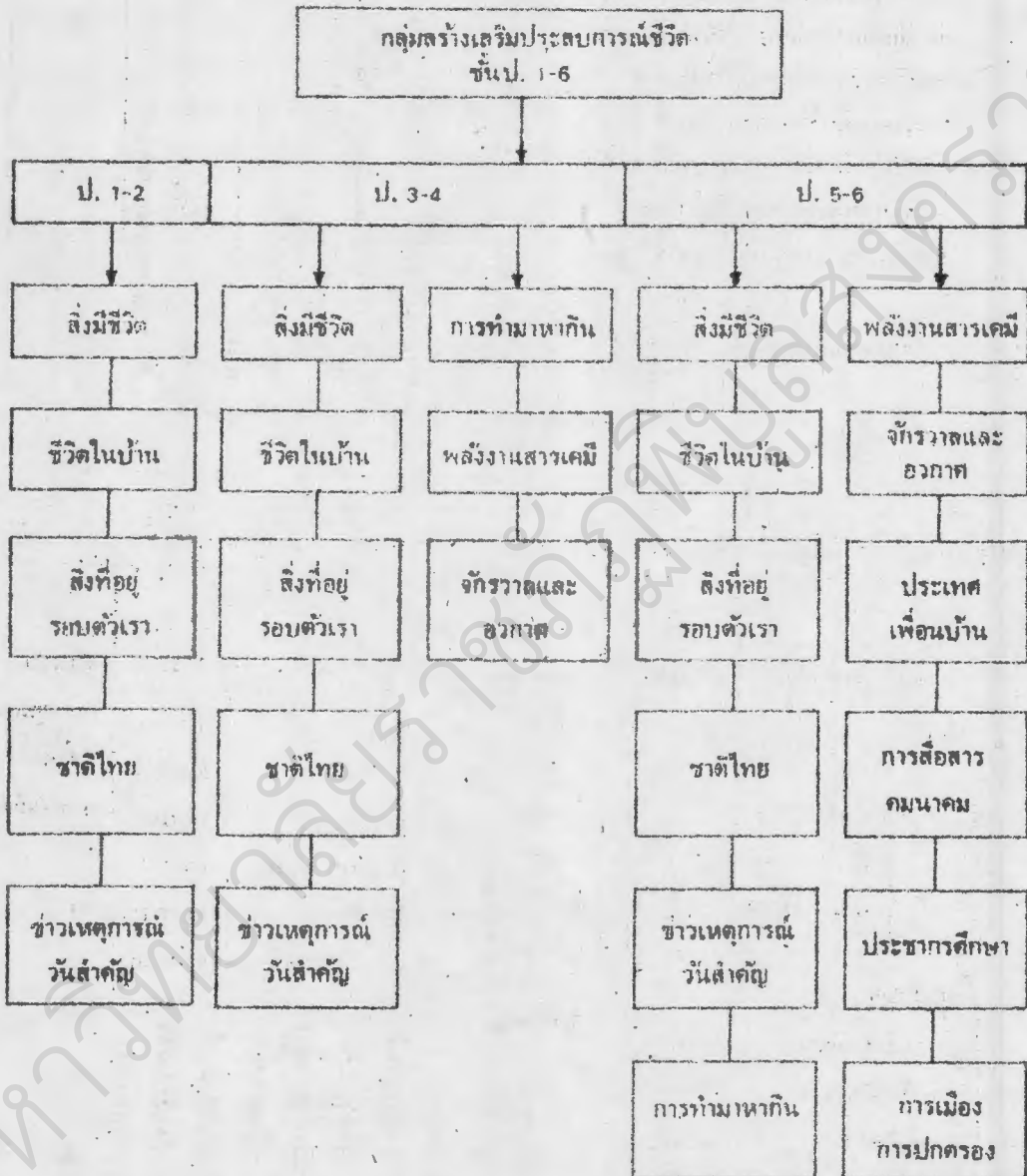
หมวดประสบการณ์	ป.1-2	ป.3-4	ป.5-6
- การฟังข่าว เหตุการณ์ ฟังเรื่องใกล้ตัวและไกลตัว		✓	✓
- การฟังจากบุคคลและกิจกรรมการแสดง			✓
- ความซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งที่ได้ฟัง			✓
การพูด			
- ความพร้อมเพื่อการพูด	✓		
- มารยาทในการพูด	✓		
- การสนทนาและซักถาม	✓		
- การเล่าเรื่องและการรายงาน	✓		
- การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน	✓		
- สิ่งบันเทิงและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมประสบการณ์เรียนภาษา	✓	✓	✓
- การเตรียมความพร้อมเพื่อรับบทเรียนใหม่		✓	
- บุคลิกภาพในการพูด		✓	✓
- การเล่าเรื่อง การรายงาน และการอภิปราย		✓	
- การเตรียมความพร้อมเพื่อการพูด			✓
- การลำดับความคิดในการพูดประเภทต่าง ๆ			✓
- การใช้ภาษาเพื่อมนุษยสัมพันธ์และธุรการงาน			✓
การอ่าน			
- ความพร้อมในการอ่าน	✓		
- ข้อปฏิบัติในการอ่าน การใช้หนังสือ การใช้มุมหนังสือหรือ			
ห้องสมุด	✓	✓	
- การอ่านออกเสียงและการอ่านในใจ	✓	✓	✓
- ประมวลคำและการใช้พจนานุกรม	✓	✓	✓
- ความรู้และการฝึกฝนทักษะเฉพาะเพื่อการอ่าน	✓		
- ทบทวนความรู้และทักษะเดิม		✓	✓
- การอ่านเพื่อหาความรู้และความเพลิดเพลิน		✓	
- ข้อปฏิบัติในการใช้ห้องสมุด และแหล่งหาความรู้			✓
- การอ่านในยามว่าง			✓
การเขียน			
- ความพร้อมในการเขียน	✓		
- ข้อปฏิบัติและหลักเกณฑ์ในการเขียน	✓		
- ความรู้และทักษะในการเขียน	✓	✓	

หมวดประสบการณ์	ป.1-2	ป.3-4	ป.5-6
- สิ่งทำให้เขียน	✓		
- ทบทวนความรู้เดิมและเพิ่มพูนทักษะในการเขียน		✓	✓
- ข้อปฏิบัติและหลักเกณฑ์ในการเขียน		✓	
- การเขียนเพื่อกิจกรรมการเรียนรู้		✓	
- การเขียนเพื่อชีวิตประจำวัน		✓	
- การเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี		✓	
- การใช้แหล่งวิทยาการเพื่อการเขียน		✓	✓
- การใช้ประมวลคำ และพจนานุกรม		✓	✓

1.2 โครงสร้างคณิตศาสตร์

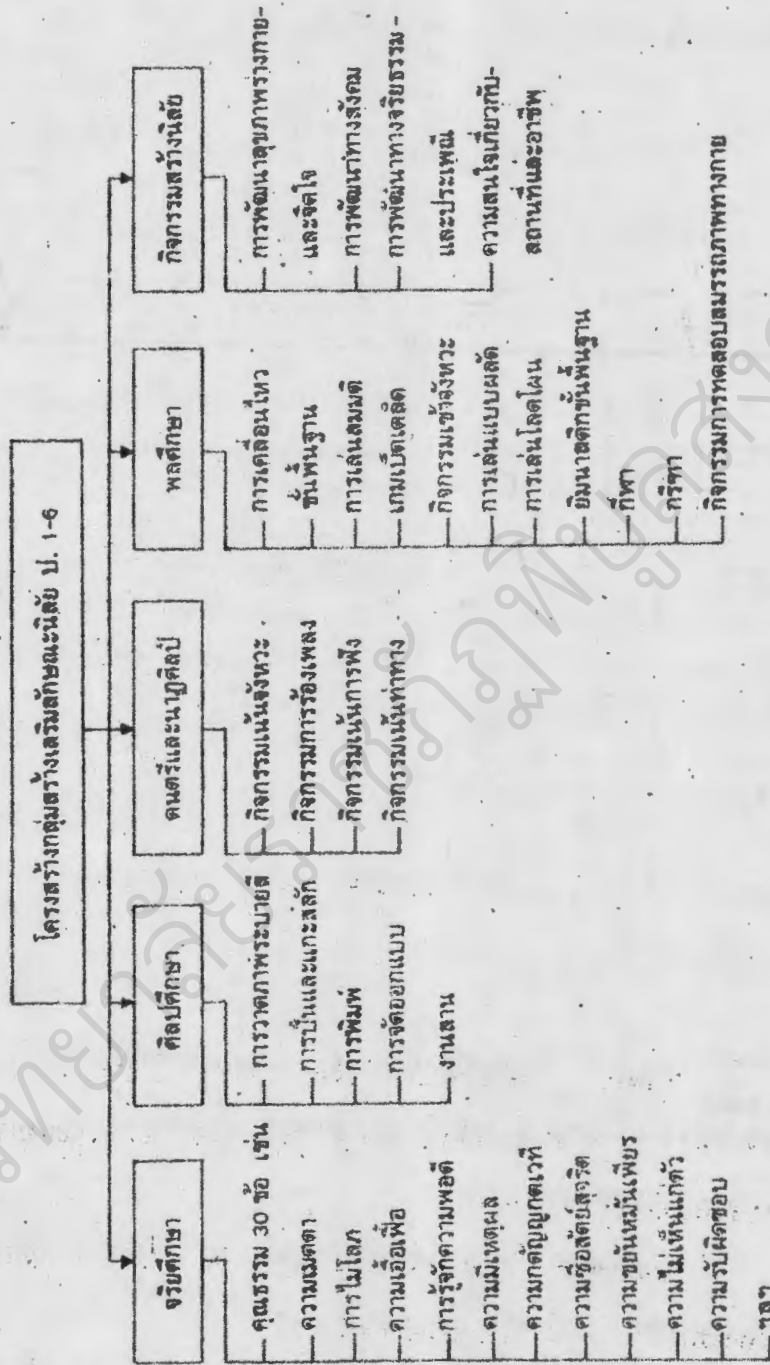

2. โครงสร้างกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

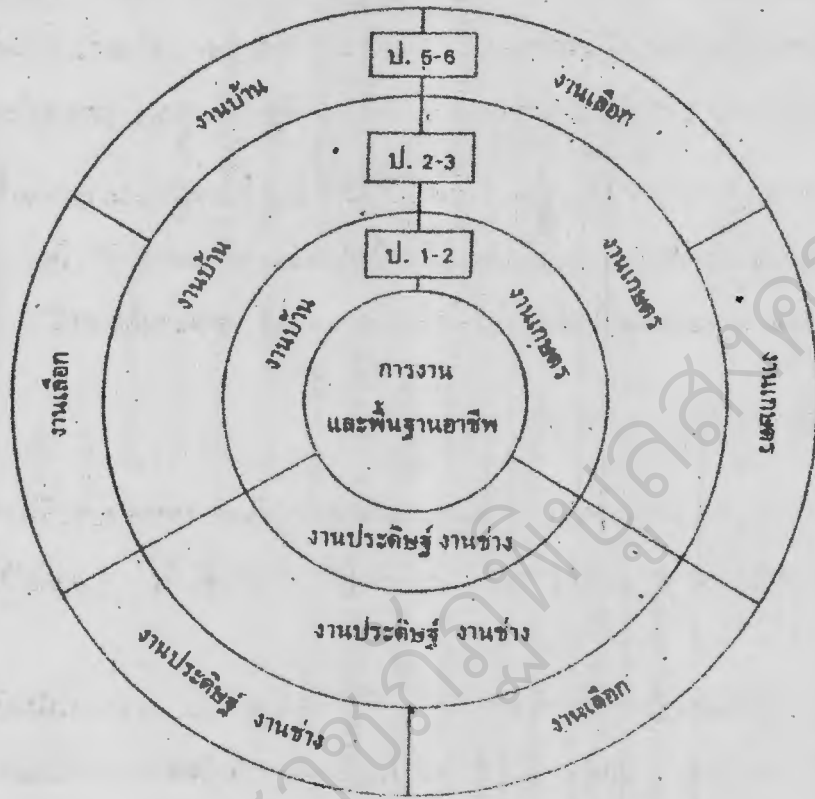

3. โครงสร้างกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

4. กลุ่มการทำงานและพื้นฐานทางอาชีพ

โมเดลกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ป.1-6

งานบ้าน ประกอบด้วย การจัดบ้านและบริการในบ้าน ความสัมพันธ์ของการทำงาน ในครอบครัว มารยาทในการรับประทานอาหาร เสื้อผ้าและการแต่งกาย การตกแต่งบ้าน การประกอบปรุงอาหาร ฯลฯ

งานเกษตร ประกอบด้วย การเตรียมดิน การเพาะเมล็ด การปลูกพืช อาหารของพืช เครื่องมือเกษตร ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยอนินทรีย์ ฯลฯ

งานประดิษฐ์และงานช่าง ประกอบด้วย งานประดิษฐ์เบื้องต้น วิธีการประดิษฐ์ งานสาน งานใบตอง งานเย็บปัก งานถักร้อย งานจักตอกไม้ งานแกะสลัก งานร้อยหวางมาลัย ฯลฯ (กรมวิชาการ. 2520 : 53 - 61)

การสอนหลักธรรม และการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ที่ไม่ใช่ศาสนาพุทธแต่เป็นศาสนาซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นนับถือย่อมทำได้ โดยสอนควบคู่ไปกับการเรียนวิชาจริยศึกษา ซึ่งอยู่ในกลุ่มเสริมสร้างลักษณะนิสัย ทั้งนี้ต้องมีโครงการสอน ซึ่งศึกษาธิการ เขตของ เขตการศึกษานั้นอนุมัติ

การจัดหมวดประสบการณ์ให้เรียนนั้น ให้จัดได้ยึดหยุ่นตามพัฒนาการของเด็ก และความเหมาะสมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ หลักสูตรนี้จึงจัดเป็นสามช่วง ช่วงละ 2 ปี คือ ประถมปีที่ 1-2 ประถมปีที่ 3-4 และประถมปีที่ 5-6 ซึ่งเนื้อหาในอนาคตจะพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้

การเรียนการสอน

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจน เนื้อหาในแต่ละบทเรียนควรรให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชามากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ผู้สอนควรรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันโดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปรายทำงานกลุ่ม ฯลฯ

3. ผู้สอนควรรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

4. เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที ในการจัดสอนให้โรงเรียน หรือท้องถิ่นกำหนดช่วงตารางเวลาเรียนเอง โดยจะกำหนดครั้งละกี่คาบ เป็นช่วงสั้นหรือยาว ได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม

เวลาเรียน

ตลอดหลักสูตรใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง ทั้งนี้ เมื่อรวมแล้วต้องไม่น้อยกว่า

200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 และไม่ต่ำกว่า 1,200 ชั่วโมง
 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

อัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่ม นั้น แต่ละระดับชั้นกำหนดไว้โดยประมาณ
 ดังนี้

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 50 ป.3-4
 ร้อยละ 35 และ ป.5-6 ร้อยละ 25 ของเวลาเรียนทั้งหมด
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 15 ป.3-4 ร้อยละ
 20 และ ป.5-6 ร้อยละ 25 ของเวลาเรียนทั้งหมด
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 25 ป.3-4 ร้อยละ 25
 และ ป.5-6 ร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด
4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 10 ป.3-4 ร้อยละ 20
 และ ป.5-6 ร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ชั้น ป.5-6 ให้เรียนสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง วันละ 1 ชั่วโมง
 ปีละ 200 ชั่วโมง

การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล

การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนการติดตามผล เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและจัดให้
 ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปี หรือหลายปีตามความสามารถของผู้เรียน ให้เป็นหน้าที่ของ
 ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะหรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียน ตามลักษณะการจัด
 ประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผล
 การเรียน

เกณฑ์อายุบังคับเข้าเรียน

เกณฑ์อายุบังคับเข้าเรียนชั้น ป.1 ให้ขึ้นอยู่กับสภาพท้องถิ่น และความพร้อมของเด็กในแต่ละท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่บังคับเข้าเรียนก่อน 6 ขวบบริบูรณ์ และไม่ช้ากว่า 8 ขวบบริบูรณ์ เกณฑ์อายุบังคับเข้าเรียนจึงเป็นเรื่องของผู้ว่าราชการในแต่ละจังหวัด ที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมและความเหมาะสมของแต่ละจังหวัด (กรมวิชาการ. 2521 : 1 - 5)

หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ ใ้ใช้มาเป็นเวลา 10 ปีเศษแล้ว ถึงแม้จะเป็นหลักสูตรที่ดีกว่าหลักสูตรประถมศึกษาทุกฉบับ ที่ผ่านมาก็ยังมีปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร อาทิ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการใช้หลักสูตร การนิเทศการศึกษา การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการบริหารหลักสูตร ส่วนตัวหลักสูตรนั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับจุดหมาย และโครงสร้าง ส่วนเนื้อหาสาระมีมากและยังไม่มี ความสมบูรณ์ในบางเรื่อง เช่น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น (กรมวิชาการ. 2531 : 7) กรมวิชาการได้พิจารณาเห็นว่าหลักสูตรฉบับนี้สมควรที่จะได้มีการทบทวน เพื่อหาทางปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของ เศรษฐกิจ สังคม ของประเทศชาติ และท้องถิ่น ตลอดจนความต้องการของผู้เรียน จึงได้จัดให้มีการสัมมนา ระดมความคิดเห็นจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ และนักการศึกษาทั้งหลาย ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เมื่อวันที่ 22-25 กรกฎาคม 2530 ณ โรงแรมเอเชีย เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เพื่อทำเป็นข้อเสนอแนะต่อกระทรวงศึกษาธิการ ให้ใช้ เป็นแนวทางปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป ดังจะกล่าวต่อไปนี้

การปรับปรุงหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

นับตั้งแต่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เป็นต้นมา กรมวิชาการ ได้ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรดังกล่าวตลอดมาเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และได้ นำ ข้อมูลต่าง ๆ มาพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรในรายละเอียดปลีกย่อยตลอดเวลาประมาณ 10 ปีแล้ว

บัดนี้สภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไป มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้นและอย่างรวดเร็ว หลักสูตรซึ่งเปรียบเหมือนข้อกำหนดที่เป็นแม่บทเกี่ยวกับการเรียนการสอนสำหรับใช้ร่วมกันทั่วประเทศ จำเป็นต้องปรับปรุงให้ทันความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว ดังนั้นกรมวิชาการจึงได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรอย่างเต็มรูป ดังมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตรโดยสรุป ดังนี้ (กรมวิชาการ. ม.ป.ป. : 1 - 41)

เหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตร

1. เพื่อสนองจุดเน้นการพัฒนามาตามแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ระยะเวลาที่ 6 (2530 - 2534) ในเรื่อง

1.1 การขยายการศึกษามวลชนขั้นพื้นฐาน ถึง 9 ปี โดยมีวัตถุประสงค์

1.1.1 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เยาวชนสามารถนำความรู้ ความสามารถที่ได้รับไปปรับใช้ในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

1.1.2 เพื่อพัฒนาแรงงาน ให้เป็นแรงงานที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวได้ทันกับความก้าวหน้า และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี รวมทั้งสามารถที่จะสร้างตนเองตลอดจนการยกระดับรายได้ของตนให้สูงขึ้นได้

1.1.3 เพื่อเป็นการให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้เรียนจะได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

1.2 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

หลักสูตรปัจจุบันมีเนื้อหาสาระมาก และผู้สอนใช้วิธีที่สอนโดยเน้นการเรียนสาระความรู้แทนที่จะมุ่งเน้นที่กระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการพัฒนาด้านนิยม กระบวนการฝึกทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และกระบวนการกลุ่ม

1.3 การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม และเป็นการสร้างภูมิปัญญาให้แต่ละสังคม ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นรากฐานและเครื่องมือสำคัญที่จะต้องสร้างให้สัมพันธ์สอดคล้องเกื้อกูลกันระหว่างการศึกษา กับชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม

2. การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา จากการศึกษากรมวิชาการ และหน่วยงานเจ้าสังกัดที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้หลักสูตร ซึ่งได้แก่ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และหน่วยงานเจ้าสังกัดในระดับต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค ได้ตรวจสอบคุณภาพของการศึกษาภายหลังจากการใช้หลักสูตรไปแล้วเป็นระยะ ๆ เพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน ปรากฏผลโดยสรุปดังนี้

2.1 ระดับประถมศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมทั้งประเทศ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2527 - 2529 ทุกกลุ่มประสบการณ์มีคะแนนเพิ่มขึ้น แล้วลดลงในปี พ.ศ. 2530 ประมาณร้อยละ 2-4 โดยเฉพาะกลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำที่สุด และต่ำกว่าเกณฑ์ที่พอใจทุกปี สำหรับคุณลักษณะของนักเรียนด้านอื่น ๆ ซึ่งเกิดจากเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ นั้น ได้ข้อสรุปดังนี้

กลุ่มทักษะภาษาไทย ในการเรียนการสอนยังขาดการเน้นให้นักเรียนมีความสามารถด้านความเข้าใจ การวิเคราะห์วิจารณ์ และการสรุปความคิดรวบยอด

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต นักเรียนยังไม่ได้รับการฝึกเกี่ยวกับทักษะและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างเพียงพอ

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ในการจัดการเรียนการสอน แม้ว่าครูจะมุ่งให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ แต่นักเรียนก็ยังไม่สามารถสรุปหลักการและเหตุผลในการปฏิบัตินั้นได้

จากการตรวจสอบคุณภาพของการจัดการศึกษาดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าอาจมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตร การใช้หลักสูตรหรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพในการนำไปปฏิบัติต่อไป

2.2 การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบโดยตรงต่อทรรศนะและการดำเนินชีวิตของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขณะนี้สภาพเศรษฐกิจของไทยมีแนวโน้มที่จะพัฒนาจากประเทศเกษตรกรรม ไปสู่ประเทศ

อุตสาหกรรม จากแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตร เพื่อเป็นการเตรียมประชากรของประเทศให้สอดคล้องกัน โดยเฉพาะการเตรียมประชากรให้พร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนที่ดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุข

2.3 ความคิดเห็นจากนักวิชาการและสื่อมวลชน

ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ข้อคิดเห็นและข้อวิจารณ์ที่ได้จากการประชุมสัมมนาทางวิชาการและสื่อมวลชน ชี้ให้เห็นว่า หลักสูตรปัจจุบันควรสนองความต้องการของท้องถิ่นให้มากขึ้น และควรจะให้ท้องถิ่นมีโอกาสและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะผู้ที่เรียนจบหลักสูตรแล้ว ส่วนมากยังไม่สามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการประกอบอาชีพให้สอดคล้อง และสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้หลักสูตรควรจะต้องเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย พร้อมทั้งมุ่งปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักใช้วิธีการผสมผสานวัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่ ในการปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาตนเองและเสริมสร้างความเจริญให้แก่สังคม และประเทศชาติ

2.4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ตามแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรนั้น ภายหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้ว จำเป็นจะต้องมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องเพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ มาพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรในบางด้านที่เป็นปัญหาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ ดังกล่าว จะต้องมีการติดตาม และประเมินผลในภาพรวมของการใช้หลักสูตร ทั้งอย่างเต็มรูปทั้งกระบวนการ เมื่อหลักสูตรได้ใช้ไปแล้วช่วงเวลาประมาณ 5-10 ปี ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องและสนองต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าว

หลักสูตรปัจจุบันได้ใช้มานานกว่า 10 ปี จึงเป็นเวลาอันสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรทั้งกระบวนการ ทั้งนี้ นอกจากเพื่อพัฒนาให้ประชากรของประเทศ

ให้สามารถพัฒนาตนเองและสังคมทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของประเทศชาติแล้ว ยังเพื่อพัฒนากระบวนการของหลักสูตรเองให้เหมาะสมทันสมัยและมีประโยชน์สูงสุดในการนำไปใช้ด้วย

แนวโน้มการปรับปรุงหลักสูตร

1. สภาพของสังคมในอนาคต

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของประเทศในปัจจุบันนี้ ชี้ให้เห็นว่าในอีกประมาณ 10 ปีข้างหน้า ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมมากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ สาขาต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมจากสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีผลทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

- 1.1 จะมีการส่งเสริมงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม รวมทั้งอุตสาหกรรมท้องถิ่นมากขึ้น
- 1.2 งานอาชีพอิสระมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญมากขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ เนื่องมาจากลักษณะการผลิตของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ มักเป็นการผลิตแบบใช้ทุนมากกว่าแรงงาน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 แล้ว มีการคาดคะเนว่าจะมีผู้ว่างงานมากขึ้นถึง 1,860,882 คน คิดเป็นร้อยละ 5.65 ของกำลังแรงงานทั้งหมด จึงจำเป็นต้องสร้างแรงงานขึ้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

1.3 ในอีก 10 ปีข้างหน้า คาดว่าประเทศไทยจะมีประชากรประมาณ 66 ล้านคน ในขณะที่ที่ดินที่ใช้ในการประกอบอาชีพไม่สามารถจะขยายเพิ่มเติมได้อีก ทำให้เกิดการผลักดันให้ประชากรอพยพเข้ามาทางานทำในเมืองมากขึ้น ประกอบกับภาคอุตสาหกรรมเองก็ไม่สามารถจ้างงานอาชีพสนองแรงงานที่เพิ่มมากขึ้นเหล่านี้ได้ทั้งหมด ดังนั้นสภาพของสังคมจะมีการแข่งขันและการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดเฉพาะตัวมากขึ้น

1.4 การประพฤติกฎีปฏิบัติของคนไทยจะเปลี่ยนไปจากวัฒนธรรมไทยดั้งเดิม ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก และเทคโนโลยีต่าง ๆ จะมีผลกระทบต่อคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

1.5 ในอนาคตคาดว่าจะการดำเนินชีวิตของคนไทยจะประสบกับปัญหา ทั้งในด้านสุขภาพ และการประกอบอาชีพมากขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการที่ประชากรเพิ่มจำนวนขึ้น

2. หลักสูตรในอนาคต

จากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนไปในลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว หลักสูตรในอนาคต จะต้องมามีบทบาทดังต่อไปนี้

2.1 เตรียมกำลังคนให้เหมาะสมกับงานด้านอุตสาหกรรมขนาดย่อม และอุตสาหกรรม หองถื่น โดยเตรียมกำลังทั้งด้านความรู้ ทักษะ และลักษณะนิสัย ตลอดจนให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

2.2 ส่งเสริมอาชีพอิสระและเตรียมคนให้เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพอิสระให้ มากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานของประชากรส่วนหนึ่ง

2.3 การศึกษาในอนาคตควร เน้นไปที่การสร้างค่านิยมด้านความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน มากขึ้น โดยการให้ทุกคนรู้จักการเสียสละ มุ่งทำประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นส่วนใหญ่

2.4 เตรียมคนให้เห็นคุณค่าของการดำรงรักษาวัฒนธรรมไทย รู้จักที่จะใช้วิธีการผสม ผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมใหม่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน มุ่งพัฒนาตนเอง และสร้างสรรค์ความเจริญของสังคม ตลอดจนมุ่งพัฒนาจิตใจให้ยึดมั่นในศาสนาและหลักธรรม มีคุณธรรมและจริยธรรมอันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่สงบสุข

2.5 เตรียมฝึกคนให้สามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพและปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนิน ชีวิตพร้อมทั้งสามารถ เลือกลงแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. แนวคิดในการปรับปรุงหลักสูตร

จากเหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตรดังได้เสนอไว้แล้ว ขี้ให้เห็นชัดเจนว่า เป็นเวลา สมควรที่จะต้องมีการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร และเพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพ ของสังคมในอนาคตและหลักสูตรที่ควรจะเป็นในอนาคต กรมวิชาการจึงได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และได้สรุปแนวความคิดพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ ปรับปรุงหลักสูตร ดังต่อไปนี้

3.1 การเรียนการสอนและการพัฒนาใด ๆ จะต้องยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

3.2 การจัดการศึกษาจะมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อชีวิตที่ท่าประโยชน์ต่อสังคม

3.3 การจัดการศึกษาต้องผสมผสานการศึกษาในโรงเรียนกับทวิศึกษา

3.4 การจัดการเรียนการสอน เน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด กระบวนการ

แก้ปัญหา กระบวนการพัฒนาค่านิยม กระบวนการฝึกทักษะ และกระบวนการกลุ่ม

3.5 การปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้เป็นหลักสูตรสำหรับทุกคน

ดังนั้น การปรับปรุงหลักสูตรทุกระดับ จึงมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตน พัฒนาอาชีพ

และพัฒนาสังคมโดยกำหนดเป้าหมายเฉพาะแต่ละระดับไว้

ขั้นตอนในการปรับปรุงหลักสูตร

เพื่อให้หลักสูตรทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย
เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการ เปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าวแล้วในตอนต้น กรมวิชาการได้
ดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตรตามขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมการก่อนปรับปรุงหลักสูตร

ทำการสังเคราะห์ผลการประเมินหลักสูตร (Meta Analysis) ทั้งระดับประถมศึกษา
และมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ได้มีผู้ทำตั้งแต่เริ่มใช้หลักสูตรปัจจุบันเป็นต้นมา
เพื่อสรุปภาพรวมของหลักสูตรจากการประเมิน 3 ด้าน คือ โครงสร้างของหลักสูตร การนำหลักสูตร
ไปใช้ และองค์ประกอบที่สนับสนุนการใช้หลักสูตร ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน และครอบคลุม
สามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานส่วนหนึ่งในการปรับปรุงหลักสูตร ในการนี้กรมวิชาการได้ทำการรวบรวม
เอกสารที่เป็นผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรทั้งหมดที่จัดทำในปี พ.ศ. 2522 - 2531 เอกสาร
ที่เป็นบทความและข้อคิดเห็นจากสื่อมวลชน ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า หลักสูตรประถมศึกษา
มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยส่วนรวมแล้วอยู่ในเกณฑ์น่าพอใจ แต่ต้องมีการ
ปรับปรุงแก้ไขในรายละเอียดบางเรื่องเกี่ยวกับตัวหลักสูตร (หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และ

เนื้อหา) การบริหารหลักสูตร การสอน ผลการใช้หลักสูตร การวัดและการประเมินผล สมรรถภาพครู
สื่อการเรียนการสอน การนิเทศ ตลอดจนผู้ปกครองและชุมชน

2. ปฏิบัติการปรับปรุงหลักสูตร

ผลจากการตรวจสอบคุณภาพของนักเรียน ข้อคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากสื่อมวลชน
การเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
นโยบายในการจัดและการพัฒนาการศึกษา และจากแนวโน้มของหลักสูตรที่ควรจะเป็น ตลอดจนผลจาก
การสังเคราะห์ผลงานการประเมินหลักสูตรทั่วประเทศ กรมวิชาการจึงได้ปรับปรุงหลักสูตรในชั้นต้น
ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เฉพาะในส่วนที่เป็นตัวหลักสูตร
ซึ่งประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหา ส่วนองค์ประกอบหลักสูตรอีก 2 ด้าน คือ
การใช้หลักสูตรและองค์ประกอบที่จะสนับสนุนนั้น จะดำเนินการในลำดับต่อไป

3. ขั้นตอนที่จะดำเนินการต่อไป

ภายหลังจากการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว กรมวิชาการจะ
ดำเนินการปรับปรุงองค์ประกอบของหลักสูตรในด้านอื่น ๆ เป็นลำดับต่อไป ในเรื่องต่อไปนี้

3.1 ปรับปรุงระเบียบการประเมินผลการเรียนและคู่มือการประเมินผล

3.2 ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนและคู่มือการสอน

3.3 จัดทำสื่อเพื่อสร้างความเข้าใจในการใช้หลักสูตร

3.4 ทดลองใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุงในโรงเรียนร่วมพัฒนาของกรมวิชาการ ในปีการ
ศึกษา 2533 จำนวน 500 โรงเรียน

3.5 ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฉบับปรับปรุงภายหลังจากทดลองใช้

3.6 เสนอกระทรวงฯ เพื่อประกาศใช้หลักสูตรในปี พ.ศ. 2534

การปรับปรุงหลักสูตร

1. กรอบแนวความคิดพื้นฐานในการปรับปรุงหลักสูตร

ในการปรับปรุงหลักสูตรทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย กรมวิชาการ ได้ยึดกรอบแนวความคิดพื้นฐานซึ่งได้จัดทำขึ้นสำหรับใช้เป็นแม่บทในการปรับปรุงหลักสูตรให้สมบูรณ์และมีความต่อเนื่องกันทั้ง 3 ระดับ เพื่อสนองความต้องการ มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

2. หลักการในการปรับปรุงหลักสูตร

2.1 กำหนดให้หลักสูตร เป็นตัวนำให้เห็นการเรียนการสอน มุ่งเน้นกระบวนการทางด้านความคิดและการปฏิบัติ โดยได้เพิ่มแนวคำเนิการในหลักสูตร เพื่อให้เป็นแนวทางของการที่จะจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามจุดหมาย

2.2 กำหนดเป้าหมายของหลักสูตรแต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน เช่น

ระดับประถมศึกษา	เน้นการพัฒนาตนเองและรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	เน้นการแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับคนในการทำประโยชน์แก่สังคม
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	เน้นการลงมือทำประโยชน์ให้กับสังคมตามความสามารถของตน

ในส่วนของจุดหมาย หลักสูตรได้แสดงให้เห็นภาพรวมกว้าง ๆ และจุดหมายเฉพาะที่จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอย่างชัดเจน

สำหรับจุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชา กำหนดจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนไว้ 4 ประการ คือ **ด้านความรู้ ค่านิยม ทักษะ และการจัดการ** มวลประสบการณ์แต่ละกลุ่มประสบการณ์

ในระดับประถมศึกษาจะแสดงจุดเน้นให้เห็นชัดเจนว่า มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะด้านใด ในส่วน คำอธิบายรายวิชาจะเขียนในลักษณะบูรณาการให้เห็นว่าจะจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างไรตาม เนื้อหาที่กำหนดไว้จึงจะบรรลุตามจุดประสงค์

2.3 เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายอย่างแท้จริง จึงได้มีการปรับ ลด เนื้อหาสาระให้มี คุณประโยชน์ที่แท้จริงต่อการพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมปัจจุบัน ตัดส่วนที่ซ้ำซ้อนและยุ่งยากเกินระดับ และวัยของนักเรียนออกไป รายวิชาแทนกับในบางกลุ่มวิชาได้จัดในรูปของการบูรณาการ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่ว่า เพื่อชีวิตและสังคม

2.4 การส่งเสริมให้หน่วยงาน เขตการศึกษา จังหวัด โรงเรียน ครู อาจารย์ และ ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะในวิชาบังคับ เลือก และวิชาเลือกเสรี โดยกรมวิชาการจะจัดการอบรมให้ทราบแนวทางของวิธีการจัดกิจกรรม การจัดทำ บทเรียน การจัดทำหนังสือเรียน ทั้งนี้ กรมวิชาการจะพิจารณา ก่อน หรืออาจมอบอำนาจให้เขต เป็นผู้พิจารณา แล้วเสนอกระทรวงศึกษาธิการเพื่อขออนุมัติใช้

2.5 การปรับโครงสร้างของหลักสูตรแต่ละระดับ ให้มีความยืดหยุ่นสามารถนำไปใช้ได้ ตามนโยบายของการพัฒนา และในพื้นที่ต่าง ๆ ตามเป้าหมายของการพัฒนาตลอดจนความต้องการของ แต่ละท้องถิ่น ดังนี้

2.5.1 ปรับโครงสร้างกลุ่มประสบการณ์พิเศษในชั้น ป.5-6 ให้ว่าด้วยกิจกรรม ตามความสนใจ โดยเปิดโอกาสให้โรงเรียนอาจเลือกจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะ ในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้ อาจเลือกจัด หลาย ๆ กิจกรรมก็ได้

2.5.2 ปรับโครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ให้มีความหลากหลายในการ จัดรายวิชาให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกวิชาสามัญ และวิชาชีพอย่างกว้างขวาง โดย ลดวิชาบังคับให้น้อยลงและเพิ่มวิชาเลือกเสรีให้มากขึ้น มีชั่วโมงให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมอิสระอันจะ นำไปสู่การค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง โดยวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี มีจุดเน้นแตกต่างกัน ดังนี้

วิชาบังคับแกน	เป็นวิชาที่สอดคล้องกับชีวิตและสังคม
วิชาบังคับเลือก	เป็นวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
วิชาเลือกเสรี	เป็นวิชาที่นักเรียนเลือกตามความสนใจ

2.5.3 โครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย วิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรี มีจุดเน้นเหมือนหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น แต่วิชาบังคับจะลดน้อยลง เพื่อเปิดโอกาสให้มีความหลากหลายในการจัดมากขึ้น นักเรียนมีโอกาสเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ อย่างเสรีมากขึ้น ได้ทำกิจกรรมอิสระอันจะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถ บุคลิกภาพของตนเอง

แนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร : การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตที่พึงประสงค์อย่าง

คุณลักษณะของผู้เรียน	เป้าหมายต่อระดับการศึกษา			คุณลักษณะของท้องถิ่น
	ประถม : พัฒนาและปฏิบัติในการเปลี่ยนแปลงของสังคม	มัธยมศึกษา : แสวงหาแนวทางที่เหมาะสมกับตนเองในการที่พึงประสงค์	มัธยมศึกษาตอนปลาย : ปฏิบัติประโยชน์ต่อสังคมตามความสามารถของตน	
๑. พัฒนาค่านิยม	อ่านออก เขียนได้ คำนวณได้ เข้าใจธรรมชาติ	มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ เข้าใจและคิดค้นความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ	มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ เข้าใจและคิดค้นความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ	มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ เข้าใจและคิดค้นความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
๑.๒ มีศรัทธาความดีใจ	บำเพ็ญกุศลสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ	เสริมสร้างศรัทธาความดีอย่างมั่นคงและซื่อสัตย์	เสริมสร้างศรัทธาความดีอย่างมั่นคงและซื่อสัตย์	ส่งเสริมการบริการอันมีคุณธรรมและการเสริมสร้างศรัทธา
๑.๓ แก้ไขปัญหาเป็น	วิเคราะห์เหตุผลและเสนอแนะทางในการแก้ปัญหาของชุมชนได้	เสนอทางแก้ปัญหาคณะในกรณีปัญหาของชุมชนได้	เสนอทางแก้ปัญหาคณะในกรณีปัญหาของชุมชนได้	วางแผนแก้ปัญหาเพื่อนำปัญหาของสังคมไปแก้ไข
๑.๔ เก็บขยะ	ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	ช่วยเหลือผู้อื่น	ช่วยเหลือผู้อื่น	ช่วยเหลือทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
๑.๕ ปลูกฝังน้ำ	รักษาอ่านและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ	ปรับปรุงการปฏิบัติริเริ่มอยู่เสมอ	ปรับปรุงการปฏิบัติริเริ่มอยู่เสมอ	ใช้แนวทางและวิธีการใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ
๒. พัฒนาศีลธรรม	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักษาการทำงาน และรักษาเป็นการ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักษาการทำงาน และรักษาเป็นการ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักษาการทำงาน และรักษาเป็นการ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักษาการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพและจัดการได้
๓. พัฒนาศีลธรรม	รู้ เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่กว้าง สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้าน ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปะวัฒนธรรม ในชุมชนรอบ ๆ บ้าน	รู้ เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่กว้าง สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้าน ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปะวัฒนธรรม ในชุมชนรอบ ๆ บ้าน	รู้ เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่กว้าง สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปะวัฒนธรรม ในชุมชนรอบ ๆ บ้าน	เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่กว้างและโลก มุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศและเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลปะวัฒนธรรม ของประเทศ

ร่าง
หลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง)

หลักการ

หลักสูตรศึกษามีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการได้

จุดหมาย

การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทนต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว
4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุ และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และครอบครัวได้อย่างมีเหตุผล ด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
5. มีความภูมิใจในความเป็นคนไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้าน และชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

โครงสร้าง

มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มี 5 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทย และคณิตศาสตร์
- กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไข้ปัญหาของชีวิต และสังคม โดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี
- กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี
- กลุ่มที่ 4 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน และความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ
- กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน

สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ในชั้น ป. 5-6 โรงเรียนอาจเลือกจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะ ในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเลือกจัดหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้

เวลาเรียน

ตลอดหลักสูตรประถมศึกษา ใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ 75 คาบ ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่ต่ำกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง และสำหรับชั้น ป.5-6 นั้น ให้เพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีก ไม่ต่ำกว่า 200 ชั่วโมง

อัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่ม ในแต่ละระดับชั้น กำหนดไว้โดยประมาณ ดังนี้

หมวดประสบการณ์	อัตราเรียนโดยประมาณ								
	ป.1 - 2			ป.3 - 4			ป.5 - 6		
	ร้อยละ	คาบ/ ปี	คาบ/ สัปดาห์	ร้อยละ	คาบ/ ปี	คาบ/ สัปดาห์	ร้อยละ	คาบ/ ปี	คาบ/ สัปดาห์
1. กลุ่มทักษะที่เป็น เครื่องมือการ เรียนรู้	50	1,500	37.50	35	1,050	26.25	25	750	18.75
2. กลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	15	450	11.25	20	600	15.00	25	750	18.75
3. กลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย	25	750	18.75	25	750	18.75	20	600	15.00
4. กลุ่มการงานและ พื้นฐานอาชีพ	10	300	7.50	20	600	15.00	30	900	22.50
รวม	100	3,000	75	100	3,000	75	100	3,000	75
5. กลุ่มประสบการณ์ พิเศษ	-	-	-	-	-	-	-	600	15

หมายเหตุ เวลาเรียนคาบละ 20 นาที คิดเป็นชั่วโมงละ 3 คาบ

แนวดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบความสำเร็จตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวกับท้องถิ่น ตามความเหมาะสม
2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
3. จัดการเรียนการสอน ให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง หรือบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
4. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม
5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด
6. จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล

การวัดผลและการประเมินผล ตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือหลายปี ตามความสามารถของผู้เรียน ให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะ และหรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียนตามลักษณะ

การจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการ
ประเมินผลการเรียน

อนึ่ง สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน แต่เป็น
การวัดผลและประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้า จากการทำกิจกรรม

**การ เปรียบ เทียบหลักสูตรปัจจุบันกับหลักสูตรปรับปรุง
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521**

หลักสูตรปัจจุบัน	หลักสูตรปรับปรุง
<p>การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็น การศึกษาที่มุ่งให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถ ขั้นพื้นฐาน ให้คงสภาพอ่านออกเขียนได้ และ คิดคำนวณได้ เพื่อจะได้ประกอบอาชีพตามควร แก่วัยและความสามารถ และดำรงตนเป็น พลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชา ธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข</p> <p>หลักการ</p> <p>หลักสูตรศึกษามีหลักการสำคัญดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นการศึกษาเพื่อบวชน 2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการ ดำรงชีวิต 	<p>หลักการ</p> <p>ให้ปรับปรุงภาษาและข้อความบางตอนให้ชัดเจน ยิ่งขึ้น ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อบวชน 2. เหมือนเดิม 3. เหมือนเดิม

หลักสูตรปัจจุบัน	หลักสูตรปรับปรุง
<p>3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสที่จัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้</p> <p>จุดหมาย</p> <p>หลักสูตรประถมศึกษามีจุดหมายให้เกิดผลแก่ผู้เรียนดังนี้</p> <p>1. คุณสมบัติที่ต้องการเน้น</p> <p>1.1 พึ่งตนเองได้ มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว</p> <p>1.2 มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ</p> <p>1.3 ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน</p>	<p>คุณประโยชน์</p> <p>ทำให้เห็นจุดเน้นชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ขั้นพื้นฐาน หมายถึง ให้มีความรู้พื้นฐานทักษะพื้นฐาน และบุคลิกพื้นฐาน - เพื่อป้องกัน หมายถึง มุ่งหวังให้นักเรียนทุกคนทั้งประเทศได้เข้าเรียน <p>จุดหมาย</p> <p>เนื่องจากจุดหมายของหลักสูตรเดิมมีมาก จึงได้จัดกลุ่มใหม่ให้เห็นชัดเจนขึ้น แบ่งจุดหมายเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกกล่าวไว้เพื่อให้เห็นภาพรวมอย่างกว้าง ๆ ส่วนหลังจะเป็นจุดหมายเฉพาะที่จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะซึ่งของเดิมมี 31 ข้อ แต่ได้ปรับใหม่เหลือ 8 ข้อ ดังนี้</p> <p>การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตาม</p>

หลักสูตรปัจจุบัน	หลักสูตรปรับปรุง
<p>1.4 รู้จักคิด วิचारณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล</p>	<p>บทบาท และหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี ตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มี</p>
<p>1.5 มีขั้นตอนธรรมต่อคำวิจารณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า</p>	<p>พระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ท้นต่อการ</p>
<p>1.6 มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น</p>	<p>เปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็นและครองชีวิตอย่างสงบสุข</p>
<p>1.7 รู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตาม ที่ดี</p>	<p>ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลุกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้</p>
<p>2. ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต</p>	<p>1. มีทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้ คงสภาพอ่านออกเขียนได้ และคิดคำนวณได้</p>
<p>2.1 มีสุขนิสัยส่วนตัวและส่วนรวม มีสุขภาพดีทั้งทางกายและจิตใจ</p>	<p>2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ธรรมชาติแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของสังคม</p>
<p>2.2 รู้กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน</p>	<p>3. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว</p>
<p>2.3 มีความรู้และทักษะในการหาการใช้ และการออมทรัพย์</p>	<p>4. สามารถวิเคราะห์สาเหตุ และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง และครอบครัวได้อย่างมีเหตุผล ด้วยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์</p>
<p>2.4 เข้าใจความหมายของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่มีต่อชีวิตประจำวัน</p>	<p>5. มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีนิสัยไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข</p>
<p>2.5 มีความรู้และทักษะในการจัดการและทำงานรวมกลุ่มกันโดยถือหลักสหกรณ์</p>	
<p>2.6 มีความรู้และทักษะในการทำงานทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค</p>	

หลักสูตรปัจจุบัน	หลักสูตรปรับปรุง
<p>2.7 มีนิสัยและรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ</p> <p>2.8 มีความรู้และทักษะทางภาษาและคณิตศาสตร์</p> <p>2.9 มีความรู้และทักษะในวิธีทางวิทยาศาสตร์</p> <p>2.10 มีความสามารถในการยังชีพผสมกลมกลืนกับสภาพและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ</p> <p>2.11 รู้จักชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ</p>	<p>6. มีนิสัยรักการอ่านและใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ</p> <p>7. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้</p> <p>8. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมในบ้านและชุมชน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้านและชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน</p>
<p>3. ชีวิตที่สงบสุข</p> <p>3.1 รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อม และวิทยาการใหม่ ๆ</p> <p>3.2 เข้าใจและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ และนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน</p> <p>3.3 รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ และมีประสิทธิภาพ</p> <p>3.4 มีความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม</p>	

หลักสูตรปัจจุบัน	หลักสูตรปรับปรุง
<p>3.5 มีอิสระในการคิด แต่พร้อมที่จะยอมรับความคิดของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล</p> <p>3.6 รู้จักแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี</p> <p>4. สมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ</p> <p>4.1 เชื่อมมั่นในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข</p> <p>4.2 รู้คุณค่า ชื่นชม และรักษาศิลปะวัฒนธรรมของชาติ</p> <p>4.3 สำนึกในหน้าที่และสิทธิของตน</p> <p>4.4 รู้ความสำคัญของครอบครัว สังคม และท้องถิ่นของตน</p> <p>4.5 รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคและโลก และมีความเข้าใจอันดีต่อกัน</p> <p>4.6 สามารถฝึกกำลังสติปัญญา กำลังกาย กำลังทรัพย์ กับสมาชิกอื่น ๆ เพื่อความเจริญและความมั่นคงของประเทศ</p> <p>4.7 รู้คุณค่าในความเป็นไทย และภูมิใจที่เกิดในแผ่นดินไทย</p>	<p>คุณประโยชน์ที่ได้รับ</p> <p>ทำให้เห็นจุดเน้นปลายทางของหลักสูตรระดับประถมศึกษาชัดเจน โดยมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตน และรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนไว้ดังนี้</p>

หลักสูตรปัจจุบัน

หลักสูตรปรับปรุง

1. พัฒนาการ 1.1 มีความรู้พื้นฐาน	อ่านออก เขียนได้ คำนวณได้ เข้าใจธรรมชาติ
1.2 มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์	บำรุงรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตน
1.3 แก้ปัญหาเป็น	วิเคราะห์เหตุผลและเสนอ แนวทางในการแก้ปัญหาของ ตนเอง และครอบครัวได้
1.4 เสียสละ	ไม่เอาเปรียบผู้อื่น
1.5 มุ่งพัฒนา	รักการอ่านและแสวงหาความรู้ อยู่เสมอ
2. พัฒนาอาชีพ	ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการ ทำงาน และทำงานเป็น
3. พัฒนาสังคม ปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศ และโลก	รู้ เข้าใจ สภาพและการ เปลี่ยนแปลงของสังคมที่บ้าน สามารถปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของบ้าน ตลอดจนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรมในชุมชนรอบ ๆ บ้าน

หลักสูตรปัจจุบัน	หลักสูตรปรับปรุง
<p style="text-align: center;">โครงสร้างและเนื้อหา</p> <p>มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ 5 กลุ่ม ดังนี้</p> <p>กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาษาไทยและ คณิตศาสตร์</p> <p>กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิต และสังคม กล่าวถึงปัญหาและความ ต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนิน ชีวิตที่ดี</p> <p>กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วย กิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนา และ สร้างนิสัย</p> <p>กลุ่มที่ 4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการ ทำงาน และความรู้พื้นฐานในการ ประกอบอาชีพ</p>	<p style="text-align: center;">โครงสร้างและเนื้อหา</p> <p>โครงสร้างยังแบ่งเป็น 5 กลุ่มประสบการณ์ เหมือนเดิม สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ให้หมายถึงกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน โดย</p> <p>1. ให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมสร้าง ความรู้ และทักษะในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 (กลุ่มทักษะภาษาไทยและคณิตศาสตร์ สร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต สร้างเสริมลักษณะนิสัย และ การทำงานและพื้นฐานอาชีพ) ก่อน ทั้งนี้ เพื่อ เปิดโอกาสให้มีชั่วโมงการสอนซ่อมเสริม หรือ เสริมให้เก่งขึ้น</p> <p>หรือ 2. การจัดกิจกรรมอื่นตามความสนใจ เช่น ภาษาอังกฤษ และวิชาอาชีพ</p> <p>หรือ 3. เลือกจัดหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้ กลุ่มประสบการณ์พิเศษนี้จะไม่นำมาเป็นเกณฑ์ การตัดสินผลการเรียน แต่เป็นการวัดผลและ ประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้าจากการทำ กิจกรรม</p>

หลักสูตรปัจจุบัน	หลักสูตรปรับปรุง
<p>กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และวิชาอาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เพื่อให้โรงเรียนเลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่งในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6</p> <p>การสอนหลักธรรม และการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่ไม่ใช่ศาสนาพุทธ แต่เป็นศาสนาซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นนับถือยอมรับได้ โดยสอนควบคู่ไปกับการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ทั้งนี้ต้องมีโครงการสอนซึ่งศึกษาธิการเขตของเขตการศึกษานั้นอนุมัติ</p> <p>การจัดมวลประสบการณ์ให้เรียนนั้น ให้จัดยึดหยุ่นตามพัฒนาการของเด็ก และความเหมาะสมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ หลักสูตรนี้จึงจัดเป็นสามช่วง ช่วงละ 2 ปี คือ ประถมปีที่ 1-2 ประถมปีที่ 3-4 และประถมปีที่ 5-6 ซึ่งเนื้อหานั้นอาจจะพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้</p>	<p>สำหรับมวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มี 5 กลุ่ม ดังนี้</p> <p>กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะ เหมือนเดิม</p> <p>กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ไขปัญหาของชีวิตและสังคมโดยเน้นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อความดำรงอยู่ และการดำเนินชีวิตที่ดี</p> <p>กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เหมือนเดิม</p> <p>กลุ่มที่ 4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เหมือนเดิม</p> <p>กลุ่มที่ 5 กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ว่าด้วยกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน</p> <p>สำหรับกลุ่มประสบการณ์พิเศษในชั้น ป.5-6 โรงเรียนอาจเลือกจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะ ในกลุ่มประสบการณ์ทั้ง 4 หรือเลือกจัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เช่น ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเลือกจัดหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้</p>

หลักสูตรปัจจุบัน

หลักสูตรปรับปรุง

เวลาเรียน

ตลอดหลักสูตรใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี
แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า
40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียน
ไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้อง
ไม่น้อยกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000
ชั่วโมง สำหรับชั้น ป.1-4 และไม่ต่ำกว่า
1,200 ชั่วโมง สำหรับชั้น ป.5-6

อัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์
ทั้ง 5 กลุ่มนั้น แต่ละระดับชั้นกำหนดไว้โดย
ประมาณ ดังนี้

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้
ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 50 ป.3-4
ร้อยละ 35 และ ป.5-6 ร้อยละ 25 ของ
เวลาเรียนทั้งหมด

คุณประโยชน์ที่ได้รับ

กลุ่มประสบการณ์พิเศษนี้ เป็นการ เปิดโอกาส
ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และ
สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการ เขียนหลักสูตร
บทเรียน หนังสือเรียนของตนเองได้

เวลาเรียน

เวลาเรียนแต่ละช่วงชั้นของกลุ่มประสบการณ์
ต่าง ๆ คงเดิมแต่การ แสดงไว้เป็นร้อยละของ
เวลาเรียนทั้งหมด ผู้สอนไม่เห็นชัดเจน จึงได้
ปรับปรุงแสดงให้เห็นเป็นรายคาบ ดังนี้

ตลอดหลักสูตรประถมศึกษา ใช้เวลาเรียน
ประมาณ 6 ปี แต่ละปีการศึกษา ควรมีเวลา
เรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์
ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง หรือ
75 คาบ ซึ่งกำหนดให้คาบละ 20 นาที ทั้งนี้
เมื่อรวมแล้วต้องไม่น้อยกว่า 200 วัน และ
ไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง และสำหรับชั้น ป.5-6
นั้น ให้เพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมตามความสนใจ
ของผู้เรียนในกลุ่มประสบการณ์พิเศษอีก ไม่ต่ำกว่า
200 ชั่วโมง

หลักสูตรปัจจุบัน	หลักสูตรปรับปรุง
<p>2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 15 ป.3-4 ร้อยละ 20 และ ป.5-6 ร้อยละ 25 ของเวลาเรียนทั้งหมด</p> <p>3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 25 ป.3-4 ร้อยละ 25 และ ป.5-6 ร้อยละ 20 ของเวลาเรียนทั้งหมด</p> <p>4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้น ป.1-2 ประมาณร้อยละ 10 ป.3-4 ร้อยละ 20 และ ป.5-6 ร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด</p> <p>5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ ชั้น ป.5-6 ประมาณร้อยละ 16 ของเวลาเรียนทั้งหมด</p>	<p>อัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์ทั้ง 5 กลุ่ม ในแต่ละระดับชั้นกำหนดได้โดยประมาณ ดังนี้</p>

หลักสูตรปัจจุบัน

หลักสูตรปรับปรุง

มวลประสบการณ์	อัตราเวลาเรียนโดยประมาณ								
	ป.1-2			ป.3-4			ป.5-6		
	ร้อยละ	คาบ/ปี	คาบ/ สัปดาห์	ร้อยละ	คาบ/ปี	คาบ/ สัปดาห์	ร้อยละ	คาบ/ปี	คาบ/ สัปดาห์
1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้	50	1,500	37.50	35	1,050	26.25	25	750	18.75
2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	15	450	11.25	20	600	15.00	25	750	18.75
3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย	25	750	18.75	25	750	18.75	20	600	15.00
4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ	10	300	7.50	20	600	15.00	30	900	22.50
รวม	100	3,000	75	100	3,000	75	100	3,000	75
5. กลุ่มประสบการณ์พิเศษ	-	-	-	-	-	-	-	600	15

หมายเหตุ เวลาเรียนคาบละ 20 นาที คิดเป็นชั่วโมงละ 3 คาบ

หลักสูตรปัจจุบัน

หลักสูตรปรับปรุง

แนวคำเนิการ

หลักสูตร เดิม ไม่มี

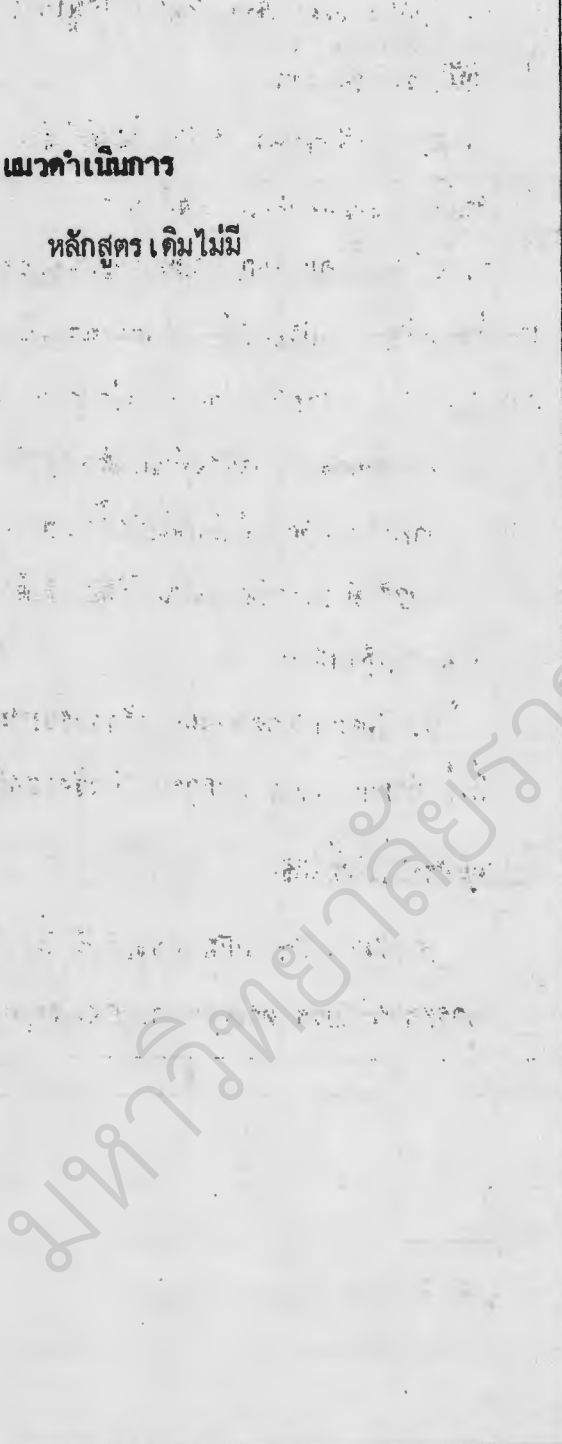
คุณประโยชน์ที่ได้รับ

สะดวกต่อการนำหลักสูตรไปใช้

แนวคำเนิการ

ส่วนนี้เป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นใหม่จากหลักสูตร เดิม เพื่อให้เห็นแนวทางของการที่จะจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ให้ประสบความสำเร็จ จึง กำหนดแนวทางดำเนินการ ไว้ดังนี้

1. จัดการ เรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตาม เหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนา หลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่ เกี่ยวกับท้องถิ่น ตามความเหมาะสม
2. จัดการ เรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพ ชีวิตจริงของผู้เรียน และให้โอกาสทำเทียมกัน ในการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
3. จัดการ เรียนการสอน ให้มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยง หรือบูรณาการ ทั้งภายในกลุ่ม ประสพการณ์ และระหว่างกลุ่มประสพการณ์ ให้มากที่สุด
4. จัดการ เรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการ เรียนรู้ กระบวนการคิด อย่างมีเหตุผล และ สร้างสรรค์ และกระบวนการกลุ่ม

หลักสูตรปัจจุบัน	หลักสูตรปรับปรุง
<p>(Faint text, mostly illegible due to low contrast and bleed-through from the reverse side of the page.)</p>	<p>5. จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด</p> <p>6. จัดให้มีการศึกษา ติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง</p> <p>7. ให้สอดแทรกการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ในการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ</p> <p>8. ในการ เสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อคทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย</p> <p>9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการ เรียนรู้และการปฏิบัติจริงของผู้เรียน</p> <p>คุณประโยชน์ที่ได้รับ</p> <p>ทำให้สถานศึกษามีแนวทางปฏิบัติ ที่จะจัดการศึกษาให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร</p>

สรุป

หลักสูตรประถมศึกษาของไทย เริ่มมีเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในปี พ.ศ. 2438 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และวิวัฒนาการมาโดยลำดับ จนถึงปัจจุบัน คือ หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 และกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 โดยจะเริ่มทดลองการใช้หลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่ กับ โรงเรียนที่ร่วมโครงการทดลอง กว่า 500 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2533 และจะประกาศใช้ทั่วประเทศในปีการศึกษา 2534 สาเหตุที่มีการปรับปรุงหลักสูตรอยู่เสมอ แม้กระทั่งระหว่างการใช้หลักสูตรอยู่ก็ตาม ก็เพื่อให้หลักสูตรสนองต่อความต้องการของระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ ตลอดจนเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของประชาชนในชาติให้ดียิ่งขึ้น

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายสาระสำคัญของหลักสูตรประถมศึกษา ทุกฉบับ
2. จงอธิบายถึงหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และอัตราเวลาเรียน ของหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2521 มาพอสังเขป
3. จงอธิบายถึงเหตุผลในการปรับปรุงหลักสูตรฉบับปัจจุบัน
4. จงอธิบายรายละเอียดของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง มาพอสังเขป
5. จงเปรียบเทียบหลักสูตรฉบับปัจจุบัน กับหลักสูตรฉบับปรับปรุง

หนังสือและเอกสารอ้างอิงที่ควรอ่านเพิ่มเติม

จารุณี สุตะบุตร. "วิวัฒนาการประถมศึกษา." สารพัฒนาหลักสูตร. (76) : 5 ; กรกฎาคม 2531.

วิชัย ราษฎร์ศิริ. หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2522. หน้า 33-59

วิชาการ, กรม. การปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. เอกสารหมายเลข 4. ม.ป.ท., ม.ป.พ. หน้า 1-41

_____ . คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521.

กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์, 2520. หน้า 41-61

_____ . รายงานการสัมมนาระดับชาติ เรื่อง หลักสูตรประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2531. หน้า 7

_____ . หลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร : สหประชาพานิชย์, 2521. หน้า 1-5

สนธิ ฉิมเล็ก. การประถมศึกษา. พิษณุโลก : ฝ่ายธุรการ, 2532. หน้า 19-28

หน่วยที่ 4

เอกสารประกอบหลักสูตรและแหล่งวิทยาการ

หัวเรื่อง

1. เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มทักษะฯ ภาษาไทย
2. เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มทักษะฯ คณิตศาสตร์
3. เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
4. เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
5. เอกสารประกอบหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ
6. แหล่งวิทยาการ เสริมหลักสูตร
7. การพานักเรียน นักศึกษา ไปศึกษานอกสถานที่

ความคิรวบยอด

เอกสารประกอบหลักสูตร คือเอกสารสำหรับครู และเอกสารสำหรับนักเรียน เอกสารสำหรับครูได้แก่ หลักสูตร แผนการสอน และคู่มือหนังสือเรียน เอกสารสำหรับนักเรียน มี หนังสือเรียน แบบฝึกหัด บัตรงาน แผ่นภาพ และหนังสือส่งเสริมการอ่าน ครูจะต้องทำความเข้าใจกับเอกสารประกอบหลักสูตรให้ดี เพื่อให้ใช้ได้ถูกต้องไม่สับสน และให้ได้บรรลุผลตามหลักสูตรกำหนดไว้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายถึงความสำคัญของเอกสารประกอบหลักสูตร ของทุกกลุ่มประสบการณ์ได้
2. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายถึงประโยชน์ของแหล่งวิทยาการเสริมหลักสูตร หลักการใช้แหล่งวิทยาการเสริมหลักสูตรได้

3. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายถึงระเบียบการพานักเรียน นักศึกษา ไปศึกษานอกสถานที่
ได้

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. บรรยายประกอบแผ่นโปรงใส เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดความเข้าใจ เรื่อง เอกสารประกอบหลักสูตรของทุกกลุ่มประสบการณ์.
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ให้ศึกษาค้นคว้าและอภิปราย เรื่อง แหล่งวิทยาการ เสริมหลักสูตร และระเบียบการพานักเรียน นักศึกษาไปศึกษานอกสถานที่
3. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้น กลุ่มละ 1 คน และนำบันทึกการอภิปราย ส่งอาจารย์
4. ให้ผู้เรียนสรุปสาระสำคัญของเอกสารประกอบหลักสูตร

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. แผ่นโปรงใสประกอบคำบรรยาย
2. กระดาษสำหรับเขียนสรุปการอภิปราย และประเด็นการอภิปราย
3. เอกสารประจำหน่วย

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการฟังคำบรรยาย
2. สังเกตจากการอภิปรายในกลุ่ม
3. ตรวจสอบผลงานจากการบันทึกการอภิปราย

เอกสารประกอบหลักสูตร

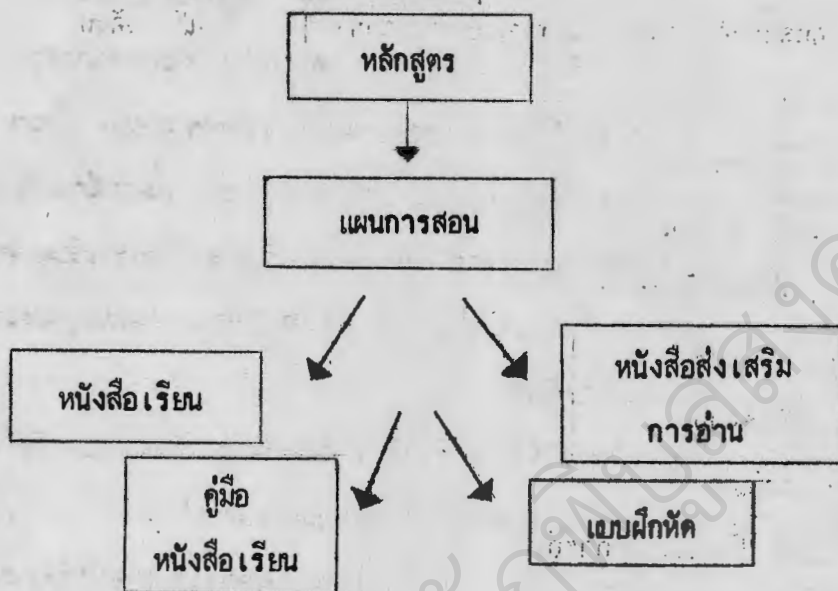
เอกสารหลักสูตรประถมศึกษา ที่กรมวิชาการได้จัดทำไว้แล้ว มีดังนี้

1. หลักสูตร
2. แผนการสอน
3. หนังสือเรียน
4. คู่มือหนังสือเรียน
5. แบบฝึกหัด
6. บัตรงาน
7. แผ่นภาพ
8. หนังสือส่งเสริมการอ่าน

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าเอกสารทั้งหมดนี้แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ เอกสารสำหรับครู ได้แก่ หลักสูตร แผนการสอน และคู่มือหนังสือเรียน เอกสารสำหรับนักเรียนมี หนังสือเรียน แบบฝึกหัด บัตรงาน แผ่นภาพ และหนังสือส่งเสริมการอ่าน ครูจะต้องทำความเข้าใจเพื่อให้ใช้ได้ถูกต้องไม่สับสน และได้ผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

เอกสารที่จัดทำไว้แยกได้ตามเนื้อหาวิชาที่เรียน ทั้งแผนภูมิและรายละเอียดต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 6 แผนภูมิแสดงการใช้เอกสารหลักสูตรประถมศึกษา กลุ่มทักษะฯ ภาษาไทย

1. หลักสูตร

ศึกษาหลักสูตรส่วนที่ว่าด้วยภาษาไทย ซึ่งกำหนดเนื้อหาเพื่อสอนและฝึกทักษะทั้ง 4 คือ ฟัง พูด อ่าน และการรู้จักคิดให้แก่ผู้เรียน โดยให้สัมพันธ์กันในลักษณะของการใช้ภาษา และการเข้าใจภาษา เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการเรียนภาษาขึ้นตามลำดับชั้นเรียน ตั้งแต่ ป.1 - 6 ทุกเนื้อหาจะกำหนดความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นสาระสำคัญของเนื้อหานั้น และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อกำหนดทิศทางในการสอนให้แก่ผู้สอน และเป็นแนวทางในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนด้วย

2. แผนการสอน

ในหลักสูตรได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ความคิดรวบยอด เนื้อหา ทั้ง 4 ทักษะ คือ ฟัง พูด อ่าน และเขียนไว้ให้ ผู้สอนต้องนำสิ่งที่ปรากฏในหลักสูตรไปตีความ ขยายความกำหนดให้แน่ชัดลงไปว่า จะสอนอะไร เพื่อให้เกิดอะไรกับผู้เรียนและจะสอนอย่างไร ซึ่งในส่วนนี้ เรียกว่า แผนการสอน

อาจกล่าวได้ว่าแผนการสอนเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้สอนดำเนินงานการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ทั้งจุดประสงค์ ความคิดรวบยอดเนื้อหา โดยเสนอแนะกิจกรรมการเรียน สื่อกาเรียน ที่สอดคล้องกับเนื้อหาไว้ให้ผู้สอนเลือกให้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

ในแผนการสอนภาษาไทย ได้นำเอาวัตถุประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา และการประเมินผลมาจัดสัดส่วนและแยกย่อยไว้เป็นแผน ๆ เรียงลำดับตามความยากง่าย ผู้สอนจึงไม่ควรข้ามลำดับของแผนการสอน สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนและสื่อการเรียน ผู้สอนสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ ความคิดรวบยอด เนื้อหา และการประเมินผลที่กำหนดไว้

แผนการสอนตอนใดกำหนดให้ใช้หนังสือเรียน คู่มือหนังสือเรียน แบบฝึกหัด หรือหนังสือส่งเสริมการอ่าน ก็ให้ใช้เอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวตามที่แผนการสอนกำหนด

แผนการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้แยกแผนการเตรียมความพร้อมไว้ส่วนหนึ่งต่างหาก เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนมีความพร้อมก่อนที่จะเริ่มเรียนภาษา และกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ สำหรับในชั้นอื่น ๆ ไม่ได้แยกไว้ แต่ได้กำหนดส่วนที่จำเป็นจะต้องเตรียมพร้อมไว้ในแผนการสอนนั้น ๆ แล้ว

3. หนังสือเรียน

เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะในด้านการอ่านเพิ่มพูนขึ้น การแต่งหนังสือเรียนภาษาไทยได้ยึดความรู้ที่กำหนดไว้เพื่อการอ่านในหลักสูตร เป็นหลัก และแต่งเป็นชุดต่อเนื่องกันไป ทั้งในด้านหลักเกณฑ์ภาษาและเนื้อเรื่อง ตลอดจนสอดคล้องกับหรือยกเรื่องง่าย ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความสนุกสนานและปลุกฝังความรู้สึกในรสของภาษาด้วย ในส่วนที่เกี่ยวกับคำที่ใช้ ได้กำหนดคำในแต่ละชั้นเป็นเกณฑ์อย่างต่ำไว้ ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	ให้รู้คำอย่างน้อย	450 คำ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	ให้เรียนรู้คำเพิ่มจาก ป.1 อีก	800 คำ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	เพิ่มชั้นอีก	1,200 คำ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	เพิ่มชั้นอีก	1,550 คำ

โครงการรวมทั้งสิ้น ๒๑-๒๔ เด็กจะเรียนรู้คำ 4,000 คำ สำหรับในชั้นประถมศึกษาที่ 5-6 มิได้กำหนดไว้ เพราะเห็นว่าเด็กสามารถรู้คำต่าง ๆ มากพอที่จะสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ไปใช้อ่านคำอื่น ๆ ได้ คำต่าง ๆ ที่กำหนดนี้ ได้นำมาแต่งเป็นหนังสือเรียนแต่ละบท โดยคำนึงถึงการพัฒนาคำขึ้นไปเป็นชั้น ๆ โดยผูกเป็นเรื่องราวให้นำอ่าน ผู้เรียนจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและฝึกฝนความรู้ และทักษะในการอ่านไปพร้อมกันด้วย

ในการสอนหนังสือเรียนแต่ละบท ครูควรศึกษาคู่มือหนังสือเรียนก่อนที่จะทำการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมการสอนและให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ครูที่สอนภาษาไทยพึงรำลึกไว้เสมอว่า หนังสือเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยฝึกทักษะด้านการอ่าน ให้แก่เด็ก ไม่ควรยึดหนังสือเรียนเพียงเล่มเดียวในการสอนภาษาไทยทั้งหมด ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกฝนทักษะอื่น ๆ อีก ได้แก่ ฟัง พูด และ เขียน ซึ่งมีความสำคัญเท่าเทียมกัน จึงจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างดีในชีวิตได้

4. คู่มือหนังสือเรียนภาษาไทย

เป็นเครื่องมือที่จะช่วยครูในการสอนหนังสือเรียนแต่ละบท ในคู่มือครูนี้จะบอกได้ครุหราบว่า หนังสือเรียนแต่ละบทมีคำใหม่ที่ต้องเรียนกี่คำ เน้นหลักเกณฑ์ในการอ่านเรื่องใด กำหนดวิธีสอนที่จำเป็น เช่น การสอนแจกลูกและสะกดคำ การสอนอ่าน การสอนแต่งความ กิจกรรมเสริมทักษะ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะอำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ ครูจึงจำเป็นต้องศึกษาคู่มือหนังสือเรียนก่อนการสอนบทเรียนแต่ละบทในหนังสือเรียน

5. สมุดแบบฝึกหัด

เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเพิ่มพูนทักษะในการอ่านและเขียน เมื่อผู้เรียนได้อ่านบทเรียน ฝึกฝนทักษะบางอย่างเพื่อการอ่านตามที่กำหนดไว้ในคู่มือหนังสือเรียนแล้ว ควรให้ทำแบบฝึกหัดเพื่อฝึกฝนทักษะ การเขียนควบคู่ไปกับการอ่าน ทั้งนี้เป็นการตรวจสอบด้วยความเข้าใจในเรื่องที่เรียนพอเพียงหรือไม่ และทำให้ผู้เรียนมีทักษะคล่องแคล่วยิ่งขึ้น

สมุดแบบฝึกหัดในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มี 2 เล่ม คือ แบบฝึกการเขียนหนังสือไทย และแบบฝึกหัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สำหรับในชั้นอื่น ๆ มีเพียงเล่มเดียวเท่านั้น

6. หนังสือส่งเสริมการอ่าน

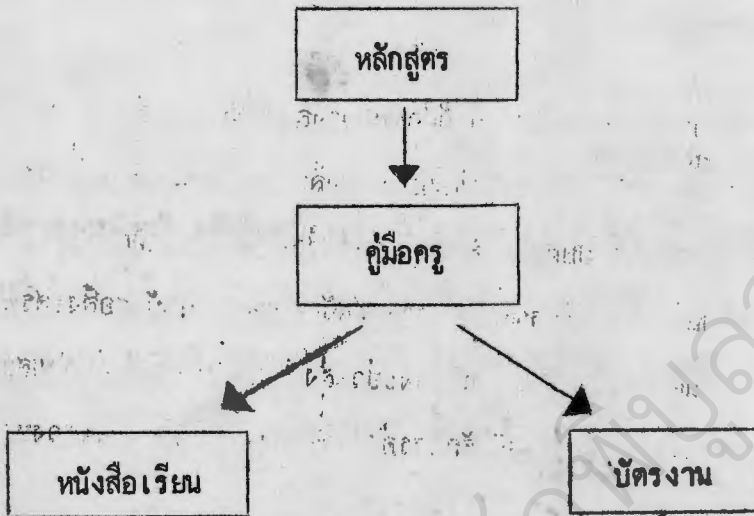
การฝึกฝนทักษะทางภาษานั้น ถ้าผู้เรียนได้ฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เกิดความแตกฉาน และสามารถคงสภาพสิ่งที่ต้องการไว้ได้ การให้ผู้เรียนอ่านหนังสือเรียน ฝึกฝนทักษะที่ต้องการเน้นในแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน ตลอดจนให้ทำแบบฝึกหัดแล้ว คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในเรื่องนั้น ๆ พอสมควร แต่หากจะให้ผู้เรียนบรรลุผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควรได้สนับสนุนให้อ่านหนังสือส่งเสริมการอ่าน ซึ่งสอดคล้องและเป็นส่วนขยายในบทเรียนเพิ่มเติมอีก จึงจะช่วยส่งเสริมให้มีความแม่นยำและแตกฉานยิ่งขึ้น ทั้งยังจะช่วยส่งเสริมในด้านความคิด บลูฝึกนิสัยรักการอ่าน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองต่อไป

หนังสือส่งเสริมการอ่านที่ได้เขียนขึ้นให้สอดคล้องกับหนังสือเรียนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ได้แก่

1. ย่าของมานี
2. เจ้าโต
3. หนังสือหัดอ่านภาษาไทย เล่ม 1 (ชุดสระ พยัญชนะ)
4. หนังสือหัดอ่านภาษาไทย เล่ม 2 (ชุดสัตว์ต่าง ๆ)
5. หนังสือหัดอ่านภาษาไทย เล่ม 3 (ดอกไม้และผัก)

นอกจากนี้ยังมีหนังสือส่งเสริมการอ่านของกรมวิชาการ ซึ่งคณะกรรมการวางแผนการสอนและสื่อการเรียนได้คัดเลือกแล้วอีกประมาณ 22 เล่ม ดังนี้ อยากรู้อีก ความรักของแม่ ขอแม่ให้ลูกนก นกกระจาบช่วยกัน โรงเรียนใหม่ นกแก้ววอดแก่ง บ้านใหม่ กระจ่าหางสั้น เป็นอะไรดี นิทานคำกลอน กระจ่าเยยเสื้อ แม่ไก่สีแดง ผลไม้ไทย ลูกหมูสามตัวกับหมาป่า เด็กชายเบ๊ ยายกะตา เจ้าต่าง หมู่หล่อไปโรงเรียน สัตว์เลี้ยงคำกลอนสอนเด็ก ภาพพินิจไทยประโยคประถมศึกษาตอนต้น ครอบคร้วของเรามีความสุข และเมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก

แผนภูมิที่ 7 แผนภูมิแสดงการใช้เอกสารประกอบหลักสูตร กลุ่มทักษะฯ คณิตศาสตร์

1. หลักสูตร

ศึกษาเฉพาะส่วนที่ว่าด้วยคณิตศาสตร์ ซึ่งกำหนดไว้เป็นช่วง ช่วงละ 2 ปี คือ ป.1-2 ป.3-4 และ ป.5-6 ซึ่งในหลักสูตรได้กำหนดจุดประสงค์หลักการ และเนื้อหาที่จะต้องให้กับเด็กไว้สอดคล้องกัน

2. คู่มือครู

จัดให้เป็นท ำ ตรงกับหนังสือเรียนของนักเรียนทุกชั้น แต่ละบทจะประกอบด้วย

2.1 แผนภูมิการสอน

2.2 ความคิดรวบยอด/หลักการ

2.3 จุดประสงค์

2.4 คำใหม่

2.5 สัญลักษณ์

2.6 อุปกรณ์

2.7 เวลาที่ใช้สอน

2.8 วิธีสอนและกิจกรรม

2.9 เฉลยคำตอบแบบฝึกหัด

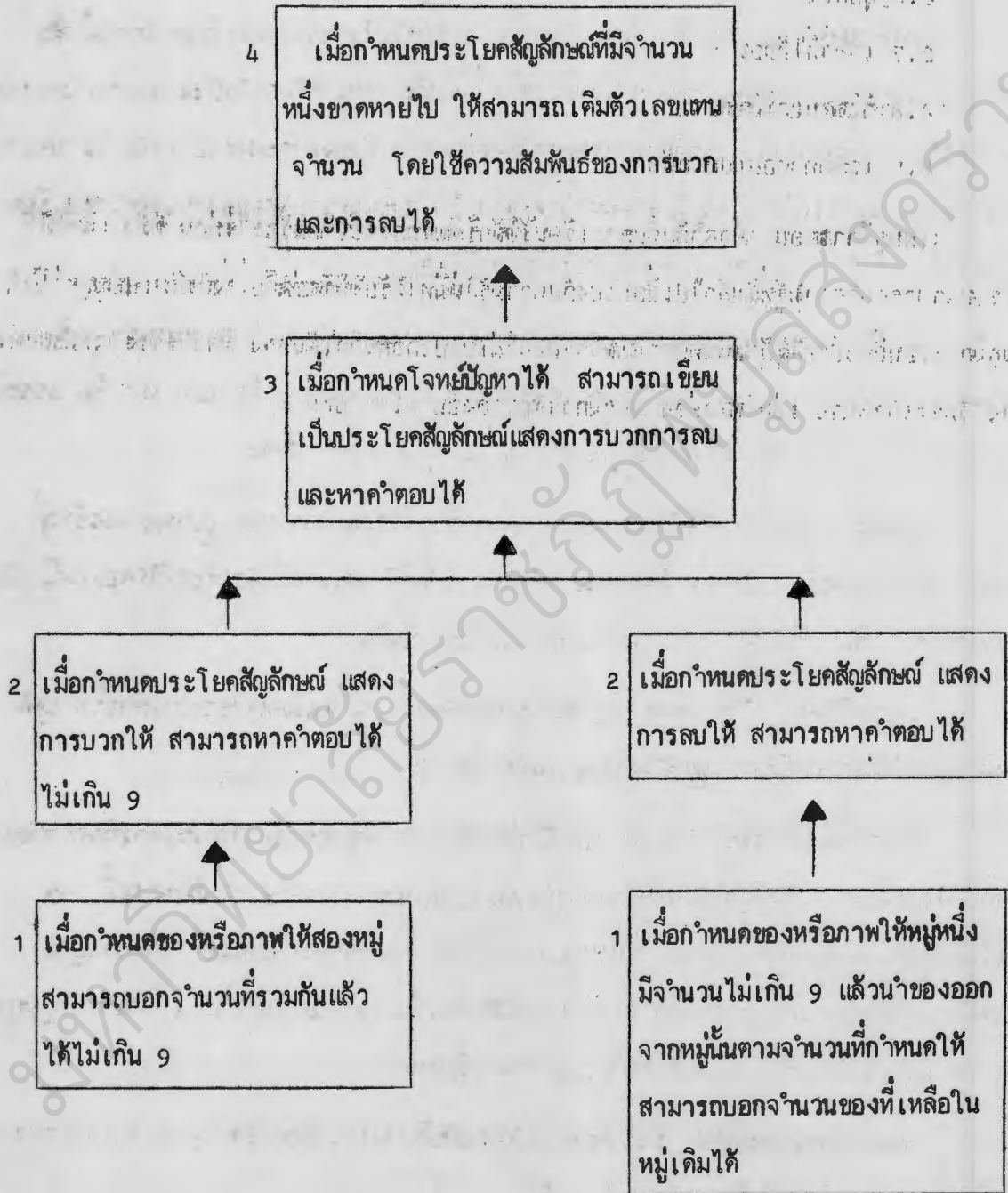
แผนภูมิการสอน คือลำดับขั้นการเรียนรู้ที่นักเรียนควรจะได้เรียนรู้อะไรก่อน หลัง เพื่อให้
 นักเรียนสามารถนำความรู้ที่รู้แล้วไปเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่ได้รับให้ติดต่อกันไปเป็นลูกโซ่ได้
 แผนภูมิการสอนนี้จะช่วยให้ผู้สอนมีทิศทางในการสอนไม่เบี่ยงออกนอกเส้นทาง และบรรลุถึงจุดประสงค์
 ที่วางไว้ตรงเป้าหมาย เช่น ตัวอย่างแผนภูมิการสอนของชั้น ป.1 บทที่ 6

Diagram area containing faint text and a large watermark: "นันทวิทยาโดยราชบัณฑิตยสถาน"

แผนภูมิที่ 8 ลำดับชั้นการสอนคณิตศาสตร์ ชั้น ป.1 บทที่ 6

ใบความรู้ที่ 1

คณิตศาสตร์

จากทิศทางของลูกศรผู้สอนจะเห็นแนวทางว่าจะสอนตามแผนภูมิที่ 1-2 ด้านใดด้านหนึ่งก่อน ย่อมทำได้
เมื่อนักเรียนเรียนแผนภูมิที่ 1,2 ของทั้งสองด้านแล้วจึงให้เรียนแผนภูมิ 3 และ 4 ต่อไป

จุดประสงค์ ของทุกขทตั้งแต่ ป.1 - ป.6 ได้จัดไว้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมทั้งสิ้น
เพื่อให้ผู้สอนทราบว่าในการสอนบทนั้น ๆ มีจุดประสงค์ที่จะให้นักเรียนได้รับอะไรบ้าง สามารถวัดความรู้
ของเด็กได้อย่างเที่ยงตรงมีประสิทธิภาพ โดยออกข้อทดสอบอย่างน้อยจุดประสงค์ละ 3 ข้อ ไม่วัดความรู้
อย่างใดอย่างหนึ่งมากเกินไป เมื่อนักเรียนทำข้อทดสอบแล้วผู้สอนจะทราบได้ทันทีว่าขั้นตอนใดนักเรียน
ยังไม่เข้าใจ จะได้ย้อนมาทบทวนทำความเข้าใจกันใหม่ได้ทันที

คำใหม่ และสัญลักษณ์ อาจจะมีแปลกและใหม่ไปจากความรู้เดิม ๆ ของแต่ละบท เช่น
คำใหม่และสัญลักษณ์ในบทที่ 5 จำนวน 6-10 ของชั้น ป.1 มี คำใหม่ ทก เจ็ด แปด เก้า สิบ มากกว่า
น้อยกว่า เท่ากัน ไม่เท่ากัน สัญลักษณ์คือ 6 7 8 9 10 > < = ≠ เป็นต้น

อุปกรณ์ เสนอแนะไว้ให้ผู้สอนเลือกหาและเตรียมไว้ก่อนทำการสอน อุปกรณ์บางอย่างที่
เสนอแนะไว้อาจหาไม่ได้ในท้องถิ่น ผู้สอนควรคิดค้นแปลงวัสดุที่มีในท้องถิ่นที่มีประโยชน์ใช้สอยเหมือนกัน
เอามาใช้แทน เช่น ใช้ใบไม้ กิ่งไม้ เมล็ดผลไม้ เป็นต้น

เวลาที่ใช้สอน ได้กำหนดเวลาโดยประมาณให้พอเหมาะกับเนื้อหาวิชาของแต่ละบท แต่ก็
อาจยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและนักเรียนได้

วิธีสอนและกิจกรรม ได้เสนอแนะไว้อย่างกว้าง ๆ ให้ผู้สอนเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของ
ท้องถิ่น กิจกรรมบางเรื่องก็มุ่งให้นักเรียนได้ปฏิบัติและสรุปด้วยตนเอง อย่างเช่น กิจกรรมที่ 1-5
ในเรื่องการชั่งของชั้น ป.1 เป็นต้น เนื้อหาบางเรื่องต้องการฝึกทักษะเป็นพิเศษ จึงควรอยู่ใน
ดุลยพินิจของผู้สอนว่า ควรจะใช้เวลาใดเพิ่มทักษะให้กับนักเรียนจนเป็นอัตโนมัติได้ เช่น การจำสูตรคูณ
สูตรบวก มาตรา ชั่ง ตวง วัด ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

เฉลยคำตอบแบบฝึกหัด มีไว้เพื่อช่วยให้ผู้สอนไม่ต้องเสียเวลามาคิดคำตอบ สามารถตรวจ
งานที่นักเรียนทำมาส่งได้ทันที

ดังนั้นก่อนที่ผู้สอนจะเข้าทำการสอน จึงจำเป็นต้องศึกษาคู่มือครูอย่างละเอียดทำความเข้าใจกับวิธีสอนและกิจกรรมที่เสนอแนะไว้ เพื่อจะนำมาใช้ได้อย่างถูกต้องหรือถ้าต้องการดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและนักเรียนก็จะได้มีโอกาสเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนทำการสอน ตลอดจนการจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนเพื่อให้หยิบใช้ได้ง่ายและสะดวกขณะสอน จะทำให้เกิดผลดีกับการเรียนการสอน อันจะส่งผลไปถึงนักเรียน

ด้านหลังของคู่มือครูได้แยกหลักสูตรสำหรับชั้นนั้น ๆ เวลาที่ใช้สอนโดยประมาณของแต่ละบทเรียน และได้จัดแบ่งเนื้อหาความรู้ที่จะให้กับนักเรียนตามเวลาในแต่ละภาคเรียน ไว้ให้ทั้งโรงเรียนที่เปิด 2 ภาคเรียน และ 3 ภาคเรียน

3. หนังสือเรียน

ประกอบด้วยแบบฝึกหัดเป็นบท ๆ บทแรกของชั้น ป.2 - ป.6 จะเป็นบททบทวนความรู้ในชั้นที่ผ่านมา เพื่อให้ผู้สอนจะได้ทราบว่านักเรียนมีความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ ที่เรียนมาแล้วมากน้อยเพียงใด ก่อนที่จะให้เรียนความรู้หรือเรื่องราวใหม่ ๆ ต่อไป หนังสือเรียนชุดนี้มุ่งให้เป็นหนังสือเรียนจริง ๆ มิใช่เป็นสมุดแบบฝึกหัดที่ทำให้เรียนท่าลงในหนังสือ เพราะถ้าทำเช่นนั้นจะเกิดผลที่ไม่สมควรหลายประการ เช่น

1. เป็นการสิ้นเปลืองมากเกินไป เพราะหนังสือที่พิมพ์ใช้กระดาษดีเพื่อให้มีความคงทน ไม่ขาดง่าย ราคาพิมพ์จึงสูงกว่าสมุดแบบฝึกหัด
2. นักเรียนได้ฝึกทักษะในการเขียนน้อยไป เฉพาะอย่างยิ่งในชั้น ป.1-2
3. เมื่อทำผิดไม่มีโอกาสได้แก้ไขให้ถูกต้อง เพราะเนื้อที่ในหนังสือเรียนมีจำกัด ดังนั้นผู้สอนจึงควรให้นักเรียนหาสมุดเพื่อทำแบบฝึกหัดต่างหากควบคู่กันไปกับหนังสือเรียน

แบบฝึกหัดที่มีในหนังสือเรียนบางบท เช่น การเตรียมความพร้อม การชั่ง การตวง และการวัด ใน ป.1 มีไว้เพียงเล็กน้อย ทั้งนี้เพราะต้องการให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจากของจริงในการสังเกต เปรียบเทียบ และคาดคะเนจนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สรุปผลการปฏิบัติได้แล้ว จึงให้ทำแบบฝึกหัดเพียงเพื่อเป็นการช่วยเตือนความจำของนักเรียนเท่านั้น ถ้าผู้สอนคิดว่าแบบฝึกหัดที่มีไว้ในหนังสือเรียน

ยังน้อยไป นักเรียนควรจะได้ฝึกทักษะให้มากกว่านี้ ก็จะทำให้ทุกแบบฝึกหัดเสริมได้จากชุดกิจกรรมประจำชั้น
ก่อนที่ผู้สอนจะให้ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดจากหนังสือเรียนทุกครั้ง ควรจะได้ทำความเข้าใจกับ
นักเรียนเสียก่อน ในเรื่องของคำสั่งและวิธีทำ ไม่ควรปล่อยให้ นักเรียนทำเองตามความเข้าใจของแต่ละ
ละคน นักเรียนอาจปฏิบัติได้ไม่ถูกต้อง หรือไม่ตรงกับจุดประสงค์ที่จะให้ทำ

เรื่องต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแบบเรียนแต่ละบท ได้จัดขั้นตอนไว้ตามลำดับชั้นการ เรียนรู้หรือตาม
แผนภูมิการสอนที่มีอยู่ในคู่มือครู เนื้อหาบางเรื่องมีเป้าหมายที่วางไว้ให้นักเรียนนำไปใช้เสริมความรู้
หรือใช้กับชีวิตจริงได้ เช่น

1.1 เรื่อง เส้นจำนวน เป็นเรื่องใหม่ซึ่งไม่มีอยู่ในแบบเรียนของหลักสูตร 2503 ตั้งแต่
ชั้น ป.1 - ป.6 ของแบบเรียนชุดนี้จะมีการใช้เส้นจำนวนเป็นเครื่องมือช่วยคิดอย่างหนึ่งแต่ไม่ได้ถือว่า
นักเรียนคนใดที่คิดเลข บวก ลบ คูณ ทหาร หรือเศษส่วน โดยอาศัยเส้นจำนวนไม่ได้ เป็นผู้คิดเลขไม่เป็น
ขอให้อธิบายว่า เส้นจำนวนเป็น เครื่องมือหรืออุปกรณ์อย่างหนึ่งเหมือนตัวนับ ภาพและของจริงที่ช่วยให้
นักเรียนเกิดความเข้าใจและเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

1.2 เรื่อง เรขาคณิต เริ่มเรียนและมีแบบฝึกหัดตั้งแต่ชั้น ป.2 ไปจนถึงชั้น ป.6 ส่วนใหญ่
แบบฝึกหัดจะมีไว้ในเชิงปฏิบัติมากกว่าที่จะทำเป็นข้อเขียน ไม่มีการท่องหรือเรียนจากนิยาม นักเรียนจะ
เข้าใจและสรุปเรื่องที่เรียนได้เอง จากการปฏิบัติหลาย ๆ ครั้ง แต่ผู้สอนจะต้องเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ
ไว้ให้อย่างพร้อมเพรียงและช่วยเกลาสำนวนคำพูดสรุปของนักเรียนให้ใช้สื่อความหมายได้ถูกต้องตรง
จุดประสงค์

ส่วนที่เพิ่มเติมในเรื่อง เรขาคณิตที่ไม่เคยมีแบบฝึกหัดอยู่ในระดับประถมศึกษาเดิมคือ เรื่อง
รูปสามเหลี่ยม ความเท่ากันทุกประการ และรูปสามเหลี่ยมคล้าย แบบฝึกหัดที่มีไว้ในหนังสือเรียนต้องการฝึก
ให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกต ทั้งนั้นจึงจัดแบบฝึกหัดที่จะให้นักเรียนปฏิบัติแล้วสรุปผลโดยผู้สอนไม่ต้อง
อธิบายหรือให้นิยาม

1.3 เรื่อง บัญชี จะไม่มีในหนังสือเรียนของทุกชั้น เพราะในชีวิตจริงนักเรียนที่เรียนจบ
ชั้น ป.6 คงไปทำบัญชีรับจ่าย บัญชีร้านค้า เช่น บัญชีแยกประเภท บัญชีเงินสดไม่ได้ บัญชีเหล่านั้น ผู้ใช้
จะต้องมีความชำนาญเฉพาะเรื่องจึงจะใช้ได้ถูกต้องจริง ๆ

เด็กในระดับประถมควรเรียนรู้เฉพาะวิธีบันทึกการรับจ่ายส่วนตัว ซึ่งเกี่ยวข้องกับ
ตัวเงินที่ไม่มากนักเท่านั้น รูปแบบในการบันทึกก็ไม่ควรถือเป็นจริงเป็นจัง ในการบันทึกไม่ต้องแยก
หักออกหรือรวมเงิน รับ-จ่าย มีเงินอยู่เท่าไร ใช้ไปแล้วเท่าไร ใ้มาอีกเท่าไร ควรจะได้เงินที่เหลือ
และเงินที่มีอยู่ทุกครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับชีวิตจริงที่นักเรียนปฏิบัติอยู่ รายการอื่นที่นอกเหนือไปจาก
ชีวิตจริงของนักเรียน เช่น รายรับ รายจ่ายของร้านขายของใด ๆ หรือของกิจการใด ๆ ที่สมมุติขึ้น
ในวงเงินมาก ๆ จะไม่มีอยู่ในแบบฝึกหัดของหนังสือเรียนชุดนี้

1.4 เรื่องแผนภูมิ แผนรูปภาพ ผู้สอนอาจให้นักเรียนจัดทำร่วมกันได้ ตั้งแต่ชั้น ป.1
เมื่อเรียนเกี่ยวกับปฏิทิน ควรเอา วัน เดือน ปีเกิด ของนักเรียนมาช่วยกันจัดในรูปของแผนภูมิ ทั้ง
แนวนอนและแนวตั้ง สำหรับแบบฝึกหัดในหนังสือเรียน เริ่มมีตั้งแต่ชั้น ป.3 ไปจนถึง ป.6 และจะ
สอดแทรก เรื่อง แผนภูมิหรือแผนรูปภาพไปทุกบทเรียนเท่าที่จะสอดแทรกได้ เช่น เรื่อง ซึ่ง ดวง วัค
และจะอยู่ในรูปของการนำความรู้ไปใช้ คือ เมื่อเรียนรู้แล้วควรจะใช้ประโยชน์ในการอ่านสถิติต่าง ๆ
ซึ่งเก็บข้อมูลไว้ในแผนภูมิได้มากกว่าที่จะให้นักเรียนทำแต่ไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ เมื่อนักเรียนจบชั้น
ป.6 ไปแล้ว โอกาสที่จะต้องใช้เรื่องแผนภูมิ แผนรูปภาพ และแผนภูมิวง (แผนภูมิรูปกลม) จะใช้
ในการอ่านมากกว่าในการทำ แบบฝึกหัดจึงจัดไว้ในรูปนี้ ผู้สอนจึงไม่มีความจำเป็นต้องหา
แบบฝึกหัดมาให้เด็กเรียนทำเพิ่มเติมให้มากขึ้น

นอกจากเรื่องแผนภูมิ เรื่องกราฟ และคู่ลำดับ เป็นความรู้ใหม่ที่จัดให้มีขึ้นในชั้น ป.6
ในแบบฝึกหัดได้จัดไว้ในลักษณะของเกมเพื่อให้นักเรียนเรียนได้ง่าย ไม่เบื่อ เป็นความรู้พื้นฐานเบื้องต้น
ที่แยกออกไปจากเรื่องแผนภูมิ

1.5 เรื่องเศษส่วน จะมีในหนังสือเรียนตั้งแต่ชั้น ป.2 - ป.6 จัดแบบฝึกหัดให้ความรู้
ติดต่อกันเนื่องกันไม่ซ้ำซ้อน เช่น ป.2 เริ่มเรียน $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ และ $\frac{1}{4}$ ทั้งในลักษณะของของสิ่งเดียว และ
หลายสิ่ง, ป.3 ก็รู้จักเปรียบเทียบ หาผลบวกลบของเศษส่วนที่มีส่วนเท่ากันดังนี้ เป็นต้น แบบฝึกหัด
จัดไว้ให้เหมาะสมกับชีวิตประจำวันของแต่ละชั้น ผู้สอนอาจจะเสริมความรู้ได้โดยเลือกบัตรงาน
เรื่องเดียวกันมาให้ทำเพิ่มเติมถ้านักเรียนยังได้ทักษะไม่พอ

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (กลุ่ม 2)

ประกอบด้วยวิชาเดิม 3 วิชา คือ สังคมศึกษา (เว้นศีลธรรม) วิทยาศาสตร์ และสุขศึกษา กลุ่มนี้ว่าด้วยกระบวนการที่เกี่ยวกับชีวิตและสังคมซึ่งมีปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ที่จะทำให้ชีวิตดำรงอยู่และดำเนินต่อไปได้ด้วยดี ประสบการณ์ในกลุ่มนี้จึงจัดเอา ปัญหาและความต้องการของคนไทยทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต สุขภาพ ประชากร การเมือง การปกครอง สังคม ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การติดต่อสื่อสาร ฯลฯ ซึ่งครอบคลุมเอาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์บางส่วนเข้าไว้ด้วย การที่จัดกลุ่มนี้ขึ้น เพราะ

- ต้องการให้นักเรียนได้เรียนเนื้อหาให้สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันมากกว่าจะแยกเรียนเป็นรายวิชา แล้วไม่สามารถจะประยุกต์เอามาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของชีวิตได้
- ต้องการให้นักเรียน ใช้ความรู้ที่ได้เรียนเอาไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากกว่าจะเรียนแค่รู้เนื้อหาวิชา เพราะในชีวิตของมนุษย์ทุกคนย่อมเต็มไปด้วยปัญหาที่จะต้องแก้เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุขและในการแก้ปัญหาจำเป็นต้องประมวลความรู้จากหลายวิชาเข้ามาผสมผสานกันแล้วเอาไปแก้ปัญหานั้น
- ต้องการขจัดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา เช่น เรื่องอากาศ เดิมมีความซ้ำซ้อน เพราะมีอยู่ในภูมิศาสตร์และวิทยาศาสตร์ให้เรียนอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพียงครั้งเดียว เป็นการทุ่นเวลา และสะดวกในการจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนด้วย

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กลุ่ม 3)

ประกอบด้วยวิชาเดิมคือ จริยศึกษา (ศีลธรรม) พละ ศิลปะ และนาฏศิลป์ดนตรี กลุ่มนี้ว่าด้วยการพัฒนาและสร้างเสริมนิสัยทางด้านพลานามัยและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุข

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ (กลุ่ม 4)

กลุ่มนี้ว่าด้วยประสบการณ์ ในการทำงานและพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มุ่งให้รู้จักช่วยครอบครัวทำการงานต่าง ๆ ให้รักงาน มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานเท่าที่วัยและความสามารถจะทำได้

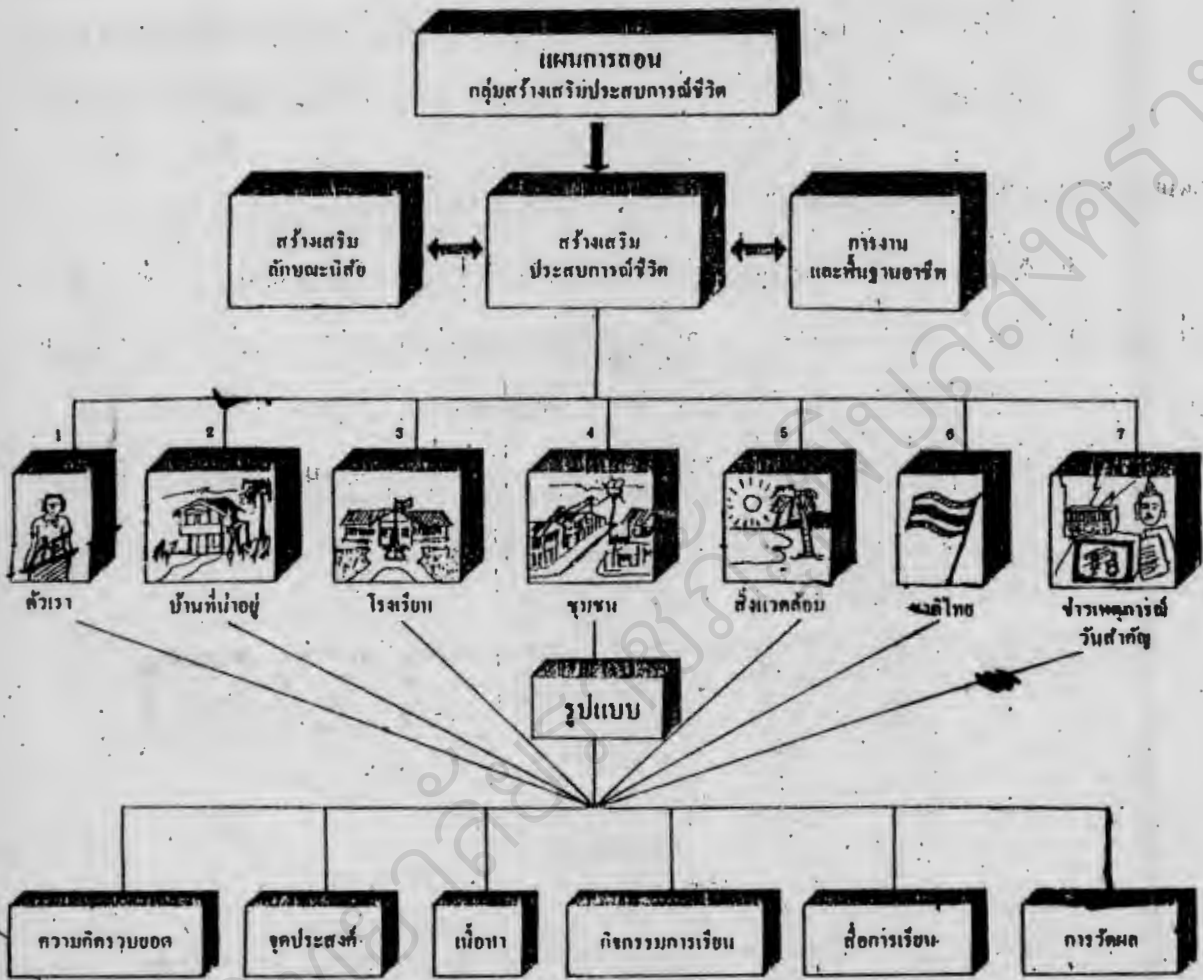
ตลอดจนฝึกทำการทำงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพเมื่อเติบโตขึ้นต่อไป แบ่งออกเป็น 3 งาน คือ

- งานบ้าน
- งานช่างและงานประดิษฐ์
- งานเกษตร

แผนการสอนประสบการณ์ชีวิต (ฉบับบูรณาการ)

จัดได้ทำเป็นแผนการสอน ชั้นละ 1 เล่ม โดยจัดสัมพันธ์เนื้อหาวิชาของกลุ่ม 2 กลุ่ม 3 และกลุ่ม 4 เข้าด้วยกัน เท่าที่จะสามารถผสมผสานหรือบูรณาการได้ ส่วนที่บูรณาการไม่ได้ ก็ได้แยกจัดเป็นแผนชั้นต่างหาก เมื่อจัดส่วนที่บูรณาการเข้าด้วยกันแล้ว เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและวัยของนักเรียน เช่น ชั้น ป.1-2 ได้จัดเป็นหัวข้อเรื่องที่ใกล้ชิดกับตัวนักเรียน 7 เรื่อง ดังแผนภูมิโครงร่างของแผนดังนี้

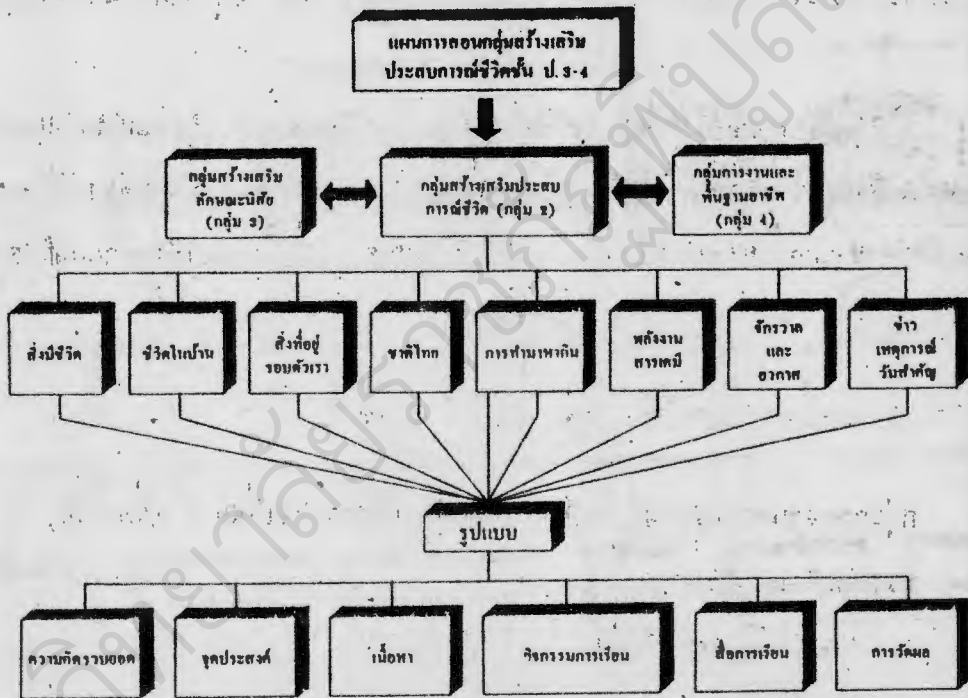
แผนภูมิที่ 9 แผนภูมิแสดงแผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ส่วนในชั้น ป.3-4 นักเรียนโตขึ้นมีประสบการณ์ทั้งทางด้านภาษาและภาควิชาการมากขึ้น ในการบูรณาการให้ยึดเอาเนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นแกน แล้วเอากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพมาผนวกเข้า จัดบูรณาการทั้ง 3 กลุ่ม เท่าที่

จะผสมกลมกลืนกันได้ หลอมรวมกันจะได้ไม่เกิดการซ้ำซ้อน ทำให้สอนได้รวดเร็ว สั้น เปลี่ยนเวลาน้อยลง สะดวกในการเตรียมการสอน การจัดหาและเตรียมอุปกรณ์การสอน เมื่อถึงเอาเนื้อหาบางส่วนของกลุ่ม 3 และกลุ่ม 4 เข้ามารวม เวลาในการทำการสอนก็จะตามเข้ามาด้วย ทำให้มีเวลาที่จะฝึกทักษะหรือ ทบทวนนักเรียนที่ยังไม่เข้าใจได้เพียงพอ ชั้น ป.3-4 ให้จัดกลุ่มบูรณาการไว้ดังแผนภูมิโครงร่างต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 10 แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้น ป.3-4

สำหรับชั้น ป.5-6 วิธีจัดคงจัดในทำนองเดียวกับ ป.3-4 คือใช้เนื้อหาของกลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิตเป็นแกน ผสมด้วยกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยและกลุ่มการเรียนรู้ และพื้นฐานอาชีพ ทั้งนี้เมื่อนักเรียนโตขึ้น มีประสบการณ์มากขึ้น ใช้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายได้คล่องแคล่วขึ้น วัสดุ ประสบการณ์ที่หลักสูตรจัดให้จึงต้องเพิ่มมากขึ้นเป็นธรรมดา ดังแผนภูมิโครงร่างที่แสดงให้เห็นต่อไปนี้

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (กลุ่ม 3)

กลุ่มนี้ได้จัดทำเป็นแผนการสอนชั้นละ 1 เล่ม จากเนื้อหาในหลักสูตรของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เฉพาะที่มีลักษณะเป็นเนื้อหาของตัวเองโดยตรง และต้องการจะปลูกฝังเพื่อให้เกิดขึ้นในจิตใจของนักเรียนจนสามารถจะปฏิบัติได้เป็นนิสัย ทั้งเนื้อหาวิชาที่นำมาเขียนแผนก็ไม่เอื้อต่อการที่จะนำไปผสมผสานหรือบูรณาการให้กลมกลืนไปกับกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตได้ อันได้แก่เนื้อหาบางเรื่องของจริยศึกษา เช่นการไม่ละเมิดของรักผู้อื่น การรู้จักความพอดี พลศึกษา เช่น การอบอุ่นร่างกายก่อนที่จะแสดงท่ากายบริหารใด ๆ คนตรีนาฏศิลป์ เช่น กิจกรรมทางนาฏศิลป์ต่าง ๆ เป็นต้น

วิธีการเขียนแผนของกลุ่มนี้ ได้จัดทำเป็นแผน ๆ มีรูปแบบและวิธีเขียนในทำนองเดียวกับแผนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยเสนอแนะกิจกรรมไว้ให้เลือกสอนหลายวิธี ตามแต่ผู้สอนจะเห็นสมควร รวมทั้งสื่อการเรียนก็เสนอแนะไว้ให้เลือกและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นให้

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ (กลุ่ม 4)

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพอันประกอบด้วยเนื้อหาของเรื่อง 3 เรื่อง คือ

1. งานบ้าน
2. งานประดิษฐ์และงานช่าง
3. งานเกษตร

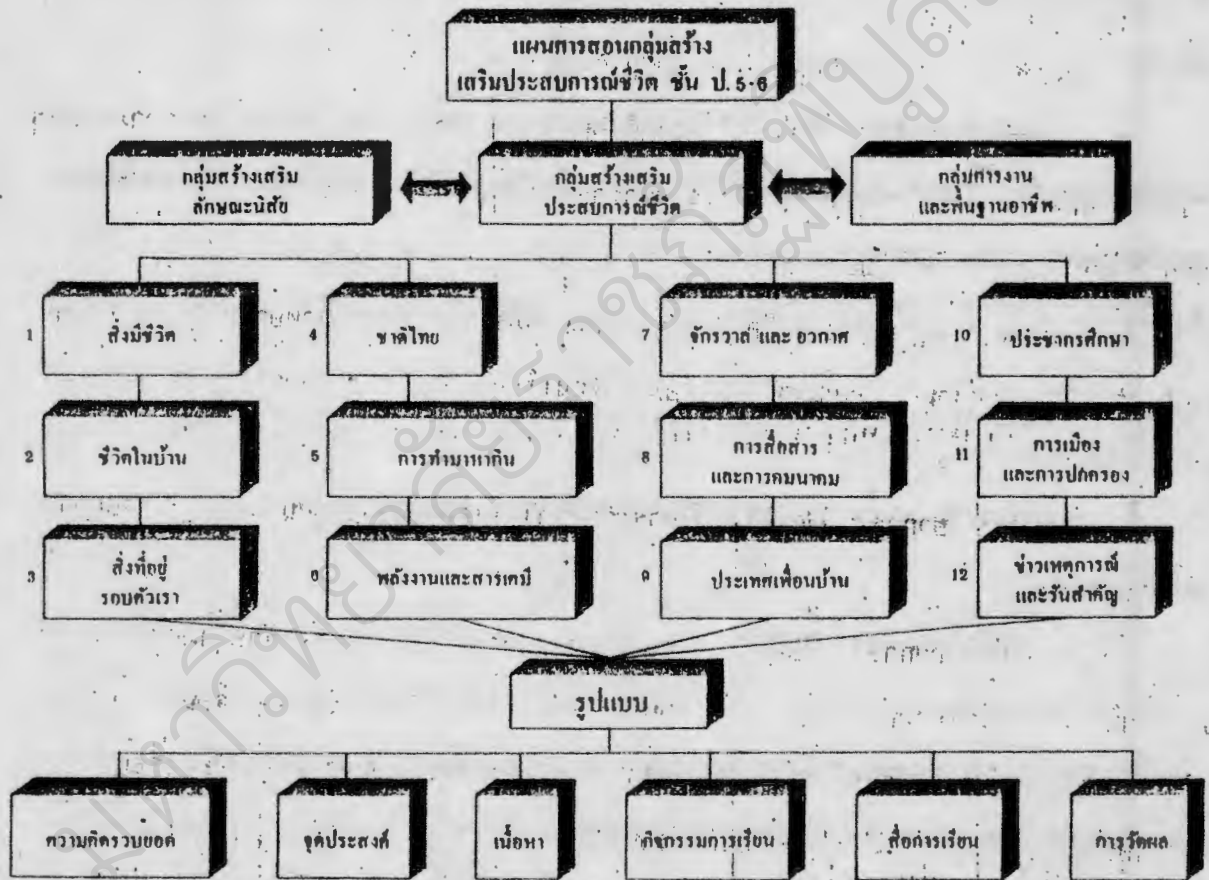
ซึ่งเนื้อหาของทั้ง 3 เรื่องนี้ในการเรียนการสอน จะอยู่ในแนวที่ต้องให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริงจะเกิดทักษะและควรมุ่งเข้าใจอย่างแท้จริง ทั้งหลักสูตรก็วางจุดประสงค์ไว้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจนเกิดเป็นความเคยชิน มีความรักและเจตคติที่ดีต่อการทำงานจนกลายเป็นนิสัย เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เมื่อนักเรียนออกจากโรงเรียนไปแล้ว และช่วยเหลือครอบครัวได้บางโอกาสในขณะที่ยังเป็นนักเรียนอยู่

วิธีเขียนแผนการสอนของกลุ่มนี้ ได้เขียนไว้ชั้นละ 1 เล่ม โดยหยิบยกมาเฉพาะส่วนที่เอาไปผสมผสานหรือบูรณาการกับกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตไม่ได้ จากเนื้อหาบางเรื่องที่ไม่เอื้อต่อการเอาไปหลอมให้กลมกลืนกับเนื้อหาของกลุ่มนั้น เช่น งานประดิษฐ์และงานช่าง งานเกษตรบางเรื่อง

ในการเขียนแผน ได้จัดทำเป็นแผน ๓ มีรูปแบบและวิธีเขียนในทำนองเดียวกับแผนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (กรมวิชาการ. 2521 : 6 - 17)

แผนภูมิที่ 11 แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้น ป.5-6

แหล่งวิทยาการ เสริมหลักสูตร

แหล่งวิทยาการ เสริมหลักสูตร หมายถึงแหล่งใดแหล่งหนึ่งที่ทำให้ความรู้หรือประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ในสิ่งที่เรียน ได้ดีทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ และทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น สมเจตนาารมณ์ของหลักสูตร

ประโยชน์ของแหล่งวิทยาการ เสริมหลักสูตร

แหล่งวิทยาการ เสริมหลักสูตร มีประโยชน์ ดังนี้

1. แหล่งวิทยาการ ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้การสอนกับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและชีวิตประจำวันของนักเรียน นักเรียนสามารถนำความรู้จากโรงเรียนมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของชีวิตและชุมชนได้เป็นอย่างดี
2. แหล่งวิทยาการ ช่วยให้ครูและนักเรียนมีความรู้เรื่องของแหล่งวิทยาการ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากแหล่งวิทยาคารนั้นมาใช้ประโยชน์ในห้องเรียน และช่วยพัฒนาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
3. แหล่งวิทยาการ ช่วยครูใหม่ในการแก้ปัญหาในเรื่องการขาดแคลนความรู้ ประสบการณ์ และสื่อการเรียน
4. แหล่งวิทยาการ ช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ช่วยเร่งเข้าความสนใจ ทำให้บทเรียนมีชีวิตชีวาสนุกสนานน่าสนใจ และช่วยให้นักเรียนมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมการเรียน
5. แหล่งวิทยาการ จะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนวิทยากร สื่อการเรียน ห้องเรียน การปกครอง และการขาดระเบียบวินัยของนักเรียน
6. แหล่งวิทยาการ จะช่วยนำครูและนักเรียนให้คิดหรือกระทำกิจกรรมการเรียนใหม่ ๆ ที่ต่อเนื่องจากการใช้แหล่งวิทยาการ เช่น การศึกษาค้นคว้า การรายงาน การอภิปราย การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ การสะสม การทดสอบ การสาธิต และการทดลอง เป็นต้น

7. **แหล่งวิทยาการ** จะช่วยทำให้หลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตรมีความหมาย มีชีวิตชีวา มีความสมจริงและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
8. **แหล่งวิทยาการ** ส่งเสริมให้ครูสอนคนมากกว่าการสอนหนังสือ เพื่อช่วยให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีคุณธรรม
9. **แหล่งวิทยาการ** จะช่วยลดบทบาทการสอนของครูลง แต่จะเพิ่มบทบาทของนักเรียนที่มี ต่อกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความมากขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้น
10. **แหล่งวิทยาการ** ช่วยประสานความรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้มีความสัมพันธ์สอดคล้อง กันและชัดเจนยิ่งขึ้น (หาญชัย สงวนให้. 2525 : 86)

ประเภทของแหล่งวิทยาการเสริมหลักสูตร

แหล่งวิทยาการเสริมหลักสูตร มี 4 ประเภท คือ

1. **แหล่งวิทยาการในโรงเรียน** ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่ส่งเสริมหรือทำให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ มีดังนี้ คือ
  - 1.1 **ครู** ครูเป็นแหล่งวิทยาการที่มีความสำคัญและมีค่ามากสำหรับนักเรียน ครูจึงควร แสวงหาความรู้ และประสบการณ์ที่ทันสมัยอยู่เสมอ
  - 1.2 **ห้องสมุด** เป็นสถานที่รวบรวมหนังสือ ตำรา หนังสือประกอบการเรียนการสอน สำหรับครูและนักเรียน เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โรงเรียนจึงควรจัดให้มี ห้องสมุดและหนังสือที่ตีพิมพ์ค่า
  - 1.3 **สื่อการเรียน** เป็นสิ่งที่ช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจึงควรจัดให้มีสื่อการเรียนที่มีคุณค่าและห้องเก็บรักษาสื่อการเรียน
  - 1.4 **ห้องวิชาต่าง ๆ** เช่น ห้องคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ศิลปศึกษา วิทยาศาสตร์ เป็นต้น
  - 1.5 **ห้องปฏิบัติการ** โรงฝึกงาน เรือนเพาะชำ

2. **แหล่งวิทยาการในกลุ่มโรงเรียน** การบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดร่วมกับอำเภอและกิ่งอำเภอจัด แบ่งโรงเรียนที่มีสภาพภูมิศาสตร์ใกล้เคียงกัน อยู่ในตำบลเดียวกัน หรือสามารถติดต่อกันได้สะดวก ออกเป็น กลุ่มโรงเรียน ในแต่ละกลุ่มโรงเรียนจะประกอบด้วยโรงเรียน 5-10 โรงเรียน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการ บริหารบุคลากรและการบริหารด้านวิชาการ โดยแต่งตั้งประธานกลุ่มโรงเรียน และรองประธานกลุ่ม วิทยาลัย ให้เป็นผู้บริหารและรับผิดชอบงานของกลุ่มโรงเรียน แหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ใน วิทยาลัยแต่ละแห่ง ควรพยายามประสานงานและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนอื่นที่อยู่ใกล้ กลุ่มเดียวกัน เช่น ประสานงานในการใช้ครู ห้องสมุด สื่อการเรียน ห้องวิชาต่าง ๆ ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน เป็นต้น

3. **แหล่งวิทยาการในห้องถิ่น** หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่ในห้องถิ่น สิ่งเหล่านี้สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของครูและนักเรียน แหล่งวิทยาการ ในห้องถิ่น มี 3 ประเภท คือ

3.1 ทรัพยากรบุคคล ในแต่ละห้องถิ่นนั้นมักจะประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ความถนัดพิเศษในวิชาการต่าง ๆ เช่น การอาชีพ ศาสนา วัฒนธรรม การปกครอง การสาธารณสุข ฯลฯ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

3.1.1 วิทยากรห้องถิ่น ได้แก่ผู้ที่มีถิ่นฐานบ้านเรือน และประกอบอาชีพอยู่ในห้องถิ่น นั้น ๆ ได้แก่ ช่างราชการ พ่อค้า ชวนา ชาวสวน ชาวไร่และพระสงฆ์ ฯลฯ

3.1.2 วิทยากรผู้มาเยี่ยม ได้แก่บุคคลในห้องถิ่นอื่นที่มาเยี่ยมหรือเป็นแขกของชุมชน ครั้งคราว ครูควรพิจารณาเชิญบุคคลเหล่านั้นมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นครั้งคราว เช่น การศึกษานิเทศก์ พัฒนาการ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เป็นต้น

3.2 ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งครูสามารถนำมาใช้ ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน โดยทำให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ถูกต้อง และ ช่างซึ่งในคุณค่าของสิ่งนั้น เช่น แม่น้ำ ลำคลอง อ่าว ทะเล ป่าไม้ ภูเขา ดิน หิน แร่ น้ำตก พืช สัตว์ ในห้องถิ่น เป็นต้น

3.3 ทรัพยากรสังคม หมายถึงสิ่งใด ๆ ที่สังคมสร้างขึ้นไว้อย่างมีจุดประสงค์ เช่น เพื่อความรู้ ความเข้าใจ ความสุข และความเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อการเรียน การสอนและการอบรม ซึ่งได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น วัด โบสถ์ สุเหร่า สมาคมต่าง ๆ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน และสถานประกอบการต่าง ๆ ฯลฯ

4. แหล่งวิทยากรนอกท้องถิ่น หมายถึง แหล่งวิทยากรที่มีอยู่นอกท้องถิ่นซึ่งครูควรสนใจ ศึกษานำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน แหล่งวิทยากรที่มีอยู่นอกท้องถิ่นได้แก่ สถานทูต สำนักงาน แดงขาว องค์การ สมาคม มูลนิธิ บริษัท โรงงาน พระราชวัง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สวนสัตว์และ วนอุทยาน ฯลฯ (วิชัย ราษฎร์ศิริ. 2522 : 63 - 64)

หลักการใช้แหล่งวิทยากรเสริมหลักสูตร

หลักการใช้แหล่งวิทยากรเสริมหลักสูตร มีดังนี้ คือ

1. ใช้เป็นสื่อกลางในการเสริมสร้างหรือให้ประสบการณ์เฉพาะ เพื่อให้มีกิจกรรมในการ แก้ปัญหา หรือศึกษาค้นคว้า
2. ควร เป็นประโยชน์และมีความสำคัญแก่นัก เรียนในชุมชนหรือสังคม
3. ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเห็นคุณค่า
4. เหมาะสมกับจุดประสงค์ของการสอนหรือเป้าหมายของการสอน
5. เป็นสิ่งช่วยให้นักเรียนได้คิด ตอบสนอง อภิปรายและศึกษาค้นคว้า
6. สิ่งที่ทำมานั้นมีส่วนช่วยแก้ปัญหา และเสริมกิจกรรมของนักเรียน
7. เสนอความคิดที่มีความแน่นอนและทันสมัย
8. สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน (อุคมสิน อรรถพจน์ย์. 2522 : 202)

การใช้แหล่งวิทยากรเสริมหลักสูตร

การใช้แหล่งวิทยากรเสริมหลักสูตร มี 4 ชั้น ดังนี้ คือ

1. ชั้นเตรียม การใช้แหล่งวิทยากรเสริมหลักสูตร จะต้องเตรียมการ ดังนี้

1.1 สํารวจแหล่งวิทยากรที่มีในโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ชุมชน นอกชุมชน และ

วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2 วางแผนการใช้แหล่งวิทยากรเสริมหลักสูตร โดยจัดทำเป็นขั้นตอนที่ง่ายต่อการ

ปฏิบัติ

1.3 ติดต่อขออนุญาตหรือนัดหมาย หัวหน้าสถานที่ราชการ เจ้าของผู้จัดการบริษัท
ห้างร้าน โรงงาน ฟาร์ม นา สวน ฯลฯ เพื่อขออนุญาตขมกกิจการ หรือรับฟังการบรรยายตามกำหนด
เวลา สถานที่ที่นัดหมาย

1.4 ติดต่อเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นวิทยากร โดยกำหนดนัดหมาย วัน เวลา สถานที่
ที่แน่นอน

1.5 เตรียมการประชุมนัดหมายผู้ร่วมงาน นักเรียนให้รู้และเข้าใจถึงหลักการและ
กิจกรรมที่จะต้องกระทำขณะทำการศึกษานในแหล่งวิทยากรและหลังจากกลับจากแหล่งวิทยากร

1.6 เตรียมการเดินทาง กำหนดการ ยานพาหนะ สัมภาระ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ
ที่ใช้ในการเดินทางไปศึกษาในแหล่งวิทยากร

2. ชั้นดำเนินการ เมื่อเตรียมการเรียบร้อยแล้วเมื่อถึงกำหนดการก็ให้ปฏิบัติการตาม
แผนการ ดังนี้

2.1 เดินทางถึงแหล่งวิทยากร ติดต่อพบกับเจ้าของสถานที่หรือผู้นำชม หรือวิทยากร

2.2 ศึกษาหาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์จากแหล่งวิทยากร และวิทยากร

2.3 จดบันทึก ถ่ายภาพ บันทึกเสียง เกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ที่ได้พบเห็นจาก
แหล่งวิทยากรไว้เป็นหลักฐานในการศึกษา

3. ขั้นการเสนอผลงาน เมื่อนักเรียนเดินทางกลับจากการศึกษา จากแหล่งวิทยาการแล้ว ให้นักเรียนนำเสนอผลงานจากการศึกษา เช่น การอภิปราย รายงาน แสดงผลงาน นิทรรศการ และการประเมินผลการศึกษาแหล่งวิทยาการ เป็นต้น

4. ขั้นการประเมินผล เป็นขั้นที่จะประเมินผลว่า การศึกษาจากแหล่งวิทยาการได้บรรลุผลตรงตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนไว้มากหรือน้อยเพียงใด โดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ ทดสอบ และตรวจสอบผลงาน แล้วประเมินการศึกษาจากแหล่งวิทยาการและเก็บผลไว้เป็นหลักฐาน หรือเพื่อประโยชน์ในการศึกษาครั้งต่อไป (หาญชัย สงวนให้. 2525 : 89 - 90)

การพานักเรียนนักศึกษาไปศึกษานอกสถานที่

การใช้แหล่งวิทยาการจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับระเบียบการพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ดังนั้นจึงนำเสนอเพื่อศึกษาดังนี้

การศึกษานอกสถานที่ หมายถึง การพานักเรียนนักศึกษาไปเรียนนอกห้องเรียน ซึ่งอาจจะพาไปศึกษาสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ บริเวณโรงเรียน หรือเดินทางออกจากโรงเรียนไปยังสถานที่ไกล ๆ หรือที่ไกล ๆ ก็ได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งไม่อาจนำมาแสดงในห้องเรียนได้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายและจำได้นาน ครูอาจใช้วิธีการศึกษานอกสถานที่ได้ในทุก ๆ วิชาแล้วแต่ความเหมาะสม

สิ่งที่ควรคำนึงถึงอย่างหนึ่งก็คือการที่ครูจะพานักเรียนนักศึกษานอกสถานศึกษา ครูจะต้องปฏิบัติตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการพานักเรียนนักศึกษานอกสถานที่อย่างเคร่งครัด เพราะถ้าฝ่าฝืนระเบียบแล้วจะมีโทษทั้งทางกฎหมายและทางวินัยอีกด้วย

ดังนั้นในขั้นนี้จึงได้คัดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการพานักเรียนนักศึกษานอกสถานศึกษา พ.ศ. 2529 มาลงไว้เพื่อยึดเป็นหลักปฏิบัติดังต่อไปนี้

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ
ว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา

พ.ศ. 2529

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบเกี่ยวกับการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพทางอุปนิสัยของนักเรียนและนักศึกษาให้เหมาะสมกับสังคมและระบอบประชาธิปไตย และเพื่อให้ได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภูมิประเทศ และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นสมบัติของชาติที่ได้สร้างสรรค์ไว้ให้ ซึ่งตนเองมีส่วนเป็นเจ้าของเพื่อปลูกฝังให้บังเกิดความรักประเทศชาติยิ่งขึ้น

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในข้อ 23 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา พ.ศ. 2529"

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพานักเรียน นิสิต และนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา พ.ศ. 2504

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งอื่นใดในส่วนที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

"นักเรียนและนักศึกษา" หมายความว่า บุคคลซึ่งกำลังรับการศึกษาในสถานศึกษา

"สถานศึกษา" หมายความว่า โรงเรียน วิทยาลัย หรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่น

ที่สังกัดหรืออยู่ในความควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ

"หัวหน้าสถานศึกษา" หมายความว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน

ผู้อำนวยการวิทยาลัย หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในลักษณะเดียวกัน และให้หมายความรวมถึง
ผู้จัดการของโรงเรียนเอกชนด้วย

"การพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา" หมายความว่า การที่ครู อาจารย์
หรือผู้ที่ เป็นหัวหน้าสถานศึกษาของสถานศึกษา พานักเรียนและนักศึกษาไปเป็นหมู่คณะ จะเป็นเวลาเปิด
ทำการสอนหรือไม่ก็ตาม แต่ไม่หมายความรวมถึงการ เดินทางไกลและการอยู่ค่ายพักแรมของ ลูกเสือ
ยุวกาชาด และเนตรนารี และการพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาตามระเบียบ แบบแผนหรือ
คำสั่งในทางราชการ

ข้อ 5 การพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาจำแนกเป็น 3 ประเภท คือ

(1) การพาไปนอกสถานศึกษาและไม่ค้างคืน

(2) การพาไปนอกสถานศึกษาและค้างคืน

(3) การพาไปนอกราชอาณาจักร

ข้อ 6 การพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาทุกประเภทให้ปฏิบัติดังนี้

(1) ต้องได้รับอนุญาตก่อน แบบการขออนุญาตให้ใช้ตามที่กำหนดไว้ท้าย ระเบียบนี้

(2) นักเรียนและนักศึกษาที่จะไปนอกสถานศึกษาตามข้อ 5 (1) ให้อยู่ในดุลพินิจ

ของหัวหน้าสถานศึกษาว่าควรจะได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองหรือไม่ แต่การพาไปตามข้อ 5 (2) และ
(3) จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง เป็นหนังสือตามแบบที่กำหนดไว้ท้ายระเบียบนี้

(3) ให้หัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าสถานศึกษา เป็นผู้ควบคุม
และจะต้องมีครูหรืออาจารย์อื่น ๆ เป็นผู้ช่วยผู้ควบคุมดูแลรับผิดชอบในการเดินทาง โดยถือเกณฑ์นักเรียน
และนักศึกษา 20 คน ต่อครูหรืออาจารย์ 1 คน

ถ้านักเรียนและนักศึกษาดังกล่าวไปด้วย ให้มีครูหรืออาจารย์หนึ่งคนควบคุมไปด้วย ตามความ
เหมาะสม

(4) ผู้ควบคุมและผู้ช่วยผู้ควบคุมต้องช่วยกันควบคุมนักเรียนและนักศึกษาให้อยู่ใน
ระเบียบวินัยและต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างดี ให้การเดินทางเป็นไปโดยมีระเบียบอันเหมาะสม
แก่กาลเทศะ และยานพาหนะที่ใช้เดินทาง ทั้งนี้เพื่อความเรียบร้อยและปลอดภัย

ห้ามผู้ควบคุม ผู้ช่วยผู้ควบคุมเสหรือชักชวนให้พนักงานขับรถหรือผู้ขับเรือ เสพสุรา หรือของ
มีเมาอย่างอื่นขณะเดินทาง

(5) ผู้ควบคุมและผู้ช่วยผู้ควบคุมควรจะได้รับอบรมเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย
ตามโอกาสอันควร

(6) ให้หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเส้นทางที่จะเดินทาง เลือกยานพาหนะที่อยู่ใน
สภาพใหม่ มีคนแข็งแรง และก่อนออกเดินทางให้ตรวจสอบสภาพของยานพาหนะที่จะใช้ให้เรียบร้อย
ควรตรวจที่มีเครื่องดับเพลิงติดอยู่ด้วย

เพื่อความปลอดภัย ควรเดินทางโดยรถไฟ หรือใช้รถยนต์โดยสารของบริษัทขนส่ง จำกัด
(บ.ช.ส.)

(7) ให้พิจารณาเลือกพนักงานขับรถหรือผู้ขับเรือ ที่มีประวัติความประพฤติดี มีความ
ชำนาญ สุขุมรอบคอบรู้เส้นทางที่จะไปดี โดยคำรับรองของเจ้าของหรือตัวแทนของเจ้าของยานพาหนะ
นั้น

(8) ในการเดินทางโดยใช้ทางหลวง ให้ขอความร่วมมือไปยังตำรวจทางหลวง
ถ้าเดินทางโดยรถไฟให้ขอความร่วมมือจากการรถไฟแห่งประเทศไทย หรือขอความร่วมมือไปยัง
กรมเจ้าท่าหรือตำรวจน้ำ กรณีเดินทางโดยทางน้ำ เพื่อจัดรถหรือเรือนำทางให้และเพื่อขอคำแนะนำ
หรือขอความร่วมมืออื่น ๆ ที่จำเป็น

(9) ให้หัวหน้าสถานศึกษาจัดให้มีแผ่นป้ายข้อความในลักษณะแสดงให้เห็นว่ายานพาหนะ
นั้นใช้บรรทุกนักเรียนและนักศึกษา

(10) ในการเดินทาง นักเรียนและนักศึกษาต้องแต่งเครื่องแบบ แต่ในบางโอกาส
ให้หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาให้แต่งกายได้ตามความเหมาะสม

ข้อ 7 ผู้พิจารณาอนุญาตให้พานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา มีดังนี้

(1) หัวหน้าสถานศึกษา สำหรับการพาไปตามข้อ 5 (1)

(2) ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด หรือผู้อำนวยการการประถมศึกษา
กรุงเทพมหานคร สำหรับการศึกษานอกสถานที่ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หรือสำนักงานการ
ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี สำหรับการพาไปตามข้อ 5 (2)

(3) อธิบดีกรมเจ้าสังกัด หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเป็นกรม สำหรับสถานศึกษาในส่วนกลาง ผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับสถานศึกษาซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของ จังหวัด สำหรับการพาไปตามข้อ 5 (2)

(4) ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับการพาไปตามข้อ 5 (3) ผู้มีอำนาจตาม (3) และ (4) อาจมอบหมายให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นอนุญาตแทนได้

ในการพิจารณาอนุญาต ให้ผู้มีอำนาจอนุญาตถึงความเหมาะสม กาลเทศะ และฤดูกาล เพื่อ ความปลอดภัยในการ เดินทางประกอบการพิจารณาอนุญาตด้วย

ข้อ 8 ในการอนุญาตพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา ให้ส่งคำขออนุญาตถึงผู้มี อำนาจก่อนเวลาออกเดินทางไม่น้อยกว่า 15 วัน และให้แม่โครงการที่จะไปนอกสถานศึกษา ประกอบ การพิจารณาด้วย

ข้อ 9 การเดินทางในเวลากลางวันมีสาเหตุหลายประการทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย จึงควร เดินทางเฉพาะกลางวันเท่านั้น เว้นแต่เป็นการเดินทางโดยรถไฟ

ข้อ 10 ในกรณีเกิดอุบัติเหตุ หรือมีเหตุการณ์อื่นที่แก้ไขโดยยาก ให้ผู้ควบคุมหรือผู้ได้รับมอบ หมาย หรือ บุคคลอื่นใดที่ไปด้วยตามแต่กรณีแจ้งความจำเป็น รายงานให้ผู้บังคับบัญชา ผู้อนุญาต หรือ ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปทางโทรเลข โทรศัพท์ทราบทันที หากใช้เวลาเดินทางไม่มากให้รีบเดินทาง ไปรายงานให้ทราบด้วยตนเอง แล้วรายงานเป็นหนังสืออีกครั้งภายในกำหนด 7 วัน นับแต่เกิดอุบัติเหตุ หรือเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น

ข้อ 11 การพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาตามข้อ 5 สถานศึกษาจะต้องวาง ระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติไว้กับให้หัวหน้าสถานศึกษากำหนดค่าใช้จ่ายในการ เดินทาง ได้เท่าที่จำเป็น

ข้อ 12 การพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษาตามระเบียบนี้ให้เป็นด้วยความสมัครใจ เพื่อทัศนศึกษาเท่านั้น มิใช่พาไปเพื่อทดสอบสมรรถภาพหรือจัดกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อเป็นการวัดผลหรือให้ คะแนน หากเป็นไปได้ให้จัดในสถานศึกษาหรือบริเวณใกล้เคียงกับสถานศึกษามากที่สุด เพื่อมิให้เป็น การ บังคับให้นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จำเป็นต้องร่วมเดินทางไปด้วย มิฉะนั้นจะไม่ได้คะแนน

สำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางก็ให้เป็นไปด้วยความสมัครใจของนักเรียนและนักศึกษาด้วย

ข้อ 13 การพานักเรียนและนักศึกษาไปตามข้อ 5 (2) และ (3) เมื่อพากลับมาแล้วให้สถานศึกษารายงานผลการพาไปนอกสถานศึกษาต่อผู้สั่งอนุญาต ตามแบบท้ายระเบียบนี้

ข้อ 14 ครู อาจารย์ หรือผู้ควบคุมนักเรียนและนักศึกษา ให้ถือว่าไม่ปฏิบัติราชการ ให้เบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้

ข้อ 15 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 4 มิถุนายน 2529

(ลงชื่อ) ชวน หลีกภัย

(นายชวน หลีกภัย)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

แบบขออนุญาตผู้บังคับบัญชาพานักเรียนและนักศึกษา ไปนอกสถานศึกษา

สถานศึกษา.....

(วัน เดือน ปี).....

เรื่อง การพานักเรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา

เรียน .....

ข้าพเจ้าขออนุญาตพานักเรียนและนักศึกษา มีจำนวน.....คน และครูอาจารย์ควบคุม

.....คน โดยมี.....เป็นผู้ควบคุมไปเพื่อ.....

ณ.....จังหวัด.....เริ่มออกเดินทางวันที่.....เดือน.....

พ.ศ.....เวลา.....น. และจะไปตามเส้นทางผ่าน.....

โดยพาหนะ.....จะพักค้างที่.....

และกลับถึงสถานศึกษา วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น

จำนวน.....บาท การไปครั้งนี้ได้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการพานักเรียน

และนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา พ.ศ. 2529 ข้อ 6 แล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ตำแหน่ง.....

หมายเหตุ ข้อความที่ไม่ใช่ให้ขีดออก

แบบขออนุญาตผู้ปกครองพำนัก เรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา

สถานศึกษา.....

(วัน เดือน ปี).....

เรื่อง การพำนัก เรียนและนักศึกษาไปนอกสถานศึกษา

เรียน .....

ด้วย (ชื่อสถานศึกษา).....มีความประสงค์จะขออนุญาตนำ (ชื่อนักเรียน/นักศึกษา)

.....ไปศึกษานอกสถานศึกษา ในการ ไปครั้งนี้ มีนักเรียนและนักศึกษา จำนวน.....คน

มีครูอาจารย์ควบคุม.....คน โดยมี.....เป็นผู้ควบคุมไปเพื่อ.....

ณ .....จังหวัด.....เริ่มออกเดินทางวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เวลา.....น. และจะไปตามเส้นทางผ่าน.....โดยพาหนะ.....

จะพักค้างที่.....และกลับถึงสถานศึกษาวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น จำนวน.....บาท

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตนำ (ชื่อนักเรียน/นักศึกษา).....

ไปศึกษานอกสถานศึกษาในครั้งนี้ พร้อมนี้ได้แนบรายละเอียดการเดินทางมาด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ตำแหน่ง.....

โปรดกรอกแบบข้างล่างนี้แล้วส่งกลับคืนสถานศึกษา

ข้าพเจ้า.....ผู้ปกครองของ.....

อนุญาต ไม่อนุญาต ให้.....ไปศึกษานอกสถานศึกษาในครั้งนี้

(ลงชื่อ).....ผู้ปกครอง

หมายเหตุ โปรดขีดเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ต้องการ

แบบรายงานผลการพานักเรียนและนักศึกษา ไปนอกสถานศึกษา

สถานศึกษา.....

(วัน เดือน ปี).....

เรื่อง รายงานผลการพานักเรียนและนักศึกษา ไปนอกสถานศึกษา

เรียน .....

ตามที่ข้าพเจ้าได้รับอนุญาตให้พานักเรียนและนักศึกษา จำนวน.....คน และครูอาจารย์

ผู้ควบคุม.....คน โดยมี.....เป็นผู้ควบคุมไป เพื่อ.....

ณ .....จังหวัด.....โดยเริ่มออกเดินทาง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น. ได้ไปตามเส้นทางผ่าน

.....โดยพาหนะ.....และได้กลับถึงสถานศึกษา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

การพานักเรียนและนักศึกษา ไปครั้งนี้ เป็นไปด้วยความ (เรียบร้อย หรือไม่เรียบร้อย

ให้ชี้แจงโดยละเอียด).....

.....

.....

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ตำแหน่ง.....

หมายเหตุ ข้อความใดที่ไม่ใช่ให้ขีดออก

สรุป

เกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอน

..... การเรียนการสอนจะบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่วางไว้ ครูผู้สอนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับเอกสารประกอบหลักสูตรเป็นอย่างดี จึงจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าประสงค์ของหลักสูตรได้ เอกสารประกอบหลักสูตรแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ เอกสารสำหรับครูได้แก่ หลักสูตรแผนการสอนและคู่มือหนังสือเรียน เอกสารสำหรับนักเรียน มี หนังสือเรียน แบบฝึกหัด บัตรงาน แผ่นภาพ และหนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นต้น นอกจากนี้เอกสารประกอบหลักสูตรที่จะเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรแล้ว แหล่งวิทยากรต่าง ๆ จะเป็นปัจจัยที่จะช่วยเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูให้ได้ผลสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ครูจึงควรจะต้องสืบเสาะและแสวงหาแหล่งวิทยากรมาเสริมหลักสูตร ให้เต็มบริบูรณ์อีกด้วย

..... คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายถึงสาระสำคัญของเอกสารประกอบหลักสูตร ของทุกกลุ่มประสบการณ์
2. จงอธิบายถึงประโยชน์ของแหล่งวิทยากร เสริมหลักสูตร และหลักการใช้แหล่งวิทยากรเสริมหลักสูตร มาพอสังเขป
3. จงอธิบายถึงระเบียบการพานักเรียน นักศึกษา ไปศึกษานอกสถานที่ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย

หนังสือและเอกสารอ้างอิงที่ควรอ่านเพิ่มเติม

- ทัศนีย์ สุภเมธิ. **หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2532.
หน้า 73-94
- วิชัย ราษฎร์ศิริ. **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
2522. หน้า 63-64
- วิชากร, กรม. **คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521**. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2521. หน้า 6-17
- หาญชัย สงวนให้. **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา**. พิษณุโลก : ส่องแสงการพิมพ์, 2525.
หน้า 85-90
- อุดมสิน อรรถพนธ์. **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา**. วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา,
2522. หน้า 202

หน่วยที่ 5

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา

หัวเรื่อง

1. ความหมายและประเภทของกิจกรรมการเรียนรู้
2. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน
3. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มทักษะฯ ภาษาไทย
4. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มทักษะฯ คณิตศาสตร์
5. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
6. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
7. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

ความคิดรวบยอด

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน หมายถึง การกระทำและกลวิธีต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะ และเจตคติที่ดี โดยนักเรียนเป็นผู้กระทำ หรือครูและนักเรียนร่วมกันกระทำ เพื่อพัฒนานักเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงความหมายและประเภท ของกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ตลอดจนหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนได้
2. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ของทุกกลุ่ม ประสบการณ์ได้
3. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถสรุปสาระสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในโรงเรียน ประถมศึกษาได้

กิจกรรมการเรียนรู้

1. บรรยายประกอบแผ่นโปรงใส เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายและประเภทของกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนได้
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ศึกษา ค้นคว้า และอภิปราย เรื่องแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของทุกกลุ่มประสบการณ์
3. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาหน้าชั้น กลุ่มละ 1 คน ซึ่งไม่ซ้ำกับคนที่เคยออกมารายงานแล้ว และนำบันทึกการอภิปรายส่งอาจารย์
4. ให้นักศึกษาสรุปสาระสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา

สื่อการเรียนรู้

1. แผ่นโปรงใสประกอบคำบรรยาย
2. กระดาษสำหรับเขียนสรุปการอภิปราย และประเด็นการอภิปราย
3. เอกสารประจำหน่วย

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการฟังคำบรรยาย
2. สังเกตจากการร่วมกิจกรรมภายในกลุ่ม
3. ตรวจสอบผลงานจากบันทึกการอภิปราย

ความหมายและประเภทของกิจกรรมการเรียน

กิจกรรม หมายถึง การกระทำ หรือการทำงานทุกอย่าง "กิจกรรมการเรียน" หมายถึง การกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนเป็นผู้แสดงการกระทำ หรือครูและนักเรียนเป็นผู้กระทำร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

ประเภทของกิจกรรม แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. กิจกรรมในหลักสูตร (Curricular Activities) หมายถึง การกระทำทุกอย่างที่ครูจัดขึ้นในการเรียนการสอนตามหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กิจกรรมในหลักสูตรนี้มีความหมายรวมถึงวิธีสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนแต่ละครั้งแต่ละบทเรียน ซึ่งประกอบด้วย

- กิจกรรมหลัก เป็นกิจกรรมที่ว่าด้วยกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมที่ดี
- กิจกรรมสลับ หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถหรือผ่อนคลายความเครียดที่ปฏิบัติกิจกรรมหลัก และเป็นการสนองความต้องการความสนใจของนักเรียน

2. กิจกรรมเสริมหลักสูตร (Extracurricular Activities) หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียน โดยไม่คิดคะแนนทางด้านวิชาการ ซึ่งนักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสมัครใจ มีครูเป็นที่ปรึกษา (ทัศนีย์ สุภเมธิ์. 2532 : 103 - 104)

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การเรียนรู้จะได้ผลดีที่สุดถ้าผู้เรียนได้มีการกระทำอย่างใช้วิจารณญาณ การจัดและการเลือกประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เป็นการฝึกหัดให้นักเรียนได้ใช้สติปัญญาและความคิด จึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นการจัดกิจกรรมควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. สามารถทราบถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้น
2. สามารถทราบถึงวิธีการว่า วิธีการใดจะนำไปสู่ผลของพฤติกรรมที่ต้องการนั้น
3. การจัดและการเลือกกิจกรรม ควรจะนำมาแต่สิ่งที่สามารถปฏิบัติได้จริง

การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนการสอน คือความพยายามเสริมสร้างให้นักเรียนรู้จักใช้ทักษะและความสามารถที่ได้เรียนรู้มา และทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกอยากเรียนอยากรู้ต่อไปอีก เมื่อเรียนรู้แล้วก็ยังรู้สึกไม่อยากทิ้งสิ่งที่ได้เรียนรู้มานั้นไป แต่มีความอยากจะค้นคว้าต่อไปอีก ดังนั้นกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับ หรือทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ต่อตัวนักเรียนเอง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

อนึ่ง การเรียนการสอนนั้น ไม่สามารถจะแยกพฤติกรรมทางด้านความรู้ (Cognitive) กับด้านเจตคติ ค่านิยม ความซาบซึ้ง หรือเรียกว่า จิตพิสัย (Affective) ออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ในการจัดประสบการณ์การเรียน จะต้องส่งเสริมความต้องการของคนที่เข้าใจสังคม เข้าใจบุคคล และสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 169 - 170) กล่าวว่า ควรคำนึงถึง พื้นฐานทางด้านจิตวิทยา 3 ประการด้วยกัน คือ

1. **ขั้นของการสำรวจ** ขั้นการสำรวจหาประสบการณ์นั้น พิจารณาว่า ทุกสิ่งที่อยู่รอบตัว จะทำให้เกิดความสนใจหรือไม่ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้

ก. การใช้เวลา

ข. การให้โอกาส

ค. กระบวนการ

การสำรวจนี้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของสภาพการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม อันเป็นพื้นฐานการเรียนรู้อย่างจำเป็นในการศึกษาต่อไป

2. **ขั้นของการบูรณาการ** เป็นลำดับขั้นที่เกิดขึ้นจากภายหลังของการสำรวจ การรวบรวมข้อมูล โครงสร้างแนวคิด ความคิดรวบยอด ความจำ การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาจะสามารถหลอมรวมสิ่งเหล่านี้เข้าด้วยกันให้สมบูรณ์ขึ้น

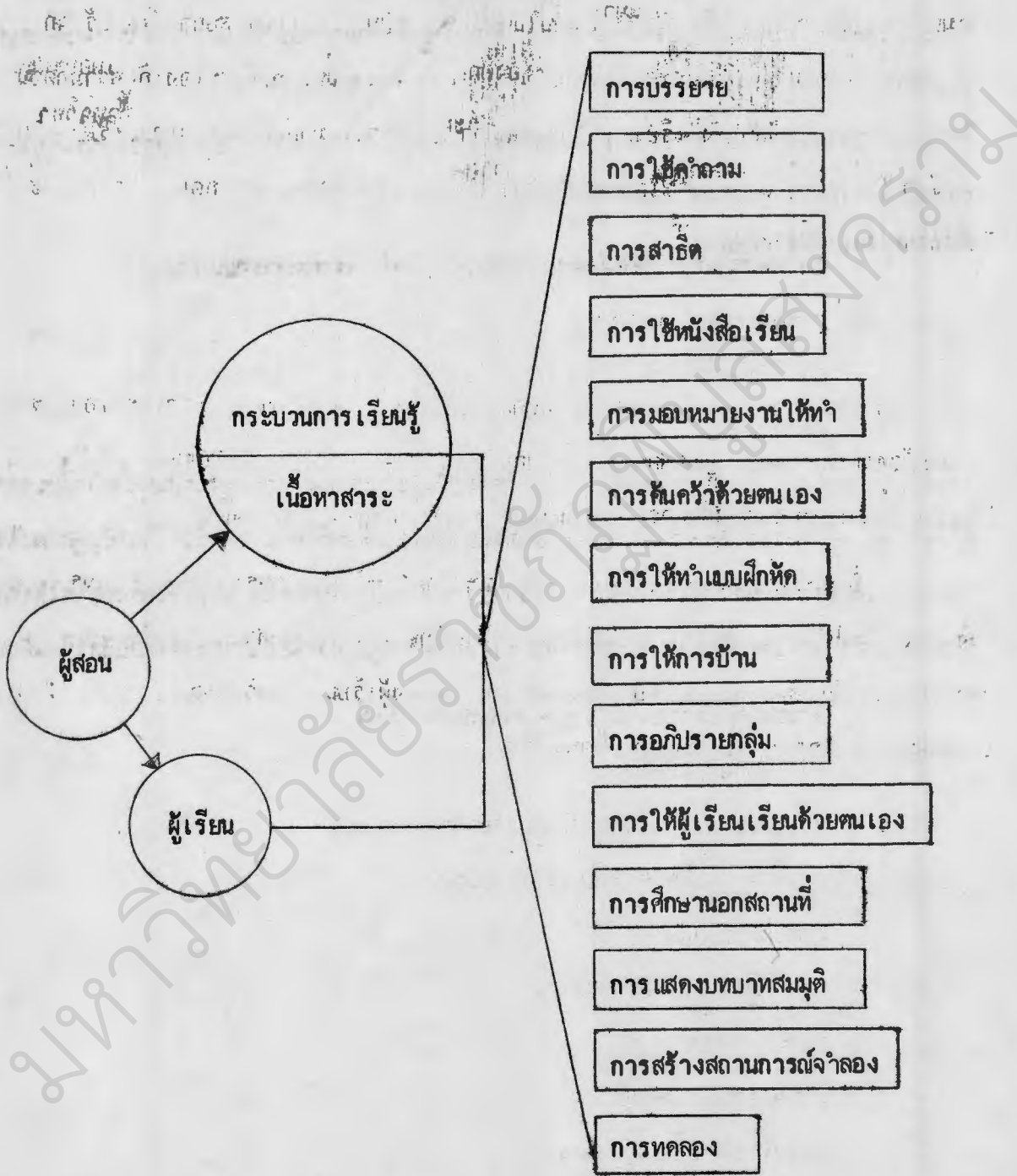
3. **ขั้นการถ่ายโยงความรู้** ขั้นนี้รวมถึงคำนิยาม การเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดความคิดรวบยอด เกิดแนวคิดในการแก้ปัญหาขึ้นในตนเอง อันเป็นผลมาจากประสบการณ์เรียนรู้จากข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีความเหมาะสมสำหรับตนเอง เพราะนั่นหมายถึงตนเองเกิดความคิดชั้นวิจารณ์ สามารถถกถ่วงเรื่องลำดับขั้นตอนได้ว่า อะไรควรจะทำก่อนหลัง สามารถเรียงลำดับความรู้ได้ การถ่ายโยงความรู้จะเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียนเอง เกิดแรงบันดาลใจ เกิดแนวความคิดที่จะพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ต่อไป

การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน

การให้การศึกษา มีการสอนทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องเลือกเทคนิค และวิธีสอน ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน ที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถตามวัยของผู้เรียนด้วย

ฉะนั้น หน้าที่โดยตรงของครูคือ ต้องศึกษาวิธีสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อจะได้นำวิธีการต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะ และธรรมชาติของเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียน ตลอดจนเหมาะกับวัยและความสามารถของผู้เรียน กรมวิชาการ (2522 : 46) เสนอแผนภูมิแสดงการเลือกกิจกรรมการสอนไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ 12 แผนภูมิแสดงการเลือกกิจกรรมการสอน

การบรรยาย

การใช้คำถาม

การสาธิต

การใช้หนังสือเรียน

การมอบหมายงานให้ทำ

การค้นคว้าด้วยตนเอง

การให้ทำแบบฝึกหัด

การให้การบ้าน

การอภิปรายกลุ่ม

การให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง

การศึกษาออกสถานที่

การแสดงบทบาทสมมุติ

การสร้างสถานการณ์จำลอง

การทดลอง

กิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงวิธีสอน หรือเทคนิคในการสอน ซึ่งกิจกรรมการสอนและวิธีสอนมีหลายแบบหลายประเภท มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน แล้วแต่ผู้รู้หรือนักการศึกษาจะแบ่งอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้

ถ้าพิจารณาอย่างกว้าง ๆ กรมวิชาการ (2522 : 46 - 47) แบ่งกิจกรรมการเรียนการสอนออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การสอนที่ถือครูเป็นศูนย์กลางของความสนใจ ได้แก่
  - การบรรยาย
  - การใช้คำถาม
  - การสาธิต

เทคนิคการสอนทั้ง 3 รูปแบบนี้ โดยทั่วไป ครูจะเป็นผู้กำหนดและถือว่าครูจะเป็นผู้ทำหน้าที่บรรยาย ใช้คำถาม และผู้สาธิต แต่มีครูเป็นจำนวนไม่น้อยที่สามารถเปลี่ยนวิธีการเหล่านี้ให้เด็กเป็นศูนย์กลางได้ โดยพยายามบรรยาย ถาม สาธิต ตามความต้องการหรือตามปัญหาของเด็ก และบางครั้งครูจัดให้เด็กด้วยกันนั่นเอง บรรยาย ตั้งคำถาม และสาธิต เพื่อตอบปัญหาหรือความต้องการของเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

2. การสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ ได้แก่
  - การใช้หนังสือเรียน
  - การมอบหมายงานให้ทำ หรือการค้นคว้าด้วยตนเอง
  - การให้ทำแบบฝึกหัด หรือการให้การบ้าน
  - การอภิปรายกลุ่ม
  - การให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง
  - การศึกษานอกสถานที่
  - การแสดงผลงานตามสมมุติ
  - การสร้างสถานการณ์จำลอง
  - การทดลอง ฯลฯ

ต่อไปนี้จะเสนอแนะการจัดการจัดการเรียนการสอนแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ดังนี้
 แนวการจัดการจัดการเรียนการสอนกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องหมายการเรียนรู้

การสอนภาษาไทย

การเรียนการสอนภาษาไทยโดยทั่วไป มุ่งส่งเสริมการใช้ภาษาให้ถูกต้อง เพื่อให้บุคคลมี
 ประสิทธิภาพในการติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ แสวงหาความรู้ สร้างความสัมพันธ์อันดี
 ต่อกัน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเรียนการสอนภาษาไทยเป็นสิ่งสำคัญ
 มาก ให้กำหนดจุดประสงค์ในการสอนไว้ดังนี้

1. ให้มีพัฒนาการทรงภาษาในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน
2. ให้มีทักษะในการฟัง พูด อ่าน และเขียน โดยมีความรู้ความเข้าใจหลักเกณฑ์อันจะเป็น
 พื้นฐานของการเรียนภาษา
3. ให้สามารถใช้ภาษาติดต่อ ทั้งรับฟัง และถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ
 และสัมฤทธิ์ผล
4. ให้เข้าใจและสามารถใช้ภาษาให้ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคล
5. ให้สามารถใช้ผลจากการเรียนภาษาไทย มาช่วยในการคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา
 และวินิจฉัยเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้อิทธิพลการโฆษณาชวนเชื่อใด ๆ
6. ให้มีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนภาษาและวรรณคดีในแง่ที่เป็น
 วัฒนธรรมประจำชาติ ในแง่สร้างเสริมความงดงามในชีวิต

แนวการจัดการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย

1. คำนี้ถึงการเตรียมความพร้อมเป็นสำคัญ ในระยะเริ่มเรียนชั้นประถมปีที่ 1 กำหนดให้
 เตรียมความพร้อมในด้านการฟัง การพูดให้ชัดเจน การใช้สายตา การฝึกกล้ามเนื้อ ฯลฯ ก่อนเข้าสู่
 บทเรียน สำหรับขั้นต่อไป การเตรียมความพร้อมจะอยู่ในลักษณะของการทบทวนก่อนเข้าสู่บทเรียน

2. มุ่งให้สอนทักษะทั้ง 4 คือ การฟัง พูด อ่านและเขียน ให้สัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นกระบวนการธรรมชาติในการสอนภาษา ทั้งนี้มิได้หมายความว่าต้องสอนทั้ง ฟัง พูด อ่าน เขียน ทุกครั้ง บางครั้งอาจจะสอนให้สัมพันธ์กันได้แค่ 2-3 ทักษะเท่านั้น ซึ่งไม่ใช่เรื่องผิดปกติแต่อย่างใด เพราะการสอนทักษะให้สัมพันธ์กันนั้น ควรสัมพันธ์กันเท่าที่จะทำได้ขึ้นอยู่กับเวลา และความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียน อย่างไรก็ตามผู้เรียนบางคนอาจจะต้องฝึกฝนทักษะใดทักษะหนึ่งโดยเฉพาะ โดยการสอนซ่อมเสริมของครูก็ได้

3. การสอนหลักภาษา สอนในลักษณะที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน มิได้สอนเพื่อความรู้ในเนื้อหา ดังนั้นจึงนำเนื้อหาของหลักภาษาที่จำเป็นต่อการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน มาผสมผสานแทรกไว้ในทักษะต่าง ๆ เป็นการสอนหลักภาษาเพื่อการใช้ภาษา

4. ส่งเสริมกระบวนการคิดควบคู่ไปกับการฝึกทักษะทั้ง 4 เพื่อปลูกฝังนิสัยในการคิดไตร่ตรองหาเหตุผล นำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยครูใช้วิธีสอนเข้าช่วย เช่น หลีกเลี่ยงการสอนแบบบรรยาย พยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ การกระตุ้นโดยใช้วิธีการถามตอบในเบื้องต้น เป็นต้น

5. ปลูกฝังนิสัยการรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยรู้จักการเลือกหนังสืออ่าน กำหนดให้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม จัดกิจกรรมการค้นคว้า รายงาน อภิปราย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนโดยตรง เมื่อออกจากสถานศึกษาไปแล้ว

6. ควรประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียนทุกระยะ และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนของตนเองได้ด้วย

7. ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ ทักษะจะเกิดขึ้นได้ก็โดยอาศัยการฝึกฝนมาก ๆ ดังนั้นครูจึงควรจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติให้มากเพื่อให้เกิดความคล่องแคล่วและประสพผลสำเร็จในการใช้ภาษา

8. ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนแตกต่างกัน ดังนั้นครูควรหาวิธีการช่วยเหลือผู้เรียนช้า ไม่ควรทอดทิ้งเพื่อให้ทุกคนประสพผลสำเร็จในการเรียนภาษาของตน

9. การเรียนการสอนภาษาไทยมุ่งให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงในการดำรงชีวิต ดังนั้นครูจึงควรนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนพบเห็นหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ใกล้ตัวเด็กมาให้เป็นก่อน

10. การเรียนภาษาไทยในโรงเรียน กำหนดให้เรียนภาษาไทยกลางเหมือนกันหมดทั้งประเทศ รวมทั้งกำหนดจำนวนคำขึ้นคำที่ควรรู้ไว้ 4,000 คำ เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ไปแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และยังแสดงถึงความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ ในขณะที่เดียวกันผู้สอนควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยกลางและ ภาษาถิ่น ให้สื่อความหมายได้ตรงกัน ในการสอนภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับ ภาษาถิ่น (กรมวิชาการ. 2522 : 59 - 60)

การสอนคณิตศาสตร์

คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ หลักการพื้นฐานที่จำเป็นของคณิตศาสตร์ ให้มีทักษะในการคิดคำนวณเบื้องต้น และรู้จักศึกษาเหตุผลนำไป ใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ตามวัย และความสามารถเป็นสำคัญ โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญ ในการเรียนการสอน ดังนี้คือ

1. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และกระบวนการคิดคำนวณ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน
2. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการต่าง ๆ ของคณิตศาสตร์อย่างกว้างขวาง ในส่วนที่เป็นพื้นฐานสำคัญตามโครงสร้างของหลักสูตร
3. เพื่อฝึกฝนให้มีทักษะ สมาธิ การสังเกตและการคิดตามลำดับเหตุผล ความมั่นใจตลอดจน แสดงความรู้สึกรักคิดตามลำดับ ได้อย่างมีระเบียบ ง่าย สั้น ชัดเจน มีความประณีต ละเอียดถี่ถ้วน แม่นยำและรวดเร็ว
4. เพื่อปลูกฝังและส่งเสริมศรัทธากับวิธีแก้ปัญหา โดยการค้นคว้า ทดลอง และคิดคำนวณ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหามาก
5. เพื่อให้เกิดความเคยชินในการแก้ปัญหา และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีระเบียบ วิธีการ ซึ่งเป็นแนวทางให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อื่นจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีประโยชน์ต่อไป

แนวการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์

การสอนคณิตศาสตร์ เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง บันทึกข้อมูล อธิบาย ลำดับเหตุผล นำไปสู่ข้อสรุปด้วยตนเองเป็นสำคัญ แต่เดิมครูมักใช้วิธีสรุปกฎ เกณฑ์ของคณิตศาสตร์ แต่ละเรื่อง แต่ละบท แล้วให้นักเรียนท่องจำ เพื่อนำข้อสรุปนั้น ๆ ไปใช้ประกอบในการแก้ปัญหาโจทย์ ข้ออื่น ๆ โดยนักเรียนไม่มีโอกาสได้ร่วมในการศึกษา ค้นคว้า เพื่อหาข้อสรุป กฎเกณฑ์นั้น ๆ ทำให้การเรียนคณิตศาสตร์เป็นเรื่องการคิดคำนวณแต่เพียงอย่างเดียว ขาดการปลูกฝังนิสัยในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ อย่างมีระเบียบวิธีการตามลำดับ เหตุผลอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

การจัดการเรียนการสอนแต่ละคาบ แต่ละช่วงนั้น ไม่จำเป็นว่าจะต้องใช้วิธีสอนเพียงวิธีเดียว แต่อาจใช้หลายวิธีไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา

การจัดลำดับชั้นการเรียนรู้ ต้องจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียนตามลำดับชั้น เพื่อให้เป็นการ ปลูกพื้นฐานของแต่ละประสบการณ์ ถูกลำดับขั้นตอน จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าแต่ละเรื่องของ นักเรียนมาก การจัดลำดับชั้นการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีหลักดังนี้

1. ทบทวนความรู้เดิม เพื่อนำความรู้เดิมที่ผู้เรียนได้เรียนมาก่อนแล้ว มาเป็นพื้นฐานการศึกษา ความรู้ใหม่ ทั้งเป็นการเชื่อมต่อกับความรู้เก่าและความรู้ใหม่ให้เป็นเรื่องเดียวกันตลอด อันจะทำให้เด็ก เข้าใจและเกิดความคิด ทบทวนหรือหลักการ ของเรื่องนั้น ๆ แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น

2. เนื้อหาใหม่ เป็นเรื่องที่จะสอนใหม่ในคาบเวลา หรือช่วงเวลานั้น โดยเลือกใช้วิธีสอน ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและบทแต่ละตอน

การจัดลำดับชั้นการเรียนรู้ของเนื้อหาใหม่ ให้เริ่มด้วยการให้ประสบการณ์จากของจริง กิจกรรมที่จัดขึ้นให้ใช้ของจริงเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เช่น ถ้าสอนค่าของจำนวน 5 ก็ใช้ก้อนหิน 5 ก้อน หรือชามู 5 ผล มาแสดงให้ดู ถ้าสอนเรื่องชั่ง ก็ใช้เครื่องชั่งจริง ของที่นำมาชั่งก็เป็นของจริง เพื่อจัดประสบการณ์ให้คล้ายกับสภาพของจริงในชีวิตประจำวันของนักเรียนมากที่สุด ส่วนจะให้เด็กมีส่วนร่วมในการใช้ของจริงนั้นอย่างไร ขึ้นอยู่กับวิธีสอนที่ครูเลือกมาใช้

เมื่อได้ใช้ของจริงแล้วครูก็สามารถใช้ของจำลอง หรือภาพแทนของจริงที่ใช้สอนไปแล้วได้ เช่น แทนที่จะใช้ส้ม 5 ผล ก็วาดเป็นภาพส้ม 5 ภาพ หรือ เครื่องชั่งน้ำหนัก ก็ใช้ภาพเครื่องชั่งน้ำหนัก แทน โดยมีภาพสิ่งของที่แท้จริง และหน้าปัดเครื่องชั่งครบถ้วน เพื่อนักเรียนสามารถเข้าใจ และปฏิบัติ กิจกรรมเกี่ยวกับภาพนั้นได้

หลังจากการใช้ภาพแทนของจริงแล้ว ขั้นสุดท้ายคือใช้สัญลักษณ์ แต่เมื่อถึงขั้นนี้ นักเรียนจะมองไม่เห็นรูปร่างของสิ่งต่าง ๆ ที่ครูกล่าวถึง แต่นักเรียนสามารถที่จะนำประสบการณ์เดิมที่ได้จากของจริง และภาพมาใช้ในการคิดคำนวณแก้ปัญหาโจทย์สัญลักษณ์ได้ เช่น จากเดิมใช้ส้ม 5 ผล รวมกับส้ม 3 ผล ต่อมาเป็นภาพส้ม 5 ผล รวมกับภาพส้ม 3 ผล สุดท้ายเป็น $5+3 = \square$ เป็นประโยคสัญลักษณ์ ซึ่งนักเรียนต้องใช้ประสบการณ์เดิมมาช่วยในการคิดคำนวณ

3. ตรวจสอบว่านักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาใหม่นั้นหรือยัง ถ้ายังไม่เข้าใจ ก็อาจต้องเริ่มตั้งแต่บทวนความรู้เดิมเป็นต้นมา หรือจะเริ่มเนื้อหาใหม่ ก็แล้วแต่ความจำเป็นของแต่ละเรื่อง

ถ้านักเรียนเข้าใจแล้ว ในกรณีที่เนื้อหาใหม่นั้นมีวิธีคิดหลายวิธี และมีวิธีลัดในการคิดอยู่ด้วย ก็ช่วยกันสรุปหลักเกณฑ์ในการคิด นำเข้าสู่วิธีลัด เพื่อนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

สำหรับนักเรียนที่ยังไม่เข้าใจ ก็สอนซ่อมเสริมเรื่องนั้นเพิ่มเติมให้ตามความสามารถทางสติปัญญาของเขา

4. เมื่อนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับวิธีคิดคำนวณแล้วก็ให้ฝึกทักษะจากแบบเรียน และใบตรงงานที่สัมพันธ์กับเรื่องนั้น

5. นำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาหรือความรู้ตลอดจนแก้ปัญหาต่าง ๆ

6. การทำแบบฝึกหัด ครูควรหลีกเลี่ยงการกำหนดให้ทำข้อ เว้นข้อ ถ้าไม่สามารถให้นักเรียนทำทุกข้อได้ ก็ควรพิจารณาแบบฝึกหัดให้รอบคอบ เพื่อให้เด็กมีโอกาสฝึกหรือหาประสบการณ์ให้สมบูรณ์ที่สุด

การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ต้องใช้วิธีสอนหลาย ๆ วิธี ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียน ระบุปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย หน่วยงานกลุ่ม ฯลฯ และดำเนินการสอนให้สัมพันธ์กัน ในระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร โดยมีจุดประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ คือ

1. ให้มีความเข้าใจพื้นฐานและปฏิบัติตนให้ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ทั้งทางกาย ทางจิตใจ ทั้งในส่วนบุคคล และชุมชน
2. ให้มีความรู้พื้นฐาน และความสามารถที่จะดำรงชีวิตได้
3. ให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
4. ให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทางสังคม และทางเทคโนโลยี
5. ให้มีความเข้าใจเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามขอบเขตแห่งสิทธิเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น
6. ให้เข้าใจหลักการของการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถปฏิบัติตามหลักการที่ตนเชื่อมั่นได้
7. ให้รู้จักหลีกเลี่ยงภัยจากสิ่งเสพติด
8. ให้ภาคภูมิใจในความเป็นไทยและความเป็นเอกราชของชาติ

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

การสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สอนโดยใช้หลักการต่อไปนี้

1. จัดการเรียนรู้การสอนให้เหมือนกับสภาพชีวิตที่เป็นจริง เพื่อให้เด็กนำไปใช้ได้
2. สอนเพื่อแก้ไขและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้น
3. สอนให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ และเห็นความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนเพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
4. สอนโดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถสรุปเป็นความรู้นำไปใช้ได้
5. สอนโดยเน้นการปฏิบัติจริงมากกว่าการท่องจำกฎเกณฑ์
6. สอนเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่าง ๆ ให้มีในตัวเด็ก
7. สอนเพื่อปูพื้นฐานทางประชาธิปไตยให้ มีในตัวเด็ก และสามารถปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ
8. สอนในสิ่งที่ปัญหาจากใกล้ตัวเด็ก ไปสู่สิ่งที่ไกลออกไป โดยใช้วิธีการต่อไปนี้ คือ การอภิปราย และการซักถาม การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การแก้ปัญหา และการปฏิบัติจริง วิธีการดังกล่าวนี้ จะส่งเสริมให้เด็กคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มที่มุ่งฝึกให้นักเรียนมีบุคลิกภาพ ท่าทาง อุบนิสัย ค่านิยม เจตคติ มีพฤติกรรมในทางที่ดีที่พึงประสงค์ การสร้างเสริมลักษณะนิสัย ค่านิยม เจตคติ ให้แก่เด็กนั้น ใช้วิธีบอกให้ทำอย่างเดียวกันจะเกิดผลได้ยาก ต้องทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และให้ปฏิบัติจริงจนเกิดเป็นนิสัย กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนี้มีเนื้อหาสาระ แบ่งออกเป็น 5 แขนง คือ

1. จริยศึกษา เป็นแขนงโดยตรงที่จะฝึกฝนอบรมเด็กให้เกิดลักษณะนิสัย คุณธรรม ซึ่งได้กำหนดไว้ในหลักสูตร 30 ข้อ คุณธรรมนั้น ๆ จะต้องอาศัยการสอนที่เน้นการปฏิบัติติดตาม ชี้แนะ

แก้ไข ปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาจะต้องใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ อย่างเข้ามาสร้างและเสริมลักษณะนิสัย การท่องบ่นไม่จำเป็นนัก ให้ผ่อนคลายลง

2. พลศึกษา เป็นแขนงที่สามารถสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กได้เป็นอย่างดี การที่เรานำเด็ก ไปกลางสนาม เด็กได้รับการฝึกลักษณะนิสัย ตั้งแต่ออกจากห้องเรียน จะต้องเดินไปอย่างมีระเบียบวินัย ไม่เล่น ไม่พูดเสียงดัง รู้จักเกรงใจห้องข้างเคียง ขณะเรียนพลศึกษาก็ต้องอดทน เชื่อฟัง ปฏิบัติตาม กฎกติกา ไม่โกงไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์ มีความเป็นธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกคน ปรับตัวร่วมเล่นกันได้ ฉะนั้นการสอนพลศึกษาไม่ใช่สอนให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงเท่านั้น ยังปลูกฝังสร้างเสริมลักษณะนิสัย ที่พึงประสงค์ไว้อีกมาก ขอให้ครูได้คำนึงในเรื่องนี้แล้วช่วยกันปลูกฝังลักษณะนิสัย โดยใช้พลศึกษาให้ บังเกิดผล

3. ศิลปศึกษา เป็นแขนงที่ให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้คุณค่า และระสนิยมที่ดี นอกจาก ผลงานที่แสดงออกมาให้เห็นแล้ว ควรคำนึงถึงลักษณะนิสัยขณะที่เด็กเรียน หรือปฏิบัติกิจกรรม เด็กจะ ต้องทำอย่างมีระเบียบ ประณีต สะอาด สุขุม ฝึกให้รู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ดนตรี-นาฏศิลป์ เป็นแขนงที่ทำให้เด็กได้แสดงออก มีความชื่นชมจากการเรียนดนตรี- นาฏศิลป์ ซึ่งจะทำให้รู้จักจังหวะ สร้างบุคลิกภาพ ท่าทาง ทรวดทรง ฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม ความพร้อมเพรียง ความสวยงาม การประสานงาน ตลอดจนฝึกความอดทน ความขยันหมั่นเพียร

4. กิจกรรมสร้างนิสัย เป็นกิจกรรมที่ฝึกนิสัยให้เป็นคนช่างสังเกต มีความละเอียดอ่อน สุขุมรอบคอบ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักตัดสินใจที่ถูกต้อง ฉะนั้นกิจกรรมสร้างนิสัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะต้องฝึกโดยสอดแทรกไปกับกิจกรรมอื่น ๆ ได้โดยตลอด

การสอนจริยศึกษา

การสอนจริยศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 นี้ต้องการจะปลูกฝังคุณธรรม ให้เกิดขึ้นในจิตใจของเด็ก มิใช่เรียนเนื้อหาเพื่อรู้ หรือให้อ่านหรือท่องจำเท่านั้น แต่หมายความว่า

ผู้สอนจะต้องปลูก และฝังคุณธรรมทั้งหลายให้แก่เด็ก โดยเน้นให้เห็นความดีความงามที่จะปฏิบัติ และ ให้มีการปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอ จนปฏิบัติได้เป็นนิสัย โดยมีจุดประสงค์ดังนี้

1. ให้สามารถเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่สังคมและตนเองจะได้รับในการควบคุม กาย วาจา ใจ อยู่ในขอบเขตที่ดีงาม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทั้งสามารถสร้างประโยชน์แก่ตนเอง และสังคมได้
2. ให้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย

แนวการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนจริยศึกษา

การสอนจริยศึกษาที่ไม่ใคร่จะบรรลุจุดประสงค์นั้น โดยข้อเท็จจริงแล้วผู้สอนมิได้สอน จริยศึกษา แต่กลับ ไปสอนอ่านไทยโดยใช้เนื้อหาของจริยศึกษาเสียเป็นส่วนใหญ่ เช่น การสอนเรื่อง มารยาท ผู้สอนก็ให้นักเรียนอ่านและท่องจำเนื้อหาว่า "ผู้มีมารยาทต้องมีสมาธิ ระวังคำที่สูง ฯลฯ" แทนที่จะจัดกิจกรรมให้เด็กได้เห็นได้เข้าใจ เลื่อมใสและให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงโดยติดตามผลการ ปฏิบัติด้วย ฉะนั้นผู้สอนจึงต้องหาวิธีการที่จะให้บรรลุจุดประสงค์ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งมี แนวทางที่พอจะยึดเป็นหลัก ได้ดังนี้

1. เนื้อหาของจริยศึกษาส่วนหนึ่งได้นำไปสัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจะมีมากที่สุด ฉะนั้นในการสอน ครูจำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจ เสียก่อนว่า จริยศึกษานั้นสอนสอดแทรกอยู่ในตอนใด และเรื่องใดบ้าง
2. เนื้อหาอีกส่วนหนึ่งได้จัดทำเป็นแผนโดยเฉพาะ รายละเอียดของเนื้อหาแต่ละข้อมิได้ แยกย่อยออกไป แต่จะแยกเนื้อหาออกมาในลักษณะของกิจกรรมเชิงปฏิบัติเป็นข้อ ๆ เพื่อให้ผู้สอน มองเห็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเด่นชัดขึ้น และในการนำไปสอนครูต้องพิจารณาตามเวลา และ กิจกรรมให้สอดคล้องกัน
3. การสอนจริยศึกษา จะมุ่งสอนเฉพาะคุณธรรมข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมเป็นไปได้ยาก จะเห็น

ได้จากแผนการสอนสอดแทรกจริยศึกษาไปกับเนื้อหากิจกรรมนั้น ๆ โดยอาศัยการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และสอนในทุกโอกาส ตามเหตุการณ์ที่สอดแทรกจริยศึกษาไปกับเนื้อหานั้น ๆ โดยอาศัยการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และสอนในทุกโอกาส ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งนำไปสอนให้สัมพันธ์กับกลุ่มอื่นให้มากที่สุดด้วย

4. ในการจัดทำแผนการสอนจริยศึกษานั้น ได้นำเนื้อหาในหลักสูตรมาเป็นหัวข้อเรื่อง พร้อมทั้งกำหนดความคิดรวบยอด หลักการจุดประสงค์ กิจกรรมการเรียน สื่อการเรียน และการประเมินผลไว้ครบถ้วน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย ในการสอนของครู ควรใช้เทคนิค และวิธีสอนต่าง ๆ เช่น การเล่านิทาน การปฏิบัติจริง การแสดงบทบาทสมมุติ การแสดงละคร และการอภิปราย เป็นต้น

5. การประเมินผลการเรียนการสอนจริยศึกษา มีลักษณะที่แตกต่างไปจากเนื้อหาอื่น คือ ต้องใช้วิธีสังเกตพฤติกรรมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านั้นต้องอาศัยเวลาในการสังเกตและตรวจสอบที่ต่อเนื่องกัน ครูต้องมีความละเอียดอ่อน รอบคอบพอสมควร ในการพิจารณาตัดสินใจลงความเห็นในจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น มิฉะนั้นพฤติกรรมที่ได้จะไม่ตรงกับข้อเท็จจริง อันที่จริง จะต้องรู้ว่าการปฏิบัติจริงนั้น เด็กมักจะมีข้อมูลที่ขัดแย้งอยู่ในตัว เช่น การสอนให้เด็กประหยัดเด็กอาจเห็นจริงเห็นจัง และเลื่อมใสปฏิบัติตาม แต่ในขณะที่เดียวกันสังคมส่วนหนึ่งก็จะสอนคุณค่า ของความฟุ่มเฟือย กวราที่เด็กจะเลือกเป็นคนประหยัด จึงอาจถูกคุณค่าทางอื่นทำให้ต้องเกิดการประนีประนอมบ้าง ครูจะต้องเข้าใจและให้ข้อมูลเหล่านั้นเป็นส่วนในการพิจารณาด้วย

การสอนศิลปศึกษา

การสอนศิลปศึกษา เป็นการสอนเพื่อสร้างคุณสมบัติต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ตามจุดประสงค์ ต่อไปนี้

1. ให้ความความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. ให้สนใจและแสดงออกตามความถนัดและความสามารถของตน
3. ให้มีจิตสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปตามธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ให้มีความสนุกสนาน เพลิดเพลินและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. ให้รู้จักนำศิลปมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าและระสนิยมที่ดี

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษา

การสอนศิลปศึกษา มีขั้นตอนในการสอน ดังนี้

1. การสอนแต่ละครั้งควรสอนเนื้อหาแต่ละเรื่องสลับกันไป ไม่ควรสอนเรื่องเดียวจนจบ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจเท่าที่ควร
2. ครูควรให้เด็กมีประสบการณ์ในการวางแผนดำเนินงาน และหาอุปกรณ์การเรียนการสอน ร่วมกับครู และหากจำเป็นครูอาจนำตัวอย่างงานที่สำเร็จรูปมาให้ดู พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ตลอดจนเสนอแนะวิธีการเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมกับกิจกรรม
3. บางเรื่องครูอาจจำเป็นต้องสาธิตวิธีการ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงกระบวนการปฏิบัติเสียก่อน แล้วจึงให้ลงมือทำงาน
4. ผู้สอนต้องอยู่กับเด็กตลอดเวลา เพื่อสังเกตการปฏิบัติงาน ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา และพยายามให้เด็กได้ทำงานตามความคิดอิสระของตนให้มากที่สุด เพื่อส่งเสริมให้เด็กให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
5. อธิบายผลงานของตนและเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการทำงานทุกครั้ง
6. เก็บทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องใช้ และสถานที่ทุกครั้งหลังจากที่ทำงานเสร็จแล้ว เพื่อฝึกให้เด็กมีนิสัยรักความสะอาด และความเป็นระเบียบ
7. จัดแสดงผลงานของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีความภูมิใจในผลงานของตนเอง และมีโอกาสพัฒนาการทำงานของตนด้วย
8. เน้นการมอบหมายงานให้ทำเป็นกลุ่มมากกว่ารายบุคคล

การสอนดนตรีและนาฏศิลป์

การสอนดนตรีและนาฏศิลป์ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 มีเป้าหมายเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีแก่ผู้เรียน และสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องดนตรี-นาฏศิลป์ เพื่อส่งเสริมรสนิยม และความรู้สึกรักอันดีต่อดนตรีและนาฏศิลป์ ดังจุดประสงค์ต่อไปนี้

1. ให้รู้จักคุณค่าของประสบการณ์ทางดนตรีและนาฏศิลป์ ตลอดจนมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน
2. ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับดนตรีและนาฏศิลป์
3. ให้มีโอกาสพัฒนาตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์ตามความถนัด

และความสนใจของตน

4. ให้แสดงออกตามความคิดและจินตนาการของตน
5. ให้รู้จักดนตรีและนาฏศิลป์ของไทยและของชาติอื่น
6. ให้นำประสบการณ์ทางดนตรีและนาฏศิลป์ไปส่งเสริม และปรับปรุงบุคลิกภาพของตน

จุดประสงค์ส่วนใหญ่จะเน้นในแง่ของการสร้างเสริมลักษณะนิสัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในด้านอารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพของผู้เรียนทั้งสิ้น ความรู้และทักษะพื้นฐานเป็นส่วนที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ เกิดความเชื่อมั่นในการแสดงออกได้ดียิ่งขึ้น ฉะนั้นถึงแม้จะส่งเสริมด้านการพัฒนา แต่ความรู้และทักษะก็มีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน เพราะดนตรีและนาฏศิลป์ห้องอาศัยทักษะพื้นฐาน เพื่อนำมาแสดงออกในทางที่ถูกต้อง จึงควรใช้การปฏิบัติจริงให้มากที่สุด

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีและนาฏศิลป์

การสอนดนตรีและนาฏศิลป์ มีแนวการสอนดังนี้

1. การสอนดนตรี-นาฏศิลป์ ในส่วนที่สอดคล้องแทรกอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ควรคำนึงถึงจุดประสงค์ของดนตรีและนาฏศิลป์ด้วย

2. เพื่อให้การสอนดนตรี-นาฏศิลป์ ได้ผลดียิ่งขึ้น ครูต้องใช้เอกสารหลักสูตรและวัสดุอุปกรณ์ มาประกอบ โดยเฉพาะครูที่ขาดทักษะทางดนตรี ยิ่งมีความจำเป็นมากที่สุด

3. ในการสอนครั้งหนึ่งนั้นควรจะต้องประกอบด้วยกิจกรรมทั้ง 4 หัวข้อ ไว้ในหลักสูตร (กิจกรรมเน้นจังหวะ กิจกรรมเน้นการร้องเพลง กิจกรรมเน้นการฟัง และกิจกรรมนาฏศิลป์) โดยสอน

ให้สัมพันธ์กัน ถึงแม้แผนการสอนจะแยกไว้เป็นหน่วย ๆ เช่น หน่วยกิจกรรมเน้นจังหวะ หรือ หน่วยกิจกรรมการร้องเพลง แต่ในการสอนจะสอนเพียงกิจกรรมเดียวไม่ได้ กล่าวคือ ถ้าจะสอนหน่วยกิจกรรมเน้นจังหวะก็ต้องสอนการร้องเพลง การทำท่าทางประกอบ จะสอนหน่วยกิจกรรมนาฏศิลป์ก็ต้องมีการทำจังหวะ และการร้องเพลงมาประกอบด้วย เป็นต้น แต่จะเน้นกิจกรรมข้อใดมากน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับหน่วยกิจกรรมของแผนการสอนนั้น ๆ จะกำหนดให้เห็นจุดประสงค์

4. การสอนแบบสาธิต ในบางกิจกรรมครูจะเป็นผู้สาธิต แต่ในบางกิจกรรมอาจจะนำความคิดของผู้เรียนมาประกอบเป็นตัวอย่างก็ได้ หรืออาจจะหาสื่ออย่างอื่นมาประกอบการสอน เช่น รูปภาพ วิทยากร เทปเพลง ให้ผู้เรียนแสดงตาม หรือตัวผู้เรียนเองก็อาจเป็นผู้สาธิตเองได้

5. ขั้นตอนในการสอนดนตรี-นาฏศิลป์

5.1 การสอนดนตรี-นาฏศิลป์ มีขั้นตอนดังนี้

5.1.1 สันทนาการเพื่อสร้างความเข้าใจในกิจกรรมที่จะเรียน

5.1.2 ใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น

5.1.3 ให้แสดงโดยเสรี

5.1.4 ฝึกจังหวะของเพลงที่จะปฏิบัติ

5.1.5 สาธิตกิจกรรมที่ถูกต้อง โดยครูนำทีละตอน ทีละวรรคให้นักเรียนฝึกตาม

5.1.6 ปฏิบัติตามวรรคเป็นตอน จนตลอดกิจกรรม

5.1.7 ปฏิบัติผลัดเปลี่ยนกลุ่มกัน

5.1.8 ทบทวน

- 5.2 ต้องใช้กิจกรรมสัมพันธ์ โดยเน้นกิจกรรมที่ต้องการเน้น
- 5.3 ให้ผู้เรียนได้ใช้สื่อการเรียน เช่น เครื่องเคาะจังหวะทุกคน
- 5.4 ให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมทุกคน
- 5.5 ให้แสดงความถนัดของผู้เรียน
- 5.6 ควรฝึกมารยาทของผู้แสดง ผู้ชม ผู้ฟัง

การสอนพลศึกษา

การสอนพลศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ และเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง นอกจากนี้แล้วยังมุ่งพัฒนาให้มีบุคลิกภาพ ทักษะในการเคลื่อนไหวร่างกายได้คล่องแคล่วว่องไว ทะมัดทะเเมง และมีเจตคติที่ดีด้วย จุดประสงค์ของการสอนพลศึกษามีดังนี้

1. มุ่งสอนหรือฝึกกิจกรรมพลศึกษา ที่เป็นการเคลื่อนไหวตามความต้องการ หรือตามธรรมชาติของเด็ก ซึ่งต้องการให้ผู้เรียนได้มีร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีท่าทางที่สง่าผ่าเผยอีกด้วย
2. มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานง่าย ๆ เช่น กระโดด การวิ่ง การเดิน รวมถึงทักษะการใช้อวัยวะของร่างกายส่วนอื่น ๆ ประกอบกิจกรรมเข้าจังหวะทักษะที่จะนำไปสู่กิจกรรมกีฬา ทั้งประเภทบุคคล และทีม
3. มุ่งให้ผู้เรียน เรียนพลศึกษาด้วยความสนุกสนาน เกิดเจตคติที่ดีต่อพลศึกษา ให้ได้เล่นกันเป็นหมู่เป็นคณะให้มาก ทั้งยอมรับกติกาการเล่นและผลการเล่นของตนโดยไม่โทษสิ่งอื่น
4. มุ่งให้ผู้เรียน หิงพอใจที่จะรักษาสุขภาพของตน และออกกำลังกายด้วยความสมัครใจอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งกิจกรรมนันทนาการด้วยความสนใจอีกด้วย
5. มุ่งให้ผู้เรียน รู้จักยกย่องผู้ที่มีความสามารถ ปรับตัวเองให้เข้ากับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมได้
6. มุ่งให้ผู้เรียน ได้มี บุคลิกภาพ ทรวดทรง ลักษณะนิสัยที่ดีที่พึงประสงค์ โดยใช้กิจกรรมพลศึกษา เป็นสิ่งนำหรือเครื่องมือฝึกอบรม ในการสร้างเสริมลักษณะนิสัย

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพลศึกษา

การสอนพลศึกษาของครูนั้น ครูจะต้องศึกษาแผนการสอน ดำเนินการสอนให้เป็นไปตามขั้นตอนในการแผนการสอน ดังนี้

1. เมื่อถึงกำหนดเวลาตามตารางสอนที่จะสอนพลศึกษา ครูก็ต้องเตรียมตัวและให้นักเรียนออกจากห้องเรียนลงไปสนาม (สำหรับแผนการสอนที่ต้องใช้สนาม) เดินไปเป็นแถวอย่างมีระเบียบ เรียบร้อย

2. นักเรียนจะเข้าแถวตอน 4 แถว ให้คนต่ำสุดอยู่ข้างหน้าแถวคนสูงสุดอยู่ท้ายแถว ยืนห่างกัน 1 ช่วงแขน คนที่ต่ำอยู่ข้างหน้า จะได้ไม่บังคนข้างหลังคนหลังจะมองเห็นครูได้ชัดเจนและครูก็จะมองเห็นนักเรียนอย่างทั่วถึง

3. ครูจะตรวจดูจำนวนนักเรียนก่อนว่าออกมาจากห้องเรียน ถึงสนามครบตามจำนวนที่มาเรียนหรือไม่ จะมีเด็กคนใดหลบหนีไปที่อื่นหรือไม่

4. ตรวจเครื่องแต่งกาย อยู่ในสภาพเรียบร้อยพร้อมที่เรียนพลศึกษาหรือไม่ ตรวจสุขภาพของเด็ก ค้นหาเด็กที่กำสัງป่วย ถ้ามีเด็กป่วยไม่สามารถจะเรียนหรือเล่นได้ ก็ให้พักดูเพื่อน หรืออาจจะให้ร่วมกิจกรรมพลศึกษาที่เบา ๆ ไม่ต้องใช้แรงมาก เช่น เป็นกรรมการช่วยครู

5. การอบอุ่นร่างกาย ควรจะทำตามแผนการสอนทุกครั้ง เพราะเป็นการเตรียมเด็กเตรียมร่างกายให้พร้อมที่จะเรียนพลศึกษาในขั้นต่อไป กิจกรรมที่นำมาให้เด็กอบอุ่นร่างกายจะเป็นกิจกรรมกระตุ้นเส้นสายอวัยวะในร่างกาย ให้มีความพร้อมที่จะเรียนพลศึกษา เช่น

5.1 นักเรียนจะก้าวหน้าไปข้างหน้า 1 ก้าว แล้วกระโดดขึ้น ถอยหลัง 1 ก้าว แล้วกระโดดขึ้น

5.2 นักเรียนทำท่ายกน้ำหนัก สมมุติยกน้ำหนัก ทำท่ายืนถือน้ำหนักนั่งงอเข่ายกน้ำหนัก ทำสลับกัน

5.3 นักเรียนยืนแยกเท้า ยกแขนเหนือศีรษะ เอียงไปทางซ้าย-ทางขวา

กิจกรรมอบอุ่นร่างกาย ใช้แรงงานหรือกำลังเบา ๆ อาจเป็นการเคลื่อนไหวขึ้นบันไดที่ทำให้ร่างกายรู้สึกตัว มีการสูดหายใจไปทั่วร่างกาย ร่างกายพร้อมที่จะทำงาน หรือเรียนกิจกรรมพลศึกษาที่หนัก ๆ ได้ ใช้เวลาประมาณ 3-5 นาที การให้เด็กเรียนหรือเล่นทันทีโดยไม่มีการอบอุ่นร่างกายก่อน อาจทำให้กล้ามเนื้อไม่พร้อม และอาจเกิดอันตรายเจ็บป่วยขึ้นได้

6. การเรียนหรือเล่นของเด็ก กิจกรรมพลศึกษาในแผนการสอน ได้แนะนำวิธีเล่นไว้ให้แล้ว ครูควรศึกษาก่อนนำมาสอน ในการสอนครูจะเป็นผู้อธิบายวิธีเล่นให้นักเรียนฟังและเข้าใจได้ง่าย ๆ ทดสั้น ๆ ให้ฟังได้ชัดเจน

การสอนกิจกรรมสร้างนิสัย

กิจกรรมสร้างนิสัย เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตร โรงเรียนจะต้องจัดให้นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เป็นนิสัยติดตัวเมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไป โดยมีจุดประสงค์ ดังนี้

1. ให้สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ปรับปรุงแก้ไขชีวิตและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น
2. ให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
3. ส่งเสริมให้สนใจ มีลักษณะนิสัย และมีเจตคติที่ดีในกิจกรรมต่าง ๆ
4. ให้สามารถตัดสินใจด้วยตนเองในการดำรงชีวิต
5. ให้มีความสำนึกในการรับผิดชอบต่อส่วนรวม

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกิจกรรมสร้างนิสัย

การสอนกิจกรรมสร้างนิสัย มีดังนี้

1. การจัดกิจกรรมสร้างนิสัยในโรงเรียนควรจะได้ศึกษาหลักสูตร คู่มือการจัดกิจกรรมสร้างนิสัย เป็นแนวทางเพื่อจัดให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและชุมชน
2. คาบเวลาของกิจกรรมสร้างนิสัยในชั้น ป.1 ไม่ได้กำหนดไว้ เพราะถือว่ากิจกรรมนี้

ได้สอนสอดแทรกไปกับทุกกลุ่มประสบการณ์แล้ว ส่วนชั้น ป.2 ขึ้นไป เนื้อหากิจกรรมส่วนหนึ่งได้สอนสอดแทรกไปกับกลุ่มอื่นแล้ว คงเหลืออีกส่วนหนึ่งซึ่งต้องสอนเป็นพิเศษ คือ ลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาด ประมาณ 80 คาบ

3. การสอนกิจกรรมสร้างนิสัย ควรจัดสอนทั้งในและนอกห้องเรียนตลอดปี ตามความเหมาะสม

4. ควรจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการสอนกิจกรรมสร้างนิสัย เช่น ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ การกระทำตนเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 นี้ มุ่งสอนให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ 3 ด้าน คือ

1. ประสบการณ์ที่เข้าไปในกรทำงาน เป็นประสบการณ์ของงานในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การปัดกวาด เช็ดถู การประกอบอาหาร การปลูกต้นไม้ ซึ่งจะทำให้เกิดจินตนาการที่ดีในการทำงาน
2. ประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน เป็นประสบการณ์ที่เป็นความรู้และทักษะพื้นฐานของกระบวนการทำงาน (ทุกงาน) เช่น ออกแบบการเลือก และการใช้เครื่องมือต่าง ๆ การประกอบ การตกแต่ง ซึ่งเป็นการทำงานอย่างมีหลักเกณฑ์และเป็นไปตามขั้นตอน ตามลักษณะของงาน
3. ประสบการณ์ความรู้พื้นฐานที่สัมพันธ์กับงานเป็นความรู้ทักษะพื้นฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงาน ได้แก่ ความรู้ทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ความรู้ในเรื่องมารยาทเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรู้เกี่ยวกับการค้าและธุรกิจ ความรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอาชีพ เป็นต้น

ประสบการณ์ทั้ง 3 ด้านนี้ นอกจากจะช่วยส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการทำงาน ผู้เรียนยังจะได้รับ การฝึกฝนให้มีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานไปพร้อมกันด้วย

ฉะนั้นเนื้อหาสาระของกลุ่มนี้ จึงแบ่งออกตามลักษณะของงานและอาชีพอย่างง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน คือ

1. งานบ้าน

2. งานเกษตร

3. งานประดิษฐ์และงานช่าง

การสอนกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ มีจุดประสงค์ดังนี้ คือ

1. ให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานที่เป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตให้เกิดความสงบสุขทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

2. ให้เข้าใจสภาพปัญหาความเปลี่ยนแปลง สามารถแสวงหาความรู้ ปรับตัว และปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับภาวะท้องถิ่น บ้านเมือง และโลก

3. ให้มีความขยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์ รู้จักพึ่งตนเอง มีวินัยและมุ่งมั่นในการทำงาน

4. ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานและชื่นชมผลงานที่ทำ

5. ให้มีผลดีในการทำงาน ทั้งงานอิสระ และที่ทำร่วมกับผู้อื่น เพื่อความเจริญส่วนตน และส่วนรวม

6. ให้รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยนิยมชมชอบ และสนับสนุนการใช้สินค้าไทย

การสอนงานบ้าน

งานบ้านเป็นงานที่มีความสำคัญแขนงหนึ่งในกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 จุดประสงค์ที่สำคัญในการสอนงานบ้านมีดังนี้

1. เพื่อปลูกฝังนิสัยที่ดี มีความขยันหมั่นเพียรในงานบ้าน ตลอดจนการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองในการทำงาน

2. เพื่อให้มีความรู้และสามารถใช้ในการทำความสะดวกสบาย ตลอดจนการเก็บรักษาอย่างถูกต้อง

3. เพื่อให้สามารถต้อนรับแขก ได้อย่างสุภาพและถูกต้อง
4. เพื่อให้สามารถปรุงอาหาร คาว หวาน และเก็บถนอมอาหารอย่างง่าย ๆ ได้
5. เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ เลือกเครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับตนเองและโอกาส
6. เพื่อให้สามารถซักรีด และซ่อมแซมเครื่องแต่งกายของตนเองให้เรียบร้อย
7. เพื่อให้มีความรู้และความสามารถในการตัดเย็บเสื้อผ้าเบื้องต้นได้

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนงานบ้าน

แนวการสอนงานบ้าน มีดังนี้

1. เน้นหนักในด้านการเรียนด้วยการกระทำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ไม่ส่งเสริมการท่องจำ
2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนบรรลุถึงจุดประสงค์ ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน
3. ศึกษาแผนการสอน และเตรียมการล่วงหน้าก่อนสอน
4. การสอนควรคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน
5. จัดลำดับเนื้อหากิจกรรมให้เหมาะสมกับคาบ เวลา และความยากง่าย
6. ควรจัดกิจกรรมการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิด และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
7. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและสนใจเด็กที่มีปัญหา
8. เน้นกระบวนการทำงานให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และคำนึงถึงความปลอดภัย
9. ส่งเสริมให้นำผลงานจากการเรียนการสอน ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
10. ควรใช้วัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียน เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การสอนงานเกษตร

การสอนงานเกษตร มุ่งที่จะให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่องานเกษตร สามารถใช้เครื่องมือการเกษตร ได้อย่างถูกวิธี ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียน ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองและสังคม ตลอดจนปลูกฝังให้เกิดนิสัยรักการทำงาน - โดยมีจุดประสงค์

ดังนี้

1. เพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่องานเกษตร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
  2. เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในการใช้เครื่องมือการ เกษตรอย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ
  3. เพื่อให้มีทักษะและประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานเกษตรที่ทันสมัย
  4. เพื่อนำความรู้ทางเกษตร ที่ได้รับจากโรงเรียนไปพัฒนาครอบครัว และท้องถิ่นของตน
  5. เพื่อสร้างเสริมความสามารถ ความถนัด และความสนใจในการเรียนรู้ และปฏิบัติงานเกษตร ใต้อย่างมีประสิทธิภาพ
  6. เพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานและการ วางพื้นฐานในการประกอบอาชีพเกษตร
- แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนงานเกษตร

การสอนงานเกษตร ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ควรจัดหาเครื่องมือการ เกษตร เพื่อใช้ในการเรียนการสอนให้พอเพียง
2. เน้นกระบวนการทำงาน ทักษะและความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือ
3. การสอนเกษตรภาคปฏิบัติ หากมีอุปสรรคเกี่ยวกับที่ดินอาจให้ผู้ เรียน ไปปฏิบัติงานที่บ้านตนเอง และหาวิธีติดตามผลที่เหมาะสม
4. ควรส่งเสริมให้นำความรู้ ไปใช้ในชีวิตประจำวันให้มาก
5. ติดตามผลและการประเมินผล การปฏิบัติงานของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
6. ในกรณีที่ครูขาดทักษะในการสอน อาจหาความรู้ได้จากใบ เสนอความรู้ประกอบแผนซึ่งมีอยู่ในแผนการสอนกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ

การสอนงานประดิษฐ์และงานช่าง

งานประดิษฐ์และงานช่าง เป็นการฝึกทักษะการใช้เครื่องมือ และการฝึกให้นักเรียนสามารถ คิดค้นสะสมวัสดุนำมาประดิษฐ์เป็นสิ่งของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นการปฏิบัติในขั้นพื้นฐานอาชีพเบื้องต้น โดยมี จุดประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการเลือกวัสดุ ที่จะนำมาประดิษฐ์สำหรับเป็นของใช้ในชีวิตประจำวัน
2. เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการเลือกและใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับงานต่าง ๆ
3. เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างมีระเบียบ ปลอดภัย ให้รู้จักเก็บรักษา บำรุง และซ่อมแซมเครื่องมือ
4. เพื่อให้รู้จักคิดประดิษฐ์งาน ที่สามารถจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และประหยัด
5. เพื่อให้สามารถนำสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ มาจำหน่ายเป็นการเพิ่มทุนรายได้
6. เพื่อให้รู้จักใช้ความรู้เกี่ยวกับงานฝีมือและแรงงาน สำหรับเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนงานประดิษฐ์และงานช่าง

การสอนงานประดิษฐ์และงานช่าง ครูควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การเลือกกิจกรรมงานประดิษฐ์และงานช่าง ควรให้สอดคล้องกับวัสดุที่มีในห้องถื่น และควรมีการเตรียมสะสม วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนล่วงหน้า
2. ควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม กับวัยและความสามารถของเด็ก และควรเป็นกิจกรรมที่จับขึ้นตอนในตัว เป็นผลงานสำเร็จที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ได้
3. นำตัวอย่างงานที่สำเร็จให้นักเรียนดู เพื่อให้เกิดแนวคิดในการประดิษฐ์สิ่งใหม่
4. ในบางเรื่องครูอาจสาธิตการใช้เครื่องมือ และขั้นตอนการปฏิบัติงานจนเมื่อนักเรียน จะปฏิบัติได้ แล้วจึงให้ลงมือปฏิบัติ

5. ควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานเป็นกลุ่มให้มาก
6. ครูควรสังเกตวิธีการปฏิบัติงานของเด็กอย่างใกล้ชิด และคอยให้ความช่วยเหลือตลอด

เวลา

7. นำผลงานของเด็กมาแสดง เพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ และปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้น
8. เลือกเนื้อหา/กิจกรรมที่เสนอแนะ เป็นแนวทางไว้ให้ครบตามเวลาที่กำหนดโดยประมาณ ในแต่ละแผนการสอน
9. เลือกเนื้อหากิจกรรมอื่น ที่มีขั้นตอน กระบวนการทำงานใกล้เคียงกับกิจกรรมที่เสนอแนะไว้ให้ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น
10. ในกรณีที่มีครูมีทักษะน้อย ควรศึกษาจากตัวอย่างในกำหนดงานและใบเสนอแนะความรู้ประกอบ แผนการสอนแต่ละแผนได้
11. ควรใช้เวลาสอนแต่ละครั้งให้มากกว่า 1 คาบ เพื่อให้สามารถสอนขั้นตอนกระบวนการทำงานได้จบ
12. เปิดสอนงานเลือกในแขนงนี้สำหรับชั้น ป.5-6 เพื่อเตรียมผู้เรียนไปสู่อาชีพ (กรมวิชาการ. 2522 : 70 - 149)

สรุป

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ซึ่งเป็นกระบวนการนำหลักสูตร ไปใช้ในชั้นเรียน จะบรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่วางไว้ ครูจะต้องศึกษาหลักสูตร โครงการสอน เนื้อหาวิชา คู่มือครู และเมื่อตกลงใจว่าจะสอนเรื่องอะไร ควรกำหนดจุดมุ่งหมายเป็นเชิงพฤติกรรม และวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดหาสื่อการเรียน ตลอดจนแนวทางการประเมินผลในการสอนทุกครั้ง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครู ย่อมบรรลุผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ หลักสูตร ประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ได้กำหนดวิธีสอน และกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเป็นกระบวนการที่ควบคู่

กันไปและกรมวิชาการได้จัดทำคู่มือขึ้น โดยเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ทุกบทเรียนของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ เพื่อให้ครูได้เลือกใช้ให้เหมาะกับสภาพของโรงเรียน และท้องถิ่น

คำถวมท้ายบท

1. จงอธิบายถึงความหมายและประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอน และหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. จงอภิปรายถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ภาษาไทย และคณิตศาสตร์
3. จงอภิปรายถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
4. จงอภิปรายถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
5. จงอภิปรายถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพ

หนังสือและเอกสารอ้างอิงที่ควรอ่านเพิ่มเติม

- ทัศนีย์ ศุภเมธี. **หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2532.
หน้า 103-104
- วิชัย ราษฎร์ศิริ. **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
2522. หน้า 90-123
- วิชัย วงษ์ใหญ่. **พัฒนาการหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่**. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2523. หน้า 169-170
- วิชาการ, กรม. **คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2521. หน้า 27-49
- _____. **แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521**. กรุงเทพมหานคร : เข็มเหล็ก
เอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์, 2522. หน้า 46-149
- หาญชัย สงวนให้. **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา**. พิษณุโลก : สองแควการพิมพ์, 2525.
หน้า 108-155

หน่วยที่ 6

แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ

หัวเรื่อง

1. ความหมายของแบบเรียน
2. วัฒนาการของหนังสือ
3. ประวัติการใช้แบบเรียนในประเทศไทย
4. ลักษณะแบบเรียนที่ดี
5. เกณฑ์การเลือกหนังสือแบบเรียน
6. หลักการผลิตแบบเรียน
7. ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบ
8. ลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่ดี
9. หนังสือสำหรับเด็ก

ความคิดรวบยอด

หนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง ในการจัดการเรียนการสอน ฉะนั้น หนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบ จึงต้องได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นพิเศษ ตลอดจนมีการควบคุม ดูแล ตรวจสอบจากกระทรวงศึกษาธิการก่อนจะนำไปเผยแพร่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถอธิบายถึง ความหมายของแบบเรียน วัฒนาการของหนังสือ ตลอดจนประวัติการใช้แบบเรียนในประเทศไทย

2. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอภิปรายถึงลักษณะแบบเรียนที่ดี หลักเกณฑ์การเลือกหนังสือแบบเรียน ตลอดจนหลักเกณฑ์การผลิตแบบเรียน

3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายถึงความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบ และลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่ดี ตลอดจนลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. การบรรยายและอธิบายเนื้อหาวิชา
2. การมอบหมายงานให้นักศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบ และลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่ดี
3. ให้นักศึกษาศึกษาจากศูนย์การเรียนรู้ เรื่อง ประวัติการใช้แบบเรียนในประเทศไทย ลักษณะแบบเรียนที่ดี เกณฑ์การเลือกหนังสือแบบเรียน หลักการผลิตหนังสือแบบเรียน
4. ให้นักศึกษาร่วมกันสรุปสาระสำคัญของหนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ และหนังสือสำหรับเด็ก

สื่อการเรียนการสอน

1. ศูนย์การเรียนรู้
2. เอกสารประจำหน่วย
3. หนังสือแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ

การวัดผลและประเมินผล

1. สังเกตการอธิบายของนักศึกษา
2. สังเกตการเรียนรู้ของนักศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ เรื่อง หนังสือแบบเรียน
3. ตรวจสอบผลงานการสรุปสาระสำคัญของหนังสือแบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ

ความหมายของแบบเรียน

แบบเรียน หมายถึง หนังสือที่แต่งขึ้นโดยมีเนื้อหาสาระตรงตามหลักสูตร จัดเรียงลำดับเนื้อหาไว้อย่างเป็นระเบียบและมีลักษณะง่าย ๆ สำหรับใช้เป็นหลักในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ แบบเรียนจะไม่มีรายละเอียดมากเหมือนตำราเรียน แบบเรียนมิใช่มากในระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาแบบเรียน อาจมีลักษณะเป็นเล่ม เป็นชุด หรืออาจเป็นแผ่นก็ได้ แบบเรียนอาจมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น แบบเรียน แบบสอนอ่าน หนังสืออ่าน และหนังสือประกอบการเรียน เป็นต้น สำหรับประเทศไทยแบบเรียนที่จะใช้ในโรงเรียนได้ จะต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการก่อน (ธีรยุทธ เสนียงค์ ๗ อยุธยา. 2523 : 69)

วิวัฒนาการของหนังสือ

ในสมัยเริ่มแรกก่อนที่จะมีหนังสือ แบบที่ใช้ในปัจจุบัน หนังสือได้มีวิวัฒนาการมาแล้วหลายพันปี ตั้งแต่มนุษยเริ่มคิดตัวอักษร แบบอักษรภาพขึ้นมาก่อน เช่น ตัวอักษรอียิปต์โบราณ หรืออักษรจีนโบราณ โดยได้เปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ตามธรรมชาติ และได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นตัวอักษรแบบปัจจุบัน โดยชนชาติโพนีเขียนในสมัยโบราณ จนกระทั่งได้เป็นตัวอักษรอย่างปัจจุบัน ใช้เวลาในการวิวัฒนาการนับพันปี การทำหนังสือเป็นเล่ม ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้ทำหนังสือในท้องถิ่น เช่น ชาวอียิปต์โบราณ บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ บนแผ่นหิน และกระดาษที่ทำจากต้นปapyrus ชาวสุเมอเรียนโบราณเขียนหนังสือบนแผ่นดินเหนียว และชาวจีนเขียนหนังสือบนผ้าไหม เป็นต้น ชาวจีนเป็นชาติแรกที่รู้จักการพิมพ์หนังสือเป็นครั้งแรก หนังสือพิมพ์เล่มแรกของโลก เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับคัมภีร์ทางพุทธศาสนา ชื่อวัชรสูตร โดยแกะแม่พิมพ์บนแผ่นไม้หรือแผ่นหิน โดยใช้ผ้าไหมเป็นวัสดุสำหรับใช้ในการพิมพ์ ชนชาติจีนเป็นชนชาติแรกที่ประดิษฐ์กระดาษจากใยเศษผ้าเมื่อประมาณ ปี ค.ศ. 105 โดยไหลสูน ขณะที่ในราชสำนักจีน ทำให้การพิมพ์และการทำกระดาษเผยแพร่ไปทั่วโลก จนกระทั่ง กุทเทินเบอร์เกอร์ชาวเยอรมัน ได้ประดิษฐ์แม่พิมพ์ใช้พิมพ์หนังสือ ทำให้การพิมพ์หนังสือแพร่หลายไปทั่วโลกอย่างรวดเร็ว หนังสือในสมัยแรก ๆ มีแต่สัญลักษณ์ที่เป็นหนังสือ

แต่เพียงอย่างเดียวทำให้ผู้อ่านเกิดความเบื่อหน่าย จนกระทั่ง จอห์น เอมอส คอมมินิวส พระชาวโรมัน ได้จัดทำหนังสือประกอบภาพเล่มแรกของโลก ชื่อ ออบิส พิคตัส หนังสือเล่มนี้ ได้รับความยกย่องจากนักการศึกษาว่าเป็นโสตทัศนูปกรณ์เล่มแรกของโลก และคอมมินิวสก็ได้รับการยกย่องว่า เป็นบิดาแห่งโสตทัศนศึกษา (สมนึก ลิมทอง และชาติรี อายุวัฒน์. 2522 : 241 - 243)

ประวัติการใช้แบบเรียนในประเทศไทย

การจัดการศึกษาของไทย จำแนกได้ 2 ระยะ คือ

1. ระยะแรก เรียกว่า การศึกษาแผนโบราณ ซึ่งเริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา และธนบุรี จนถึง สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น คือ ระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 1826-2414
2. ระยะที่สอง เรียกว่า การศึกษาตามแบบใหม่ ซึ่งอยู่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงปัจจุบัน คือระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2414 จนถึงปัจจุบัน

การศึกษาแผนโบราณ พ.ศ. 1826-2414 เป็นการศึกษาที่เน้นหนักทางวิชาอักษรศาสตร์ และอนุโลมตามแบบแผนประเพณี โดยมีการค้นคว้าทางธรรมชาติ หรือวิทยาศาสตร์ ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระโหราธิบดีเขียนตำราสอนภาษาไทยเล่มแรก ชื่อ จินตามณี ใช้เป็นแบบเรียนเรื่อยมาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น การศึกษาชั้นสามัญศึกษามีวิชาเรียน 2 วิชา คือ วิชาหนังสือ กับวิชาเลขคณิต วิชาหนังสือ มีแบบเรียน 5 เล่มคือ ประถม ก กา, สุนันทกุมาร, ประถมมาลา, ประถมจินตามณี เล่ม 1 และประถมจินตามณี เล่ม 2 ส่วนแบบเรียนเล่มอื่นก็มีแต่ไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าแบบเรียน 5 เล่ม คือ อักษรนิติ เลือโค อนิรุทธ สมุทรโฆษ เพชรมงกุฏ สังข์ทอง กากิ พระยาจัททันต์ และสวัสดิรักษา

การศึกษาตามแบบใหม่ พ.ศ. 2414 ถึงปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2414 เริ่มมีการจัดการศึกษาศามแบบใหม่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกขึ้น ยกเลิกแบบเรียน 5 เล่ม และให้ใช้แบบเรียนหลวงของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)

6. เล่ม คือ มุขมพบรพกิจ, วาทิตการ, อักษรประโยค, สังโยคพิธาน, ไวพจนพิचारณ และ พิศาล
การันต์

ในปี พ.ศ. 2431 กรมศึกษาธิการมีการเปลี่ยนแปลง หนังสือแบบเรียนใหม่ ประกาศเลิกใช้
แบบเรียนหลวง 6 เล่ม ซึ่งใช้เวลาเรียน 3 ปี จึงจะจบ ประกาศให้แบบเรียนเร็ว 3 เล่ม สามารถ
ให้นักเรียนเรียนรู้ได้ภายใน 1 ปี ถึงหนึ่งปีหกเดือน เป็นอย่างช้า (กระทรวงศึกษาธิการ. 2507 :
35 - 58)

ในปี พ.ศ. 2435 ประกาศใช้กฎพิทักษ์สำหรับการศึกษา เป็นหลักสูตรฉบับแรกในโรงเรียน
มูลศึกษา (พ.ศ. 2435) ในระหว่างปี พ.ศ. 2435 ถึงปี พ.ศ. 2475 วงการศึกษาไทยมีหลักสูตร
ในระดับประถมศึกษา และมีธยมศึกษา ใช้ 8 ฉบับ เมื่อมีหลักสูตรก็มีการแต่งแบบเรียนวิชาต่าง ๆ ตาม
หลักสูตรมากขึ้น แต่หนังสือแบบเรียนที่จะใช้ในโรงเรียนได้ ต้องได้รับการตรวจและได้รับการอนุญาต
ให้ใช้ในโรงเรียนจากกรมตำราก่อน

ในระหว่างปี พ.ศ. 2469 - 2475 กระทรวงศึกษาธิการได้ยกเลิกแบบเรียนบังคับของ
กรมตำรา และของบุคคลที่อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการแต่งแบบเรียนให้ดีขึ้นปริมาณ
และคุณภาพโรงเรียนจะใช้แบบเรียนเล่มใดก็ได้ โดยขอความเห็นชอบเป็นปี ๆ ไป และยังคงเลิก
ค่าธรรมเนียมตรวจแบบเรียนที่ใช้ในโรงเรียน เพียงแต่ส่งให้กระทรวงตรวจอนุมัติเท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2493 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ระเบียบการจัดทำตำราและแบบเรียน
ว่า หนังสือที่ใช้ในโรงเรียนได้ต้องเป็นแบบเรียนที่ชนะการประกวด หรือเป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการ
มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ หรือบุคคลเรียบเรียงขึ้นเท่านั้น ใช้ผู้ทรงความรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่
พิจารณาแบบเรียนให้โรงเรียนที่ครูสภาจัดพิมพ์แบบเรียนได้แห่งเดียว งานนี้ไดโอนให้กรมวิชาการรับผิดชอบ
เมื่อตั้งกรมวิชาการขึ้นในปี พ.ศ. 2495

เมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กระทรวงศึกษาธิการ ได้
ประกาศกำหนดหนังสือแบบเรียนระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2520 ดังนี้ คือ ส่งกลางให้เป็นอำนาจ
ของอธิบดีกรมเจ้าสังกัด ในส่วนภูมิภาคให้ศึกษาธิการจังหวัดกำหนดหนังสือเรียนขึ้นสำหรับจังหวัดนั้น ๆ

6. เล่ม คือ มูลบทบรรพกิจ, วาทมิตีการ, อักษรประโยค, สังโยคพิธาน, ไวพจนพิचारณ์ และ พิศาล

การันต์

ในปี พ.ศ. 2431 กรมศึกษาธิการมีการเปลี่ยนแปลง หนังสือแบบเรียนใหม่ ประกาศเลิกใช้แบบเรียนหลวง 6 เล่ม ซึ่งใช้เวลาเรียน 3 ปี จึงจะจบ ประกาศให้แบบเรียนเร็ว 3 เล่ม สามารถให้นักเรียนเรียนรู้ได้ภายใน 1 ปี ถึงหนึ่งปีหกเดือน เป็นอย่างช้า (กระทรวงศึกษาธิการ. 2507 : 35 - 58)

ในปี พ.ศ. 2435 ประกาศใช้กฎพิทักษ์การศึกษา เป็นหลักสูตรฉบับแรกในโรงเรียนมูลศึกษา (พ.ศ. 2435) ในระหว่างปี พ.ศ. 2435 ถึงปี พ.ศ. 2475 วงการศึกษาไทยมีหลักสูตรในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ใช้ 8 ฉบับ เมื่อมีหลักสูตรก็มีการแต่งแบบเรียนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรมากขึ้น แต่หนังสือแบบเรียนที่จะใช้ในโรงเรียนได้ ต้องได้รับการตรวจและได้รับการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนจากกรมตำราก่อน

ในระหว่างปี พ.ศ. 2469 - 2475 กระทรวงศึกษาธิการได้ยกเลิกแบบเรียนบังคับของกรมตำรา และของบุคคลที่อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการแต่งแบบเรียนให้ด้ทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ โรงเรียนจะใช้แบบเรียนเล่มใดก็ได้ โดยขอความเห็นชอบเป็นปี ๆ ไป และยังคงรักษาคำธรรมเนียมตรวจแบบเรียนที่ใช้ในโรงเรียน เพียงแต่ส่งให้กระทรวงตรวจอนุมัติเท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2493 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ระเบียบการจัดทำตำราและแบบเรียนว่า หนังสือที่ใช้ในโรงเรียนได้ต้องเป็นแบบเรียนที่ชนะการประกวด หรือเป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ หรือบุคคลเรียงเรียงขึ้นเท่านั้น ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิของกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่พิจารณาแบบเรียนให้โรงเรียนพิจารณาจัดพิมพ์แบบเรียนได้แห่งเดียว งานนี้ได้โอนให้กรมวิชาการรับผิดชอบเมื่อตั้งกรมวิชาการขึ้นในปี พ.ศ. 2495

เมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกำหนดหนังสือแบบเรียนระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2520 ดังนี้ คือ ส่วนกลางให้เป็นอำนาจของอธิบดีกรมเจ้าสังกัด ในส่วนภูมิภาคให้ศึกษาธิการจังหวัดกำหนดหนังสือเรียนขึ้นสำหรับจังหวัดนั้น ๆ

ด้วยความเห็นชอบของศึกษาธิการเขตนั้น ๆ โดยต้องเลือกบัญชีรายชื่อหนังสือเรียนสำหรับใช้ในโรงเรียน
ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาต หากโรงเรียนใดประสงค์จะใช้แบบเรียนแตกต่างไปจากบัญชีรายชื่อที่กรม
หรือจังหวัดกำหนดขึ้น ก็อาจทำได้โดยได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมเจ้าสังกัด หรือศึกษาธิการจังหวัด แล้ว
แต่กรณี (วิชัย ราษฎร์ศิริ. 2522 : 134 - 135)

การตรวจและการอนุญาตการใช้แบบเรียน ในระยะแรกกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ผู้ทรง
คุณวุฒิแต่งแบบเรียนขึ้นได้ โดยต้องส่งมาให้กระทรวงตรวจ และอนุญาตเสียก่อน ระยะต่อมาจึงได้จัดให้
มีการประกวดแบบเรียน และกำหนดให้ใช้แบบเรียนได้ เฉพาะที่ชนะการประกวดและที่กระทรวงมอบ
หมาย ให้บุคคลที่เห็นสมควรเรียบเรียงขึ้นโดยให้โรงพิมพ์คุรุสภาพิมพ์ได้เองเดียว ในปัจจุบันกระทรวง
ศึกษาธิการได้มอบอำนาจในการกำหนดหนังสือแบบเรียนสำหรับชั้นประถมศึกษาแก่อธิบดีกรมเจ้าสังกัด
สำหรับส่วนกลางและศึกษาธิการจังหวัด โดยความเห็นชอบของศึกษาธิการเขตสำหรับส่วนภูมิภาค แต่
อำนาจในการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ ยังเป็นอำนาจของกระทรวงศึกษาธิการ

ความสำคัญของแบบเรียน

- วิรุทธ เสนิงศ์ ณ ออยุธยา (2523 : 71 - 72) ว่า แบบเรียนมีความสำคัญดังนี้ คือ
1. แบบเรียนเป็นแหล่งรวมความรู้ และข้อมูลต่าง ๆ ที่ครูและนักเรียนจะใช้ศึกษาค้นคว้าได้
  2. แบบเรียนมักกำหนดแนวทางในการสอนให้แก่ครูไว้ด้วย
  3. แบบเรียนช่วยให้ครูได้เข้าใจขอบข่ายของเนื้อหาวิชาที่จะสอน ช่วยให้ครูสอนได้ครอบคลุม
เนื้อหาสาระที่ต้องการสอนและเป็นไปในแนวเดียวกัน
  4. แบบเรียนนับเป็นเครื่องมือ และอุปกรณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการสอนของครูมาก เพราะครู
สามารถนำส่วนประกอบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแบบเรียนมาใช้ในการตั้งจุดมุ่งหมายในการสอน และมอบหมาย
งานให้แก่ นักเรียน
  5. แบบเรียนเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีราคาถูก และใช้ได้ยาวนาน เมื่อเทียบกับสื่อการเรียนอื่น ๆ

ลักษณะของแบบเรียนที่ดี

ลักษณะของแบบเรียนที่ดี มีดังนี้

เวสเลย์ (Wesley, 1950 : 237) ว่า แบบเรียนที่ดีมีลักษณะดังนี้ คือ

1. มีเนื้อเรื่อง คำอธิบาย รูปภาพกิจกรรม แบบฝึกหัด สอดคล้องกับจุดประสงค์ของวิชา
2. มีเนื้อเรื่องครบตามหลักสูตร ข้อความกระชับรัด คำอธิบายชัดเจนและเข้าใจง่าย
3. ส่วนภาษาที่ใช้สละสลวย เหมาะสมกับภาวะของผู้เรียน มีการจัดระเบียบ วางลำดับ

บทเรียน ก่อนหลังตามหลักวิชา เพื่อความสะดวกต่อการเรียนการสอน

ธีรยุทธ เสนิงส์ ณ อยุธา (2523 : 74) ว่า แบบเรียนที่ดีมีลักษณะดังนี้ คือ

1. มีเนื้อหาสาระถูกต้อง และตรงตามหลักสูตร
2. ลำดับเนื้อหาสอดคล้องหลักจิตวิทยาการเรียนรู้
3. มีวิธีเขียนที่ชวนอ่าน เข้าใจง่าย ใช้ภาษาและคำศัพท์เหมาะสมกับอายุ และระดับชั้น

ของเด็ก

4. ให้แนวความคิดและคำนิยามที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน

5. มีส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือที่ช่วยให้เข้าใจสาระของเรื่องได้เร็ว ค้นคว้าเรื่องที่
ต้องการจากหนังสือเล่มนี้ได้รวดเร็ว ได้แก่ คำนำ สารบัญ ครอบคลุม อภิธานศัพท์ เป็นต้น

6. มีรูปภาพ แผนที่ แผนภูมิ สถิติกิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัด อย่างเพียงพอและสอดคล้อง
กับจุดประสงค์ของวิชา

7. ผู้แต่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในวิชาและระดับชั้นนั้น ๆ เป็นอย่างดี

8. มีคู่มือเพื่อแนะนำการใช้แบบเรียนแก่ครู

9. รูปเล่มกระชับรัด สวยงามและคงทน การพิมพ์ชัดเจนทั้งตัวอักษร และภาพประกอบ

10. เป็นแบบเรียนที่พิมพ์ครั้งล่าสุด เพราะจะมีเนื้อหาสาระที่ทันสมัยที่สุด

อรสา กุมาริ ปุคหุต (2514 : 10 - 11) ว่า ลักษณะของแบบเรียนระดับประถมศึกษา
ที่ดี มีลักษณะ 2 ประการ คือ

1. การจัดทำรูปเล่ม มีลักษณะ ดังนี้

- 1.1 ขนาด ขนาดหนังสือ กว้าง 7 นิ้ว ยาว 10 นิ้ว
- 1.2 กระดาษที่ใช้พิมพ์ ควรเป็นกระดาษดี เหนียว ไม่ขาดง่าย
- 1.3 การพิมพ์ ใช้ตัวอักษรเรียบง่าย และมีขนาดใหญ่พอเหมาะกับสายตาเด็ก
- 1.4 การเย็บเล่ม ถาวร คงทน ไม่หลุง่าย
- 1.5 การใช้ภาพประกอบ มีลักษณะดังนี้
  - 1.5.1 เป็นภาพขนาดใหญ่ มองเห็นได้ชัดเจน
  - 1.5.2 ควรเป็นภาพสีสดใส และให้สื่อถูกต้องตรงกับความเป็นจริง
  - 1.5.3 ภาพที่จัดไว้ควรมีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ทั้งในด้านลักษณะ ท่าทาง สีที่ใช้ และบุคลิกภาพ
  - 1.5.4 ภาพประกอบที่เป็นภาพถ่าย ควรเลือกให้เหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดี ไม่น่าสมัยและล้าสมัยเกินไป
  - 1.5.5 ภาพข้อความ ควรมีให้น้อยที่สุดและควรเป็นภาพที่คมชัด ได้แก่ ภาพลายเส้น แผนภูมิต่าง ๆ ฯลฯ
  - 1.5.6 จำนวนภาพ ควรมีภาพประกอบทุกหน้า หรือเกือบทุกหน้าเพื่อให้เร้าความสนใจในการเรียน และเกิดความเพลิดเพลิน

2. เนื้อหาในแบบเรียน แบบเรียนที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ได้ แสดงว่ามีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร
ของกระทรวงศึกษาธิการ แบบเรียนแต่ละเล่มจะมีความแตกต่างกันในเรื่องถ้อยคำ ส่วนวนที่ใช้เรียบ
เรียง ในเรื่องนี้ควรพิจารณา ดังนี้

- 2.1 ความถูกต้องของเรื่องราวต่าง ๆ เช่น พ.ศ. สถานที่ เหตุการณ์ เป็นต้น
- 2.2 การใช้สำนวนและภาษา ที่เหมาะกับชั้นและวัยของเด็ก

2.3 ความทันสมัยของแบบเรียน

2.4 จำนวนเนื้อหา มีพอเหมาะกับความพร้อมและสติปัญญาของเด็ก ควรมีเนื้อหาสรุป ข้อควรจำ และกิจกรรมเสนอแนะ

2.5 แบบทดสอบ หรือแบบประเมินผล ควรมีทุกเนื้อหาทุกเรื่อง เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนทบทวนความรู้

วิจัย ราษฎร์ศิริ (2522 : 137 - 138) ว่า แบบเรียนที่ดีมีลักษณะดังนี้ คือ

1. สาระด้านความรู้ เช่น

1.1 มีเนื้อหาสอดคล้องตามหลักสูตร

1.2 การจัดเนื้อหาเหมาะสม เช่น ลำดับจากง่ายไปหายาก เรียงลำดับตามเวลา หรือ เรียงลำดับตามโครงสร้างของความรู้แต่ละวิชา

1.3 เนื้อหาไม่ยากง่าย เหมาะสมกับระดับชั้น

1.4 เนื้อหาทันสมัย ถูกต้องตามหลัก และลักษณะของวิชา

1.5 ใช้คำศัพท์และสำนวนที่นักเรียนเข้าใจง่าย

1.6 มีคำอธิบาย คำจำกัดความ และตัวอย่างชัดเจน

1.7 ผู้เขียนมีแบบการ เขียนที่น่าสนใจให้แนวคิดและค่านิยมที่ต้องการ

1.8 เนื้อหาแต่ละหัวข้อ และแต่ละบทมีปริมาณเหมาะสม

2. สาระด้านสติปัญญา เช่น

2.1 เนื้อหาสอดคล้องกับหลักการ เรียนการสอน

2.2 เนื้อหาไม่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน

2.3 เนื้อหาส่งเสริมค่านิยมและเจตคติที่ดี

2.4 ส่งเสริมให้เกิดการคิด และค้นคว้าเพิ่มเติม

2.5 ให้ความรู้ในสิ่งที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

2.6 มีการจูงใจให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

3. อุปกรณ์การเรียนการสอน เช่น

- 3.1 มีกิจกรรมเสนอแนะ เช่น การอ่านหนังสืออ่านประกอบ อภิปราย ทายปัญหา
- 3.2 มีทสรูปท้ายบท ที่ให้ใจความชัดเจน และให้แง่คิดเพิ่มเติม
- 3.3 มีคำถามและแบบฝึกหัดท้ายบท ซึ่งกระตุ้นให้คิด
- 3.4 มีแผนภูมิแสดงขั้นตอน พัฒนาการหรือระบบประกอบเนื้อหา
- 3.5 มีภาพประกอบเหมาะสม เช่น ขนาดพอเหมาะ มีสีสันเป็นธรรมชาติ เป็นภาพที่

ชัดเจน สื่อความหมายสอดคล้องกับเนื้อหา มีคำอธิบายประกอบชัดเจน เป็นต้น

- 3.6 มีหนังสือคู่มือแบบเรียนสำหรับครู เพื่อแนะนำวิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

4. การจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ เช่น

- 4.1 ขนาดรูปเล่มเหมาะสม ทั้งความกว้างยาวและหนา
- 4.2 ปก หนาหนา และสวยงาม
- 4.3 กระดาษที่ใช้พิมพ์คุณภาพดี คงทน
- 4.4 คุณภาพในการพิมพ์ดี เช่น การเรียงพิมพ์ การขอบท การแบ่งตอน ช่องว่าง

ย่อหน้า วรรคตอน และช่องไฟ มีระเบียบและสวยงาม

- 4.5 ตัวอักษรชัดเจน ขนาดพอเหมาะ การใช้สัญลักษณ์ สระ สะกดการ์ันต์ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายต่าง ๆ ถูกต้อง

4.6 มีสาระต่าง ๆ ประกอบครบถ้วน เช่น หน้าปกใน คำนำ สารบัญ ครรชนี
เชิงอรรถ บรรณานุกรม อภิธานศัพท์ และภาคผนวกครบถ้วน

- 4.7 คุณภาพของผู้เขียน เช่น คุณวุฒิ ความรู้และประสบการณ์ในการทำงาน และการเขียนหนังสือ เป็นต้น

เกณฑ์การเลือกหนังสือแบบเรียน

หนังสือของ **รัฐจันท์ อินทรกำแหง (2515: 47)** ว่า เกณฑ์ในการเลือกหนังสือแบบเรียนควรพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. เนื้อหาวิชาและสาระของหนังสือ จำมีสาระเป็นแก่นสารที่แน่นอน มีความสมบูรณ์และสมดุลง่ายเหมาะสำหรับผู้่านระดับใดบ้าง เช่น สำหรับบุคคลทั่วไป นักศึกษา ครู อาจารย์ หรือผู้เชี่ยวชาญ
2. วิธีเสนอหนังสือ ชวนให้อ่าน เข้าใจง่าย สำนวนภาษาสละสลวย ความยากง่ายเหมาะสำหรับผู้่านในระดับที่ผู้เขียนตั้งใจเขียนให้อ่าน
3. การวางเค้าโครงลำดับเรื่อง ไม่ซับซ้อนจนจับเรื่องหรือใจความไม่ได้ เขียนลำดับความยากง่ายที่ชวนให้เกิดความเข้าใจ และความคิดต่อเนื่องเป็นอันดี
4. คุณวุฒิและประสบการณ์ของผู้เขียน เป็นที่เชื่อถือได้ เพราะมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนั้นมาจริง
5. ส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน ให้สามารถเข้าใจสาระของเรื่องได้เร็ว ค้นคว้าเรื่องที่ต้องการจากหนังสือเล่มนี้ได้รวดเร็วขึ้น และกว้างขวางขึ้น ส่วนประกอบดังกล่าว ได้แก่ คำนำ สารบัญ วรรชนี บรรณานุกรม อภิธานศัพท์ ฯลฯ
6. ลักษณะรูปเล่ม และคุณภาพของการพิมพ์ หมายถึง ความถูกต้องชัดเจนในการพิมพ์ ทั้งตัวหนังสือและภาพประกอบ

การพิจารณาเลือกแบบเรียน

การพิจารณาเลือกแบบเรียน กระทำได้ 2 วิธี คือ

1. สอบถามความเห็นจากครู ซึ่งเคยใช้แบบเรียนนั้น ๆ มาแล้ว โดยการสัมภาษณ์ หรือ ออกแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในทางการพิจารณาเลือกแบบเรียน
2. ทำตารางวิเคราะห์แบบเรียน เพื่อพิจารณาส่วนต่าง ๆ ของหนังสือแบบเรียนโดยละเอียด แล้วให้คะแนนซึ่งจะช่วยในการพิจารณาเลือกแบบเรียนได้ง่ายขึ้น

การพิจารณาเลือกแบบเรียน เริ่มที่ความสามารถหรือความมีชื่อเสียงของผู้เขียน เชื่อว่าแบบเรียนที่มีผู้แต่งหลายคนย่อมดีกว่าหนังสือที่มีผู้แต่งเพียงคนเดียว นอกจากนั้นก็พิจารณาถึงความถูกต้องของเนื้อหาความสัมพันธ์กับหลักสูตร ความดึงดูดใจ ความยากง่ายที่เหมาะสมกับเด็ก ขนาดของหนังสือ กิจกรรมท้ายบท และคู่มือครู เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกแบบเรียน มี 3 ประการ คือ

1. สาระสำคัญทางด้านความรู้ เนื้อหา ได้เท่า

- สัมพันธ์กับหลักสูตร
- ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์
- ความยากง่ายเหมาะสมกับเด็กที่ใช้ เช่น คำศัพท์ สำนวน การเขียน ประโยชน์
- แนวคิด ความเข้าใจ
- ความสามารถในการแก้ปัญหา
- กิจกรรมเสนอแนะ

2. รูปร่างลักษณะภายนอก ได้เท่า

- น่าสนใจ สดุดตาเด็ก
- ลีลาถูกต้อง ชัดเจน สวยงามน่าสนใจ
- ปก การเย็บเล่มคงทน
- ขนาด ช่องไฟ ตัวอักษรพอดี

3. สิ่งที่ควรเน้นหรือให้เท่าเด็กในแง่ความสนใจ ได้เท่า

- ส่งเสริมเจตคติที่ดี
- ความมีเหตุผล
- มีจุดมุ่งหมาย สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
- ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์
- ส่งเสริมความเข้าใจ กระตุ้นให้มีการค้นคว้าเพิ่มเติม
- ส่งเสริมทักษะทางสังคม (สุวรรณี ศรีคุณ. 2523 : 52 - 53)

ส่วนประกอบของแบบเรียน

แบบเรียนมีส่วนประกอบ 10 ส่วน ดังนี้คือ

1. ปก
2. ไบรองปก
3. ประกาศหรือบทนำ
4. คำนำ
5. สารบัญเรื่อง สารบัญภาพ สารบัญแผนภูมิ สารบัญตาราง และกราฟ
6. เนื้อเรื่อง แยกออกเป็นบท แต่ละบทประกอบด้วย
  - 6.1 เนื้อเรื่อง
  - 6.2 รูปภาพประกอบเรื่อง
  - 6.3 สรุปท้ายบท
  - 6.4 กิจกรรมเสนอแนะ
  - 6.5 แบบฝึกหัด
  - 6.6 แหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม
7. ครรชนี
8. เชิงอรรถ
9. อภิธานศัพท์
10. บรรณานุกรม

หน่วยงานในการผลิตแบบเรียน

การผลิตแบบเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการผลิตตำราและแบบเรียนที่ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา กรมวิชาการ เป็นผู้วางระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุญาตจัดพิมพ์ การตรวจหนังสือตำราและแบบเรียน การให้เงินรางวัล

ผู้ตรวจ การให้รางวัลผู้แต่ง การควบคุมปริมาณการพิมพ์ และคุณภาพของแบบเรียนภายในกรมวิชาการ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตแบบเรียน 3 หน่วยงาน คือ

1. กองตำรา มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการผลิตแบบเรียนใหม่ หรือแก้ไขปรับปรุงแบบเรียนเก่าให้เหมาะสมและทันสมัย กองตำราเป็นผู้รักษากฎ และระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดพิมพ์แบบเรียนของเอกชน การขออนุญาต การควบคุมมาตรฐานการพิมพ์ ราคาจำหน่าย และจำนวนที่พิมพ์ออกจำหน่ายแต่ละครั้ง

2. ศูนย์วัสดุการศึกษา เป็นหน่วยผลิตอุปกรณ์การสอน ผลิตแบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ ภาพลึงค์ คู่มือครู หนังสืออ้างอิง และแบบเรียนสำหรับชนกลุ่มน้อย เป็นต้น

3. กองการวิจัย มีหน้าที่วิเคราะห์แบบเรียนตามหลักสูตร เพื่อเหมาะสมและทันสมัยอยู่เสมอ

แหล่งผลิตแบบเรียนระดับประถมศึกษา มี 3 แหล่ง คือ

1. กองตำรา มีหน้าที่เลือกผู้แต่งแบบเรียน พิจารณาแบบเรียน โดยการตรวจและอนุมัติต้นฉบับ ซึ่งพร้อมที่จะพิมพ์แล้วมอบให้โรงพิมพ์ครูสภา จัดพิมพ์และจำหน่าย

2. ศูนย์วัสดุการศึกษา มีหน้าที่เขียนหรือถ่ายทำภาพประกอบแบบเรียน มีหน่วยแปลและรวบรวมที่คอยให้ความร่วมมือ เมื่อจัดทำต้นฉบับเสร็จจะส่งให้โรงพิมพ์ครูสภาจัดพิมพ์จำหน่าย

3. สำนักพิมพ์เอกชน จะจัดส่งต้นฉบับแบบเรียน 3 ชุด พร้อมภาพประกอบให้กองตำราตรวจต้นฉบับให้ถูกต้อง เมื่อกองตำราตรวจแล้ว สำนักพิมพ์เอกชนจัดพิมพ์ โดยกระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้ควบคุมจำนวน และราคาในการจำหน่าย (สุวรรณี ศรีบุญ. 2523 : 51 - 51)

หลักการผลิตแบบเรียน

หลักการผลิตแบบเรียน มีดังนี้ คือ

1. แบบเรียนควรจะเป็นเรื่องใกล้ชิดตัวเด็ก เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เพื่อให้เด็กเข้าใจ

ง่าย

2. การเขียนเนื้อหาควรกว้างคลุมทั่วทั้งประเทศย่อมเกิดปัญหา

3. ปัญหาเรื่องภาษาถิ่น แบบเรียนต้องใช้ภาษาราชการ เด็กยังไม่เข้าใจภาษากลางทำให้เกิดปัญหาในการสื่อความหมาย

กระบวนการผลิตแบบเรียน

การผลิตแบบเรียนมีกระบวนการผลิต 3 ขั้นตอน คือ

1. พิจารณา ความต้องการ ของตลาดแบบเรียน
2. การจัดหาผู้เขียน หาเป็นรายบุคคล หรือคณะบุคคลที่มีความถนัดหรือเชี่ยวชาญในด้านสาขาวิชานั้น
3. การกำหนดแนวโน้ในเชิงการเรียน การกำหนดจุดประสงค์ กำหนดคุณภาพการพิมพ์ และการวางแผนการผลิต ซึ่งมีสิ่งที่จะต้องพิจารณา 9 ประการ คือ

3.1 พิจารณาถึงความต้องการของวงการว่า ควรจะผลิตหนังสือประเภทใด

3.2 การวิเคราะห์การตลาด หรือการคาดคะเนจำนวนที่จะผลิต

3.3 หนังสือประเภทเดียวกันนั้นมีหรือไม่ จะต้องแข่งขันกันหรือไม่

3.4 วิธีการจำหน่ายจ่ายแจก และการโฆษณา

3.5 การกำหนดขนาด รูปเล่ม ชนิดของกระดาษและราคา

3.6 การเลือกผู้แต่งที่มีชื่อเสียง ความเชื่อถือและมีฝีมือ

3.7 การวางแผนในการผลิตให้ตรงกับความต้องการ ของตลาด การแข่งขันในการขาย

และกำหนดเวลาที่หนังสือจะออกวางตลาด

3.8 การตรวจสอบ ตรวจสอบความถูกต้องให้ทันต่อเหตุการณ์ และประโยชน์ที่จะได้จากการอ่าน

3.9 การแจกจ่ายและการขาย (สุวรรณี ศรีคุณ. 2523 : 60)

หนังสืออ่านประกอบ

ปัจจุบันหนังสืออ่านประกอบของกระทรวงศึกษาธิการ ได้เรียกชื่อเป็นหนังสือส่งเสริมการอ่าน จำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ

- หนังสือนอกเวลา คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตรนอกเหนือจากหนังสือเรียน สำหรับให้นักเรียนอ่านนอกเวลาเรียน
- หนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่มีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตร เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
- หนังสือส่งเสริมการอ่าน คือ หนังสือที่จัดทำเพื่อส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่าน และหมั่นรักการอ่านมากยิ่งขึ้น อาจเป็นหนังสือสารคดี นวนิยาย นิทาน ฯลฯ ที่ไม่ซ้ำค่อวัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดีงาม ให้ความรู้ คติ และมีสาระประโยชน์
- หนังสืออ้างอิง คือ หนังสือสำหรับใช้ค้นคว้าอ้างอิงเกี่ยวกับการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า หนังสืออ่านประกอบ หรือหนังสือเสริมประสบการณ์ เป็นหนังสือเสริมทักษะความรู้ เพื่อช่วยในการเรียนวิชาต่าง ๆ ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังนั้น กลวิธีในการเขียนหนังสืออ่านประกอบ ต้องให้เข้าใจง่าย มีลีลาให้เพลิดเพลิน ไม่แห้งแล้งเหมือนหนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบยังเป็นหนังสืออ้างอิงในการศึกษาค้นคว้า และช่วยพัฒนาการเรียนการสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบ

1. หนังสืออ่านประกอบ มีบทบาทช่วยให้นักเรียน นักศึกษา และครุมีความรู้ทันสมัย และกว้างขวางลึกซึ้ง
2. หนังสืออ่านประกอบ เป็นการช่วยเสริมทักษะทั้งทางด้านการอ่าน และให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา
3. หนังสืออ่านประกอบ เป็นส่วนช่วยขยายความรู้ให้แก่เด็กเรียนที่สนใจ และไม่หาความรู้

4. หนังสืออ่านประกอบ เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า เรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ละเอียดลึกซึ้ง จากเนื้อหาวิชาในหลักสูตร

ลักษณะของหนังสืออ่านประกอบ

1. เนื้อหาของหนังสืออ่านประกอบ ผู้เขียนจะต้องให้อยู่ในขอบข่ายของหลักสูตร โดยมีความมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษะด้านการอ่าน และเสริมความรู้ในวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ
2. หนังสืออ่านประกอบ ควรมียุภาพประกอบ โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษา ควรมียุภาพมาก ๆ การมียุภาพประกอบ เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลินในการอ่านไปด้วย และรูปภายังเป็นเครื่องมือในการตีความจากเนื้อเรื่องให้เข้าใจในเรื่องราวเป็นรูปธรรมได้ อย่างไรก็ตาม ก็ดี รูปภาพที่นำมาใช้นั้นจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องในแต่ละหน้า และรูปภาพที่ดีต้องเป็นการเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้อ่านด้วย
3. หนังสืออ่านประกอบในแต่ละระดับชั้น ควรมียุภาพที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัย และความสามารถในระดับนั้น ๆ เนื้อหาหรือเรื่องราวอยู่ในวงความสนใจของนักเรียนวัยนั้น ๆ และเนื้อหาควรสนุกโดยความมีการเคลื่อนไหวได้ เช่น เขียนให้เป็นลักษณะที่มีตัวละคร ให้ตัวละครดำเนินเรื่องราว จึงจะทำได้น่าสนใจ และชวนอ่าน
4. ภาษาและคำที่ใช้ในหนังสืออ่านประกอบ ถ้าเป็นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ควรใช้ประโยคสั้น ๆ ใช้คำสั้น ๆ ใช้คำซ้ำ ๆ กันให้มาก เพื่อเป็นการส่งเสริมการจำคำ และคำที่นำมาใช้ควรเป็นคำพื้นฐานและคำที่มีอยู่ในหนังสือเรียนของเด็ก ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 การใช้ประโยคควรยาวขึ้น ใช้วลีขยายประโยค หรือใช้ประโยคซ้อนได้บ้าง ที่พอเข้าใจง่าย ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นั้น การใช้ภาษาและเรื่องราวที่เขียนติดต่อกันยาวได้มากขึ้น
5. หนังสืออ่านประกอบ ควรมีรูปเล่มกระชับรัดกุม เหมาะมือ และทนทาน ชื่อเรื่องต้องน่าสนใจ และสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

6. เนื้อหาและรูปภาพ ควรมีความสัมพันธ์กัน และจะต้องแสดงความเป็นจริง ทั้งนี้แล้วแต่ชนิดของเนื้อหาและจุดมุ่งหมาย

7. หนังสืออ่านประกอบ ควรจะมีกิจกรรมท้ายเล่ม เพื่อให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ หลังจากได้อ่านหนังสือแล้ว เช่น การตั้งคำถาม การวาดภาพ ระบายสี เป็นต้น (ทัศนีย์ สุภเมธิ. 2532 : 139 - 141)

ลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่ดี

นพคุณ ฤๅชาชีวะ (2521 : 191) ได้เสนอว่า ลักษณะของหนังสืออ่านประกอบนั้น ควรเป็นหนังสือที่มีความชัดเจน เหมาะสมในการใช้ และน่าสนใจ เพื่อเป็นเครื่องกระตุ้นให้อยากอ่าน เช่น เป็นหนังสือที่อ่านเข้าใจง่าย ภาษาที่ใช้ดี นอกจากนั้นยังมีลักษณะอื่น ๆ ที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

1. หนังสือนั้น ๆ สนองความต้องการของนักเรียนหรือไม่ การจัดหนังสืออ่านประกอบจะต้องมีวัตถุประสงค์ในการใช้แตกต่างกัน เช่น เพื่อขยายประสบการณ์ในการอ่าน การอ่านเพื่อพักผ่อน หรืออ่านเพื่อแสวงหาความรู้ ในการเลือกหนังสืออ่านประกอบจึงต้องคำนึงถึงความต้องการ และวัตถุประสงค์ในการจัดหนังสืออ่านประกอบแต่ละประเภทด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่วางไว้

2. หนังสือนั้น ๆ ควรเหมาะสมกับความสนใจของเด็กตามวัย ความแตกต่างแห่งวัยของเด็กย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้ความสนใจและความนิยมชมชอบในสิ่งต่าง ๆ ของเด็กแตกต่างกันไปด้วย ฉะนั้นการเลือกหนังสืออ่านประกอบจึงจำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาในการเลือกให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของเด็กให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. หนังสือนั้น ๆ ควรจะเหมาะสมกับความสามารถของเด็กที่จะอ่าน ซึ่งจะประกอบด้วย

3.1 ความเหมาะสมในการใช้ภาษา ด้วยเหตุที่หนังสืออ่านประกอบสำหรับเด็กนี้เป็นหนังสือที่จัดให้เด็กอ่านนอกเวลาเรียน แล้วเด็กจะต้องอ่านเอาเองโดยไม่มีการสอน ฉะนั้นภาษาที่ใช้จะต้องเป็นภาษาง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน คำและโครงสร้าง ตลอดจนสำนวนควรจะถูกอยู่ในขอบเขตของความสามารถของเด็ก และเป็นสิ่งที่เด็กเคยเห็นจากหนังสือเรียนเป็นส่วนใหญ่ ถ้ามีสิ่งพิเศษนอกเหนือ

ไปจากขอบเขตความรู้ของเด็ก จะต้องมีการอธิบายให้เด็กเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง

3.2 ความเหมาะสมกับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมของเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กสามารถทำความเข้าใจกับเรื่องราวได้โดยตลอด ถ้าเนื้อเรื่องยากแก่ความเข้าใจเกินไปเด็กก็จะเกิดความกลัว ไม่ออก และเข้าใจไม่ถึงท้องเรื่อง ความซับซ้อน ความต้องการอ่านก็จะหมดไป

3.3 ควรเป็นนิทานสั้น ๆ หรือเรื่องจริงใกล้ตัวเด็กมากที่สุด แต่มีเรื่องในเล่มเดียวกัน เพื่อให้เด็กมีโอกาสเลือกอ่านได้ตามความต้องการ สมาชิกและความสนใจของเด็กพวกนี้จะอยู่ในระยะสั้น ๆ ฉะนั้น เรื่องราวหรือนิทานที่จะมาทำเป็นหนังสืออ่านประกอบสำหรับเด็กนั้นจึงต้องควรเป็นเรื่องสั้น ๆ ด้วย

4. ให้แง่คิดในด้านศีลธรรม นอกจากความมุ่งหมายที่จะให้เกิดความรู้ และความบันเทิงแก่เด็กแล้ว จึงควรคำนึงถึงในด้านสร้างความรู้สึกรักใคร่ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจ โดยให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินในการอ่าน นอกจากนั้นก็ควรสอดแทรกในเรื่องแง่คิดทางด้านศีลธรรมลงไปบ้างพอสมควร หรืออาจจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแง่ที่เป็นลักษณะสอนใจโดยตรงก็ได้ เช่น เรื่องราวที่แปลมาจากตำนานหรือนิทานเก่า ๆ โดยการนำมาเรียบเรียงการใช้ภาษาให้ง่าย และน่าสนใจขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นเครื่องสอนให้รับแง่คิดของชีวิต เพื่อเป็นการเตรียมจิตใจของเด็กที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันหน้า

5. รูปเล่ม ลักษณะของหนังสือ และราคา หนังสืออ่านประกอบสำหรับเด็กควรจะทำให้มีรูปเล่ม และสีสันที่ดึงดูดความสนใจ ตัวหนังสือไม่ควรเล็กเกินไป หรือการวางบรรทัดที่ถี่เกินไปจะทำให้เด็กตาลาย และทำให้หนังสือไม่น่าอ่านด้วย นอกจากนั้นหนังสืออ่านประกอบไม่ควรจะมีราคาแพงเกินไป เพื่อว่าเด็กทุกคนจะหาซื้อได้เป็นสมบัติของตนเองได้

6. ผู้แต่ง แต่งเรื่องที่เขานัด สนใจ และมีชื่อเสียงเกี่ยวกับวิชาที่แต่งอยู่แล้ว ยิ่งคุณวุฒิของผู้แต่งเป็นที่น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับกันว่ามีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในเรื่องที่แต่ง ก็ย่อมเป็นหลักประกันได้ว่า เรื่องที่เขาแต่งตั้งจะให้ความรู้ และข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี สำหรับผู้แต่งที่ไม่มีคุณวุฒิ แต่เป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่เขาแต่งโดยเฉพาะ ก็ย่อมเป็นหลักประกันความรู้ข้อเท็จจริงในหนังสือได้ดี เช่นกัน

7. ปีที่แต่ง หนังสือที่แต่งมาแล้วเป็นเวลานาน ความรู้การปฏิบัติ และทฤษฎีต่าง ๆ อาจจะไม่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ในปัจจุบันในบางแหล่งที่เก่ามาก อาจจะใช้ไม่ได้เลยในเวลานี้ หนังสือใหม่ให้ความรู้วิชาการและความเคลื่อนไหวทางวิชาการที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ ช่วยให้ผู้อ่านเป็นผู้รอบรู้ความเป็นไปของโลก มีความเฉลียวฉลาดทันเหตุการณ์

8. เนื้อเรื่องมีแก่นสาร สาระ กินความมาก ถูกต้องตามเนื้อหาความเป็นจริง มีคุณค่าต่อชีวิต มีประโยชน์ น่าสนใจ นอกจากให้ความรู้ยังให้ความเพลิดเพลิน ความคิดอ่าน อยากรู้กันคว้าเพิ่มเติม อยากรู้อ่านทดลอง อยากรู้อ่านเห็น อยากรู้อ่านตามอ่านเล่มต่อ ๆ ไป ให้ความคิดอ่าน ริเริ่มสร้างสรรค์

9. ตัวอย่าง มีเหตุผลเชื่อถือได้ แล่นชัด เห็นจริงเห็นจัง เข้าใจง่าย และช่วยให้เข้าใจ เนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี การยกตัวอย่าง ผู้เขียนต้องมุ่งส่งเสริมในแง่วัฒนธรรมอันดีงาม ตัวอย่างมุ่งสนับสนุนให้ผู้อ่านทดลองกันคว้า เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และหมู่คณะ

10. ภาพประกอบมีความชัดเจน กระดาษดี มีขนาดไม่เล็กเกินไป ไม่มีมั่วมากจนต้องเพ่งกันนาน ๆ เพราะอาจจะทำให้ผู้อ่านเสียสายตาได้ ภาพประกอบที่ดีย่อมมีอำนาจดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านให้สนใจอ่านคำบรรยายประกอบภาพ และอยากรู้กันคว้าดูรายละเอียดต่อไปจากหนังสือ ภาพที่มีสีควรเป็นสิ่งกลมกลืนกันดีและคล้ายธรรมชาติจริง ๆ หนังสือสำหรับอ่านในวัยเด็กควรมีสีสันสะดุดตา ชวนมอง หนังสือสำหรับผู้อ่านในวัยรุ่น วัยหนุ่มสาว และวัยผู้ใหญ่จะมีสีสันได้ก็ดี หรือไม่มีก็ได้ เพราะผู้อ่านในวัยนี้รักความเป็นจริงอยากศึกษาคำว่าข้อเท็จจริง ภาพประกอบอาจจะสลับซับซ้อนและยากขึ้น

11. ความมุ่งหมายของผู้เขียน ดี มุ่งประโยชน์ของผู้อ่านเป็นข้อใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ด้านเศรษฐกิจส่วนตัวของผู้เขียนมากเกินไป ความมุ่งหมายที่ดีจะเป็นปัจจัยให้ส่วนประกอบอื่น ๆ ของหนังสือดี เพราะผู้เขียนตั้งใจไว้ดี มันคง แน่วแน่ ในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่าน ความมุ่งหมายของหนังสืออ่านประกอบขึ้นอยู่กับระดับวัย และความสามารถของผู้อ่าน ความมุ่งหมายของหนังสืออ่านประกอบสำหรับเด็กเล็กอาจจะเป็นเพียงเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยแทรกความรู้ไปในตัว สำหรับผู้ใหญ่ความมุ่งหมายของหนังสือกว้างขวางลึกซึ้ง โดยมุ่งเนื้อหาวิชา การปฏิบัติมากกว่าความสนุกสนานเพลิดเพลิน

12. สรุปตี หมายควมว่า ส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือที่กล่าวมาแต่ต้นมีความสัมพันธ์กลมกลืนกันดี ทำให้เป็นที่ต้องใจผู้อ่าน (นพคุณ สุวชิระ. 2521 : 191 - 193)

หนังสือสำหรับเด็ก

หมายถึง หนังสือที่จัดพิมพ์สำหรับเด็กตั้งแต่วัยก่อนเข้าเรียน จนถึงอายุ 14 ปี ซึ่งผลิตโดยสำนักพิมพ์เอกชน หน่วยราชการ องค์กร สมาคมและอื่น ๆ แต่ไม่ได้รวมถึงหนังสือเรียน ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ในโรงเรียนตามแนวของหลักสูตร แต่ละระดับชั้นที่นักเรียนทุกคนจะต้องมีไว้ใช้ประจำ แต่หนังสือสำหรับเด็ก รวมความถึงหนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือนอกเวลา และหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสือสำหรับเด็กจะมีลักษณะพิเศษ ไปจากหนังสือประเภทอื่น ๆ คือ มีรูปภาพประกอบเรื่องราวเกือบทุกหน้า ขนาด และการเขียนตัวอักษร สีส่ ตลอดจนความยาวของเรื่องต้องเหมาะสมกับวัย และจิตวิทยาพัฒนาการ

สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ได้สรุปลักษณะที่ดีของหนังสือสำหรับเด็กว่า ควรมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. คุณภาพด้านการพิมพ์ คือ ความสามารถพิมพ์ตัวอักษร ภาพประกอบชัดเจน สีสันงดงามดึงดูดความสนใจของเด็ก
2. คุณภาพการจัดหน้า และรูปเล่ม ต้องจัดให้เป็นไปตามหลักจิตวิทยาเด็ก หนังสือดูโปรงตาการใช้อักษรมีขนาดเหมาะสมกับวัยของเด็ก
3. คุณภาพทางศิลปะ ภาพเขียนหรือภาพประกอบควรจะเขียนโดยให้อารมณ์แก่ผู้อ่าน เขียนอย่างประหยัด การใช้สีต้องเหมาะสม บางครั้งสีอาจจะผิดธรรมชาติไปบ้างก็ถือว่าเหมาะสมสำหรับเด็ก
4. คุณภาพในการเขียนเรื่องหรือผู้เขียน นักเขียนต้องมีความสามารถในการเขียน ผูกเรื่องสนุก ใช้ถ้อยคำสละสลวย เด็กอ่านเข้าใจ

อย่างไรก็ดี หนังสือสำหรับเด็กควรมีลักษณะทั่วไปดังนี้คือ

1. เป็นเรื่องที่สนองความต้องการ สนองความสนใจของเด็กที่พยายามเชื่อมโยงพื้นความรู้

และประสบการณ์ของเด็ก

2. เนื้อเรื่อง เหมาะสมกับวัยและระดับของเด็ก
3. โครงเรื่องต้องเคลื่อนไหว ให้แนวคิด ขยายประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งในหลักสูตร
4. ตัวหนังสือใหญ่ อ่านง่าย ชัดเจน
5. รูปภาพต้องสวยงาม
6. รูปเล่มเหมาะสมมือ คงทน
7. เนื้อเรื่องควรปลูกฝังให้เป็นข้อคิดและเป็นแบบอย่างที่ดี ที่เด็กยึดถือเป็นแบบอย่างได้
8. ลักษณะหนังสือ อาจเป็นหนังสือการ์ตูน นิทาน นิยาย ซึ่งเขียนเป็นบทสนทนา ความเรียง หรือคำสอนง่าย ๆ
9. ภาษาที่ใช้ ใช้คำง่าย ๆ ไม่ใช่คำพุ่มเพื่อย

สรุป

การจัดการกระบวนการเรียนการสอน จะบรรลุผลสำเร็จตั้งเจตนารมณ์ของหลักสูตร ให้นำหนังสือแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ ตลอดจนหนังสือเสริมการอ่าน เป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง ฉะนั้น ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการผลิตหนังสือแบบเรียน จึงจะต้องพิจารณากลับกรองเป็นพิเศษ ก่อนที่จะนำแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบออกเผยแพร่

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายถึงความหมายของ แบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ
2. จงอธิบายถึงประวัติการใช้แบบเรียนในประเทศไทย มาพอสังเขป
3. จงอธิบายถึงลักษณะแบบเรียนที่ดี, หลักเกณฑ์การเลือกหนังสือแบบเรียน หลักการผลิตแบบเรียน
4. จงอธิบายถึงความสำคัญของหนังสืออ่านประกอบ และลักษณะของหนังสืออ่านประกอบที่ดี
5. จงอธิบายถึงความหมาย และลักษณะของหนังสือสำหรับเด็ก

หนังสือและเอกสารอ้างอิงที่ควรอ่านเพิ่มเติม

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการสัมมนาการประเมินโครงการพัฒนา

คุณภาพประถมศึกษา. ม.ป.ท., 2532. หน้า 42-59

ทัศนีย์ สุภเมธี. หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2532.

หน้า 139-141

ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. ระบบการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สื่อสาร

มวลชน, 2523. หน้า 69-74

นพคุณ คุณาชีวะ. การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียน. ภาคหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร : 2521. หน้า 191-193

รัฐจวน วินทรกำแหง. การเลือกหนังสือและสื่อทัศนวัสดุ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515. หน้า 47

วิชัย ราษฎร์ศิริ. หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,

2522. หน้า 134-140

ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. ประวัติดัชนีกระทรวงศึกษานิเทศก์ 2435 - 2507. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507. หน้า 1-58

สมนึก ลิ่มทอง และชาติ อายุวัฒน์. หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร

: โอเดียนสโตร์, 2522. หน้า 241-243

สุวรรณีย์ ศรีคุณ. หลักสูตรและแบบเรียน. วิทยาลัยครูนครราชสีมา, 2523. หน้า 48-60

อรสา กุมารี ปุกหุด. "ลักษณะแบบเรียนที่เหมาะสมกับเด็กประถม." วิทยาสาร (27) :

10-11; กรกฎาคม 2514.

Wesley, Edgar Bruce. Teaching of Social Studies High School. Boston :

B.C. Heath, 1950. P. 237

หน่วยที่ 7

การวัดและการประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา

หัวเรื่อง

1. ความหมายของการประเมินผล
2. ความมุ่งหมายของการประเมินผล

3. ประเภทของการประเมินผล

4. ประโยชน์ของการประเมินผล

5. เครื่องมือและวิธีการประเมินผล

6. การประเมินผลการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา

7. แบบประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา

8. การใช้แบบประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา

9. กระบวนการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

พ.ศ. 2524

ความคิดรวบยอด

การประเมินผลการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อค่านักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแต่ละบทเรียนเพียงใด ดังนั้นการประเมินผลการเรียนการสอน จึงไม่ได้เน้นเพื่อการสอนหรือเพื่อการสอบเท่านั้น หน้าที่ของครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาหาแนวทางที่จะปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่สอดคล้องกับหลักสูตร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายความหมาย และความมุ่งหมายของการประเมินผลได้
2. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอภิปรายถึงประเภท และประโยชน์ของการประเมินผลได้
3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถชี้แจงถึงเครื่องมือ และวิธีการประเมินผล ตลอดจนสามารถยกตัวอย่างเครื่องมือวัดผลของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ตามแนวหลักสูตรประถมศึกษาได้
4. เพื่อให้ศึกษาลงมือปฏิบัติการใช้แบบการประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษาได้
5. ให้ศึกษามีสามารถอธิบายสาระสำคัญของระเบียบการประเมินผลการเรียนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524 ได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. บรรยายถึงความหมาย, ความมุ่งหมาย ของการประเมินผล
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่ม อภิปรายเกี่ยวกับเรื่อง ประเภทและประโยชน์ของการประเมินผล
3. ให้นักเรียนศึกษาเรื่องเครื่องมือ และวิธีการประเมินผลและช่วยกันยกตัวอย่าง เครื่องมือที่จะใช้วัดผลของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ มากลุ่มละ 3 ตัวอย่าง
4. ให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติในการใช้แบบประเมินผลชนิดต่าง ๆ
5. สรุปสาระสำคัญของระเบียบประเมินผลการเรียนหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524

สื่อการเรียนการสอน

1. แผ่นโปรงใสประกอบคำบรรยาย
2. กระดาษรายงาน และประเด็นการอภิปราย
3. แบบประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา เช่น แบบ ป.01 แบบ ป.02 เป็นต้น

4. เอกสารประจำหน่วย

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจฟังคำบรรยาย
2. สังเกตจากการอภิปรายภายในกลุ่ม
3. ตรวจสอบผลงานการยกตัวอย่าง เครื่องมือวัดผล
4. ตรวจสอบผลงานการปฏิบัติ กรอกแบบประเมินผลการเรียน
5. ตรวจสอบผลงานการสรุปสาระสำคัญของระเบียบการประเมินผลฯ

ความหมายของการประเมินผล

ความหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผล มีความแตกต่างกันออกไปบ้าง ควรจะได้ทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า คำใดมีความหมายอย่างไร เพื่อใช้ประเมินผลได้ถูกต้อง

การทดสอบ (Test) หมายถึง กระบวนการที่ได้ใช้ชุดของข้อคำถามหรือข้อทดสอบ ทำการทดสอบผู้ต้องการทดสอบ และผู้ได้รับการทดสอบแสดงพฤติกรรมโต้ตอบออกมา ผลของการทดสอบมักจะมีค่าเป็นตัวเลขนานน้อยแผนคุณลักษณะในสิ่งที่ต้องการจะทดสอบของผู้ถูกทดสอบนั้น

การวัดผล เป็นคำที่มีความหมายกว้างกว่าการทดสอบ ซึ่งหมายถึงกระบวนการวัดคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือของบุคคล โดยใช้วิธีต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ต้องการจะวัดได้

การประเมินผล เป็นคำตอบที่มีความหมายกว้างกว่าการวัดผล ซึ่งหมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินใจในข้อมูลที่ได้จากการวัดมีระดับคุณภาพมากน้อยเพียงใด ซึ่งต้องอาศัยวิจารณญาณ และเป้าหมายหรือกฎเกณฑ์บางอย่างประกอบการตัดสินใจ เช่น นักเรียนสองคนได้คะแนนจากการวัดผลเท่ากัน แต่อาจจะได้รับการประเมินผลแตกต่างกันก็ได้ ซึ่งแล้วแต่เป้าหมายของการประเมิน จุดเริ่มต้นของการเรียนหรือความเร็วของการเรียนรู้

ดังนั้นเมื่อกล่าวถึง การประเมินผล ก็จะต้องมีความหมายรวมถึง การวัดผลด้วย เพราะก่อนจะมีการประเมินผลได้ก็จะต้องมีการวัดผลมาก่อน ในทางการศึกษาจึงมักนิยมใช้การประเมินผลเพียงคำเดียวเท่านั้น

ความมุ่งหมายของการประเมินผล

การประเมินผลการเรียนการสอนโดยทั่วไปมีจุดประสงค์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ครูผู้สอนได้ทราบผลการเรียนของนักเรียนและเข้าใจนักเรียนได้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็น

ประโยชน์ต่อการจัดกลุ่มนักเรียน และการจัดกระบวนการเรียนการสอน

2. เพื่อให้ครูผู้สอนได้ทราบผลการสอนของตนเอง ซึ่งจะได้พิจารณาหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข ในสิ่งที่ยังบกพร่องอยู่บ้างให้ดีขึ้น โดยคำนึงให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

3. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบผลการเรียนและข้อบกพร่องของตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขการเรียนหรือการศึกษาต่อให้ดีขึ้น

4. เพื่อให้ผู้ปกครองได้ทราบผลการเรียนของนักเรียนในความปกครอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเกี่ยวกับการช่วยเหลือ และการสนับสนุนการเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

5. เพื่อให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น ความสนใจและความพยายามในการเรียนอยู่ตลอดเวลา

6. เพื่อให้ครูผู้สอนได้ทราบข้อบกพร่องเกี่ยวกับการบริหาร และการบริการในด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนการสอน

ประเภทของการประเมินผล

การแบ่งประเภทการประเมินผลตามลักษณะการเรียนการสอนได้ 2 ประเภท คือ

1. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน (Formative Evaluation) มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1.1 เป็นการประเมินผลหลังจากนักเรียนเรียนจบตอนหนึ่ง ๆ ในแต่ละหน่วย หรือหลังจากเรียนจบในหน่วยนั้น ๆ

1.2 เป็นการช่วยนักเรียนและครูปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น มิใช่เป็นการตัดสินให้หรือตก

1.3 เป็นการประเมินผลเพื่อวินิจฉัยความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นระยะ ๆ ว่าได้เกิดการเรียนรู้มากหรือน้อยเพียงใด และเมื่อรู้ข้อบกพร่องแล้ว ก็ควรจะให้มีการสอนซ่อมให้เกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

1.4 เป็นการช่วยทำนายการสอนของครูได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหน่วย หรือแต่ละบทเรียนมากที่สุดเพียงใด

1.5 เป็นการช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการแข่งขัน และเรียนด้วยความตั้งใจเสมอ

2. การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน (Summative Evaluation) มีลักษณะที่สำคัญ

ดังนี้

2.1 เป็นการประเมินผลหลังจากการเรียนการสอนได้สิ้นสุดลง หรืออาจจะสิ้นสุดภาคเรียน ซึ่งจะใช้ในการสอบไล่ เพื่อเลื่อนชั้น หรือตัดสินผลการเรียน

2.2 เป็นการเปรียบเทียบการเรียนรู้ออกข้อหรือตลอดภาคเรียนของนักเรียนเป็นราย

บุคคล

2.3 เป็นการพิจารณาเริ่มต้นการสอนวิชาที่จะต้องสอนสืบต่อไป

2.4 เป็นการประเมินผลทั่ว ๆ ไปทั้งวิชาได้อย่างกว้างขวาง และประเมินผลพฤติกรรมต่าง ๆ ตามจุดประสงค์การเรียนการสอนในวิชานั้น ๆ ด้วย (ทัศนีย์ สุภาเมธี : 151 - 154)

ประโยชน์ของการประเมินผล

การประเมินผลจะเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้

1. ช่วยให้ครูได้ทราบสภาพทางการเรียนภาษาของนักเรียนได้ถูกต้อง เพื่อเป็นการสรุปความก้าวหน้าทางการเรียนภาษาของนักเรียน

2. การประเมินผลทุกระยะจะเป็นเครื่องช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียน มีความตื่นตัวในการเรียนอยู่ตลอดเวลา และการที่นักเรียนทราบคะแนนของผลการเรียน จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจ เชื่อมั่นในตนเอง หากมีข้อบกพร่องก็พยายามปรับปรุงแก้ไขได้ทัน

3. การประเมินผลจะช่วยให้ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มตามความสามารถ และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และดำเนินการสอนให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน

4. เป็นเครื่องประเมินความสามารถของครูด้วยว่า มีความสามารถในการสอนมากน้อย

เพียงใจ และควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด

5. การวัดผลและการประเมินผล จะช่วยให้ครูสามารถให้คะแนนนักเรียนให้ถูกต้องตาม
ความรู้ความสามารถของนักเรียน

6. ใช้เป็นวิธีหนึ่งของการเรียนการสอน เป็นการให้นักเรียนได้ทดสอบความรู้ความสามารถ
ที่ได้เรียน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับบทเรียนอีกบทหนึ่งหลังจากที่ได้เรียนไปแล้วว่าการเรียน
ของตนเหมาะสมดีพอหรือยัง และควรจะปรับปรุงวิธีการเรียนของตนในด้านใดบ้าง ซึ่งจะทวีให้เกิดการ
เรียนรู้ยิ่งขึ้น

เครื่องมือและวิธีการประเมินผล

การประเมินผลกรเรียนการสอนต้องมีเครื่องมือและวิธีการในการประเมิน ซึ่งอาจมีความ
แตกต่างกันในระดับการศึกษาที่ต่างกัน ถ้าพิจารณาตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 และ
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 อาจจำแนกเครื่องมือ และวิธีการที่ใช้ในการประเมินผล
ได้ 4 อย่าง คือ

1. การสังเกตโดยตรง เป็นเครื่องมือวัดพฤติกรรมการแสดงออก โดยอาศัยตาและหูเป็น
เครื่องมือ และอาศัยแบบการจดบันทึกต่าง ๆ ประกอบด้วย เพื่อช่วยความจำที่ได้จากการวัดพฤติกรรม
นั้น ๆ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การสังเกตพฤติกรรมขณะสอน เป็นการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนตามที่ครู
มอบหมายให้ทำงาน หรือให้ร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งครูจำเป็นต้องสังเกตพฤติกรรมในทุก ๆ
ด้าน ได้แก่ การทำงานร่วมกัน การควบคุมอารมณ์ ความเอาใจใส่ เป็นต้น

1.2 การสังเกตพฤติกรรมหลังสอน เป็นการสังเกตการแสดงออกและความเป็นไปของ
นักเรียนที่เกิดขึ้น โดยครูมิได้มีส่วนบังคับให้เกิดขึ้นโดยตรง ดังนั้น จะต้องใช้เวลาในการสังเกตมาก
ซึ่งครูผู้สอนอาจจะไม่มีเวลามากพอ ก็คงจะต้องสังเกตโดย การสุ่ม หรือกำหนดเวลาสังเกตให้ชัดเจน
เช่น หลังจากสอนเรื่อง การทำความสะอาดร่างกายจบแล้ว ครูผู้สอนจะคอยสังเกตว่านักเรียนรู้จัก

ทำความสะอาดร่างกาย หรือไมก็อาจจะสังเกตความสะอาดของร่างกายก่อนเข้าเรียนก่อนกลับบ้านก็ได้

2. การสัมภาษณ์

เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ทราบข้อมูลได้โดยตรงจากนักเรียน หรือผู้ที่อยู่ใกล้ซึ่กับนักเรียน ซึ่งครูผู้สอนอาจจะสร้างแบบสอบถาม หรือแบบตรวจสอบรายการ หรือแบบประมาณค่าที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิชานั้น ๆ เพื่อให้นักเรียนกรอกรายการประกอบการสัมภาษณ์ด้วยก็จะช่วยให้ครูผู้สอนได้ประเมิผลเกี่ยวกับตัวนักเรียนถูกต้องแม่นยำมากยิ่งขึ้น และยังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ครูผู้สอนได้เห็นแนวทางเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนในโอกาสต่อไป

การสัมภาษณ์อาจนำไปใช้ได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ใช้แทนการทดสอบ ในกรณีที่นักเรียนยังเขียนตอบไม่เป็น ครูผู้สอนอาจนำข้อสอบมาถามให้นักเรียนตอบด้วยวาจา ก็ถือว่าเป็นการสัมภาษณ์

2. ใช้ประกอบการสังเกต ถ้าการสังเกตยังรู้สึกว่าได้ข้อมูลจำกัด ครูผู้สอนอาจจำเป็นต้องสอบถามเพิ่ม

3. ใช้แทนการสังเกต ในกรณีที่ครูผู้สอนอาจจะไม่สามารถสังเกตนักเรียนของตนได้ทั่วถึง ครูผู้สอนอาจจะสอบถามจากเพื่อนครู ผู้ปกครอง หรือบุคคลอื่นที่เชื่อถือได้เพื่อนำข้อมูลมาตัดสินใจ

4. ใช้การสัมภาษณ์โดยตรง ในกรณีที่ครูผู้สอนต้องการทราบข้อมูลโดยตรงจากนักเรียน ซึ่งจำเป็นต้องใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ และจัดการสัมภาษณ์อย่างมีกระบวนการพอสมควร

3. การตรวจผลงาน

เป็นเครื่องมือวัดความสามารถขั้นนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน หลังจากเกิดความเข้าใจในการเรียนการสอนแล้ว โดยใช้วิธีจัดอันดับคุณภาพและปริมาณเปรียบเทียบผลงานของนักเรียนเป็นคู่หรือเป็นกลุ่ม หรือเป็นรอบก็ได้ตามความเหมาะสม

หลักการให้คะแนนการตรวจผลงานของนักเรียนควรพิจารณา 3 ด้าน คือ

1. ปริมาณของการปฏิบัติใช้เวลาอย่างน้อยเพียงใด ปริมาณงานเหมาะสมกับเวลาหรือไม่
2. คุณภาพของงาน มีความเรียบร้อย และคุณค่ามีกัน้อยเพียงใด
3. วิธีปฏิบัติถูกต้องตามขั้นตอนหรือไม่ เลือกใช้เครื่องมือเหมาะสมกับหน้าที่ของเครื่องมือนั้นเพียงใด

4. การทดสอบ เป็นการวัดความสามารถหรือพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้าน ซึ่งอาศัยการสัมภาษณ์และแบบทดสอบ หรือชุดของข้อสอบเป็นเครื่องมือในการวัด

การประเมินผลการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา

การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

การประเมินผลการสอนตามแนวของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 นั้น ต้องการประเมิน
 ทูว่า ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หลังจากการสอนแล้วมากน้อยเพียงใด เช่น ผู้เรียนคิดเป็น
 ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีวินัย และนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้หรือไม่ เป็นต้น ถ้าผู้เรียนมี
 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมน้อย หรือไม่เปลี่ยนแปลงเลย ผู้สอนควรจะทำอย่างไร ฉะนั้น การประเมินผล
 การเรียนการสอนจึงมิได้เป็นการสอนเพื่อสอบ แต่ต้องการให้ผู้สอนประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนตลอดปี
 มากกว่า นั่นคือ ผู้สอนจะต้องสอนให้ผู้เรียนเรียนในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ และเหมาะสมกับการดำรง
 ชีวิตในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่หลักสูตรพึงประสงค์นั่นเอง

ระเบียบการประเมินผลการเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา กำหนดให้โรงเรียนประเมินผล
 การเรียนทุกชั้น เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและตัดสินผลการเรียนดังนี้ คือ

1. การประเมินผลการเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เช่น

- การตรวจสอบความรู้พื้นฐาน และทักษะเบื้องต้นของนักเรียนที่สอน
- การประเมินความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุทประจําชั้น ซึ่งเป็นการ
 ประเมินผลในลักษณะสอนไปสอบไป เพื่อดูว่านักเรียนมีความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรมตามที่กำหนด
 หรือไม่

- การประเมินผลปลายภาคเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อการตรวจสอบคุณภาพการสอน
 ของครู และความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน เพื่อสรุปผลการเรียนรายงานให้ผู้ปกครองทราบ

2.- การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน โดยพิจารณา

- การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งจะต้องผ่านจุดประสงค์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของ

จุดประสงค์ทั้งหมดของแต่ละกลุ่มประสบการณ์

- การประเมินผลปลายปี เป็นการประเมินผลเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเลื่อนชั้น
ในชั้นประถมปีที่ 2, 4, 6

3. การตัดสินผลการเรียน

- เกณฑ์ในการตัดสิน

ประถม 1, 3, 5 จะต้องใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 และผ่านจุดประสงค์
แต่ละกลุ่มประสบการณ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ประถมปีที่ 2, 4, 6 จะต้องใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่า
ร้อยละ 80 ผ่านจุดประสงค์แต่ละกลุ่มประสบการณ์ร้อยละ 60 และผ่านการสอบปลายปี ได้ระดับ
ผลการเรียนตั้งแต่ 1 ขึ้นไป ถ้าเวลาเรียนไม่พอและจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มวิชาไม่ผ่าน
ตามเกณฑ์ต้องซ้ำชั้น

4. เครื่องมือและวิธีการ

ในการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้
เสนอแนะเครื่องมือและวิธีการประเมินไว้ 4 ประการ คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน
และการทดสอบ ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว การประเมินผลการเรียนการสอนมีความสำคัญและมี
ความจำเป็นสำหรับโรงเรียนจะต้องจัดทำไว้เพื่อเป็นหลักฐานเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนแต่ละคน
และต้องเก็บรักษาไว้ตามระเบียบการประเมินผลการเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้

แบบประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา

แบบประเมินผลการเรียน มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับโรงเรียนจะต้องจัดทำไว้เพื่อเป็น
หลักฐานการเรียนของนักเรียนแต่ละคนและต้องเก็บรักษาไว้ตามระเบียบ แบบประเมินผลการเรียน
มีดังต่อไปนี้ คือ

1. สมุดประจำตัวนักเรียน หรือแบบ ป.01 และมีเลขออกชั้นโดยเติมตัวเลขหลัง / เช่น

สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน ชั้น ป.1 ใช้ ป.01/1 มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของนักเรียน เวลาเรียนในรอบปี ผลการเรียน ผลการสอบปลายภาคเรียน ความเห็นของครูผู้ปกครองและสรุปผลการเรียนเมื่อสิ้นปี ซึ่งรายงานเหล่านี้ได้มาจากสมุดประจำชั้น

2. แบบกรอกคะแนนการประเมินผลประจำปี หรือแบบ ป.02 กำหนดให้มีทุกชั้น ตามแบบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด แบบกรอกคะแนนนี้โรงเรียนจะต้องเก็บรักษาไว้ตลอดกาล และสูญหายมิได้ เป็นแบบที่สรุปจากสมุดประจำชั้น

3. แบบกรอกคะแนนการประเมินผลประจำปีระดับประถมศึกษาหรือแบบ ป.02-2/... และมีเลขออกชั้นโดยเติมตัวเลขหลัง / ดังเช่นสมุดประจำชั้น ป.1 จะเขียนว่า ป.02-2/1 สมุดมี

2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบกรอกคะแนนซึ่งอยู่ที่ปกหน้า-หลัง ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน และเกณฑ์การตัดสินการเลื่อนชั้น

ตอนที่ 2 เป็นสมุดประจำชั้น คือ ส่วนที่เป็นเนื้อในทั้งหมดประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้น จุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และผลการสอบปลายภาคเรียน ในเอกสารเล่มนี้ มีคำชี้แจงวิธีใช้โดยละเอียด

4. บัญชีเรียกชื่อ หรือแบบ ป.03 ใช้บัญชีเรียกชื่อแบบเดิมของกระทรวงศึกษาธิการ

5. หลักฐานแสดงผลการเรียน เพื่อย้ายสถานศึกษา หรือได้รับการยกเว้น หรือพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ แต่ยังไม่จบหลักสูตรประถมศึกษา หรือแบบ ป.04

6. หลักฐานแสดงผลการเรียนเมื่อจบหลักสูตรประถมศึกษา หรือแบบ ป.05

7. ระเบียบสะสม หรือแบบ ป.06

การใช้แบบประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา

เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้วางระเบียบให้มีการทำหลักฐานการประเมินผลไว้ โดยกรอกระเบียนต่าง ๆ ของเด็กแต่ละคนลงไว้ในแบบบันทึกการประเมินผล เพื่อให้หลักฐานต่าง ๆ

ถูกต้อง จึงขอเสนอแนะแนวทางการใช้แบบประเมินผลการเรียน สมุดประจำตัวนักเรียน (แบบ ป.01) และสมุดประจำชั้น (แบบ ป.02-2/ร.ร.ร.) ดังนี้

1. กรอกข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ถูกต้อง
2. จัดทำกำหนดการสอนและตารางสอนให้เรียบร้อยเสียก่อน
3. ความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น ครูจะต้องตรวจสอบความรู้ก่อนเริ่มเรียนเนื้อหาต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นขณะที่สอนแผนเตรียมความพร้อมภาษาไทย โดยใช้วิธีการตรวจสอบทั้งการสังเกต สัมภาษณ์ และการปฏิบัติจริง เมื่อนักเรียนผ่านพฤติกรรมที่กำหนดให้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ผ่านพฤติกรรมนั้น
4. ศึกษาความสัมพันธ์ของจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้นกับแผนการสอน จากหนังสือคู่มือประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เล่มที่ 2 เพื่อที่จะทราบว่าจุดประสงค์มีปรากฏในสมุดประจำชั้นแต่ละกลุ่มประสบการณ์นั้น จะต้องสอนจากแผนการสอนแผนใดบ้าง
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของจุดประสงค์ในสมุดประจำชั้น กับแผนการสอนจากคู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เล่ม 2 เพื่อความสะดวกในการบันทึกการผ่านพฤติกรรมของนักเรียนลงในสมุดประจำชั้นกับแผนการสอนทั้ง 5 กลุ่มประสบการณ์ เพื่อให้ทราบว่าสอนเรื่องอะไรในกลุ่มประสบการณ์ แล้วจะได้จุดประสงค์ข้อใดในสมุดประจำชั้น
6. ตรวจสอบจากกำหนดการสอนหรือตารางสอนว่า จุดประสงค์ที่มีความสัมพันธ์กับแผนการสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ มีจุดประสงค์ใดและแผนการสอนใดจะต้องสอนในภาคเรียนใดบ้าง แล้วเขียนเลขกำกับหรือทำเครื่องหมายไว้ ก็จะทำให้ผู้สอนมองเห็นง่ายขึ้น
7. เมื่อผู้สอนสอนแล้วก็ตรวจพฤติกรรมของนักเรียนไปเรื่อย ๆ ข้อใดผ่านก็ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงจุดประสงค์นั้น ๆ (3 ช่อง หมายถึงภาคเรียนที่ 1-2-3) จุดประสงค์บางข้อที่ครูควรจำต้องคอยตรวจสอบพฤติกรรมอยู่เสมอ แม้ว่าจะผ่านครบทุกแผนการสอนแล้วก็ตาม ได้แก่ จุดประสงค์ของจริยศึกษา และกิจกรรมส่วนตัว

8. ก่อนปีภาคเรียน 2 สัปดาห์ ครูต้องตรวจดูว่า มีนักเรียนคนใดผ่านจุดประสงค์ข้อใดบ้าง ผ่านครบตามที่ครูกำหนดให้เรียนแต่ละภาคหรือไม่ แล้วรวมลงช่องท้าย ๆ ขอบแต่ละกลุ่มประสบการณ์

9. นำผลรวมจุดประสงค์แต่ละกลุ่มประสบการณ์ ไปใส่ลงในสมุดประจำตัวนักเรียน (ป.01) ตามตารางการผ่านจุดประสงค์

10. การรวมจุดประสงค์แต่ละภาคนั้น อาจจะมีจุดประสงค์บางข้อที่นักเรียนไม่ผ่านในภาคเรียนต้น ๆ ก็ให้ตรวจสอบในภาคเรียนสุดท้ายและนักจำนวนรวมไปด้วย สำหรับช่องสรุปตลอดปีก็มีอีกช่องหนึ่ง อยู่ในแบบ ป.01 และ ป.02-2/..... และคิดเป็นร้อยละด้วย

11. สำหรับการวัดผลปลายภาคเรียนนั้น ในสมุดประจำชั้นและคู่มือการประเมินผลการเรียนเล่ม 2 ให้ทดสอบเนื้อหาภาษาไทย และคณิตศาสตร์แต่ละเนื้อหาที่กำหนดคะแนนไว้ ครูต้องกำหนดคะแนนเอง

12. ระดับผลการเรียน เมื่อบันทึกลงสมุดประจำชั้นแล้ว ก็นำผลไปกรอกลงในสมุดประจำตัวนักเรียน ในช่องผลการสอบปลายภาคเรียนแต่ละภาคด้วย

13. จากบทหลังด้านในของสมุดประจำชั้น จะมีเกณฑ์การตัดสินการเลื่อนชั้น ซึ่งครูต้องทำการสรุปผลการผ่านจุดประสงค์กลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ทำไว้แล้วนำมากรอกลงในแต่ละช่องให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง เพราะในหน้านี้จะมีเกณฑ์เวลาเรียน และเกณฑ์การผ่านจุดประสงค์ของนักเรียนแต่ละคน ตลอดจนผลการตัดสินเลื่อนชั้น เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานของโรงเรียน (หาญชัย สงวนให้ และวิจิตร ภาณุจันทร์. 2524 : 212-215)

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

พ.ศ. 2524

โดยที่กระทรวงศึกษาธิการ เห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 และพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารโรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนประถมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2523 และให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในข้อ 23 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน 2515 และอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ 13/2524 เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2524 จึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524"

ข้อ 2 ตั้งแต่วันใช้ระเบียบนี้ให้ยกเลิก

2.1 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2520

2.2 ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523

2.3 ความในข้อ 3.3 แห่งระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดผลการศึกษา ชั้นประถมศึกษา พ.ศ. 2524

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบหรือซึ่งขัดหรือแย้ง
กับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 3 ให้ใช้ระเบียบนี้ควบคู่กับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

หมวด 1

หลักการในการประเมินผลการเรียน

ข้อ 4 ให้โรงเรียนมีหน้าที่ประเมินผลการเรียนทุกชั้น เว้นแต่การวัดผลปลายปี ชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 ให้ผู้มีหน้าที่ประเมินผลในข้อ 10 ดำเนินการ

ข้อ 5 ให้มีการประเมินผลการเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และเพื่อตัดสินผลการ
เรียน

ข้อ 6 ให้หน่วยงานที่ควบคุมดูแลโรงเรียนประถมศึกษา และกรมวิชาการตรวจสอบมาตรฐาน
การศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ

หมวด 2

วิธีการประเมินผลการเรียน

ข้อ 7 การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ให้ถือปฏิบัติดังนี้

7.1 ให้ถือเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนทุกคน ที่จะต้องตรวจสอบความรู้พื้นฐาน และทักษะ
เบื้องต้นของนักเรียนก่อนที่จะสอน

7.2 ในระหว่างเรียนให้ผู้สอนประเมินว่า นักเรียนมีความรู้ความสามารถตาม
จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้นหรือไม่

7.3 ให้มีการประเมินผลปลายภาคเรียนทุกภาคทุกกลุ่มระดับชั้น เพื่อแจ้งให้
ผู้ปกครองทราบ เว้นแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 ไม่ต้องประเมินผลปลายภาคเรียนสุดท้าย

เพราะมีการประเมินผลปลายปีอยู่แล้ว

7.4 การประเมินผลให้ใช้เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องและครอบคลุมจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

7.5 จากข้อ 7.1, 7.2 และ 7.3 เมื่อพบว่านักเรียนคนใดมีข้อบกพร่องในจุดประสงค์ข้อใด หรือเรื่องใด ให้ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของครูผู้สอนและของโรงเรียนที่จะต้องจัดสอนซ่อมเสริมให้

ข้อ 8 การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนให้มีการประเมินผล 2 ประเภท คือ

8.1 ให้ประเมินผลการผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้นของแต่ละกลุ่ม
 ประสพการณ์

8.2 ให้มีการประเมินผลปลายปี เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 ทุกกลุ่ม
 ประสพการณ์

ข้อ 9 การประเมินผลในข้อ 7.3 และ 8.2 ให้แจ้งผลเป็นระดับผลการเรียน ดังนี้

ระดับ 4	ดีมาก	ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ	80 ขึ้นไป
ระดับ 3	ดี	ได้คะแนนระหว่างร้อยละ	70 - 79
ระดับ 2	ค่อนข้างดี	ได้คะแนนระหว่างร้อยละ	60 - 69
ระดับ 1	พอใช้	ได้คะแนนระหว่างร้อยละ	40 - 59
ระดับ 0	ต้องแก้ไข	ได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ	40

หมวด 3

หน้าที่ที่ประเมินผล ตัดสินและอนุมัติ

ข้อ 10 หน้าที่ที่ประเมิน ให้เป็นไปดังต่อไปนี้

10.1 การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนทุกชั้น

10.2 การประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียน ให้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนทุกชั้น
 การประเมินผลปลายปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้เป็นไปตามที่ระบุต่อไป

โรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ให้เป็นหน้าที่ของกรมสามัญศึกษา

โรงเรียนราษฎร์ ให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

โรงเรียนสังกัดกรมศิลปากร ให้เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร

โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ให้เป็นหน้าที่ของสำนักงาน
 การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้เป็นหน้าที่ของสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

โรงเรียนสาธิตสังกัดกรมการฝึกหัดครู โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และ
 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่น นอกจากนี้ให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานนั้นที่สูงกว่าสถานศึกษา
 ชั้นหนึ่ง

โรงเรียนประถมศึกษานอกเขตกรุงเทพมหานคร

ให้คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ และคณะกรรมการการประถมศึกษากิ่งอำเภอ
 แล้วแต่กรณี แต่งตั้งคณะกรรมการชั้นหนึ่งซึ่งมีจำนวนไม่เกิน 15 คน โดยมีศึกษานิเทศก์อำเภอ หรือ
 ศึกษานิเทศก์อำเภอประจำกิ่งอำเภอเป็นประธาน และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอหรือหัวหน้าการ
 ประถมศึกษากิ่งอำเภอ เป็นรองประธาน มีผู้แทนจากหน่วยงานอื่นที่มีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในสังกัด
 และผู้ที่เหมาะสมเป็นกรรมการ ให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นเลขานุการ คณะกรรมการ
 ชุดนี้มีหน้าที่ประเมินผลปลายปีของโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียน ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ หรือ
 กิ่งอำเภอนั้นแล้วแต่กรณี

ข้อ 11 การดำเนินการประเมินผลปลายปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ผู้มีหน้าที่ประเมินผลหรือ
 คณะกรรมการพิจารณาจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สำคัญหรือคุณสมบัติที่นักเรียนจะจบหลักสูตรประถมศึกษาทั้งหมด

และให้ใช้เครื่องมือวัดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องและครอบคลุมจุดประสงค์เหล่านั้น
 ในการนี้ผู้มีหน้าที่ประเมินผล จะมอบให้โรงเรียนทำการวัดผลในบางส่วนก็ได้
 ข้อ 12 ผู้มีหน้าที่ประเมินผลตามข้อ 10 เป็นผู้ตัดสินและอนุมัติผลการเรียน

หมวด 4

การตัดสินผลการเรียน

ข้อ 13 เกณฑ์การตัดสินผลการเรียน

13.1 นักเรียนที่จะได้รับการพิจารณาให้เลื่อนชั้นนั้น จะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

ก. มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด

ข. ผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของ
 จำนวนจุดประสงค์ในแต่ละกลุ่มประสบการณ์

ค. เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 การประเมินผลปลายปีต้องได้
 รั้ระดับผลการเรียนของแต่ละกลุ่มตั้งแต่ "1" ขึ้นไป

13.2 ในกรณีที่นักเรียนขาดคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งในข้อ 13.1 ผู้มีหน้าที่ประเมินผล
 อาจใช้ดุลพินิจให้เลื่อนชั้นก็ได้ หากพิจารณาเห็นว่า

ก. นักเรียนมีเวลาเรียนไม่ถึงร้อยละ 80 อันเนื่องจากเหตุจำเป็น หรือ
 เหตุสุดวิสัย แต่มีคุณสมบัติตามข้ออื่น ๆ ครบถ้วน

ข. นักเรียนผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ไม่ถึงร้อยละ 60 ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง
 เพียงเล็กน้อย และเห็นว่าจะสามารถสอนซ่อมเสริมได้ในปีการศึกษาถัดไป และมีคุณสมบัติข้ออื่น ๆ
 ครบถ้วน

ค. เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 นักเรียนได้ระดับคะแนน "0"
 ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ในการประเมินผลปลายปี แต่มีคุณสมบัติในข้ออื่น ๆ ดีมาก

13.3 ถ้านักเรียนคนใดไม่ได้รับการประเมินผลปลายปี ด้วยเหตุจำเป็นอย่างแท้จริง ผู้มีหน้าที่ประเมินผลจะจัดให้มีการประเมินผลปลายปีให้ในภายหลังก็ได้ ถ้าพิจารณาเห็นว่านักเรียนมีคุณสมบัติตามข้อ 13.1 ครบถ้วน

ข้อ 14 ถ้าโรงเรียนพิจารณาเห็นว่า ในระหว่างปีนักเรียนมีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และมีฐานะเหมาะสมที่จะเลื่อนไปเรียนชั้นสูงขึ้นไป ให้โรงเรียนวัดและประเมินผลด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุทประจําชั้น ถ้านักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ก็ส่งให้เลื่อนไปเรียนชั้นสูงขึ้นได้ ภายในวันที่ 1 กันยายน ของปีการศึกษานั้น

หมวด 5

การย้ายที่เรียน

ข้อ 15 นักเรียนผู้ใดจำเป็นต้องย้ายที่เรียน ให้นำหลักฐานการเรียนของนักเรียน จากโรงเรียนเดิมไปให้โรงเรียนแห่งใหม่

หมวด 6

หน้าที่ของโรงเรียน

ข้อ 16 ให้โรงเรียนจัดให้มีเอกสารการประเมินผลการเรียนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

16.1 สมุทรายงานประจำตัวนักเรียน (ป.01)

16.2 แบบกรอกคะแนนการประเมินผลประจำปี (ป.02)

16.3 สมุทประจำชั้น (ป.2-02)

16.4 บัญชีเรียกชื่อ (ป.03)

16.5 หลักฐานแสดงผลการเรียน เพื่อย้ายสถานศึกษาหรือได้รับการยกเว้น หรือให้เกณฑ์การศึกษาคำบังคับ แต่ยังไม่จบหลักสูตรประถมศึกษา (ป.04)

16.6 หลักฐานแสดงผลการเรียนรู้เมื่อจบหลักสูตรประถมศึกษา (ป.05)

16.7 ระเบียบสะสม (ป.06)

ให้กรมวิชาการกำหนดแบบและแนวปฏิบัติในข้อ 16.1, 16.2, 16.3, 16.5 และ 16.6 เพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแบบเดียวกัน ส่วนข้อ 16.4 และ 16.7 หน่วยงานเจ้าสังกัดจะกำหนดแบบขึ้นใช้เองก็ได้ เพื่อให้สะดวกและสอดคล้องกับการบริหารและการจัดการศึกษาในสังกัด

ข้อ 17 การออกประกาศนียบัตร ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการออกประกาศนียบัตร

ข้อ 18 แบบกรอกคะแนนการประเมินผลประจำปี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-5 ให้ทำชั้นละ 1 ชุด เก็บไว้เป็นหลักฐานที่โรงเรียน สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ทำ 2 ชุด เก็บไว้เป็นหลักฐานที่โรงเรียน 1 ชุด และหน่วยงานของผู้อนุมัติตามข้อ 12 อีก 1 ชุด

หมวด 7

เบ็ดเตล็ด

ข้อ 19 ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการรักษาการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ข้อ 20 ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2524 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 24 พฤศจิกายน 2524

นายสิปพนธ์ เกตุทัต

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

สรุป

การที่จะจัดกระบวนการเรียนการสอนให้บรรลุผลได้นั้น การวัดผลและการประเมินผล การเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง เพราะการวัดผลและประเมินผลจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า การเรียนการสอนมีข้อบกพร่องอะไร จุดไหน ทั้งยังบ่งชี้ให้ครูเห็นว่า การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เพียงไร บรรลุจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด ทั้งครูและนักเรียนจะได้นำข้อบกพร่องนั้นมาปรับปรุงแก้ไข การเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายถึงความหมายและความมุ่งหมายของการประเมินผล
2. จงอภิปรายถึงประเภทและประโยชน์ของการประเมินผล
3. จงชี้แจงถึงเครื่องมือและวิธีการประเมินผล พร้อมทั้งยกตัวอย่างเครื่องมือวัดผลมา
กลุ่มประสบการณ์ละ 3 ข้อ
4. จงอธิบายถึงแบบประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา
5. จงสรุปสาระสำคัญของระเบียบการประเมินผลการเรียน ตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา

พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524

หนังสือและเอกสารอ้างอิงที่ควรอ่านเพิ่มเติม

ทัศนีย์ ศุภเมธ. **หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2532.

หน้า 151-154

วิชัย ราษฎร์ศิริ. **หลักสูตรและแผนเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,

2522. หน้า 75-80

สมศักดิ์ สีนุระเวชญ์. "การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์." **สารศึกษาศาสตร์**. (9) : 45-54 ;

มิถุนายน 2525.

หาญชัย สงวนให้ และวิจิตร กาญจนรัตน์. **หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ**.

พิษณุโลก : สองแควการพิมพ์, 2524. หน้า 212-215

หน่วยที่ 8

การจัดการระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา

หัวเรื่อง

1. ระบบบริหารงาน

2. ความหมายของการจัดการระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา

3. หน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษา

4. งานของโรงเรียนประถมศึกษา

4.1 งานด้านวิชาการ

4.2 งานกิจการนักเรียน

4.3 งานด้านบุคลากร

4.4 งานธุรการ การเงิน และพัสดุ

4.5 งานอาคารสถานที่

4.6 งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความคิดรวบยอด

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม ที่มีลักษณะสมบูรณ์ในตัวเอง โรงเรียนประถมศึกษา มีตัวอาคารสถานที่ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนมีครู นักเรียน รวมทั้งนักวิชาการโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดการระบบงานในโรงเรียนเป็นอย่างดี จึงจะทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอภิปรายถึงระบบการบริหารงาน ตลอดจนความหมายของการจัดระบบงาน และหน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษาได้
2. เพื่อให้นักศึกษาสามารถชี้แจงรายละเอียดของงานชนิดต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษาได้
3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถสรุปสาระสำคัญของงานชนิดต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษาได้

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. บรรยายและอธิบายเนื้อหาวิชา
2. ศึกษาค้นคว้าจากศูนย์การเรียนรู้ เรื่องงานชนิดต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา
3. สรุปสาระสำคัญของงานชนิดต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา
4. มอบหมายงานให้นักศึกษาไปสำรวจระบบการบริหารงานจากโรงเรียนประถมศึกษา แล้วรวบรวมเป็นรายงานส่งอาจารย์

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. เอกสารประจำหน่วย
2. ศูนย์การเรียนรู้ เรื่องงานชนิดต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา
3. โรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ใกล้เคียงวิทยาลัยครู

การวัดผลและการประเมินผล

1. สังเกตจากการศึกษาค้นคว้าจากศูนย์การเรียนรู้
2. ตรวจสอบผลงานการรายงานจากการออกไปสำรวจระบบการบริหาร จากโรงเรียนประถมศึกษา
3. ตรวจสอบผลงานการสรุปสาระสำคัญของงานชนิดต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา

ระบบบริหารงาน

ระบบบริหารงาน หมายถึงการจัดรูปแบบในการดำเนินงานให้เป็นระเบียบแบบแผน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันเป็นชั้น เป็นตอน ซึ่งโดยทั่วไปจะมีหน่วยงานรับผิดชอบ 3 ระดับ คือ ระดับสูง มีหน้าที่กำหนดนโยบาย ควบคุมและประเมินผลงาน ระดับกลาง มีหน้าที่ตรวจสอบกรทำงานของระดับต่ำพร้อมทั้งให้คำแนะนำ และรายงานผลต่อหน่วยงานระดับสูง

ส่วนหน่วยงานระดับต่ำ มีหน้าที่ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้ ระบบบริหารราชการแผ่นดินส่วนใหญ่จะมีหน่วยงานระดับสูงอยู่ในส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ ส่วนหน่วยงานระดับกลางจะอยู่ส่วนภูมิภาค คือ จังหวัด อำเภอ ส่วนหน่วยงานระดับต่ำโดยเฉพาะในระบบบริหารการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนต่าง ๆ องค์กรกระจายอยู่ตามจังหวัด และอำเภอทั่วประเทศ การจัดระเบียบสายงานในการดำเนินการและบังคับบัญชา ตั้งแต่ระดับสูงลงมาถึงระดับต่ำ เรียกว่า **การจัดระบบงาน**

การบริหารงาน

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมาย ของคำว่า การบริหาร ไว้ต่างกัน ดังนี้

สมพงษ์ เกษมสิน (2513 : 14) ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า "คือการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรมาประกอบการตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ"

บุญญา สาร (2516 : 10) ได้สรุปความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ในหนังสือ หลักการบริหารการศึกษา ดังนี้ "การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกัน ดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในด้านการสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน

และไม่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน"

สรุปแล้ว ความหมายของการบริหารไม่ว่าจะเป็นการบริหารการศึกษาหรือธุรกิจก็ตาม จะประกอบด้วยหลักใหญ่ในการดำเนินงานอยู่ 3 ประการ คือ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล ใน 3 ประการนี้ การวางแผน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย เป้าหมายของการทำงาน ส่วนการดำเนินงานตามแผน เป็นการระดมกำลังคน เงิน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการทำงานมารวมกันทำให้งานบรรลุถึงวัตถุประสงค์ โดยต้องมีการตรวจสอบดูว่างานนั้นได้ผลสมความมุ่งหมายหรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไขบ้าง ซึ่งเป็นเรื่องของการประเมินผลนั่นเอง ฉะนั้น การบริหาร คือการวางแผนและดำเนินงานโดยอาศัยปัจจัยประกอบอันได้แก่ คน เงิน และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้งานบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (สนิท ฉิมเล็ก : 116 - 117)

ความหมายของการจัดระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา

การจัดระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่ผู้บริหารการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา มีภารกิจและบทบาทหน้าที่รับผิดชอบซึ่งประกอบด้วย งาน 4 อย่าง คือ

1. การวางแผน
2. การจัดรูปงาน
3. การเร่งรัดดำเนินงาน
4. การควบคุม

นั่นคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้พยายามวางแผนงาน แล้วจัดรูปงานให้ดำเนินไปในขณะเดียวกันต้องมีกระบวนการเร่งรัดให้งานเป็นไปตามแผน และมีการควบคุมงานทุกอย่างในโรงเรียนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้

ความสำคัญของการจัดระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคม เป็นแหล่งให้ความรู้ทางวิชาการแก่

สังคม ดังนั้นการจัดระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา จึงมีความสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อ

1. ต้องการให้งานของโรงเรียนดำเนินไปอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน และเรียงตามลำดับ
ขั้น ไม่ก้าวก่ายกัน การจัดการบริหารงาน โดยการจัดระบบสายงาน แบ่งงานให้เป็นสัดส่วน กำหนด
ระเบียบ ข้อปฏิบัติไว้ให้ชัดเจน มีเอกภาพในการบังคับบัญชา

2. การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของโรงเรียน ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
โรงเรียนประถมศึกษาไม่ควรใช้เป็นสถานที่เรียนของนักเรียนเพียงอย่างเดียว ควรจัดให้เป็นสถานที่
หรือศูนย์รวมทางกิจกรรมของชุมชน

3. การจัดการควรดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย หรือทิศทางที่ได้มีการกำหนดนโยบาย
หรือจุดมุ่งหมายไว้ร่วมกัน ดังนั้นควรมีการกำหนด นโยบาย วางแผนงาน โครงการ และดำเนินงาน
ให้เป็นไปตามโครงการ เพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

4. การจัดการอย่างมีระบบเป็นการกระจายงาน ไปสู่บุคลากร ตามความรู้ความสามารถใน
การจัดการควรกำหนด อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละงานให้ชัดเจน มีการวางแผนและประสาน
สัมพันธ์งานซึ่งกันและกัน รวมทั้งการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะ ๆ ตามลักษณะของงาน

จะเห็นได้ว่าการจัดการโรงเรียนประถมศึกษา มีความสำคัญ และถ้าผู้บริหารมีการจัดการที่ดี
โรงเรียนประถมศึกษานั้น ๆ จะเป็นแหล่งวิชาการให้กับชุมชน เป็นแหล่งปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
ให้กับประชาชน ตลอดจนเป็นแหล่งฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ชุมชนได้ด้วย

หน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษา

โดยบทบาทและหน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษา จำแนกลักษณะของการทำงานเป็น 2 ลักษณะ

คือ

1. ในฐานะเป็นโรงเรียนประถมศึกษา มีหน้าที่โดยตรงคือ

1.1 ให้การศึกษาแก่บุตรกุลธิดา โดยทั่วถึง อันเป็นการให้ความรู้และพัฒนาด้าน
จริยธรรม ด้วยวิธีการอบรมสั่งสอนชั้นมูลฐาน

- 1.2 ให้การศึกษาภาคบังคับ แก่เด็กที่อยู่ในเกณฑ์ภาคบังคับ
- 1.3 จัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรประถมศึกษา
- 1.4 ปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนทางราชการ
- 1.5 เป็นแหล่งกลางของชุมชน ในด้านการบริการทางวิชาการและการพัฒนาชุมชน

2. ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในฐานะที่เป็นสถานศึกษาของชุมชน โรงเรียนประถมศึกษาควรทำหน้าที่ดังนี้คือ

- 2.1 ให้การศึกษาโดยการฝึกอบรมความรู้ในทางด้านวิชาการเฉพาะอย่าง โดยเฉพาะความรู้ เพื่อนำไปประกอบอาชีพในชุมชนนั้น ให้แก่ประชาชนที่สนใจ
- 2.2 ในฐานะที่โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคมได้ เช่น การพัฒนาอาชีพ การให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจ
- 2.3 โรงเรียนควรเป็นแหล่งรวมใจของชุมชน และผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้นำทางวิชาการในชุมชน เพื่อจะได้พัฒนาสังคมนั้น ๆ ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าหน้าที่ของโรงเรียน นอกจากทำหน้าที่หลัก คือ ให้การศึกษาและฝึกอบรม กุศุศตรคุณธิดาในชุมชนทางด้านวิชาการและสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามแล้ว โรงเรียนประถมศึกษา ควรเป็นสถานที่ส่งเสริมหรือให้ความรู้ ทางวิชาการเพื่อการประกอบอาชีพ และเปิดโอกาสให้แก่บุคคลที่ ไม่มีโอกาสได้เรียนในภาคบังคับ ได้มีโอกาสเรียนในการศึกษานอกระบบด้วยวิธีการต่าง ๆ อันจะเป็น การแก้ปัญหาของสังคมได้ตรงตามต้องการและเป็นการยกระดับสังคมทางด้านเศรษฐกิจให้ดีขึ้น และที่สำคัญโรงเรียนควรเป็นแหล่งปลูกฝังการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย สร้างบรรยากาศความเป็น ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นทั้งในโรงเรียนและในชุมชน อีกทั้งควรให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นแหล่งฝึก อาชีพให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ประชาชน ได้มีโอกาสใช้โรงเรียนเป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ และเป็นแหล่งสื่อสารที่ดี ที่จะให้ประชาชน ได้ทราบข่าวสารเกี่ยวกับบ้านเมือง เป็นต้น (ทัศนีย์ สุภาเมธี : 171 - 173)

งานของโรงเรียนประถมศึกษา

งานของโรงเรียนประถมศึกษาประกอบด้วยงาน 6 งานคือ

1. งานด้านวิชาการ

งานด้านวิชาการ เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ขอบข่ายของงานประกอบด้วย

1.1 งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง ผู้บริหารและครูอาจารย์ผู้สอน ต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตร และนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนได้ตรงตามจุดหมายของหลักสูตร

1.2 งานด้านการเรียนการสอน หมายถึง การจัดครูเข้าชั้น การดูแลเรื่องการจัดเตรียมการสอน การใช้เทคนิควิธีในการเรียนการสอน การจัดทำแผนการสอนและการทำบันทึกการสอน

1.3 งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตร การใช้สื่อการเรียนการสอน จัดทำคำของบประมาณเพื่อจัดจ้างในการทำสื่อการเรียนการสอน ควรมิ่ววัสดุให้บริการให้กับครูอาจารย์ในการจัดทำสื่อการสอน และจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำสื่อการสอน

1.4 งานส่งเสริมการสอน การจัดให้มีการให้ความรู้โดยการจัดการอบรมเทคนิค วิธีการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน

1.5 งานวัดผลและประเมินผล การจัดทำแผนการให้มีการวัดและประเมินผลให้เป็นไปตามระเบียบของการวัดผลและการประเมินผลของหลักสูตร

1.6 งานห้องสมุด จัดทำคำของบประมาณเพื่อจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด หรือให้ใช้หนังสือ และครุภัณฑ์มาโดยวิธีการอื่น เช่น การรับบริจาค และจัดบริการการใช้ห้องสมุดให้นักเรียนได้ประโยชน์คุ้มค่า

1.7 งานนิเทศการศึกษา การจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน ทั้งการนิเทศงานและนิเทศ

การสอน เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนให้มากที่สุด

1.8 งานด้านการวางแผน และกำหนดวิธีดำเนินงาน มีการวางแผนการดำเนินงานซึ่งอาจทำเป็นปฏิทินปฏิบัติงานในแต่ละภาคเรียน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนและตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

1.9 งานด้านการประชุม อบรม ควรจัดให้มีการประชุมทางวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในโรงเรียน และจัดสรรงบประมาณไว้สำหรับส่งครูอาจารย์ไปเข้ารับการอบรมเพื่อมาพัฒนางานทางด้านวิชาการ

2. งานกิจการนักเรียน

งานด้านกิจการนักเรียน เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนทั้งหมด นับตั้งแต่งานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน และกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งมวล ยกเว้น กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่งานกิจการนักเรียนเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในห้องเรียน ให้สมบูรณ์ และให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร ลักษณะของงานกิจการนักเรียนควรมีดังนี้ คือ

- เป็นงานที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างขวาง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

- เป็นกิจกรรมที่ได้เลือกสรรแล้วว่ามีความจำเป็นเหมาะสมและจะเกิดประโยชน์แก่นักเรียนได้มากที่สุด

- กิจกรรมที่จัดสามารถจัดได้ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

ขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน ได้แก่

2.1 การแบ่งกลุ่มแบ่งชั้นเรียน รวมทั้งการจัดตั้ง ชุมนุม ชมรม กิจกรรมต่าง ๆ

2.2 การรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน

2.3 การจัดกิจกรรมนักเรียน แบ่งเป็นหลายลักษณะ เช่น

- กิจกรรมพิเศษเฉพาะกรณี
- กิจกรรมตามประเพณี เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา
- กิจกรรมการแข่งขันกีฬา
- กิจกรรมเสริมหลักสูตรในลักษณะอื่น ๆ

2.4 การแนะแนว ซึ่งมีขอบข่ายของงานกว้างขวางมาก รวมทั้งการแนะแนวการศึกษา การแนะแนวในการเลือกอาชีพ การแนะแนวส่วนบุคคลเพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาส่วนตัว การแนะแนวที่ควรจัดขึ้นในโรงเรียนประถมศึกษา คือ

- การบริการสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล
- การบริการสนเทศ เป็นการให้ความรู้ข่าวสารต่าง ๆ ทั้งด้านการศึกษาและอาชีพ
- การบริการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน
- การบริการจัดวางตัวบุคคลเป็นการบริหารที่ช่วยทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือบุคคล

ต่าง ๆ เป็นการอำนวยความสะดวก

- การติดตามผล

2.5 การบริการสุขภาพ เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นการช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม อันเป็นการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ดังนี้

- การสร้างเจตคติที่ดีแก่นักเรียน เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ
- การให้นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องสุขภาพของตนเองยิ่งขึ้น
- การสอนสุขศึกษาเน้นการปฏิบัติจริง
- การทำความเข้าใจกับผู้บริหารให้เห็นความสำคัญในเรื่องสุขภาพอนามัยของ

นักเรียน สามารถทำได้โดย

- การตรวจสุขภาพ
- การชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูง

- การทดสอบสายตา
- การทดสอบการได้ยิน
- การช่วยเหลือเด็กพิการ
- การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อภายในโรงเรียน

2.6 การจัดสวัสดิการต่าง ๆ สวัสดิการที่โรงเรียนประถมศึกษาควรจัด ได้แก่

- โครงการบริการทางวิชาการ
- โครงการช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ
- โครงการนันทนาการ
- โครงการจัดหาทุนการศึกษา ฯลฯ

3. งานด้านบุคลากร

เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผนกำลังคน การมอบหมายงานให้รับผิดชอบ และการบำรุงรักษา การพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่แล้วให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ผลงานและประโยชน์สูงสุดตามเป้าหมาย

โดยหลักการแล้ว งานด้านบุคลากร เป็นการจัดการเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนทุกฝ่ายมีความร่วมมือกัน ช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และเสริมสร้างสิ่งที่ดีงามให้เกิดประโยชน์ต่อไป

อย่างไรก็ตามด้านบุคลากร ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักการภารโรง และนักเรียน ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน พยายามสร้างชื่อเสียงและหาทางพัฒนาสถาบันให้มีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ท้าทายใจของบุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนสร้างบรรยากาศและความเข้าใจอันดี ทั้งนี้เพื่อให้ครู อาจารย์มีความเชื่อมั่น และมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน และทำงานได้เต็มประสิทธิภาพที่ตนมีอยู่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ : 11-12)

ขอบข่ายของงานด้านบุคลากรประกอบด้วย

- การวางแผนบุคลากร เพื่อแสดงความต้องการอัตรากำลังของบุคลากรมาใช้ในหน่วยงาน เช่น การจัดแบ่งชั้นเรียน การกำหนดขอบข่ายหน้าที่ของงานต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้บุคลากร แล้วจัดสรรบุคลากรตามตำแหน่ง หากขาดบุคลากรด้านใดควรวางแผนเพื่อขออัตรากำลัง
- การเตรียมบุคลากร เช่น การพิจารณาจัดบุคลากรเข้าทำงานให้ตรงตามความสามารถ
- การพัฒนาบุคลากร และการบำรุงรักษาบุคลากร เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ได้เต็มตามประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี การพัฒนาบุคลากรควรจัดมีการประชุมพิเศษ การให้การอบรมเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ การอบรมทางด้านจริยธรรม เป็นต้น

4. งานธุรการ การเงิน และพัสดุ

เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการรับส่ง โต้ตอบ การจัดเก็บรักษาและการทำลายหนังสือราชการ การรับจ่ายเงิน และจัดซื้อจัดจ้าง งานพัสดุ ครุภัณฑ์ ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลัง และดำเนินงานเพื่อเป็นการสนับสนุนและให้บริการงานอื่น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอบข่ายของงาน

- งานสารบรรณ

งานสารบรรณ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึงสาระสำคัญใน 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ชนิดและแบบหนังสือทางราชการว่าด้วยเอกสารที่เป็นหลักฐานทางราชการ 5 ชนิด คือ หนังสือภายนอก หนังสือภายใน หนังสือประทับตราแผนการลงชื่อ หนังสือสั่งการและโฆษณา และหนังสือที่เจ้าหน้าที่ทำขึ้นหรือรับไว้เป็นหลักฐานในราชการ

ส่วนที่ 2 การรับและส่งหนังสือ ว่าด้วยแนวปฏิบัติและขั้นตอนในการรับ การส่งหนังสือและการจัดทำทะเบียนรับส่งหนังสือ

ส่วนที่ 3 การเก็บรักษา ยืม และทำลายหนังสือราชการ ว่าด้วยการเก็บหนังสือในระหว่างปฏิบัติและเมื่อเสร็จแล้ว การปฏิบัติในการยืมและการทำลายหนังสือราชการ

ส่วนที่ 4 มาตรฐาน ตรา แบบพิมพ์ และช่อง ว่าด้วยรูปแบบและขนาดของแบบพิมพ์ เอกสาร และวัสดุอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานสารบรรณ เช่น ขนาดตราครุฑ ทะเบียนและบัตรต่าง ๆ ของหนังสือราชการ เป็นต้น

หนังสือราชการ คือ เอกสารที่เป็นหลักฐานในราชการ มี 5 ชนิด คือ

1. หนังสือภายนอก
2. หนังสือภายใน
3. หนังสือประทับตราแทนการลงชื่อ
4. หนังสือสั่งการและโฆษณา
5. หนังสือที่เจ้าหน้าที่ทำขึ้นหรือรับไว้เป็นหลักฐานในราชการ

การรับส่ง เก็บ ยืมและทำลายหนังสือราชการ

การรับหนังสือ ถ้าเป็นหนังสือราชการปกติให้ผู้รับหนังสือเปิดผนึกและตรวจ เมื่อเห็นว่ถูกต้องจึงลงชื่อรับ ถ้าเป็นหนังสือรับจะต้องปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ ประทับตราหรือเขียนวันที่ เดือน พ.ศ. ที่รับหนังสือที่มุลบนด้านขวาถ้าเป็นหนังสือด่วนให้เขียนเวลาที่รับไว้ด้วย

การส่งหนังสือ ถ้าผู้บังคับบัญชาลงชื่อในหนังสือแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ดูความเรียบร้อยของหนังสือตลอดจนสิ่งที่จะส่งไปด้วย ลงทะเบียนหนังสือในทะเบียน ลงเลขที่ วันที่ เดือน พ.ศ. ให้ต้นหนังสือและสำเนาครุ่ฉบับ บรรจุซองหนังสือที่จะส่งออกที่ซองนี้ให้ลง เลขที่หนังสือ ไว้ที่มุลบนด้านซ้าย ถ้าเป็นหนังสือด่วนหรือด่วนมากให้ลงคำว่า ด่วนหรือด่วนมาก ไว้ที่กึ่งกลางของในระดับเดียวกันกับ เลขที่ ตอนกลางของให้ลงคำขึ้นต้นและตำแหน่ง

การเก็บรักษาหนังสือราชการ

การเก็บหนังสือราชการแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ การเก็บระหว่างปฏิบัติ และการเก็บเมื่อปฏิบัติเสร็จแล้ว การเก็บระหว่างปฏิบัติ คือ การเก็บหนังสือที่ปฏิบัติยังไม่เสร็จ ให้อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าของเรื่อง และการเก็บเมื่อปฏิบัติเสร็จแล้ว คือ การเก็บหนังสือที่ปฏิบัติเสร็จเรียบร้อยแล้ว และไม่มีอะไรที่จะต้องปฏิบัติต่อไปอีก ให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการเก็บหนังสือตามระเบียบกำหนด

ส่วนการทำลายหนังสือราชการ ตามปกติให้เก็บรักษาไว้ไม่น้อยกว่า 10 ปี เว้นแต่เรื่องที่เก็บไว้ไม่มีประโยชน์ และเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ จะไม่เก็บถึง 10 ปีก็ได้ (สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี : 2-20)

- งานจัดทำ ควบคุมดูแลเอกสาร หลักฐานต่าง ๆ

งานทะเบียนในโรงเรียนอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. งานทะเบียนที่เกี่ยวกับนักเรียน ได้แก่ การจัดทำหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับนักเรียน นับแต่เริ่มเข้าอยู่ในโรงเรียน จนกระทั่งออกจากโรงเรียน เช่น การดำเนินการตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา ในการรับและจำหน่ายนักเรียน ทะเบียนนักเรียน บัญชีเรียกชื่อ ระเบียบสะสม หรือหลักฐานอื่น ๆ ที่โรงเรียนจัดทำขึ้น เพื่อให้ทราบรายละเอียดและข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนแต่ละคนในโรงเรียนให้มากที่สุด

2. งานทะเบียนที่เกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ หลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับครู หน่วยงาน การโรงในโรงเรียน เช่น ทะเบียนครู ทะเบียนคนงาน การโรง เพิ่มประวัติบุคลากรในโรงเรียน ฯลฯ ซึ่งในเอกสารหลักฐานดังกล่าวจะทำให้ได้ทราบประวัติการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคน

- ปฏิบัติการเกี่ยวกับการเงิน ทัสดุ ครุภัณฑ์ ของโรงเรียน

1. งานการเงิน

โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จะต้องถือปฏิบัติ

ตามระเบียบการเก็บรักษาเงินและการนำส่งคลังในหน้าที่ของอำเภอและกิ่งอำเภอ พ.ศ. 2520 ซึ่งได้กำหนดเกี่ยวกับการเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน การนำเงินส่ง การเบิกเงิน และการตรวจสอบเกี่ยวกับการเงินประเภทต่าง ๆ อันได้แก่ เงินงบประมาณ เงินรายได้แผ่นดิน และเงินนอกงบประมาณ ทั้งยังจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบและคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เกี่ยวกับการเงินประเภทต่าง ๆ ด้วย

ระเบียบดังกล่าวสรุปเป็นหลักปฏิบัติ ดังนี้

การรับเงิน

ในการรับเงินทุกประเภท โรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ ดังนี้

1. หลักฐานการรับเงิน ให้ใช้ใบเสร็จตามที่กระทรวงการคลังกำหนดต้องเบิกใบเสร็จจากส่วนราชการเจ้าสังกัด และจัดทำบัญชีคุมไว้จะต้องเก็บรักษาสำเนาใบเสร็จรับเงินที่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (ส.ต.ง.) ยังไม่ได้ตรวจไว้ในที่ปลอดภัย

2. ต้องออกใบเสร็จแก่ผู้ชำระเงินทุกครั้ง ลงวันที่ เขียนหมายเลขกำกับใบเสร็จส่งรายการให้ครบ และลงชื่อผู้รับเงิน

3. รับเงินวันใดให้ลงบัญชีเงินสดในวันนั้น เว้นแต่รับภายหลังจากการปิดบัญชีวันนั้น ก็ให้ลงบัญชีในวันทำการถัดไป

4. เมื่อสิ้นเวลารับเงินในแต่ละวัน ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับเงินนำเงินหรือสำเนาใบเสร็จ ส่งเจ้าหน้าที่การเงินเพื่อตรวจสอบจำนวนเงินให้ตรงกับหลักฐานและบัญชี ให้ผู้ตรวจรวมยอดเงินรับทั้งสิ้น สลักหลังสำเนาใบเสร็จฉบับสุดท้ายในวันนั้น และลงลายมือชื่อกำกับไว้ด้วย

การจ่ายเงิน

โรงเรียนจะจ่ายเงินได้เฉพาะตามที่กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับกำหนดและผู้มีอำนาจได้อนุมัติ และจะต้องปฏิบัติดังนี้

1. หลักฐานการจ่าย นอกจากใบสำคัญคู่จ่ายหรือใบเสร็จรับเงินให้เป็นไปตามที่กำหนด หรือเห็นชอบ เช่น ใบรับรองการจ่ายเงิน คำไปรษณียากร คำรถรับจ้าง
2. ผู้จ่ายเงินจะต้องตรวจสอบใบเสร็จรับเงินให้มีรายการครบถ้วนถูกต้องและจะต้องเป็นชื่อรับรองการจ่ายกำกับไว้ในหลักฐานการจ่ายเงิน

รายการที่จำเป็นจะต้องลงในใบเสร็จรับเงินคือ

- ชื่อ ที่อยู่หรือที่ทำการของผู้รับเงิน
- วัน เดือน ปี ที่รับเงิน
- รายการรับ ระบุว่าค่าอะไร
- จำนวนเงินทั้งตัวเลข และตัวอักษร ให้ตรงกัน
- ลายมือชื่อผู้รับเงิน

3. การขอคืนหนี้ให้ผู้อื่นรับแทน ให้ใช้แบบใบมอบคืนหนี้รับเงินตามที่กระทรวงการคลังกำหนด และจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้เบิกเงินของส่วนราชการนั้น จึงจะจ่ายเงินได้ เช่น โรงเรียนเป็นผู้เบิก ผู้อนุญาตคือ หัวหน้าสถานศึกษา

4. ให้เก็บรักษาหลักฐานการจ่ายไว้ อย่าให้สูญหายหรือเสียหาย

5. เมื่อจ่ายเงินวันใด จะต้องลงบัญชีในวันนั้น

6. เมื่อสิ้นเวลารับจ่ายเงิน ให้มีการตรวจสอบรายการจ่ายเงินในบัญชีเงินสดในวันนั้น แล้วให้ผู้ตรวจสอบเซ็นชื่อกำกับยอดเงินคงเหลือในบัญชี

หัวหน้าสถานศึกษาจะเป็นผู้อนุมัติ จะลงชื่ออนุมัติในหลักฐานการจ่ายหรือบนหน้าหลักฐานการจ่าย

การเก็บรักษาเงิน

ตามระเบียบการเก็บรักษาเงินและการนำเงินส่งคลังของส่วนราชการ พ.ศ. 2520 กำหนดไว้ว่า

ส่วนราชการใดมีการเก็บรักษาเงินให้หัวหน้าส่วนราชการนั้น จัดให้มีตู้มิดิรภัยสำหรับเก็บรักษาเงินของทางราชการตั้งไว้ในที่ปลอดภัยในสำนักงาน ให้มีลูกกุญแจอย่างน้อย 2 ดอก ลักษณะต่างกันได้

กรรมการเก็บรักษาเงินถือฤกษ์แจคนละดอก ลูกฤกษ์แจโดยปกติให้มือน้อย 2 สำหรับ ให้หัวหน้าส่วนราชการมอบให้กรรมการเก็บรักษาเงินเก็บรักษา 1 สำหรับ ที่เหลือออกนั้นสำหรับส่วนภูมิภาคให้เก็บรักษา ณ สำนักงานคลังจังหวัด"

การนำส่งเงิน

ตามระเบียบการเก็บรักษาเงินและการนำเงินส่งคลังของส่วนราชการ พ.ศ. 2520 กำหนดการนำส่งไว้ดังนี้

1. เงินรายได้แผ่นดินให้นำส่งคลังอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ถ้าจำนวนเกินหนึ่งหมื่นบาทให้ส่งภายใน 3 วันทำการ สำหรับหน่วยงานสังกัดส่วนกลางภายใน 7 วันทำการ สำหรับหน่วยราชการในภูมิภาค
2. เงินเบิกเกินส่งคืน หรือเงินเหลือจ่ายปีเก่า ส่งคืนภายในระยะเวลาที่กำหนดในระเบียบการจ่ายเงินจากคลัง
3. เงินนอกงบประมาณให้นำฝากคลังอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เงินที่เบิกจากคลังเพื่อรอการจ่ายให้นำฝากคลังภายใน 15 วัน
4. ส่วนราชการส่วนกลางให้นำส่งเข้าบัญชีเงินคงคลังธนาคารแห่งประเทศไทย

การเบิกเงิน

การขอเบิกเงินจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหรือสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอที่เป็นที่ตั้งคลังอำเภอ สถานศึกษาหรือโรงเรียนจะต้องจัดทำใบเบิกเงินตามแบบและวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด

การจัดและบริหารงานการเงินในโรงเรียนประถมศึกษาจะดำเนินไปอย่างราบรื่นและเป็นผลดีในการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น ก็จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผน ระเบียบวิธีให้มีเงินขาดบัญชี สูญหาย หรือมีการทุจริตเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นผลเสียหายต่อราชการและผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจะต้องรับผิดชอบแห่ง หรือทางอาญาและยังจะต้องมีความผิดทางวินัย ผู้บริหารจึงควรให้มีการตรวจสอบและรายงานเกี่ยวกับการเงินโดยสม่ำเสมอ

งานการพัสดุ คุรุภัณฑ์ ของโรงเรียน

งานพัสดุโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยพัสดุ พ.ศ. 2521 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2523 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจะต้องทราบเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับงานพัสดุ

1. พักตร์ หมายความว่า วัสดุ คุรุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้างที่กำหนดไว้ในหนังสือการจำแนกประเภทรายจ่ายค่างบประมาณของสำนักงบประมาณ

2. การพัสดุ หมายความว่า การซื้อ การจ้าง การซ่อม และบำรุงรักษา การจัดทำและแลกเปลี่ยน การเช่า การควบคุม และการดำเนินการอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ในระเบียบ

3. การมอบอำนาจ การมอบอำนาจในการสั่งซื้อ สั่งจ้าง ของหัวหน้าส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาอำนวยการดำเนินการตามระเบียบ ดังนี้

ผู้อำนวยการโรงเรียน	การสั่งซื้อไม่เกิน	6,000 บาท
อาจารย์ใหญ่	การสั่งซื้อไม่เกิน	4,000 บาท
ครูใหญ่	การสั่งซื้อไม่เกิน	2,000 บาท

ไม่รวมถึงการสั่งซื้อ สั่งจ้างโดยวิธีพิเศษหรือกรณีพิเศษ

การซื้อการจ้าง

แต่ละครั้งให้หัวหน้าส่วนราชการตั้งคณะกรรมการแล้วแต่กรณี เป็นคณะกรรมการเปิดซองสอบราคา คณะกรรมการรับซองประกวดราคาคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ คณะกรรมการประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน และคณะกรรมการอย่างน้อย 2 คน โดยแต่งตั้งจากข้าราชการระดับ 3 หรือเทียบเท่าขึ้นไป

5. งานอาคารสถานที่

งานอาคารสถานที่ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ พัฒนาด้านอาคารสถานที่ร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขอบข่ายของการจัดการสถานที่

การจัดสำนักงาน ห้องธุรการ ห้องพักรู ห้องพยาบาล ห้องประชุมและห้องอื่น ๆ ของอาคารสถานที่ ของโรงเรียนประถมศึกษา แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. อาคารเรียน ซึ่งรวมถึงห้องเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ห้องพักรู ห้องพยาบาล ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องทัศนศึกษา ฯลฯ
2. อาคารประกอบ หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ เช่น อาคารเอนกประสงค์ โรงฝึกงาน ห้องรวมเรียนเพาะชำ รั้ว ถังประปา ฯลฯ
3. บริเวณโรงเรียน เช่น สนาม ถนน ที่พักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ

งานอาคารสถานที่ที่มีขอบข่ายครอบคลุมลักษณะงาน 5 อย่าง ดังนี้

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่ อันรวมถึงการวางแผนบริเวณที่ตั้งอาคาร การควบคุมการก่อสร้าง การตกแต่งจัดระเบียบ ให้เป็นไปตามหลักการจัดการสถานที่ของโรงเรียน ตลอดจนการรื้อถอนอาคารสถานที่
2. การใช้อาคารสถานที่ อันหมายถึง การกำหนดวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยมากที่สุด ต่อการเรียนการสอนโดยตรงต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และต่อชุมชน
3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การประดับตกแต่งอาคารสถานที่ และซ่อมแซมให้สภาพคงเดิม หรือเพิ่มเติมให้เป็นประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด
4. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ คือ การควบคุมดูแลโดยทั่วไปเป็นการกำกับติดตามผล การใช้ การบำรุงรักษา การตกแต่ง รวมถึงการควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ให้เป็นตามกฎระเบียบข้อบังคับและแบบแผนของทางราชการ ที่เกี่ยวข้อง
5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ เป็นการดำเนินการผลการใช้เพื่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานด้านนี้ ให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์สูงสุดและเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวางแผนดำเนินงานอาคารสถานที่ของปีถัดไป

6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

โรงเรียนประถมศึกษา เป็นสถานการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา การละเลยไม่เห็นความสำคัญของชุมชน เป็นการมองข้ามทรัพยากรที่สำคัญที่จะอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของโรงเรียนได้ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

ความสำคัญของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากการที่โรงเรียนประถมศึกษา มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่นทำให้กล่าวได้ว่า นอกจากเป็นสถานการศึกษาแล้ว โรงเรียนยังมีลักษณะเป็นสถาบันทางสังคมระดับท้องถิ่นอีกด้วย การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียน การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการบริหารงานที่ช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียนเป็นไปได้อย่างสะดวก

2. เป็นการบริหารงานที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. เป็นการบริหารงานที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนได้

4. เป็นการบริหารงานที่ช่วยให้เข้าใจสภาพความต้องการและปัญหาของชุมชน เพื่อประกอบในการพิจารณากำหนดนโยบายของโรงเรียน

5. เป็นการบริหารงานที่มีส่วนให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน อันจะเป็นการช่วยพัฒนาสังคมอีกทางหนึ่ง

6. เป็นการบริหารงานที่ส่งเสริมในเรื่องการอยู่ร่วมกัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม

7. เป็นการบริหารงานที่มีส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการอื่น เช่น กรมการปกครอง กรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น อันจะเป็นผลดีต่อทางราชการ

ขอบข่ายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ 2 ทางคือ ทั้งโรงเรียนและชุมชน มีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อให้โรงเรียนสามารถแสดงบทบาทของการให้และการรับความร่วมมือ การสนับสนุน และความช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่ โดยทั่วไปแล้วงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีขอบข่ายครอบคลุมงาน ดังต่อไปนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้น ในข่ายงานนี้อาจพิจารณาจากกิจกรรมต่อไปนี้

1.1 การประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของโรงเรียน ควรประชุมตอนต้นปี ก่อนเปิดภาคเรียนและปลายปีก่อนเปิดภาคเรียน หรืออาจจัดประชุมเมื่อมีการเริ่มโครงการใหม่ ๆ เช่น โครงการสหกรณ์

1.2 การทำจุลสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่ เกี่ยวกับงานวิชาการหรือกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ควรทำแจกให้กับผู้ปกครอง

1.3 จัดป้ายประกาศ เผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน

1.4 การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม ควรจัดให้มีอย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่นาน ๆ ครั้ง จะทำให้ผู้ปกครองรู้สึกว่า ครูสนใจนักเรียนไม่ทั่วถึง

2. การให้บริการแก่ชุมชน คือ การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนตามกำลังความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินงานได้ เช่น

2.1 การให้บริการทางวิชาการ จัดให้มีการอบรมวิชาชีพสำหรับกลุ่มผู้สนใจในด้านต่าง ๆ

เช่น การทอผ้า การจักสาน การปลูกพืช เทคนิคต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมความรู้ให้กับบุคคลในชุมชน

2.2 ให้คำแนะนำ หรือการปรึกษาหารือในกิจกรรมของชุมชน โดยมีครูเป็นวิทยากร หรือเป็นผู้ให้คำแนะนำ

2.3 ให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์ เช่น ให้ยืมสถานที่ใช้ในงานมงคลสมรส งานประชุมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชุมศิษย์เก่า ให้ยืมเครื่องขยายเสียงในงานสำคัญต่าง ๆ ให้ยืม อุปกรณ์เครื่องกีฬา

3. การร่วมกิจกรรมของชุมชน คือ การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชนเท่าที่โรงเรียนมีความสามารถ และอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ กิจกรรมในข้างงานที่โรงเรียนปฏิบัติมีหลายอย่าง คือ

3.1 การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น เช่น กิจกรรมทางศาสนา งานแห่เทียนเข้าพรรษา เวียนเทียน ทัศนศึกษา

3.2 เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กวาดลานวัด ให้เด็กนักเรียนช่วยเหลืองานประจำปี เช่น ไปขายดอกไม้ ฐูปเทียน

3.3 ร่วมงานอื่น ๆ ของท้องถิ่น หรือของบุคคลตามวาระอันควร

4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เปิดโอกาสเชิญชวนหรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น

4.1 การเชิญประชาชนมาร่วมในกิจกรรมงานวันเด็ก วันแม่หรือวันสำคัญอื่น ๆ

4.2 การเชิญบุคคลในท้องถิ่นมีความรู้ ความสามารถ เป็นวิทยากรในโรงเรียน

สรุป

การจัดระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียน จะต้องเป็นผู้นำในการจัดระบบงานในโรงเรียน ให้ดี มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จะต้องได้รับความร่วมมือจากคณะครู และคณาธิการโรงเรียน ตลอดจนนักเรียนในโรงเรียนเป็นอย่างดี จึงจะทำให้ผลงานการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

งานของโรงเรียนที่จะต้องปฏิบัติมีอยู่ 6 งาน คือ

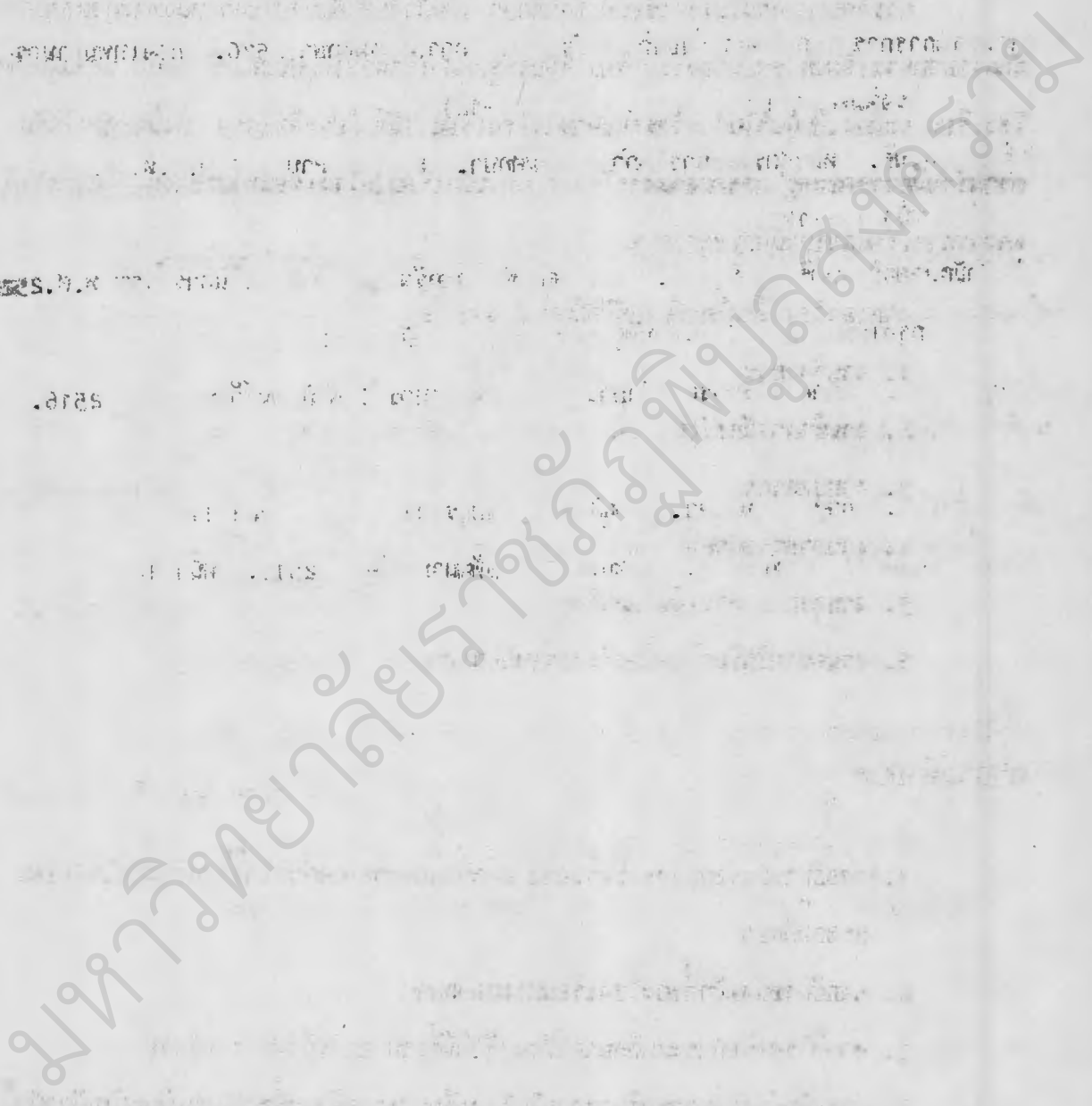
1. งานวิชาการ
2. งานกิจการนักเรียน
3. งานบุคลากร
4. งานอาคารสถานที่
5. งานธุรการ การเงิน และพัสดุ
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายถึงระบบการบริหารงาน และความหมายของการจัดระบบงานในโรงเรียนประถมศึกษา
2. จงอธิบายถึงหน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษา
3. งานที่โรงเรียนประถมศึกษาจะต้องปฏิบัติมีงาน อะไรบ้าง จงอธิบาย
4. ท่านเห็นว่าระบบการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษาที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันนี้ มีส่วนดี ส่วนเสียอย่างไร จงอธิบาย

5. ถ้าท่านเป็นครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ท่านจะมีโครงการจัดและดำเนินงาน
ในโรงเรียนของท่านอย่างไร จงอธิบาย และยกตัวอย่างให้เห็นจริง

(Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page)

หนังสือและเอกสารอ้างอิงที่ควรอ่านเพิ่มเติม

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การประถมศึกษา 2526. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์การศาสนา, 2527. หน้า (11-12)

ทัศนีย์ สุภเมธี. หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2532.

หน้า 171-173

ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ.2526.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2526. หน้า 2-20

ภิญโญ สาร. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2516.

หน้า 10

สนิท ฉิมเล็ก. การประถมศึกษา. พิษณุโลก : ฝ่ายธุรการ, 2532. หน้า 116-117

สมพงษ์ เกษมสัน. การบริหาร. พระนคร : ไทยพัฒนาการพิมพ์, 2513. หน้า 14

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์นครราชสีมา

บรรณานุกรม

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การประถมศึกษา 2526. กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์การศาสนา, 2527.

คู่มือคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครูสภา,
2532.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการสัมมนาการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพ
การประถมศึกษา. ม.ป.ท., 2532.

จารุณี สุตบุตร. "วิวัฒนาการประถมศึกษา." สารพัฒนาหลักสูตร. (76) : 4-6 ; กรกฎาคม
2531.

จิตรา ทองเกิด. "การพัฒนาหลักสูตร ของกรมวิชาการ." สารพัฒนาหลักสูตร. (76) : 16-19
กรกฎาคม 2531.

ทัศนีย์ สุกเมธ. หลักสูตรและการจัดการประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2532.

ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร. พระนคร : มงคลการพิมพ์, 2504.

ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. ระบบการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สื่อสารมวลชน,
2523.

นพคุณ คุณาชีวะ. การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียน. กรุงเทพมหานคร : ภาศหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

นิโคลัส เบนเนท์. การศึกษาเพื่อมวลชน. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2517.

ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงาน. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยระเบียบงานสารบรรณ
พ.ศ. 2526. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครูสภา, 2526.

ภิญโญ สาธร. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2516.

วิจัยวน อินทรกำแหง. การเลือกหนังสือและโสฬสทัศนวัสดุ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515.

วิจัยตรี ศรีสะอาด. ปรากฏการณ์การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา,
2519.

วิจัย รามัญศิริ. หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
2522.

วิจัย วชิรใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม,
2523.

วิชาการ, กรม. การปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. เอกสารหมายเลข 4
ม.ป.ท., ม.ป.ป.

_____ . คู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2521.

_____ . คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521.
กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์, 2520.

_____ . แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัล
เอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์, 2522.

_____ . รายงานการสัมมนาระดับชาติ เรื่อง หลักสูตรประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2531.

_____ . หลักสูตรประโยคประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. กรุงเทพมหานคร : สหประชา
พาณิชย์, 2521.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507.

สนิท ฉิมเล็ก. **การประถมศึกษา**. พิษณุโลก : ฝ่ายธุรกิจการ วิทยาลัยครูพิษณุโลก, 2532.

2532.

สมนึก ลิ้มทอง และชาติ อายุวัฒน์. **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2522.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. พระนคร : ไทยพัฒนาการพิมพ์, 2513.

สมศักดิ์ สีนุระเวชย์. "การประเมินผลแบบอิงเกณฑ์." **สารพัฒนาหลักสูตร**. (9) : 45-54 ; มิถุนายน 2525.

สุมิตร คุณานุกร. **หลักสูตรและการสอน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนการพิมพ์, 2518.

สุวรรณีย์ ศรีคุณ. **หลักสูตรและแบบเรียน**. นครราชสีมา : วิทยาลัยครูนครราชสีมา, 2523.

หาญชัย สงวนให้ และวิจิตร กาญจนรัตน์. **หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ**. พิษณุโลก : สองแควการพิมพ์, 2524.

หาญชัย สงวนให้. **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา**. พิษณุโลก : สองแควการพิมพ์, 2525.

อรสา กุมารี ปุกหุด. "ลักษณะแบบเรียนที่เหมาะสมกับเด็กประถม." **วิทยาสาร**. (27) : 10-11 ; กรกฎาคม 2514.

อุดมสิน อรรถพนธ์. **หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา**. พระนครศรีอยุธยา : วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา, 2522.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. "สาระสำคัญที่ควรพิจารณาในการสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษา." **วารสารวิทยาสารมัธยมศึกษา**. 9 ; มีนาคม 2513.

Saylor, J. and Alexander, William M. **Planning Curriculum For Schools**. New York : Holt Rinehart and Winston. Inc., 1974.

Taba, Hilda. **Curriculum Development : Theory and Practice**. New York : Harcourt, Brace and World. Inc., 1962.

Wesley, Edgar Bruce, Teaching of Social Studies High School. Boston :

B.C. Heath, 1950.

1. Introduction

2. The Social Studies Curriculum

3. The Social Studies Teacher

4. The Social Studies Classroom

5. The Social Studies Textbook

6. The Social Studies Laboratory

7. The Social Studies Project

8. The Social Studies Club

9. The Social Studies Fair

10. The Social Studies Contest

11. The Social Studies Exhibition

12. The Social Studies Conference

13. The Social Studies Symposium

14. The Social Studies Lecture

15. The Social Studies Debate

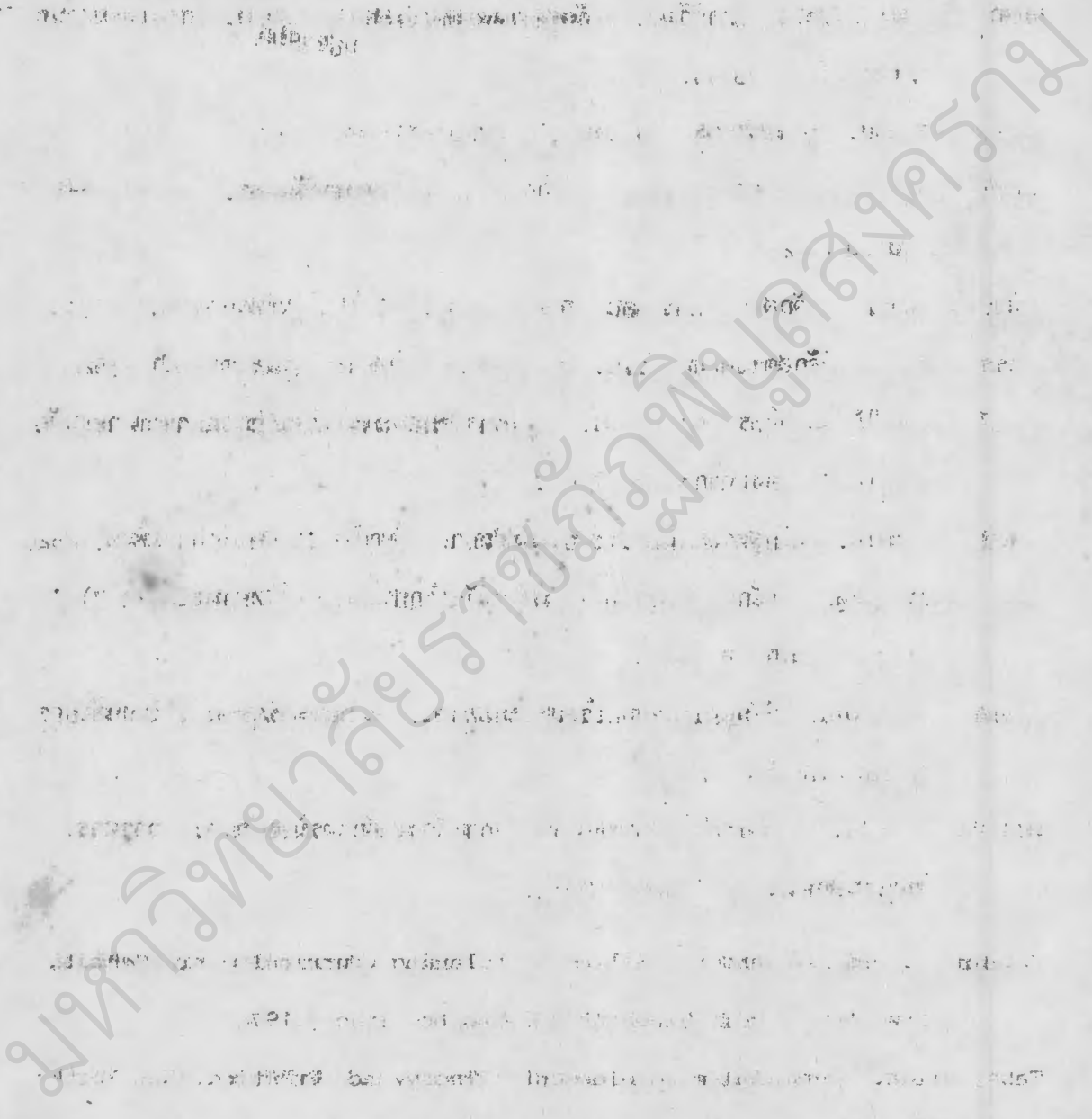
16. The Social Studies Debate

17. The Social Studies Debate

18. The Social Studies Debate

19. The Social Studies Debate

20. The Social Studies Debate

พิมพ์ที่ : ฝ่ายธุรการ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก, พ.ศ. 2532.

ผู้พิมพ์ : นายปรีดา นุ่มนึ่ง